دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕیو سەرنووسەر
مصلح مصطفی جلالی

سـالی ۱۹۷۰ دامـەزراوە

هاوکاری
التضامن

ڕۆژنامەیەکی هەفتانەیە

• پێنج شەممە ۱۹۸۳/۳/۳۱ ژمارە ٦٨١ • ۱۲ لاپەڕە • بە ٥٠ فلسە • الخميس ۱۹۸۳/۳/۳۱ العدد ٦٨١ •

لەم ژمـارەیـــەدا

• دەربارەی ووتە بەنرخەکەی سەرەکی فەرمانـــدە صدام حسین لەلاپەرەکانی ۷و۱۲دا لێکۆڵینـــەوە بخوێنەرەوە •

سەرەکی فەرماندە : لەسەر ڕێبازی شۆڕش مرۆڤی نوێ پێدەگەیەنین

سەرەکی فەرماندە صدام حسین چاوی بە بەڕێز یاسر عرفات دەکـــەوێ

○ پشتیوانی تەواوی عیراق بۆ خەباتی گەلی فەلەستین دووپات دەکاتەوە

○ عەرەفات ڕێزی ڕێکخراوی ڕزگاری بەرامبەر هەڵوێستی عیراق دەردەبڕێ

بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین پێری چـاوی کەوت بە بەڕێز یاسر عەرەفات سەرەکی لیژنەی ڕاپەراندنـی ڕێکخراوی ڕزگاریخـوازی فەلەستین •

لەم چاوپێکەوتنـــەدا باری عەرەبی بەرچاو خـرا ، بەتایبەت ئەوەی پەیوەنـدی هەیە بە مەسەلەی فەلەستینو پەیوەندیەکانی عەرەبیو نێـودەوڵەتان •

بەڕێز یاسر عەرەفات لەم چاوپێکەوتنـەدا بەڕێــز سەرەکی فەرماندەی لـــە ئەنجامەکانی کۆبوونەوەی ئەم دواییەی ئەنجومەنـــی نیشتمانـــی فەلـــەستین ئاگادارکردو ڕێزی ڕێکخراوی ڕزگاریخوازی فەلەستینـــی پیشاندا بەرامبەر هەڵویستی عیراقو پشتیوانی بـــۆ مەسەلەی فەلەستین •

بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین دووپاتی کردەوە کە عیـــراق ، ســـەرەرای زروفی ئەو جەنگەی بەسەریا سەپێنراوە لە لایەن ڕژێمـــی ئێرانەوە .بە هەموو ڕێگایەکو بەهەموو توانای بـــەردەوام دەبێ لە پشتیوانی بەهێزی خەباتی عادیلانەی گەلـــی عەرەبی فەلەستینو تەقـــەللاو خەباتـــی ڕێکخـــراوی ڕزگاریخوازی فەلەستین •

لەم چاوپێکـــەوتنەدا بەرێزان طارق عزیز جێگری سەرەك وەزیران وەزیـــری دەرەوەو خالـــد عبدالمنعم سەرەکی دیوانی سەرەکایەتی کۆمارو خلیل الوزیر ئەندامی لیژنەی مەرکـەزی فتـــحو جێگری سەرکردەی گشتـــی هێزەکانـــی شۆڕشـــی فەلەستین ئامادەبوون •

ئەوەی شایانی باســـە پێری عەرەفاتو ئەو وەفدەی لەگەڵیا بوو بەغـــدایان بەجێهێشت •

لەهێزە سەرکەوتووەکانمان دلێرانە سنووری عیراقی سەربەرز دەپارێزن

جەنگاوەرە مەردەکانـــی سوپـــای دلێـــری عیراق بەردەوامن لە ئاراستەکردنـی لێدانی توندو جەرگ بـــڕ بەسەر هێزو مۆڵگاکانـــی دوژمندا لەسەر سنووری ڕۆژهەڵاتمانو زەرەرو زیانـی سـەرومالـــی زۆری پێگەیاندوون •

پێری تۆپە فرۆکـــە شکێنەکانمان لە کەرتـــی شیب فرۆکەیەکی دوژمنیان خستە خـوارەوە ، سەرەرای ئەوەی لە ماوەی هەفتـــەی ڕابووردوداو بەپـــێی بەیاننامەکانی سەرکردایەتی گشتی هێزە چەکدارەکانـــی چەندان جار دەستی مەردانە لە بنکەو مۆڵگاکانی دوژمـن وەشێنراوەو هـــەرچی بیرۆکێکی ئەو هێزانـەی دوژمن لەسەر سـنووری وڵاتمـــان ڕووی دابـێ بەدەستی ئاسنینی هێـزە دلێرەکانمان سەر کـوت کراوەتەوە •

ئەوەش بوو لە ناوەڕاستی هەفتـــەی ڕابـووردودا هێزەکانمان دەستێکـــی مەردانەیان لە بنکەی نەوتـی نەورۆزی دوژمن وەشانـــدو ئاگریان تێبەرداو تا ئیستـا دوژمن بەدەستیـەوە داماوەو بۆی ناکوژێتەوە •

لە بەرەکانی نزی جەنگدا زیانی سەرو مالی زۆرتـــر بە دوژمنی ڕەگەزپەرسـت گەیەنراوە •

دوژمنیش بەردەوامـــە لە کاری ترسنۆکانـــەو نارەسەنو ڕەگەزپەرستانەی بە تۆپ باران کردنـــی شارەکانی سەر سنورمـــانو زیان گەیاندن بە دامـەزراوە مەدەنیەکان ، ئەمەش بەلگەی سەرشێتیو ناپەســـەندیو سەر لێشێواوی هێزەکانـــی دوژمن دەردەخات لەبـــەردەم لێدانی توندو مەردانـــەی هێزەکانی ئێمەدا کە شەڕی مەردایەتیو ئازایانە دەکـەن بۆ پاراستنی ســـنووری سەربەزری وڵاتمان •

سـەرەکی بەڕێز موهیب روکن صدام حسین سەرکردەی گشتی هێزە چەکدارەکان دووپـاتی کردەوە کـــە سەرکردایەتی سوورە لەسەر ئەوەی چەندین خوورەوشت بچەسپێنێت کـــە شایانی سوپای عیراق بێتو بۆئـەوە چاك بن کە ببنە بنەڕەتێك لە بنیاتنانی مرۆڤی نوێ لـــەم دەزگـا کـاریگەرو دلێرەدا •

موهیب ڕوکن صـــدام حسین مەدالیای ئازایەتـــی بە سێ سەرکردەی سوپایـــی دەبەخشێت

بنیاتنانی مرۆڤـــی نوێ پشت بە نەریتی قووڵوئاشـــکراو چـــەسپاوو پەرەسەندوو دەبەستێت

سەرەکی بەڕێز موهیـــب روکـــن صـــدام حسین سەرکردەی گشتی هێـزە چەکدارەکان دووپاتی کردەوە کە سەرکردایەتی ســـوورە لەسەر ئەوەی چەندیـــــن خووورەووشت بچەسپێنێت کە شایانی سوپای عیـــراق بێتو بۆئەوە چاك بن کـــە ببنە بنەڕەتێك لە بنیاتنانـی مرۆڤی نوێ لە ئـەم دەزگـا کاریگەرو دلێرەدا •

بەڕێز سەرەکی فەرماندە لە کاتی ئاهەنگی بەخشینـی مەدالیای ئازایەتی بە ســێ سەرکردەی سوپایی ســـەر لە بەیانیی سێشەممـــەی ڕابوردوو ئەویش بـــۆ ڕێزنان لە ئازایەتـــیی بێوێنەیان ، ووتی بنیاتنانی خووڕەووشت شانبەشانی بنیاتنانی مرۆڤ دەڕوات •• بەڵکو بنیاتنانی مرۆڤێکـــی نوێی پەرەسەندوو ناکرێـت ڕووبدات بەبێ ئەوەی پشـت بە خووڕەووشتی قـــووڵو ئاشـــکراو چەســـپاوو پەرەسەندوو نەبەستێت •

بەڕێزی هەروەها ووتـی خوو ڕەووشت گرنـــگ ترو قووڵ ترە لە یاسا •• چونکە یاسا بارێکی یاسایی‌یە خواستی یاسادانەر لـــە شوێنی خۆیو بە گـــوێرەی بارودۆخ بڕیاری دەدات کەچی خووڕەووشت بارێکـــی مرۆڤایەتیو ویژدانـــیو مێژوویی‌و کۆمەڵایەتـــیو ڕۆشنبیری‌یە هەموو ڕۆژێكو بە دووردرێژی لەگەڵ هەموو هەنگاوێكو لەگەڵ هەمـــوو بیرکردنەوەیەکدا پـــەرەدە- ستێنێتو کەڵەکە دەبەستێت بۆ ئەوەی ببێتـــــە پاڵپێوەنەرێكو بارێکـــی تیشکدانەوە گەڵ لە دەوری خۆی بەرەو پێشـــەوە گرد بکاتەوە •

بەڕێز سەرەکی فەرماندە ڕوونی کردەوە لە ڕەووشتە نوێیەکانی سوپا ئەوەیـــە کە سەرکردەکان مـەدالیای ئازایەتی‌یان پێنادرێت لـــە کاتی جەنگ ئەو کاتـــە نەبێت کە چووبێتنە نـــاو جەنگی ڕاستەقینەوە کـــە ایپرسراوێتی‌یان تێـــدا سەرهەڵبدات بە چەشنێکی دیاری‌کراو لە سەرکردایەتی کردنی جەنگەکەدا • مەدالیاکان هەمیشە بە ڕادە نزمەکان دەگەن بەر لەئەوەی ڕادە بەرزکان چنگیـــان بکەویت •

دەقی قسەکانی سەرەکـــی فەرماندە الە لاپـــەڕە ۳ بخوێنـــــەرەوە •

ڕژێمی تاران بەم زوانـە

ئەندامانی حـزبی « تودە » ئەخاتە بەر دادگاو ڕەنگە لـە سێدارەیان بدات

تاران : حسین مووسەوی تەبریزی دادیاری گشتـی دادگاکانی خومەینی ئـەوەی دووپات کـــردەوە کە وا ئەندامانی حزبی کومیونیستی ئێران (توودە) بە تاوانـی جاسووسی‌و وێرانـــکاری دەخرێنە بەر دادگا •

تەبریزی لەو گفتوگۆیەیدا کە لە ڕۆژنامەی (اطلاعات)دا بڵاوکرایەوە درێژەی ئـەو تاوانانەی باس نەکرد کـــە دراونەتە پاڵ گیراوەکانـــی حزبی (توودە)و هەر ئەوەندی وت کە « گومان لەوەدا نیـە کە ئەمانە ویستویانە ڕژێم وەرگەڕێنن بەڵام لە توانامدا نیە بڵێم ئەم وەرگێڕانـــە چۆنەو ئایا بڕیار وابوو بـە هۆی چەکەوە بێ یا نا و چ کاتێکی بۆ دانرابوو » •

هەروەها تەبریـــزی نەیویست ژمارەی گیراوەکانو ناویانو هیچ هەواڵێـــك لەبارەیانەوە باسکا •

ڕۆژنامـەی (جمهـوری اسلامی) کە ئۆرگانـــی ڕژێمی ئێرانە دوو هەفتـــە لەمەوپێش بڵاوی‌کردبووەوە کە لە پێنجی شوباتـــی ڕابوردوودا سی ئەندامـــی حزبی (توودە) گیـــران بـە سەرەکی حزب نورالدیـــن کیانوری و شەش ئەندامـــی کۆمیتەی ناوەندی‌یەوە •

ئاژانسی دەنگوباســـی فەرەنسایش لەسەر ئـــەم هەواڵە دواو وتـــــی ئاراستەکردنی تۆمـــەت بەرامبەر بەم ئەندامانە بەوەی کە جاسووسی‌یان‌کردوە گومان

بروانە ل : ۱۱

وا خەریکە خومەینـی وەك تاوانبارێکی شەڕ بخرێتـە بەردادگا

پاریس : لیژنەیەکـــی بچکۆلە کە ئێرانیو عەرەبو فەرنسایی تیایە لە پاریسـدا کۆبوونەوە بۆ گفتوگۆکـردن لەبارەی دابین‌کردنی بەستنی کۆڕێکی گەورەی جیهانی بـۆ ئەوەی خومـــەینـــی وەك تاوانبارێکی شەڕ موحاکەمـە بکا •

ئەوەی شایانی باســـە بەرهەڵستیکەرانی ئێـــران سوورن لەسەر ڕێکخستنـــی ئەم کۆڕەی کە کەسانـــی خاوەن بیرو سیاسی جیهانـــی بۆ بانگدەکرێ •

ڕەفعەت ئەسەد لەگەڵ

کاربەدەستێکـــــی موخابەراتی زایۆنیـــــدا کۆدەبێتەوە

قاهیرە : ڕۆژنامەی(مایۆ) کە لە قاهیرە دەردەچـــی بڵاوی‌کردەوە کە ڕەفعـــەت ئەسەدی برای فەرمانڕەوای سووریاو نوێنەری ئـەو بۆ ئەوەی کە پێی دەڵێن ئەرکو کاری گەورە لەگـەڵ کاربە- دەستێکی گەورەی موخابەراتی زایۆنی دوژمندا کۆبووەوە• هەروەها وتی کۆبوونەوەکە لەم هەفتانـــەی ڕابوردوودا کراو دێرژو گرنگ‌بوو •

لەو ڕاپۆرتە وێنەدارەداکە پرۆگرامی «ئاوێنـــەی جیهان » بەناوی « چەنـــدبیروڕایـــەك لە بەغداوە » تۆکەندی یەکەمی تەلەفزیۆنی ئەڵمانیای ڕۆژاوا بڵاوی‌ـــ کردەوە باسی ئەوە کرا کـەپایتەختی عیراق ژیانێکـــی ئاسایی‌و زۆر سروشتـــی‌دەژی هەرچەندە ئـــەوە خەریکە سێ ساڵ بەســـەرشەڕدا تێپەڕ دەبێ •

ڕاپۆرتەکە بۆتی وڵاتـــی‌میسۆپۆتامیا بە پێشەوایەتی سەرەك صدام حسین هەمیشە خەریکی پێشوازی‌کردنـــی چەندەها وەفدی ئابووری‌یە لە هەموو لایەکی جیهانـــەوەو ژمارەیەکی زۆر لە گەشتیارو ئەوانەی ســـــەودای شارستانی‌ی عیراقو مێژووی بوون هەر بەردەوامن لەسەر هاتن بۆئەم وڵاتە •

تەلەفزیۆنی ئەڵمانیـــای ڕۆژاوا :

بەغدا لـە بارێکی ئابووری گەشەداردا دەژی

Institut Kurde de Paris

هەموو توانایەك بۆ پشتیوانی سەرکەوتن

هاوڕێ نعیم حداد : بەم زووانە کۆنگرەی بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی دەبەسترێت

لە کاتێکدا کە ڕای گەیاند کۆنگرەی نیشتمانی بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخواز دەبەسترێت

بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخواز لە مانگی داهاتوودا کۆنگرەی نیشتمانی گشتی دەبەستێت بۆ لێکۆڵینەوەی نەخشەی کاری بەرە لە قۆناغی ئێستاو داهاتوودا ئەویش لەبەر ڕووناکی ئەنجامەکانی ڕاپۆرتی نۆیەمین کۆنگرەی هەرێمایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست.

هاوڕێ نعیم حداد ئەندامی سەرکردایەتی نەتەوایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست سکرتێری گشتی بەرە ووتی کۆنگرەکە لە سێ باسی بنەڕەتی و گرنگ دەکۆڵێتەوە دیارترینیان ئەوەیە کە لە ڕاپۆرتی ناوەندی نۆیەمین کۆنگرەی حزبدا هاتووە دەربارەی ئەرکە نیشتمانی و نەتەوەییەکان و دانانی بڕیارەکانی کۆنگرەی بەرە بە بەڵگەی ئەوەی کە بەرە پشتی پێ دەبەستێت بۆ گوڕ خستنە کارەکانی خۆیەوە لە پێناوی جێبەجێ کردنی پرۆگرام و ئەرکەکانی خۆی بەتایبەتی لەم قۆناغەی کە وڵاتە تێکۆشەرەکەمانی پێدا تێدەپەڕێت .

هەروەها ووتی کە کۆنگرەکە لە نەخشەی کاری بەرە لە هەردوو قۆناغی ئێستاو داهاتوودا دەکۆڵێتەوە کە چواردە باسی تێدایە دووپاتی کردەوە کە دەبێت بایەخێکی سەرەکی بە جەنگی قادسیەی صەدام بدرێت و ئامادەکردنی هەموو پێداویستییەکانی خۆڕاگرتن و پتەوکردنی سەرکەوتن و پەرەپێدانی گیانی سەرکەوتن بەچەشنێك جەنگاوەری ئازای عیراق لە باڵاترین پلەی ئامادەبوون و وورپاییدا بمێنێتەوە بۆ سەرکوت کردنی ڕژێمی ڕەگەزپەرستی ئێرانی و پووچەڵ کردنەوەی نەخشە حەپەلە فراوانگەرییەکانی .

هاوڕێ نعیم حداد سکرتێری گشتی بەرە دووپاتی کردەوە کە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخواز بە هێزێکی جەماوەری تێکۆشەر و ئامرازێکی کاریگەری شۆڕش دادەنێت لە پێناوی تەواوکردنی ئەرکە نیشتمانی و نەتەوەییەکان و بوارێکی کراوەیە بۆ هەموو نیشتمانپەروەران و پێشکەوتنخوازان و مەیدانێکە بۆ تێکچڕژانی بیروڕاکان لە چوارچێوەی لایەنگرتن و سووربوونی دووپات کراوەی ڕۆڵی سەرەکردەیی حزب بە گوێرەی ئەو ئەنجامانەی کە نۆیەمین کۆنگرەی هەرێمایەتی نەخشەی ڕشتووە .

هەروەها ووتی ئەو جەنگە ڕەوایەی کە گەلی عیراقمان و جەماوەری عەرەب بەسەرکردایەتی بەڕێز سەرەکی تێکۆشەر صەدام حسین دژ بە ڕژێمی ڕق لە سکی ئێران دەکات ژیانێکی نوێی بۆ گەلی عیراق خولقاندو لە دایك بوونێکی نیشتمانی و نەتەوەیی داهێنەرانەی بۆ عیراقییەکان بەرهەم هێناو عیراق بوو بە هێزێکی ئەوتۆ کە هەرگیز کۆڵ نەدات .

ڕوونیشی کردەوە کە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست دامەزراندنی بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخوازی بە دەستکەوتێکی نیشتمانیی گرنگ و هەنگاوێکی دیار دانا لەسەر ڕێگای یەکخستنی هێزەکانی گەلی لە پێناوی تەواوکردنی ئەرکە نیشتمانی و نەتەوەیی و کۆمەڵایەتییەکانداو بە نموونەیەکی پرشنگداری دانا بەو شوێنەوارە چاکانەیەوە بۆ سەر هێزەکانی بزووتنەوەی شۆڕشی عەرەبدا .

جەماوەری سلێمانی ڕێزی خۆیان بۆ سەرکەوتنەکانی قارەمانانی قادسیەی صدام دەردەبڕن

جەماوەری پارێزگای سلێمانی لە بروسکەیەکدا کە بۆ بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسینیان ناردووە ، ئەویش لە کۆتایی کۆڕێکدا کە ئەنجوومەنی گەلی پارێزگاکە بە بۆنەی هەفتەی قادسیەی صەدامەوە ڕێکی خستبوو ، ئەو پەڕی خۆشەویستی و ڕێزلێنانیان بۆ بەڕێزی دەربڕیوەو ڕێزی خۆیان بۆ سەرکەوتنە مەزنەکانی سەربازە قارەمانەکان دەربڕیوەو پەیمانیان تازە کردووەتەوە هەمیشە سەربازی بە وەفا بن و یەك ڕیز لە پشتی سەرکردایەتییە ئازایانەکەیەوە ڕاوەستن .

بەڕێز جەعفەر عەبدولکەریم بەرزنجەیی پارێزگای سلێمانی لە کۆڕەکەدا سەبارەت ئەو دیاردە مەزنانە دواوە کە جەنگی پیرۆزمان هێناویەتە کایەوەو ئامانجەکانی بەردەوام بوونی ڕژێمی ئێرانیی دەستدرێژیکەر لە دەست درێژی کردنیدا دژ بە وڵاتەکەمان بە هاندان لە ئاغا ئیمپریالی و زایۆنیی و هاوپەیمانەکانیانە ئەوانەی بە زمان عەرەبن وەك ئەسەدو قەزافی .

ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

ئەنجوومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمیی کوردستان ڕۆژی شەممەی داهاتوو یەکەمین کۆبوونەوەی خۆی لە یەکەمین خولی ئاسایی ئەم ساڵەیدا دەبەستێت .

ئەنجوومەن ڕۆژی دووشەممەی ڕابوردوو بەیاننامەیەکی دەرکردووە داوای لە بەڕێزان ئەندامەکانی خۆی کردووە بۆ ئەوەی لە کۆبوونەوەی کردنەوەیدا ئامادە بن کە تێیدا بڕیار لەسەر مەحزەری دوا کۆبوونەوەی خولی دەدرێت .

وەزیری ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن پێشانگای کتێبی جەنگ دەکاتەوە

بەڕێز لطیف نصیف جاسم وەزیری ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن پێشانگای کتێبی جەنگی کردەوە کە دەزگای نیشتمانیی دابەش کردنی بڵاوکراوەکان لە هۆڵی ئازانگەی موستەنسریە ڕێکی خستووەو چەند ڕۆژێك بەردەوام دەبێت .

پێشانگاکە کە لە ژێر دروشمی (هەموو شتێك لە پێناوی سەرکەوتن)دا کراوەتەوە چەندین کتێب و دانراوی سەبارەت بە ژیان و ووتەکانی بەڕێز سەرەکی فەرماندە (صدام حسین)ی تێدایە کە لە سەرەتای پێشانگاکەوە دانراون .

هەروەها چەندین کتێبی تێدایە سەبارەت بە ناکۆکی نێوان عەرەب و فارس بە درێژایی مێژوو سەرەڕای کتێبی ڕۆشنبیری و رامیاری دەربارەی جەنگ .

لە ئاهەنگی کردنەوەی پێشانگاکەدا بەڕێزان عبدالجبار محسن و نزار حمدون هەردوو وەکیلی وەزارەت و ژمارەیەك لێپرسراوانی وەزارەت و جەماوەرێك لە قوتابیان ئامادە بوون .

هاوڕێ سعدی مهدی صالح لە کۆڕەکانی پەرەپێدانی کاری دام و دەزگاکانی دەوڵەت لە پارێزگای سلێمانی دەکۆڵێتەوە

هاوڕێ سعدی مهدی صالح ئەندامی سەرکردایەتیی هەرێمایەتی ئەمینداری نهێنیی نووسینگەی ڕێکخستنی سەرووی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست ڕۆژی یەکشەممەی ڕابوردوو لەگەڵ بەڕێز جعفر عبدالکریم بەرزنجەیی پارێزگای سلێمانی و هاوڕێ جێگری ئەمینداری نهێنیی سەرکردایەتی لقی حزب لە سلێمانی لە ڕادەی کاری دام و دەزگاکانی دەوڵەت و ئەو خزمەتگوزارییانەیان کۆڵایەوە کە لە پارێزگاکەدا پێشکەش بە هاووڵاتییان دەکرێن لەگەڵ هۆیەکانی پەرەپێدانیاندا .

لە کۆبوونەوەیەکدا کە لە پارێزگاکەدا سازدرا لە ڕەوتی کاری بەردەوام لەو پرۆژانەی کە ئێستا خەریکن جێبەجێ دەکرێن لە هەموو بوارێکداو ئەو ئەرك و ڕەنجانەی بۆ پەرەپێدانی خزمەتگوزارییە گشتییەکانی لە قەزاو ناحیەو گوندە نوێیەکانی پارێزگاکەدا دەدرێن، کۆڵایەوە .

هاوڕێ ئەمینداری نهێنیی نووسینگەی ڕێکخستنی سەروو دووپاتی کردەوە کە زۆر پێویستە ڕەنج و ئەرکەکانی دام و دەزگاکانی بەڕێوەبردن لە ماوەی قۆناغی ئێستادا کە وڵاتەکەمانی پێدا تێدەپەڕێت و لە جەنگێکی پیرۆزدایە دژ بە هێزەکانی ڕژێمی دەستدرێژیکەری ئێرانی کە لەلایەن ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و خاینانی نەتەوە ئەسەدو قەزافیی چڵکاوخۆرەوە پشتگیرییان لێدەکرێت ، دوو [illegible] بین پەنجەیشی بۆ [illegible] ڕاکێشا ئەم ئەرك و لێپرسراوێتییە پاسەوانی کردنی ئاسایشی هاوڵاتیان و ئامادەکردنی پێداویستییەکانی چاودێریی تەواوەتییانەو وەدیهێنانی ئەنجامی باشی باڵا کە دووپاتی توانای بەرزی وڵاتە تێکۆشەرەکەمان و ڕۆڵەکانی گەلمان بکاتەوە لە جەنگی بنیاتنان و شەڕدا .

هاوڕێ ئەندامی سەرکردایەتیی هەرێمایەتی گوێی لە بەڕێز پارێزگاری سلێمانی گرت کە باسی جۆرەها چالاکییەکانی دەزگا ڕەسمی و ڕێکخراوە جەماوەرییەکانی کرد لە چوارچێوەی وورپاکردنەوەی جەماوەر بۆ پتەوکردنی دەوری کاریگەریان و پترکردنی بەشداری کردنیان بۆ پشتگیری کردنی جەنگ .

چالاکیەکانی هەفتەی «قادسیەی صدام»

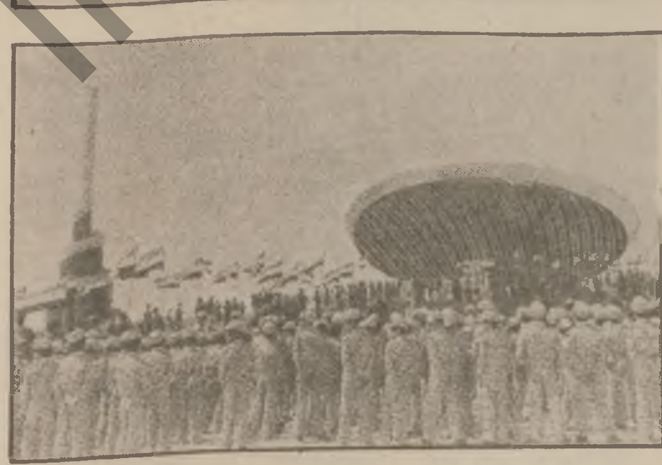

پارتی دیموکراتی کوردستان بەیاننامەیەك بە بۆنەی جەژنەکانی ئادارو نەورۆزەوە دەردەکات

بەبۆنەی جەژنەکانی ئادارو نەورۆزەوە ، پارتی دیموکراتی کوردستان بەیاننامەیەکی دەرکردووە ، لەم بەیاننامەیەدا پەنجەی بۆ ئەو جەژنانە ڕاکێشاوەو دەربارەی سەرکەوتنەکانی سوپا مەزنەکەمان لە کەرتی شیب و سەرکەوتنەکانی تر لە کەرتەکانی تر دواوە .

لە سەرەتاوەی هاتووە کە مانگی ئاداری پڕ لە یادگاری پیرۆز و نێلەلاوی ویژدانی عیراقییەکان ـ بە کوردو عەرەب و کەمایەتییەکانی ترەوە سەرلەنوێ هەڵهات . لەم مانگەدا بوو ڕۆڵەکانی گەلی کوردمان بەسەر ستەمدا سەرکەوتن و کاوە بەپیری بانگەوازی ڕەواوە چوو مێشکی زوحاکی زۆرداری پژاند و هەر لە ئاداریشدا بوو لە خاکی نیشتماندا ئاسایش گەڕایەوە کوردستان و بە بەیاننامەی یازدەی ئادار برایەتیی کوردو عەرەبی تەواو چەسپاند .

هەروەها ووتوویەتی یادی یازدەی ئازار کەوا سیازدە ساڵی بەسەردا تێدەپەڕێ لە دڵی هەمووماندا خۆشەویستە و خوێنی تێدا ڕێژراوە ئاسایشیشی بۆ کوردستان تیا گەڕایەوەو بەیاننامەی یازدەی ئاداری ١٩٧٠ سەرەتایەکی تازەو پتەوتری یەکێتیی نێوان ڕۆڵەکانی یەك نیشتمانەو ئەنجامی تەقەڵلای ڕۆڵەکانی نیشتمان وەدیهات کە نیشانەیەکی دیاری تێگەیشتنی سەرکردایەتیی شۆڕشی حەقدەو سیی تەمووزی ئەمڕە بەرانبەر بە دۆخی سیاسیی ناوچەکە .

بەیاننامەکە پەنجەی بۆ جەنگی ڕەوای عیراق دژ بە ڕژێمی خومەینیی ڕاکیشاوەو ووتوویەتی .. کەللەڕەقی ڕژێمی ستەمکارو ناشیرینی ئێران بەرانبەر بە هەڵوێستە پیرۆزەکانی عیراق دەربارەی ئاسایش ئەمە نیشانەی ئەوەیە کە ئەم ڕژێمە بایەخ بە یاساو نەریتی دەوڵەتان و مرۆڤایەتی نادات و بۆ دەستەلات پەیداکردن، چاوچنۆکی لەسەر حسابی قازانجەکانی گەلی عیراقمان شوێن باوەڕە ڕەگەزپەرستییەکەی کەوتووەو بەڵام هێزە چەکدارە دلێرەکانمان دەستی مەردانەیان لە خواستی دەستەلات پەیداکردن و داگیرکردنیان وەشاندو لە هەموو کەرتێ تێکیان شکاندن و هی ئەم دواییەیان لە کەرتی شیب بوو .

هەروەها بەیاننامەکە پەنجەی بۆ ئەوە ڕاکیشاوە کە پاراستنی شۆڕش پاراستنی ئۆتۆنۆمییەو بۆ پاراستنی مافە ڕەواکانی گەلی کوردمان لە کوردستانی عیراقدا باشتر وایە بەرگری لەم شۆڕشە بکرێت .

لە کۆتایی بەیاننامەکەدا باسی ئەوەی کردووە کە پارتی شەرەفی بەشداری کردنی هەموو هەنگاوێکی تەواوکراوی کاروانی خەباتی گەلەکەمانی هەیەو شەرەفی بەرگری کردنی کەرامەتی نیشتمانی هەیە بەناردنی سەرکردەو کادرەکانی بۆ بەرەکانی جەنگ و سڵاوی پێشکەش بە سەرەکی فەرماندە صدام حسین کردووە لە کۆتایی بەیاننامەکەدا .

کورتەی ژیانی پاڵێوراوانی هەڵبژاردنی تەکمیلی ئەنجومەنی نیشتمانی لە پارێزگای دهۆك

ئەمەی خوارەوە کورتەی ژیانی بەڕێزان پاڵێوراوانی هەڵبژاردنی تەکمیلیی ئەنجوومەنی نیشتمانییە لە پارێزگای دهۆك .

١ ـ بدیع محمد داود ئەرسەلانی

ـ ئامادەیی کشتوکاڵی تەواوکردووە .

پیشە ـ بەڕێوەبەری لقی کشتوکاڵ لە ناحیەی زاویتا .

٢ ـ رباح عبدالله بدری سندی

ـ ساڵی ١٩٤١ لە دهۆك لەدایك بووە .

ـ ساڵی ١٩٧٠ قۆناغی ناوەندیی تەواوکردووە .

ـ لە وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئایینی و وەزارەتی دادوەریدا ئیشی کردووە .

ـ لەبەر هۆی تەندروستی لە ساڵی ١٩٨٢دا خانەنشین کراوە .

٣ ـ اسماعیل عبدالله محمد امین ڕێکانی

ـ لە ساڵی ١٩٥٣دا لە قەزای ئامێدی ، ناحیەی نێروەو ڕێکان لەدایك بووە .

ـ قۆناغی خوێندنی سەرەتایی تەواو کردووە .

ـ پیشەی : چاودێری هونەرییە لە بەڕێوەبەرێتیی ڕێگاوبانی دهۆك .

٤ ـ چیای دیوالی سعید دۆسکی

ـ لە ساڵی ١٩٤٧دا لەدایك بووە .

ـ کولێجی یاساو رامیاریی لە ساڵی ١٩٧٢دا تەواوکردووە .

ـ لە بواری پارێزەریدا ئیشی کردووە .

Institut Kurde de Paris

هەموو توانایەك بۆ پشتیوانی سەركەوتن

لەسەر ڕێبازی شۆڕش مرۆڤی نوێ پێدەگەیەنین

دەقی تەواوی قسەكانی سەرۆكی فەرماندە صدام حسین لە كاتی بەخشینی مەدالیای ئازایەتی بە سێ سەركردەی سوپایدا

Institut Kurde de Paris

سێ سەركردە لە سەركردە مەیدانی‌یەكانی سوپای عیراق كە تا ڕادەیەك ماوەیەكی درێژ بەسەر سەركردەیی كردنی ئەو هێزانەدا تێپەڕیوە كە پێیان سپێرراوە سەركردەیی‌یان بكەن‌و .. لە ناو پارچەكانیان فەرماندەی هێزو فەرماندەی وەحدەو ئەفسەرو سەربازو جەنگاوەران لە ڕادەی جۆربەجۆردا مەدالیای ئازایەتی‌یان پێدراوە . لەگەڵ ئەوەشدا كە ئەمان لە شوێنی سەركردەیی‌دان ئەم ماوەیە وزە ئەو بڕیار نەدرا مەدالیای ئازایەتی‌یان پێ‌ببەخشرێت ئێستا نەبێت بۆچی ..؟ ئەویش لەبەرئەوەی كە سەركردایەتی سوورە لەسەر ئەوەی چەندین خووورەووشت بچەسپێنێت كە شایانی سوپای عیراق ببن‌و بۆئەوە چاك بن ببنە بناغەیەك لە بنیاتنانی مرۆڤی نوێ‌دا لەم دەزگا كاریگەرو ئازایەدا ئەگەرچی لەوە دڵنیاین كە ئازایەتی‌ی تاكە كەسی‌ی ئەو سەركردەیانە بەر لەوەی شوێنی سەركردایەتی بگرنە دەست بەڵام كاتێك مەدالیای ئازایەتی‌یان پێ‌دەبەخشرێت كە لە شوێن پایەی سەركردایەتی‌دان ئەوا دەبێت لە ئازایەتی‌یان دڵنیایی پەیدا بكەین لە بڕیاری ئازادا لە شوێنی سەركردەیی‌یەوەو نەریتە نوێ‌یانەی سوپاوە ... كە سەركردەكان لە كاتی جەنگ‌دا مەدالیای ئازایەتی‌یان پێ‌نابەخشرێت ئەو كاتە نەبێت چووبێتنە ناو جەنگی ڕاستەقینەوە تێیدا لێپرسراوێتی‌ی سەركردەیی كردنی جەنگ بە شێوەیەكی دیاری‌كراو لە لایان سەری هەڵدابێت بۆ ئەوەی ببینین ئەو ڕەفتارو هەڵس‌وكەوتانە چین كە ئەنجامیان دەدەن لە پایەی سەركردەیی كردنیانەوە بۆ ئەوەی بزانین ئەم ڕەفتارو هەڵس‌وكەوتە ئازایانەیە یان نە .

لە لایەنی كاتەوە لە بەخشینی مەدالیای ئازایەتی پێیان كەمێك دواكەوتین ئەویش لەبەرئەوەی ئەو تاقی‌كردنەوەیەی پێیدا تێپەڕین لە جەنگەكانی ڕۆژهەڵاتی بەسرەو لە ڕۆژهەڵاتی مەندەلی‌دابوو .

عەمید ڕوكن شوكت لە جەنگەكانی ڕۆژهەڵاتی مەندەلی‌دا تاقی‌كرایەوەو .. لیوا ڕوكن ضیاءو عەمید ڕوكن محمد لە جەنگەكانی ڕۆژهەڵاتی بەسرەدا لە پایەی سەركردەیی كردنەوە تاقی كرانەوە.

لەسەر بناغەی ئەم بۆچوونانەو لەسەر بناغەی هەست‌كردن لە چوارچێوەی تاقیكردنەوەی پراكتیكی لە ڕەفتارو هەڵس‌وكەوتن ئەو سەركردەیانەدا ئەوە سەركردایەتی بڕیاری دا مەدالیای ئازایەتی‌یان پێ‌ببەخشرێت .

بەر لە تۆزێك دەربارەی هەندێك پێوانەو هەندێك بۆچوون لە حزب‌و لە دەوڵەت‌داو لە سوپادا دەدواین لەوانەیش ئێمەمان لە حزب‌دا موعاناتمان چەشت لە گواستنەوەی زانیاری ئەو كەسەی كە بە چاكە یان بە خراپە دەنرخێنرێت لە مەفصەلە سەركردەیی‌یە لێپرسراوەكانی ئەم نرخاندنە ئەوەبوو زانیاری‌یەكان دەگەیشتەوە كابرای پەیوەندار ئەگەر خراپ بوونایە یان چاك بوونایە لەگەڵ باسكردنی ئەو بۆچوونانەی كە دەربارەی ئەو دەووتران ئەم حاڵەتەیش لە ترسناك ترین ئەو نەخۆشی‌یانە بوو لە ناوی حزبمازداو شتێكی ئاشكرابەو سروشتی‌یە ئەگەر لەو حزبەی كە سەركردەی كاروان دەكات ئەم جۆرە نەخۆشی‌یانەی تێدابێت بۆیە بێ‌گومان دەبێت لە دەزگاكانی دەوڵەت‌دا لەو جۆرە نەخۆشی‌یانە یان ترسناك تریان تێدا بێت .

ئا بەم جۆرە هەواڵی پاڵاوتنی كەسێك لە پایەیەكی بەرزەوە لە دەوڵەت‌دا لە نووسەری تیپ ڕایتەرەوە یان لە نووسینگەی وەزیر یان سەرەكی دەزگادا دەگەیشتە ئەو كەسە پەیوەندارە بەر لەوەی نووسراوەكە بگاتە لایەنی پەیوەنداری خاوەند بڕیار .

بەم جۆرە لە حزب‌داو هەروەها لە سوپایش‌دا ڕووی دەدا بەڵكوو نرخاندنی كەسان‌و لێكۆڵینەوەی ڕەوتیان بووەتە ئەو هۆیانەی كە دەبنە هۆی دروست‌بوونی نایە دڵی لە پەیوەندی‌یەكانی نێوان لایەنی نرخێنەرو ئەو لایەنەی داواكراوە بنرخێنرێت. هەندێكیش ئەم بارودۆخەیان بە هەڵ‌دەزانی بۆئەوەی بۆ فلان یان فلان‌كەس بیگوێزێنەوە كە قسەیەكی باشی دەربارە ووت لە كاتێك‌دا ئەوانی تر قسەیەكیان پێچەوانەی ئەو قسانە ووت بە مەبەستی وەدەستخستنی سەربەكەسێتی .. وەدەست‌خستنی ئەو سەربەكەسێتی‌یانە لە سەردەمی ڕابوردوودا بگرە دەیبردنە بەر تەكەتول‌و بەرەو پیلانگێران سەركردەیی دەكردن وەك چۆن لە پیلانی تەمووزی ساڵی ١٩٧٩دا ڕووی‌دا .. كاتێكیش پەیوەندارەكان لە لیستەی بەرزكردنەوەی پلەدا دەگەڕان لە سوپادا یان لە پۆلیس‌دایان لە هەر دەزگایەكی تری بەو جۆرەدا ئەوشتانە دەگەیشتە ئەو كەسانەی‌كە داواكراوە بنرخێنرێن بەهۆی تۆژینەوەو لێكۆڵینەوەی مەنتیقی‌و مەوزووعی‌و زانستی‌و دادوەری‌یانە .. هەموو شتێكی لێكۆڵینەوەكە دەگەیشتە پەیوەندارەكان بەچەشنێك (واسیتە) دەستی پێ‌دەكرد لەسەر لیستەی بەرز كردنەوەی پلە بەر لەوەی دەربچێت من لەو كەسانە بووم كە ئەفسەرەكان دەهاتنە لام‌و دەیانووت بیستوومانە كە ئێمە (پلەمان بەرز ناكرێتەوە)و ئێمەیش گەورەم شایانی (پلە بەرز كردنەوەین) تا دوایی ئەو قسانەی كە لە هەگبەیاندا بوو .

ئێمە ئەمانە بەنەخۆشی‌ی ترسناك دادەنێین ، لە ڕابوردوودا ماندوویان دەكردین‌و بەشی زۆریان تەواو بوون‌و دەبێت ئێستا بەتەواوەتی كۆتایی‌یان پێ‌بێت .

لەبەر ئەوەیە سەركردەیانی مەیدانی دەبینین كە چەند مانگێك بەسەر ئەو جەنگە سەركەوتووانەدا ڕابوردووە لە جەنگەكانی بەسرەدا كە لەمانگی تەمووزدا روویان داو لەجەنگەكانی مەندەلی‌دا كە لەتشرینی یەكەم‌دا ڕوویان‌دا ئەوانە بەر لەم مێژووە سەركردەن‌و بەڵام لێمان (زیز) نەبوون‌و حەماسەتیان كەمی نەكردووەو نەمانبیستووەو نەماندیووە بڵێنی چۆن ئێمە سەركردەین‌و فەرماندەی هێزو جەنگاوەرمان هەن لەوانەیش سەربازی سوكەڵەف لەچوارچێوەی بەڕێوەبەرایەتی‌ی لێپرسراوێتی‌ی ئێمەدان مەدالیای ئازایەتی‌یان هەڵگرتووە ئایا سەركردایەتی بە ئازامان دانانێن .

مەبەستی بنەڕەتی بنیاتنانی ڕەووشتی نوێ‌یە بەچەشنێك واتەماشای مەدالیا نەكەن وەك بڵێیت حاڵەتێكی ڕۆتینی‌یە. .ئەوسا لەسوپای عیراق‌دا هەندێك مەدالیا لەسەر پایەو پلە دەدران .. كاتێك ئەفسەر دەگەیشتە پایەیەكی دیاری‌كراو یەك مەدالیایان دەدایەیان‌و یسامێكیان بۆ دادەنا بەڵام ئەوەی دووپات كراوەیە كە ئەم ئەفسەرە لەدڵی خۆیدا ئەمە بەحاڵەتێك دانەدەنا لەلایەنی مێژوویی‌یەوە یان حاڵی‌حازرەوە لەكەسانی دیكە جیای بكاتەود بەڵام كاتێك كە مەدالیا یان ویسام بەگوێرەی پێوانەی مەو ووعی‌ی وورد دەبەخشرێن ئەوا ئەمە واتای ئەوەیە كە جیاوازی هەیە ئێستاو لەلایەنی مێژوویی‌یەوەیش ئەوانە لەسەر ئەم بناغەیە بەخشراون‌و بۆ ئەم مەبەستەیش دانراون .

ڕەووشتی‌نوێ لەسوپای عیراق‌دا بەخشینی مەدالیاو ویسامە بەرەوڕادە نزمەكان بەر لەوەی ڕادە بەرزەكان دەستیان بكەوێت .. بەم جۆرە دەبینین .. ئەندامان لەسەركردایەتی‌ی گشتی‌دا تا ئێستا ریزیان لێ‌نەنراوە ئەگەر چی ئەندامیشن لەسەركردایەتی‌ی گشتی‌داو لەهەمان كاتیش‌دا ڕۆڵی سەركردەیی خۆیان لە پایەدا پایەی مەیدانی‌یەوە ڕادەپەڕێنن كاتێك كە بارودخی جەنگ تیژدەبێت لە هەر كەرتێك لە كەرتەكانی جەنگ .

دروست‌كردنی ڕەووشت بارێكی وایە شان‌بەشانی بنیاتنانی مرۆڤە بەڵكوو ناكرێت ڕوو‌بدات بەبێ ئەوەی پشت بەڕەووشتی قووڵ‌و ئاشكراو چەسپاوو پەرەسەندوو نەبەستێت .

ڕەووشتەكان گرنگ‌و قووڵترن لەیاسا چونكە یاسا بارێكی یاسایی‌یە بە خواستی یاسا دانەر لەشوێنی خۆیەوەو بە گوێرەی بارودۆخ بڕیاری دەدات .. بەڵام ڕەووشت بارێكی مرۆڤایەتی‌و ویژدانی‌و مێژوویی‌و كۆمەڵایەتی‌و ڕۆشنبیری‌یە كە هەموو ڕۆژێك بەووردو درشتی پەرە دەستێنێت لەگەڵ هەموو هەنگاوێك‌و لەگەڵ هەموو بیر كردنەوەیەكداو كە لەكە دەبەستێت بۆ ئەوەی ببێتە بنیاتنان‌و كەڵەكە دەبەستێت بۆ ئەوەی ببێتە پاڵپێوە نەروبارێكی تیشكدانەوە گەل لەدەوری خۆی بۆ بەرەو پێشەوە چوون گرد بكاتەوەو گرنگترین شت كە شانازی‌ی پێوە دەكەین شۆڕش توانیویەتی ڕەووشتی نوێ دروست بكات .. نوێ‌و پەرەسەندوو هەندێكیشی واتای چەسپاوی‌ی قووڵیان لە ویژدانی گەڵ‌دا وەرگرتووەو ڕەفتار ناگوێزرێتەوە پایەی ڕەووشتی چاك ئەوكاتە نەبێت كە هەڵس‌و كەوت‌و بیر كردنەوەی زوربەی زۆری گەل دەر دەبڕێت .

لەسەر ئەم بناغەیەیە ئەمڕۆ ئەم سەركردەیانە ڕیز لێ‌دەنێین لەگەڵ ئاواتمان‌دا بۆ سەركەوتنیان‌و سڵاومانا لە جەنگاوەرەكان ئەوانەی لەژێر سەركردایەتی‌یاندان لە بەرەكانی جەنگ .

ئەمەیش دەقی بڕیاری كۆماری‌ی تایبەت بەبەخشینی مەدالیای ئازایەتی پێ‌یان .

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

بۆ ڕیزنان لەو ئازایەتی‌یەی ئەو سەركردانەی كە لە خوارەوە ناویان هاتووە ، نواندوویانە ، لە چوارچێوەی ڕاپەڕاندنی لێپرسراوێتی‌ی خۆیان لە پایەی سەركردەیی كردنیانەوە لە بارو دۆخی جەنگ‌داو لە چوارچێوەی جەنگەكانی سوپا مەزنەكەمان دژ بە دەستدرێژی‌ی ئێرانی ڕەگەزپەرست‌و بە گوێرەی دەستەڵاتی مادەی بیست‌و شەشی یاسای ویسام‌و مەدالیاكانی ژمارە (٩٥)ی ساڵی ١٩٨٢ .

ئەمەی خوارەوەمان بڕیار دا

مەدالیای ئازایەتی بەو سەركردانەی لە خوارەوە ناویان هاتووە ، ببەخشرێت :

لیوا ڕوكن ضیاء توفیق ابراهیم .

عەمید ڕوكن شوكت احمد عطا

عەمید ڕوكن محمد عبدالقادر عبدالرحمن

دەبێت وەزیری بەرگری ئەم بڕیارە جێبەجێ‌بكات .

صدام حسین
سەرەك كۆمار

لە ئاهەنگی‌بەخشینی مەدالیەكان‌دا بەڕێز خالد عبدالمنعم سەرەكی دیوانی سەرۆكایەتی‌ی كۆمارو ژمارەیەك لە ئەفسەرەكانی سەركردایەتی‌ی گشتی‌ی هێزە چەكدارەكان ئامادەبوون .

حسیب فەرەداخی

بەهارانێك باخچەی دڵم هەڵاڵەی گرت
شەماڵی تۆ بۆنی نەکرد
ئێوارانێك وەکوو منداڵێ کەوتمە دوات
بۆ وشەیەك لێوت نەبرد
هەردەو دەستە نامۆکانم لە رێگەتا
بوون بە ئاڵای دەستڕاگران
بێچوویەکی ئەو چاوانەت تێ‌نەگرتم ٠
ـ ئێستە لیرەن ئێجگار گران ـ
وا دەفتەری شیعرەکانم نخوون‌کردو
هەرچی تیابوو هەمووییم ڕشت
نیگایەکت بۆ نەناردوم بەتیرێکا
ئاهێکی ساردت هەر نەکوشت
باوەڕی خۆم کرد بە رێگا لە گوزەرتا
کەچی هەرتۆ لارێ ئەکەی !
بووم بەباخی گوڵ‌و میوەی بەرچاوانت
چۆن وا ئەبێ دەشێ نەبەی !
کێ تۆی وەکوو من ناسیوە لە ناو کوردا
شمشاڵی رێی کاروانت بم
کەچی گوێ لە قەتارێکی من ناگری
لە سۆزێکا قوربانیم
مانگی بەك شەوەی ئەوینت کاتێ هەڵهات
وەکوو بزەی لێوەکانت
شابەت بینی تۆ نەت‌ڕوانی تەماشاکەی
ناکەوتە پشت کێوەکانت
ئەگەرتۆ لە جێی من بوایەی حاڵ‌چۆن ئەبوو
کرفرانی عیشقت چۆن ئەکرد ؟!
ئەم دنیایە باخی گوڵی ئەوین بوایە
گوڵی ئەوینت بۆن ئەکرد ؟
کەچی وا من لە پایزما دڵدارێکم
ئیلهامی خوای گوڵستانم
چونکە بەهارێکم نەدی لە وەرزێکا
وا گوڵچنی پایزانم
ئەسپی سەرکەشی خۆت ناو دە هەر دەروونم
جێ رم بازی‌و جێ‌نیشانە
شیعری هەموو شاعیرانیش کۆشکی تۆبێ
هەرچاوانی من سەربانە
ئەوی دیاردەی رووداوە لەم ژیانەدا
سنووری بۆ دانراوە
ئەی سنووری ئازاری من لە لای ئێوە
بۆچی نەخشەی بۆ نەکراوە ؟
هەتاکەی بێم هەتا کوێ بلێم بە دەردەوە
گەردەلوولی توورشی دای‌گرتووم
ناڵەی رۆژگار ناڵەی خەمی لە ناو دڵما
لە مێژەوە بۆ کوشتووم !
دەسا حەمێك کە خەمەکان نوێ‌کانەوە
جامی دڵیشم نەشکێنێ
ئەگەر خەمی هیوا نەبێ ئیتر دڵدار
لەم رۆژەدا چۆن ئەمێنێ !؟
لە ئاوێنەی سەراپاما مەلە ئەکەی
ئەوسا ئێستەش هەر تۆ پەربت
چەندم پێ خۆشە فرمێسکم هەڵوەرێنی
بەڵام گوڵم هەڵنەوەرێت
فرمێسکی من بکەن بە پرد بۆ شاری دڵ
بە سەر ئاسۆی چاوەکانما
رێی لەشکرت رابکێشە دەرفەت زۆرە
بە ناو شیعرە باوەکانما
وامن ئاسۆی چاوەکانم کردۆتەوە
لەپایزما تیا ئاوابی
بووکی خەزنم لە پەردەدا چاوەڕوانە
تۆ شۆڕەسواری زاوابی ٠

یانەی هاوکاری

● **دیوانی بێسارانی**

مامۆستا هوشیار بابا حاجی سەرپەرشتی هونەری لە سلێمانی هەڵەیەکی مامۆستا کیومەرتی نیك رەفتاری دەستنیشان کردووە کە لە لاپەڕە (٢٨)ی دیوانی بێسارانی‌دا روویداوە، هەڵەکەش لە لێکدانەوەی مانای «لافتی» دایە کە گوایا سوورەتێکی قورئانە بۆ بەرگری لە زەخمی چاوی پیس ئەیخوێنن بە ملی خۆشەویستا یاخود دەینووسن پێیەوە دەبەستن٠ جا ئەو ، لای وایە ئەم (لافتی)یە سوورەتی قورئان نییەو ووتەیەکە لە ووتەکانی پێغەمبەر (د٠خ)

ئامادەکردنی دیوانی زێوەر

مامۆستا عوسمان هەورامی لە نامەیەکدا بۆی نووسیوین کە (لە دەسنووسێکدا کە لە ٢٨ی شوباتی ١٩٤٣ دا مامۆستا نجم‌الدین مەلا تەواوی کردووە (٧٥) هۆنراوەی زێوەری تیایە کە لە دیوانە چاپکراوەکەیا نین، لەگەڵ هۆنراوەیەکی شێخ نوری‌و سەید عبدالحکیمی زەمبیل کە بۆ زێوەریان نووسیوە ٠)

ئەمەش بۆیە بلاو دەکاتەوە چونکە لە ژمارە (٦٦٨)ی هاوکاریدا لە باسێکدا کاك جمال محمد امین نووسیبووی کە دیوانی زێوەری ئامادە کردووە بۆ چاپ ، هەروەها لە ژمارە (٤٧١)ی هاوکاریشدا کاك ئومێد کاکەڕەش ئامادەی کردبوو کە ٧٠ پارچە هۆنراوەی زێوەر لە دەسنووسی برادەرێکا هەن٠

بێ‌گومان ئەم ئاگادار کردنەوەیەو ئەم هەواڵە جێگەی رێزو شادی‌یە ، سوپاسی مامۆستای هەورامی دەکەین بۆ ئەم دەستپێشکەری‌یە ٠

دۆزینەوەی کەشکۆلێکی نجم‌الدین مەلا :

سەیدایێ هێژا عبدالرقیب یوسف لە ووتارێکدا بۆی نووسیوین کە رۆژی ٢٧ـ١ـ٨٣ لە نێو پەڕە کاغەزەکانی تاپۆی ماڵی محمد صالح ئاغای قزلجی‌دا کەشکۆلێکی شیعری بە دەستخەتی مامۆستا نجم‌الدین مەلا دۆزیوەتەوە ٠ کەشکۆڵەکە (٣١٧) لاپەڕەیەو زۆربەی لاپەڕەکانی (٢٤) دێڕیان تیا نووسراوەتەوەو لە ٥ی کانوونی دووەمی ١٩٣٨دا تەواوکراوەو شیعری شەست شاعیری گرتوەتەوە وەکو : مەلا وەلەدخان ، ئەحمەد بەگی کۆماسی ، خانای قوبادی ، میرزا یاقۆ، جەمال عیرفان ، مصطفی پاشای یاملکی ، مەلا عارف صائب ، مەلا وەهبی رەواندزی ، ئەحمەد بەگی صاحبقران ، خالصی ، میهری ، شکری ، ناری ، وەفایی ، سەید ئەحمەدی نەقیب، شێخ سەعیدی باوکی شێخ مەحموود ، مصباح الدیوان ، سەید سلیمانی نەقیبی خانەقینی ، عەلی بەگی نائبی سابلاغ،ئەسیری، مەلای جزیری ، فەقێ قادری هەمەوەند ، مەحوی ، بێخود، احمد فوزی ، سعید فوزی‌و شێخ عصام‌الدینی عەودالان‌و صافی،حەماغای دەربەندفقرە، میرزا مارفی جاف، حەمدوون، شێخ رەزا ، صالح زەکی صاحبقران ، نوری ، حاجی قادر ٠

بێ‌گومان رەنج‌و کردو کۆشی سەیدا جێگەی رێزلێنانەو هیوادارین نموونەیان هەر زۆر بێت ٠

سەدەی بوژانەوە

زنجیرەی مێژووی

د٠ کمال مظهر احمد

فراد مجید میسری کردویەتی بەکوردی

هۆمانیستی ناودار

« ـ ئارازمس ـ ی رۆتەدامی ١٤٦٦ ؟ ـ ١٥٣٦ :

« ئارازمسی رۆتەدامی » جێگایەکی تایبەتی لە مێژووی بزووتنەوەی رووناکبیریی ئەوروپادا هەیە ، ئەمەیش نەك لەبەر ئەوەی خاوەنی زەمینەیەکی فیکریی پتەو بوو ، بەڵکو لەبەر ئەوەیش کە شوێن پەنجەی بەسەر بزووتنەوەی فیکریی چەندین ووڵاتی ئەوروپا یی‌یەوە دیارە ٠

لە شاری «رۆتەدام»ی سەر بە «هۆڵەندا » لەدایك بووە ٠ سەرەتای ژیان‌و خوێندنی لە ناو کەنیسەکانی ئەو شارەدا دەست پێ‌دەکاو دوایی بە نیازی ئەوەی بڕوانامەی دکتۆرا لە زانیاری‌یە ئاینی‌یەکاندا وەربگرێ ، دەچێتە «پاریس»و هەر لەوێ دەبێتە عەمیدی کۆلیژی «دی فرانس» نزیکەی شەش ساڵێکیش لە زانکۆکانی ئینگلستان دەرس دەڵێتەوە ، بە تایبەتی لە زانکۆی «کامبرج»داو تا ئەو رۆژەی مەرگ شالاوی پێ‌دەهێنێ‌و لە شاری «بازل»ی سەر بە سویسرا چاو لێك دەنێ ، لە ووڵاتی «ئەڵمانیا»و « ئیتالیا و «سویسرا » بە جموجۆڵی زانستی‌یەوە خەریك دەبێ ٠

ناوو شۆرەتی «ئارازمی» وەك زمان شوناس‌و زاناو نووسەرێکی لێهاتوو لە ناو کۆرە زانیاری‌و رۆشنبیری‌یەکانی ئەوروپادا بە خێرایی بلاوبووەوە ٠ ناوبراو شارەزایی‌یەکی تەواوی لە زمانی لاتینی‌و گریکیدا هەبوو چەند کتێبێکیشی بۆ لێکۆلینەوەیان تەرخان‌کرد ، بەڵام لەبەر ئەوەی بە لاتینی دەدواو پێی دەنووسی ، زیاتر بایەخی بەم زمانەیان دەدا ٠

گەورەترین ئیشێك «ئارازمس » ئەنجامی‌دا ئەوە بوو تێکستەکانی ئینجیل‌و چەند کتێبێکی کۆنی کەنیسەی چەسپاندو بە ووردی بە زمانێکی رەوان وەری‌گێرایە سەر زمانی لاتینی ٠ ئەم هەنگاوەیش بووە هۆی ئەوەی خەڵکی بتوانن بە قووڵی‌ی لە ئینجیل تێ‌بگەن ، بە تایبەتی چونکە «ئارازمس» هەر بە وەرگێرانی‌یەوە رانەوەستا، بەڵکو تێکستەکانی ساغ دەکردەوەو رای خۆیشی لە سەریان دەردەبڕی ٠ یەکێك لە کارە مەزنەکانی دیکەی «ئارازمس» ئەوە بوو بەشێکی زۆری پەندی پێشینانی نووسەرانی پێشووی هەڵبژاردو کۆی کردنەوەو لێی کۆڵینەوە ، بەمەیش توانی بیروڕا مرۆڤایەتی‌یەکان بە خەڵکی بناسێنی‌و لە کۆڕو کۆمەڵە رۆشنبیری‌یە جۆر بەجۆرەکانی ئەوروپادا بلاویان بکاتەوە ٠ ئەو بەرهەمەی کە ساڵی (١٥٠٠) بە ناونیشانی «کتێبی پەندەکان » لە نووسینەوەی بووەوە ، بە ناودارترین بەرهەمی «ئارازمس» دادەنرێ کە لە کۆمەڵێك پەندو ئامۆژگاری‌و قسەی نەستەقی نووسەرانی پێشوو ، خۆیشی بە خامەی رەنگینی کەوتە شەرح کەرکردنی ناوەرۆك‌و مەبەستی بابەتەکان‌و بیروڕای خۆی لە سەریان دەردەبڕێ ٠ هەموو ئەمانە وایان کرد ئەو کتێبە لە سەردەمی بوژاندنەوەدا ببێتە هاندەرێکی گەورەو خەڵکی بەپیر بیروڕای مرۆڤایەتی‌یەوە بچن‌و پاشان وەربگێردرێنە سەر چەندین زمانی ئەوروپایی وبە ئەندازەیەکی فراوان تەشەنە بکا ٠

«ئارازمس» لە بیرکردنەوەدا ، پابەندی باوەڕی ئاینی مەسیحی بوو ٠ هەمیشە سوور بوو لە سەر ئەوەی کە رەوتی گەشەکردنی بیری مرۆڤایەتی لە یاساو ئەخلاقی ئاینی مەسیحی باشتری بە خۆیەوە نەدیوە ٠ هە لەم روانگەیەشەوە دەیڕوانی‌یە زانیاری‌و کەلتووری کۆن‌و لای وابوو ئەوانەی زوو سەردانای قۆناغێکی باڵاتر بوون‌و زۆر لەوە پیرۆزترن دەستی دەستکاری‌یان بۆ درێژبکرێ ٠ لەبەر ئەوە دژی بزووتنەوەکەی «مارتن لۆتەر » راوەستا و بەرەنگاری هۆمانیستی ئەڵمانی «ڤۆن دووتن»یش هات‌و سەرەنجام بۆ ئەم مەبەستە کتێبێکی بە ناونیشانی «سەربەستی ئیرادە » داناو تێیدا زۆر بە توندیی هێرشی بردە سەر بیروڕایەکانی «مارتن لۆتەر » وبەرگریی لە سەربەستی ئیرادەی تاکەکەس دەکرد ٠ سەرەڕای ئەمانەیش بیروباوەڕی «ئارازمس» ـ بیەوێ‌و نەیەوێ ـ بووە هێزێکی کاریگەری ناو بزووتنەوەی ریفۆرمی ئاینی وەك باسکرا ، بە ووردیی ئینجیل‌و کتێبە ئاینی‌یەکۆنەکانی وەرگێڕاو بە تەواوی دەستی پیاوانی کەنیسەی خستە روو ، سەلماندیشی تا چ رادەیەك لە بیروڕای ئاینی مەسیی‌ی لایان داوە ٠ بێ‌گومان مەبەستیشی لەم کارەی ئەوە بوو روو بەڕووی زوڵم‌و ستەمی کۆمەڵایەتی سەردەمەکەی ببێتەوە ٠ هەروەها لە نووسینەکانیدا دەستی بۆ ئەوە رادەکێشا کە خاوەنداریێتی تاکەکەس «الملکیە الفردیە »و جیاوازیی کۆمەڵایەتی‌و هەژاریی بە چ رادەیەك زبانی مەعنەوی بە کۆمەڵ دەگەیەنن ٠ بەوەیشەوە رانەوەستا ، بە شێوازێکی گاڵتەجاڕیی رەخنە لە قەشەکان دەگرێ‌و دەری دەخا ئەوانە لە ژێر دروشمی جۆربەجۆردا خۆیان حەشار داوەو راستی‌یەکەی هەر خەریکی خۆشی‌ی‌و رابواردنی خۆیانن ٠ ئەو کتێبەیش کە بە ناونیشانی «لەبارەی ستایشی نەفامی‌یەوە » بڵاوی کردەوە ، نموونەیەکی روون‌و ئاشکرای رەخنەی توندوتیژی «ئارازمس»ە ، سەبارەت بە یاساو نەریتی ئاینی‌و سیاسی‌ی ناڕەوای سەردەمەکەی‌و لەرێگەی دەرخستنی هەڵس‌وکەوتی خەڵکی درۆزمان‌و نەزان‌و ساختە بازەوە ، زیرەکانە ناخی خوێنەر دەوروژێنێ‌و بەکوڵ دەیهێنێتە پێکەنین‌و بە شێوازێکی هونەری تر لە هاو چەرخەکانی ٠ پەردە لەسەر حەقیقەتی پیاوانی کەنیسە هەڵدەداتێ ، بەم کارەیش هەل‌و مەرجێکی لەباری بۆ بزووتنەوەی ریفۆرمی ئاینی رەخساند ، تاوەکو لە کاتی خۆیدا وەك پێویست بتەقێتەوە ، بە تایبەتی چونکە نووسینەکانی بە زوویی وەردەگێردرانە سەر زمانەکانی تر‌و لە ناو خەڵکیدا رەواجێکی زیاتریان هەبوو ٠ بەرادەیەك ژمارەی هەموو ئەو کتێبانەی کە چاپکران‌و لە پێش هەموویانەوە کتێبی «لە بارەی ستایشی نەفامی‌یەوە » گەیشتە هەزاران دانە ٠ دیارە ئەم ژمارەیەیش بۆ ئەو سەردەمە ئەوەندە گەورە بوو ٠ بەرهەمی هیچ نووسەرێك بێ‌ی نەگەیشتبوو ٠

« ئارازمس»ی رۆتەدامی بە هەڵس‌وکەوت هێمن‌و لە بیرکردنەوەدا بەلای ئاشتی‌ی‌و لێبوردندا دای دەناشی ، لەبەر ئەوە حەزی بە ئاڵوگۆڕی سیاسی‌ی ،کت‌وپڕو پشێوی نەدەکرد ٠ بە پێچەوانەوە باوەڕی وابوو دەتوانرێ بەهۆی عەقڵ‌و فێربوونەوە خەڵکی‌ی بخرێتە سەر رێگای راست ٠ لای ئەو عەقڵی ئادەمیزاد باڵاترین شتەو دەبێ هەموو بڕیارێکی دروست پشتی پێ ببەستێ ٠ فەرمانڕەوای سەرکەوتوو دەبێ بە عەقڵ چارەسەری ناکۆکی‌و دووبەرەکی‌و شەڕی ناوخۆ بکاو هەر لە رێگای عەقڵیشەوە چارەسەر بۆ کێشەی نێوان دەوڵەتان بدۆزێتەوەو ئاشتی‌یەکی سەرومڕ دابمەزرێنێ ٠ سەرپاکی ئەم بیروڕا سیاسی‌یانەیشی خستە دووتوێی ئەو کتێبەوە کە ناوی « پەروەردەی میری مەسیحی‌ی » لێ نابوو ٠ «ئارازمس» لەم کتێبەیدا پێ لەسەر ئەوە دادەگرێ کە ، پێویستە میر هەموو توانای خۆی بخاتە کار تاوەکو لای گەل خۆشەویست ببێ‌و مەرجە « خاوەن بەزەیی‌و بەتاقەت و هاودەم » بێ‌و دەبێ «وەزیرەکانیشی لەو کەسانە هەڵبژێرێ ئەم سیفەتانەیان تێدابێ »و هەوڵبدا « ووڵاتەکەی بە باشی‌ی بناسێ » (١٩)

لەم روانگەیەوە «ئارازمس » بایەخێکی زۆر بەلایەنی پەروەردەو فێربووندەداو کتێبێکیشی نووسی تێیدا چەند بیروڕایەکی زۆر بەنرخ دەردەبڕێ ٠ بەنموونە : دژ بە شێوازی فێرکردنی دەرەبەگایەتی دەوەستێ‌و ئاشکرای دەکا زۆر لایەنی ئەو شێوە پەروەردەیە بۆ رووالەتەو دۆگماتی‌یانە یاساکانی پەیڕەو دەکرێن‌و ماوەی نادرێ گەشە بکاو پەرە بستێنێ ٠ «ئارازمس» هەر بەمەیشەوە رانەوەستێ دژی دارکاری کردنی قوتابی دەوەستێ‌و داوا دەکا شێوازی فێرکردن سووك بکرێ‌و لای وایە دەبێ بە جۆرێك بێ لەگەڵ ئارەزووی قوتابیاندا بگونجێ‌و گیانی داهێنانیان تێدا بژیەنێتەوە ٠

بەو چەشنە دەبینین بیروڕاو رێبازی «ئارازمس» مەودایەکی فراوان‌و بەربلاو وەردەگرێ‌و بەلای زۆربەی مێژوونووسانەوە «ناودارترین کەسێکە بزووتنەوەی مرۆڤایەتی بەخۆیەوە دیوە »(٢٠) هەندێکی تریش بە «میری زانایان »(٢١) ناوی دەبەن٠ لەبەر ئەوە ئەگەر هەموان دڵبەستەی بووبن شتێکی سەیرو سەرنج راکێش نی‌یە ٠ ئەوەتا لای چەند پادشایەکی ئەوروپایی بە تایبەتی لای ئەوانەی ئەم دەستگیرۆیی کردن و بەدەنگیانەوە چوو جێگایەکی شیاوی بۆ تەرخان کراوە ٠ ئەمە جگە لەوەی توانی زمانێکی هاوبەش لە نێوان زۆربەی هۆمانیستەکانی سەردەمەکەیدا بدۆزێتەوەو بیانکاتە هاوڕێی نزیکی خۆی ٠ «تۆماس مۆر » کە بە پێشەوای بیری سۆشیال ئایدیالیزم ناسراوە ، یەکێکە لەو کەسانە ٠

١٩ ـ Action and Conviction in Early Modern Europe, editors J. K. Rabb and J. E. Seigel, Princeton, 1969 PP. 20-21.
٢ ـ R. Palemr and J. Colton. op. cit., P. 59.
ed by G. R. Elton, Second edition, Renaissance and Reformation 1300-1648, New York - London, 1968, P. 59. ـ ٢١

بەبۆنەی جەژنی نەورۆزەوە

مژدەبێ لە تۆ ئەی کوردی بەکار
ئەوا نەورۆز هات بە شادی‌ی بەهار

ئاگر هەڵ دەکەین سەد هەزار هەزار
دەبا دوژمنت بخوا ژەهری مار
وەرن ئەی یاران هەموو وەك برا
دەستی یەك بگرین با هەڵ‌کەین چرا

خاك بپارێزین لە دەست بێگانە
ئیمرۆ نەورۆزە ، جەژنی خۆمانە

سلاو بۆ گیانی کاوەی قارەمان
کەوا پاراستی گەل‌و کوردستان

دەبا سوێند بخۆین بە خاکی ووڵات
بە کوردو عەرەب دەست‌کەین بە خەبات

گەرچی دوژمنیش لە دەستمان هەڵات
گۆڕی شەهیدان دەکەین بە قەڵات

دیسان زەردو سۆر وابوون تێکەڵاو

ئاگری نەورۆز هەڵدەکا هەڵاو
نەورۆز رەش‌پۆشی‌و هەندێك داماوی
ئەمە سێ ساڵە لە یادکراوی

دەبا خومەینی کوێر بێتن چاوی
بە زومرەی پیس‌و ریشی سووتاوی
سۆزو ئاوازی خەڵکی نیشتمان
بەیەك دەنگ ئەڵێن بژی کوردستان
بژی سەرۆك‌و گەلی قارەمان
بژی سەربازو خاکی نیشتمان

نەورۆز چەند خۆشە جەژنت لە ووڵات
جوانترین رۆژی بۆ یادی خەبات

گەرچی زوحاکیش سەری لە مار بوو
دوژمنی کوردو چینی هەژار بوو

کاوەی قارەمان ئازاو مەردانە
زوحاکی کێشا کردیە هەمبانە

هێنایە خوارێ سینەو جگەری
چەکوچێکی لێدا ٠٠ مێشکی دەرپەڕی

دەبێ ئەم چەکوچە هەر لە کاردابێ
لەسەر «خومەینی»ش نەخشەی کێشابێ

سلاو بۆ گیانی هەموو شەهیدان
سلاوی گەل‌و سوپای قارەمان

سید جلال سید حسن بەرزنجی

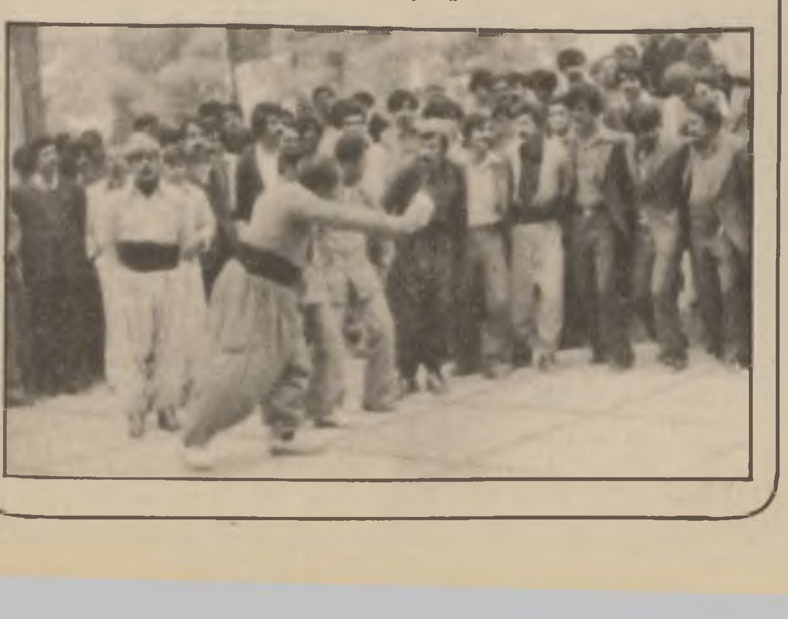

هەموو توانایەك بۆ پشتیوانی سەرکەوتن

مامۆستا «ئەمینی میرزا کەریم» و گفتوگۆیەك سەربارەت شانۆی کوردی

یاسین قادر بەرزنجی

بە ... ی ... کەی شانۆی کوردیماندا ، ئەوساو ... لە ... گەشەسەندی ئەم هونەرە ... وەك ... بەدوادای ... بەرەوبوونەوەی ... مەشخەڵەکە .. تا ئەمڕۆ کە ... جیاوازلەوانەی پێشـ ... ، ئەمڕۆ زیندوو لە مێژووی شانۆکەماندا .. ئاڵـەم قۆناغانەدا ، بەئاشکرا چەند ناوێك لە بیرماندا تۆماربوون و بە چاکی جێپەنجەیان بە ڕووی شانۆکەمانەوە دیارە .. یەبێك لەو دڵسۆزە نەفەسی درێژانە کە زیاد لە چارەکە سەدەیەك بووەتە هاوڕێ و شەیدای ئەم هونەرەو ... بەرزی ... ، بۆچەشتووە مامۆستای نووسەر «ئەمینی میرزا کەریم»ە .. کاك ئەمین بەهۆی عەشقی گەرم و لوزیەوە بۆ ئەم هونەرە هەوڵیداوە ڕیچەی زیاد لە نوولە ڕێیەك بەرێتەبەر ، ئەوەتا سەرەتای کارکردنی شایەنی بۆ ئەدەی ناوی لە مێژووی بزوتنەوە شانۆییەکەدا چ وەك نووسەرێکی خاوەن ئەزموون و وەرگێڕێکی بەسەلیقە تۆماربووە . ئێمەش حەزئەکەین زیاتر لـەم نووسەرەمان نزیك ببینەوەو لاموایە بەهۆی ئەم چەند پرسیارەوە زیاتر لە کاك ئەمین نزیك ئەبینەوە .

● **مامۆستا ، لای ئێوە شانۆ چییەو چی ئەگەیێنێ ؟**

ــ بەڕای من ، شانۆ حەقیقەتە . . جوانیی و سەربڵندی یە .. باشترین چەکی هونەرە کە بەرامبەر تاریکی و ڕق و زۆرلێکردن ئەوەستێتەوە .. شانۆ هەروەك لە زووەوە ووتراوە قوتابخانەی کۆمەڵە ، دامەزراوێکی کۆمەڵایەتییە که جوانیی و ڕەوشت و بیری خێرخوا پێشکەش بە جەماوەر ئەکات .

● **تەقینەوەی کانیی بەهرەو ئارەزووی هەر مرۆڤێك ، بە گوێرەی شوێن و کات و زروفێکی تایبەتی گەرەکە تا بەهرە مرۆڤایەتییەکەی بداتە خەڵکە تینووەکە .. ئێوە سەرەتاتان چۆن بوو ، ئەو بەرهەمانە چی بوون کە ئەمینی میرزا کەریمیان گەیانە بینەرانی ئەم هونەرە ؟**

ــ کە لە باخچەی ساوایان بووم چەند کارێك پێشکەش بە کەس و کارمان کراو من یەکێك بووم لە بەشدارەکان ، هەر ئەم بەشداری کردنە سەرەتای لە دایك بوونی ئارەزووم بوو.. کە ساڵی ١٩٤٦ شانۆگەریی لە ڕێی نیشتماندا و گوڵی خوێناوی یەکەی مامۆستا گۆران پێشکەش کرا دەئەوەندەم ئارەزووەکەم لا گەورەبوو ، هەر ئەو ماوەیە ڕووم کردە خوێندنەوە بەتایبەت گۆڤارە عەرەبیی و میسرییەکان و سوودێکی باشم لەو خوێندنەوەیە وەرگرت .. کە شانۆگەریی «کەڕەلۆتی مەنۆچەرم» بینی بەتەواوی خەیاڵی نووسینی شانۆگەری لە کەللەی دام ، ئەوە بوو ساڵی پەنجاو حەوت یەکەم بەرهەمی شانۆگەریم «چۆن بووم بە هونەرمەند» چاوی هەڵهێناو خەڵاتی یەکەمی گۆڤاری هیوای وەرگرت ..

ساڵی ١٩٥٨ ڕووم کردە «مەم و زین»ەکەی محمد رمضان البوطی و بە یارمەتیدانی هونەرمەند قادر دیلان ئامادەکرد بۆ شانۆ هەر ئەو ساڵە هونەرمەند ئەنوەر توفی دەری هێناو خۆشم یاریدەدەری دەرهێنەری بووم . هەر لەو دەمەوە خولیاکە لە لام گەورەتر ئەبوو تا ئەمڕۆی هێنام ، بەردەوام چیرۆك و شانۆگەریم نووسیوەو چەند بەرهەمێکیشم وەرگێڕایە سەر کوردی .

● **کاتی خۆی ڕووت کردووەتە شانۆی عەرەبی ، هۆی ئەمە چییەو لەو بوارەدا چیت پێشکەش بە شانۆکەی خۆمان کردووە ؟**

ــ هەر وەك ووتم ، خووم دابووە خوێندنەوەی گۆڤار و کتێبە ئەدەبی هونەرییە عەرەبییەکان ، هەروەها بە ووردی شانۆگەرییەکانی مامۆستا «یوسف العانی»م ئەخوێندەوە .. جا نەبوونی دەقی کوردی وای لێکردم پەنا بەرمە بەر وەرگێڕان و ئەوەبوو هەر لە شانۆگەرییەکانی یوسف العانی «ئەمرەکەی بەگم و سەری گلولەکەو شەش پەنجاییی و بێ نیشی»م کردە کوردی و ئەمرەکەی بەگم لە چاپداو ئەم شانۆگەرییانە کۆتایی ساڵی ٥٨و سەرەتای ٥٩ هێنراونەتە سەرشانۆو لە دەرهێنانی خۆشم بوون .. هەروەها شانۆگەریی «پشکنەری گشتی»ی گۆگولم کردە کوردی و ئەویش خەڵاتی یەکەمی گۆڤاری هیوای وەرگرت لە وەرگێڕاندا .

● **تا ئێستا چی لەسەر شانۆگەرییەکانت نووسراون ؟**

ــ گەلێك جار ، کە شانۆگەرییەکانم پێشکەش ئەکران خوانی لە سەر نووسین و موناقەشەکردنیان ئەهاتە گۆڕێ .. هەردوو شانۆگەرییەکەم : بریارو ئەنجام ، داسەکەی شاسوار لە ڕۆژنامەی «العراق»دا بە عەرەبی بڵاوکراونەتەوە.. لە هەمان ڕۆژنامەی ناوبراودا ووتارێك بەناوی «شخصیات مسرحیه القرار والنتیجه» بڵاوکرایەوە ، بەڵام سەیر لەوەدابوو نە ناوی نووسەری شانۆگەرییەکەو نە ناوی ووتارەکە نووسرابوو ! ! یوسف العانی داوای لێکردم کە چەند بەرهەمێکم بە عەرەبی پێشکەش بکەن منیش دووانم بۆ نارد ، بەڵام وا بۆ چەند ساڵێك ئەچێ مەسەلەکە وەك خۆی ماوەتەوەو پێشکەش نەکران !! ..

● **دامەزراندنی بەردی بناغەی شانۆیەکی ڕەسەنی کوردی لە چیدا ئەبینن و ڕای ئێوە دەربارەی ئەمڕۆی شانۆی کوردی چییە ؟**

ــ شانۆ وەك هونەر یاسای خۆی هەیەو ئەو یاسایانەش بە کەڵکی هەموو میللەتێك دێن ، بەڵام کردنە کوردیی و بەرەو ڕەسەنی بردنی شانۆکەمان لەوەدا ئەبینم کە ئەدەبی کە ئەدەبی شانۆگەریی خۆمان گەشە بسێنێ و بە تێڕوانینێکی مەوزوعیی و هاوچەرخەوە هەڵس و کەوت لەگەڵ ئەو بەرهەمە گەشەسەندوانەدا بکەین ... ئەمڕۆ شانۆکەمان هەوڵی ئەوە ئەدا بەرەو جیهانی نوێ مل بنێ ، بەرهەمی چاك چاك ئەبینرێن ، بەڵام دووبارە ئەڵێمەوە کە شانۆی هەنەنمران وەك خۆی پێشکەش ئەکەین ، پێویستە

بروانە ل : ١١

ئەمڕۆی گۆرانی و مۆسیقای کوردی

گۆرانی و مۆسیقای کوردی لە هەنگاوانان و پێشکەوتنێکی بەردەوام دایە و تیپە هونەرییەکان لە کوردستانی جموجۆڵێکی فراوانیان نواندووە لە پێناوی پاشەڕۆژێکی گەشی کردنی مۆسیقاو گۆرانیی کوردیماندا .

لە چوارچێوەیە گفتوگۆیەکی فراوان لەگەڵ هونەرمەندانی کوردا چاومان بە هونەرمەند ڕەنجبەر حسن خۆشناو کەوت بۆ لێدوان دەربارەی هەندێ لایەنی گۆرانی و مۆسیقای کوردی و لە وەڵامدا ووتی :

● گۆرانی و مۆسیقای کوردی لە حاڵی حازردا بەرەو خۆدۆزینەوەو پێشکەوتنێکی بەردەوام و بێ پچڕانەوە دەڕوات و مۆژدەیەکی گەش دەگەیەنێ ، بە تایبەتی لەم چەند ساڵانەی دوواییدا کە گەلێك تیپی نوێی هونەری لەپاڵ تیپەکانی تری کوردستاندا کەوتنە کارکردن و هەر یەکە ڕەنگ و روخساری جوان و بێگەردی ئەو ناوچەیەی دەربڕی .. بە تایبەتی تیپی دهۆك و کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی ڕەواندوز و کۆیەو لەم ڕێگەوەش چەندان هونەرمەندی بەتوانا دۆزرانەوەو دەست و پەنجەو قوڕگی زێڕینیان بۆ خزمەتی هونەری کوردی کەوتەکار .

● **دەربارەی کەلەپوورو کەڵك وەرگرتن لەم لایەنە کاك ڕەنجبەر ووتی :**

بەڕای من مەسەلەی دۆزینەوەو گەڕان بە دووای فۆلکلۆردا مەسەلەیەکی هێزە سووك و سانا نیەو پێویستی بە داهێنان هەیە ، چونکە خستنە ڕووی کەلەپوور وەك ئەوەی کە هەیەو بێ هاوچاخیەتی ناتوانێ خزمەتی ڕێبازی هونەری کوردی بکات کە لە حاڵی حازریدا لەوە زیاتری دەوێ و ئێمە کەلەپوورمان لە بن نەهاتووە.

زۆریشم بە لاوە مەبەستە کە بڵێم با هەوڵ بدرێ فۆلکلۆر نەجوویتەوە ، واتە نەبێتە شتێکی دووپات کراوەو هەست و هۆش و دەروونی مرۆشی ئەم سەردەمەی پێ نەکرێتەوە کە چاوەڕوانی گەلێك شتی گەورە دەکات لە هونەرمەندی کوردو بە هەموو شت ڕازی نابێ .

● **هەروەها دەربارەی ناوەڕۆکی گۆرانی کوردی ووتی :**

ڕاستییەکەی تاوەکوو ئێستا گۆرانی کوردی لە چوارچێوەیەکی دیاردا دەسووڕێتەوەو بە قووڵی هەناسە نادات و ناوەرۆکێکی ئەمر ناگرێتە خۆی ، واتە زۆربەی گۆرانییەکانمان بۆ هەندێ ووشەی دووبارەکراوە تەرخان کراون ، بەبێ ئەوەی ئەم گۆرانییانە ڕەچاوی پاشەڕۆژی تێدا بکرێت .

لەبەر ئەوە ، جوانتر وایە هەوڵ بدرێ گۆرانی و مۆسیقامان لەوە گەشبینتر و ڕووناکتر بێ و بەقەد جوانی چیاو کانیی نازدا ربێ و بۆنی بێزاری لێ نەیەت لە پێناوی دووارۆژێکی گەشتری مۆسیقاو گۆرانیی کوردیدا .

ئامادەکردنی : نووسینگەی سلێمانی

سلێمانی و پێشانگای تایبەتی هونەرمەند عەلی مەندەلاوی

عەلی مەندەلاوی هونەرمەندێکی کوردەو لە ساڵی ١٩٥٨دا چاوی بە ژیاندا هەڵهێناوەو پەیمانگای هونەرە جوانەکانی تەواو کردووەو وێنەی دەیان پەرتووکی کێشاوەو لە گۆڤاری - مجلتی - کار دەکات .

لە سەرەتای ساڵانی ١٩٧٥ەوە لە پێشانگاکاندا بەشداری دەکات . . . شایانی باسە ئەم هونەرمەندە لە ساڵی ١٩٧٥دا یەکەم پێشانگای منداڵانی خۆی لە بەغدا کردۆتەوەو لە ساڵی ١٩٧٨دا بەشداری لە پێشانگای پۆستەری لاواندا کردوە لە بەغداو لە ساڵی ١٩٧٩دا لە هۆڵی - الرباط - لە بەغدا بە بۆنەی ساڵی جیهانی منداڵانەوە لە پێشانگای وێنەکێشانی جیهانی بۆ منداڵان بەشداری کردووەو لە ساڵی ١٩٨٠دا لە وارشۆ - پۆلۆنیا هاوبەشی پێشانگایەکی کردووەو لە ساڵی ١٩٨١دا لە هۆڵی مۆزەخانەی نیشتمانی هاوبەشی پێشانگایەکی کردوە لەگەڵ هونەرمەندە کاریکاتێرییەکاندا . . . هەروەها هاوبەشی لە پێشانگای منداڵان لە پۆلۆنیاو ئیتاڵیادا کردوە ئەمانەو جگە لەوەی کە وێنەی - ٣٠ - دانە پەرتووکی کێشاوەو هاوبەشییەکی زۆری لەگەڵ گۆڤاری عیراقی عەرەبیدا کردوە کە بۆ منداڵان تەرخان کراون .. لە ڕۆژی ٣-٢-١٩٨٣دا نەقابەی هونەرمەندانی سلێمانی پێشانگایەکی تایبەتییان بۆ هونەرمەند عەلی مەندەلاوی کردەوەو لە پێشانگاکەدا - ٢٤ - تابلۆی هونەری «پۆستەر - کاریکاتێر - منداڵان -» خرایە ڕوو ... سەرەتا دەبێ ئەوە بڵێم پێشانگاکە کەم و کووڕی پێوە دیاربوو ئەو کەم و کووڕیەشی نیوەی دەکەوێتە سەرشانی هونەرمەندەکە خۆی و نیوەکەی دیشی سەرشانی ئەو لایەنەی پێشانگاکەی سازکردوە ... ئەوەی لە ئەستۆی هونەرمەندەکەدایە ئەوەبو کە لە کاتی کردنەوەی پێشانگاکەدا خۆی ئامادە نەبوو هەروەها ناونیشانیشی بۆ تابلۆکانی دانەنابوو کە ناونیشاندانان بۆ تابلۆی منداڵان شتێکی سەرنج ڕاکێشەو وای لێدەکات لە گەڵ وێنەکاندا بژی و تاوتوویان کات .. ئەو کەم و کووڕییانەی کە دەکەوێتە سەرشانی نەقابەی هونەرمەندانی سلێمانی ئەوەیە کە پۆستەری بروباگەندە دەربارەی کردنەوەی پێشانگاکە لە شوێنە گشتییەکانی شاری سلێمانیدا کەم بوو .. لەبەر ئەوە هامشۆکەرانی پێشانگاکە کەم دیار بوون...

بروانە ل : ١١

بەرهەمێکی نوێی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد

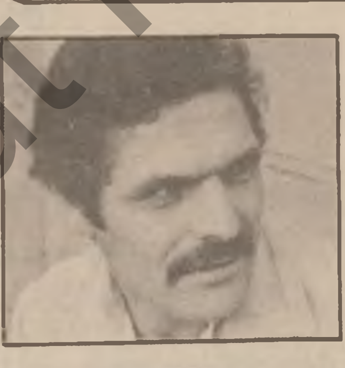

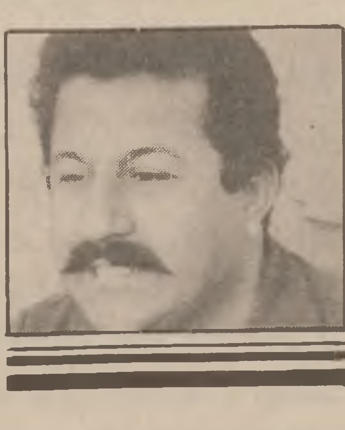

لەهەولێر :
شێرزاد عبدالرحمن :
نووسینگەی هەولێر

لە چوارچێوەی بەرهەمەکانی ئەم دووایییەی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد - لقی هەولێر کۆمەڵێك هونەرمەندی خوێنگەرم دەبوونەوەو دەیانەوێ سەرلەنوێ بێنەوە کۆڕی شانۆو لە گەرمەی ئاهەنگەکانی ڕۆژی شانۆیی جیهانی . شانۆگەری «بە زۆر کراوە بە دوکتۆر» لە نووسینی مۆلیێرو دەرهێنانی هونەرمەند فەرهاد شریف و وەرگێڕانی دوکتۆر هیوا عمر پێشکەش بکەن .

لە سەرەتادا هونەرمەند فەرهاد شریف ووتی :

ــ ناوەڕۆکی ئەم شانۆگەرییە دووبەرەکی نێوان چینی زەحمەتکێش و چینی سەرمایەدارە کە لەڕێی ئەم شانۆگەرییەوە دەمانەوێ پەردە لەسەر زۆر کێشەی چینایەتی لابەرین و وەرگێڕیش زۆر هونەرمەندانە توانیویەتی مامەڵە لەگەڵ دەقە شانۆییەکەدا بکات و گیانێکی ... بداتێ و ئێمەش گەورەترین هەوڵمان داوە ... ئەم شانۆگەرییە بە شێوەیەکی زیندوو پێشکەش بکەین .

کاك کریم بایز بەڕێوەبەری شانۆیی ووتی :

ئەم شانۆییەدا دووچاری گەلێك گیروگرفت بووین بە تایبەتی نەبوونی ئافرەت و دوورەپەرێزی ئافرەت لەم بوارەدا ، بەڵام هاتنە کۆڕی دوو خوشك لەم بوارەدا ئەواوی ئەم گیروگرفتەی ڕامالی و کیانێکی زیندووی دایە شانۆییەکە .

● **نوزاد رمضان دەوری «سەنارین» دەبینێ و دەڵێ :**

لە دەورەکەی خۆمدا بە کابرایەکی سەرخۆش و داربڕ ناسراوم کە لە ئەنجامی خواردنەوەوە دووچاری گیروگرفتی چەندان ناخێزان دەبێتەوەو بڕ لە چارەنووسی خێزانەکەی ناتەبەوە و مرۆڤێکی بەهەواوی بەرەڵلایەوە بیرناتەوەو بە شێوەیەکی کۆمیدی خۆی دەردەخات .

● **حمه احمد لە دەوری «روبەرت»دا دەڵێ :**

مرۆڤێکی ڕاراو خۆهەڵفوڕێنەو بیر لە هیچ کێشەیەکی گەورەی ئەم دنیایە ناکاتەوەو دەیەوێ دەست بداتە کاروباری هەموو خەڵکەوەو ئارەزووی ئەوەیە خۆی لە هەموو شتێك نزیك بخاتەوە بێ شارەزایی .

● **جەوهەر باپیر لە دەوری «مالیری»دا دەڵێ :**

من لەگەڵ سەرکاری ئاغام کە بریتییە لە لۆکاس و بەردەوام بە دووای دوکتۆرێکدا دەگەڕێم بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشی کچەکانی .

● **کاوە جوهر لە دەوری «گەنمێك»دا دەڵێ ، هەموو سیراو ئاواتم گەیشتایەوە کاتێ هاتمە سەر شانۆو دەمەوێ خزمەت بکەم ..**

● **اکرم مولود لە دەوری «بیبۆ»دا دەڵێ :**

من کابرایەکی گوندنشینی هەژارم و هەمیشە تەقەڵلا ئەدەم کە بە دووای ئەوپەڕی چارەسەری بگەڕێم بۆ نەخۆشی خێزانەکەم ..

● **بکر معروف لە دەوری «لۆکاس»دا دەڵێ :**

مرۆڤی وەك «لۆکاس» لەم دونیایە بەرینەدا گەلێك زۆرەو ئێمە وەك نواندن ویستیوومانە بە هۆی لۆکاسەوە پەردە لە ڕووی چەندان مرۆڤی وەك ئەم مرۆڤە دوو ڕوو و تەڵەکەبازە .. لابەرین .

● **جلال احمد لە دەوری «جیرونت»دا دەڵێ :**

کابرایەکی سەرمایەدارو دڵڕەقم و واتێ دەگەم کە سەرمایەو پارە هەموو شتێکە و لە پێناوی پارەشدا هەموو شتێك ئەکەمە قوربانی . .

● مایەوە سەر هەر دوو گوڵەکەی شانۆ «جیهان ئەحمەد» و «ڕۆژهەڵات محمود» کە لە دەوری «ماتین» و «دایەنێك» ئەبینن دووبارە بە هۆی ئەم شانۆگەرییەوە خۆشەویستی و دڵسۆزی خۆیان بۆ شانۆی کوردی دووپات کردەوە لە پێناوی دووارۆژێکی گەش بۆ شانۆی کوردی .

هەموو توانایەك بۆ پشتیوانی بەرەکەوتن

دوو هەڵبژاردەی نازدار

حیلمی عەلی شەریف

ڕێککەوتو دەست‌کردنی‌یە کە کورد ، هەموو نەتەوەی کورد کرێکار، جوتیار، کاسیکار ، خوێندەوار، خاوەن زەوی ، خاوەن سامان نەورۆزیان کردووە بە جەژنی‌نەتەوایەتی خۆیان • لە ئاستی ئەم جەژنەدا بۆ جەژن‌کردن جیاوازی بیروباوەر ، جیاوازی دەرامەتو سامان خراوەتە لاوە •

نەورۆز بە ئاگرکردنەوە بانگی دەست‌پێ‌کردنی بەسەرا هەڵئەدرێت کەچی لای پیاوانی ئایینی کورد هەر ئاینێکی هەبێت هەر نەورۆزەو هەر جەژنێکی پیرۆزە •

هەروەها زۆرداری‌و دوژمنایەتی کاربەدەستانی هەندێ نەتەوەی‌تر کە لەگەڵ کوردا بەیەکەوەو لە ڕۆژو کاتێکدا نەوروز ئەگێڕن ، نەورۆزی لەبەرچاوی لاوانی تێکۆشەری کورد نەخستووە •

کەلای گەلێک مێژوونووسی بێگانە کوردیش بە ئەفسانە دراوەتە قەڵەم‌کەچی لای کۆمەلانی خەڵکی کوردستان کراوە بە مەشخەڵی ئاواتو ئومێد ، کراوە بە چرای ڕاونەرو شکێنەری تاریکی‌و ستەمو نائومێدی ، کراوە بە داستانێکی شۆڕشگێرانەی نەمر ، کاروان کاروان لاوانی کورو کچ منالانی کورد بە مژدەی خەباتی سەرکەوتوانە گۆش ئەکات •

لەسەر نەورۆز خەباتکەرانی کوردو کوردستان گەلێك دەربەدەری‌و سەرگەردانیان دیوە ، بەلام ئەم بەسەرهاتە نە ئەوانو نە پەیڕەوانی ئەوانی چاترسێن کردووە •

جا هەر پەیدابوویەک بە ئاگر بکرێتەوەو بە ئاگر بانگی بۆ بدرێتو بەروناکی ناوی لێ‌بنرێت نەبێ هەر بە ئاگرو روناکی بنچینەشی دامەزرابێت •

وەکو هەموو کوردێك ئەزانێت لە لایەك یادی ڕۆژی ڕزگاری لاوانی کوردە بە پێشڕەوایەتی کاوەی ئاسنگەر لەدەست ئەژدەهاکی مێشکی لاوان بەمار بەخوراندەر ، لە لایەکی تریشەوە ڕۆژی بەهاری سەهۆڵ شکێنی کوردستانە ، کۆتایی هێنەرە بە نەهاتی زستان ، مژدە بەمەلو بلبلی خۆش‌ئاوازی سەر لقو چڵان ، هێزو هەنا هێنە بۆ هەموو گیان‌لەبەران ، بانگ هەڵدەرە بۆ جوتیارانی کوردستان ، ماڵ‌ئاوایی‌کەرە لە زستانو نوخشەهێنەری بەهاری پڕپیتو بەرەکەتی کوردستانی ڕەنگینە ، کوردستانی ڕازاوە بە خونچەو چڕۆو نەخشاو بەگەڵو گوڵاڵەو لالەزار ، شین‌کەری کەژو کێوی کوردستانە لە ئاسمانی ساف شین‌تر بزوێنەری تەلی گەروی مژدەهێنەری مەلانی چریکەدارو لە خەوهەڵسێنەری

ئەم وڵاتە شیرینەیە •

ئەمانەو دەیان شتی‌تر وەك ئەمانو لەمان جوان‌تر ، بەڵام لە چوارچێوەی خەیاڵی بزواوی مندا

لەناو هەموویانا دوو گوڵ ، گوڵێکی هەمیشە دەم بەزەردەخەنەی تەمەن کورتو گوڵێکی لەخوێنی لاوانی لەخۆ بوردووی ئەم گەلە دروست‌بوو ، هەر ئەم دوو گوڵە ئازیزو نازدارە ئەکەم بەهەڵبژاردەی دەستو دڵی خۆم وە لاشم وایە نموونەو نوێنەرو ئاوێنەی هەموو ئەوانی ترنو هەموویان لەم دوو گوڵە سەربەرزە نەخشینەدا ، نەخشاو بەرەنگە خۆشەویستەکانی گەلەکەمان ڕەنگیان داوەتەوە •

ڕەنگە تا ناودکانیان ئەدرکێنم لای هەندێ کەس سەیرو سەرسام هێنەربێت بەڵام ڕەنگو روخساریان ئەو سەرسامی‌یە دائەماڵێت •

یەکەمیان ئاشتی خوازو دەم بەزەردەخەندی شادی‌و دڵ‌پاکو ڕەوشت سادەو بێ‌وەیی نەتەوەی کوردی گرتۆتە خۆی‌و یەکسەر تیایا ڕەنگ‌ئەداتەوە •

دووەمیان قارەمانێتی‌و جوامێری‌و دلاوەری‌و کۆڵ‌نەدانو تێکۆشانی بێ‌وچانی نەتەوەی کورد بەرەنگی ئاڵی ساکاری بەگەلانی دنیا ـ رائەگەیەنێت • چەند چرکەیەکی‌تر سەیری ئەوی تریان کەو لێی وردبەرەوە لەم هەڵبژاردنە بەولاوە هیچی‌ترت بەدڵدا نایەت •

بێ بەڵگەش نی‌یە کە ئەدیبو بوێژانی کورد یەکێکیان کردووە بە ڕەمزی جوانی‌و بۆن‌خۆشی‌و شادمانی‌و ئەوی تریان کردووە بە شەوقی پیرۆزی خوێنی گەشی لاوانی کورد •

هەروەکو بە سەلیقەش منالانی جوتیارانی رەنجدەری کورد لەگەڵ نەوروزدا بە چەپکی یەکەمیانەوە پێشوازی‌و بەخێرهاتن لە هاتوچۆکەرانی کوردستان ئەکەن •

ئنجا پێتان بڵێم یەکەمیان نێرگزو ••• دووەمیان گوڵاڵە سورەیە !!

با پێنووسەکانمان وشك نەبن

با ئەمجارە لەو شتانەی ئەینوسین
وشەی تاریك بە نەماندا هەلواسین
دێڕەکانی ڕێ‌بن بەرەو هیوای جوان
بەستەی فەڕدار بڵێن سەربەستو ڕەوان
ئەو پەنجانەش جوان‌دەڵێنو نالەرزن
بێ‌گومانە خاوەنی هەستی بەرزن

نەورۆزمان کردو نەورۆز چەندەها جاری تر بڵێسەی رووی شەوەزەنگی تاریکی رووناك دەکاتەوەو نێرگس‌و بەهاری گەش بەهەموو مرۆڤێك دەبەخشێ •

گۆڤارو ڕۆژنامەکانیش وەك کیژە کوردێکی سەربەرزو ناسکی جوان وشەکانیان لاجانگو بەرۆکو ژێرچەنەی خۆیان بە چەپکی نێرگس‌و بە چرۆی نەورۆزو بە بەهاری رووناکی رازاندەوەو مژدەو فەڕو بەختیاری‌و جوانیان لەبەرۆکی خوێنەواران دەن •

بەڵێ گۆڤارو ڕۆژنامەکان کە هەموو ساڵێ لە ٢١ مانگی ئاداردا ئاگری نەورۆزمان بۆ خۆش دەکەن‌و یادی ئەم ڕۆژە پیرۆزە دەکەنەوە هەر وەك لەوەوبەر دەرگایان بۆ هەموو نووسینێکی پرشنگدارو بەکەڵکی نەتەوەکەمان نەتەوەی کورد خستبوە سەر پشت ئەمڕۆ گەلێ زیاترو بایەخدارتر ئەم دەرگایەیان والا کردوەو هانی هەموو نووسەرو هونەرمەندێکی کورد دەدەن بۆ ئەوەی بایەخ بە بەرهەمەکانیان بدەن‌و پێش‌بکەون •

دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی کە دەورێکی زۆر مەزنی لەم رووەوە هەیەو لە لایەن میری‌یەوە کە بایەخێکی زۆری پێ‌دەدرێ بەتایبەتی **ئەمەش لە دوا وتەکەی سەرەکی فەرمانده صدام حسین‌دا دەردەکەوێ لەوسەردانەیدا کە دای لە کۆڕی لێکۆلینەوەی بەرنامەی کاری دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی کە بەڕێزی دەڵێ :**

(با ڕۆژنامەو گۆڤارەکان پڕبن لە باسی کوردو ڕۆشنبیری‌و ئەدەبی کوردی) •

دەرگای هەمیشە لەسەر پشتە بۆ ئەم کارە پیرۆزەو بەوپەڕی تواناوە یارمەتی نووسەرو هونەرمەندی کورد دەدات بۆ چاپ‌کردنی بەرهەمەکانیان چ لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکانیدا وەك هاوکاری‌و بەیان‌و ڕۆشنبیری نوێ‌و چ بە یارمەتی‌دانی ئەو بەرهەمانەی هەیانە وەك دیوانی شیعرو چیرۆکو ڕۆمان‌و بەرهەمی زانیاری‌و ڕۆشنبیری ترو ئەم لاکردنەوەیەش یارمەتی‌بەکی گەورەیە بەرامبەر بەوانەی کە بەرهەمیان هەیەو لە رووی دارای‌یەوە توانای چاپ‌کردنی بەرهەمەکانیان نیە •

مجید ندیم

بێتۆڤ .. ژیان و بەرهەم

د• بدرخان سندی

ئێلکسندر بێتوفی هوزانڤانێ مەزنێ هینگاری ل سالا ١٨٢٣ێ هاتە سەردونیایێ ، دەیك‌و بابێت‌وی دبەلەنگازبین وژیاناوانا ژیانەکا نەخوش‌بی ، ئەڤی هوزانڤانی ل بچیکاتی‌یێ هند حەژ چوونا مەکتەبێ نەدکر وحەژ خواندنێ نەدکر ، گەلەك‌جارا وی مەکتەباخو دهێلات ••هەر ژبچیکاتی‌یێ وی ئەڤینی‌یەکا مەزن بو ئازدایێ‌هەبی •• لەو ژمەکتەباخو دەرڤی وقەستا چول‌وچیا دکر ئویارێت ناڤ رەزو میرگو چەمان لنك‌وی گەلەك ژ چونا مەکتەبێ ورونیشتنا ناڤ ژورا خوواندنێ خوشتربی ، ودەیك وبابا پێ نەدوەستان ونەدشیانێ ••

ل تولازی‌یێ وی خزمەتا لەشکریاتی‌یێ‌کر ئو بەتەلیوناوانا چو نەمسایێ ئو ئەڤە بێ دەلیڤا فێربونا بێتوفی ئەزمانێ جیرمەنی ، چونکی ل نەمسایێ گەلەك خەلك ئبەزمانی جیرمەنی د ئاخڤن ، هەر وەسا وی دەست بخواندنا ئەزمانێ ئینگلیزی وئەزمانێ فرەنسی‌ژی‌کر ، ودڤان هەر سێ ئەزمانادا رەهوان‌ببی ••

پشتی خزمەتاوی دلەشکری‌یێ‌دا بێتوفی دڤیا ببیتە شانوڤان (ممثل) ودەست بکارێ شانو ڤانەتی‌یێ‌کر بەلێ موخابن هند دڤی کاری‌دا بسەرنەکەك ، ئو کەنە ژیانەکا ئێك جار نەخوش ••• ژیانەکا کرێت •• برس‌و سارما دو هەڤالێن‌وی‌بین•• دگەل دگەرهان لێ نەبرسێ نەسارمایێ نەشیان ئەڤینداریا ڤی هوزانڤانی بو ئازادبونێ ژبیرێ‌ببن ••

شعر ژ ئێتوینا ناڤ سینگێ ڤی هوزانڤانی دبارین •• شعرێن‌وی دسڤك وخوش وبکاربین لەو شعرێن‌وی کەتنە سەر ئەزمانێ بچیك‌و مەزنا ژ مللەتێ هینکاریێ ••

ئەڤی هوزانڤانی بخو کربی عەدەت •• چ کاڤا هوزانەکاخو خواندبا یان نڤێسی‌با دا بڤان دوو بەیتا دەست پێ‌کت :

من دو تشت دڤێن
ئەڤینی وئازادی
ئازادی‌یێ گوری‌کم
ئەز دێ بو ئەڤینی‌یاخو
ئەز دێ بو ئازادی‌یێ
ژیاناخو گوری‌کم

دمێ هوزانێن بێتوفی لناڤ مللەتی بەلاڤ‌بون کوڤارو روژنامە هوزنێن‌وی دخواستن و بێڤەدمان دا هوزانێن‌خو یێن نوی بدت وان ئەڤە بی ئەگەرا هندی کو ژیاناوی بیچەکی خوشتر لێ‌بێت ، وهەردوو هەڤالێن‌وی برس‌و سارما وی بهێلن وژێ سل‌ببن پشتی گول جنگەجنگا دراڤان دبریکا بێتوفی بین •••

خورستی ل وەلاتێ هینگاریایێ کارەك مەزن ل بەرهەمێ ڤی هوزانڤانی‌دکر ، جوانی‌یا دەشت‌وچیا ومێرك وریێل ونهالێن وەلاتێ وی دهەر هوزانەکی‌دا ژ هوزانێن وی کفش ودیار دبی ••

بێتوفی دڤیا تشتەك نوی پێش‌کێشی توری هینگاری بکت ••• دڤیا ژ ڕەنگێ کلاسیکی‌یێ توری هینگاری دەرکەڤت •• دڤیا ناڤروکەکا (محتوی) و ڕەنگەکێ (اسلوب) نوی پێش‌کێشی مللەتێ ژ بو ئازادی‌یێ تێین بکت •• ئەڤە بی ئەگەرا کەرب‌ڤەبونا هندە هوزانڤانێن ڕەنگ‌کلاسیکی ل هینگاریایێ وهاڤیتنێ ودڤیان گەشاتی‌یا ناڤێ وی ژناڤ دلێ مللەتی ببەن •• لێ نەشیان ، وی هوزانەکا درێژ دەرهەق ڤێ هەڤرکی‌یێ نڤێسی تێدا دبێژت :

ئەرێ ما یا ژ هموڤە
هوزان چەرخەکە
هوین دشێن
لدیف دلێ‌خو گرێلەبکن ؟
گرێلەبکن ناڤ رێکێن خەلەك !
هوزان شاهینە •• ئازادە
ل ئاسمانێن بلند دفرت
ل ئاسمانێن کەس نەگەهشی‌یێ
دفرت

مروڤێن زەعیف پسیارا ڕێکادکن
ئو دەمێ ڕێکێ ناس‌بکن
وەکی سەیێن برسی
لدیف هەستی‌یا
دێ کن غار
ئەڤینداری هوزانا
هەکەر تە بڤێت تو هوزانا
بنڤێسی
تشتەکی نوی بنڤێسە
هەکەر ئەڤە بتە چێ‌نابت

ل دەمێ گەنجاتی‌یا ڤی هوزانڤانی بزاڤەکا سیاسی‌یا پێچای وڤەشارتی دناڤ مللەتێ هینگاری‌دا هەبی بێتوفی ببی ئێك ژ سەرورێت وێ بزاڤێ وسەروکاتی‌یا خەباتا لاوان دکر ، وقەلەمێ‌خو ژ بو خەبات وئازادبونا مللەتێ‌خو تیژکر ، وی هندە هوزانێن بێ‌ترس بەلاڤ‌کر ، بەحسێ بەندی‌یێن ڤێ ژیانێ دکر •• بەحسێ زورداری‌یێ دکر ، لێ دەمەکی حوکمەتێ بکارتێ‌کرنا هندە مروڤێن کەڤنەپەرست نەهێلان بێتوفی هوزانێن‌خو یێن ئازادخوازی‌یێ بەلاڤ‌بکت ، ئینا بێتوفی دەست برەنگێ ڕەمزی دڤەهاندنا هوزاناکر ، وی‌هینگێ هوزانەکا ئێك‌جار جوان ورەمزی ڤەهاند ناڤێ وێ هوزانێ ژی (پێغەمبەر)بی ، لوێ هوزانێ وەسفا خەباتا مروڤی دکت ، خەباتا مروڤێن دەست لسەر ، مروڤێن بەندی ، بێتوفی ل مللەتی ب شێرەکی ئێخسیر لناڤ قەفەسێ‌دا دادنت ، ل شعرەکێ‌دا بناڤێ شێرێ بەندیی کو ئەوژی هوزانەکە ژ هوزانێن‌وی یێن ڕەمزی‌نە ••

دبێژت :

وەلاتێ شێری
ئەو وەلاتێ بێ‌تخویب وفرەه
ئەڤرو قەفەسەکا بجویکە
قەفەسەك ژئاسنی !
شێر تێدایە
بادی‌شاهێ دەشتان
موخابن بێتە کرێت‌کرن
وە ئازادی ژێ ستاند
ژێ بگەرهن ••
بلا هێشکو دخەونێ‌دا
ئازادی‌یێ ببینت

Institut Kurde de Paris

لەبەر ڕووناکی ووتـــە بەنرخەکەی سەرەکـــی فەرمانده « صدام حسین »دا

بۆ ئەوەی شتەکان وەك خۆیان بە ڕاستی لێك بدەینەوە

● ڕۆشنبیران بەر لـە هەموو کەس داواڵێکراوی هەڵویستی مەبدەئی سەر بە یەکێتی‌ی گەلن .

● بێ‌ترس ووشـــەی « کورد »و « کوردستان » لەژێر ئاڵای هەرەبەرزی عیراقدا گەشەدارتر دەکەین .

● بێ‌ترس هەموو ووشـــەیەك دەقرتێنین بۆنی گۆشـــەگیری‌و بڕین کولانەوەو جیاوازی‌گەری لێ‌بێ .

● هاوکاری ●

ئەو ڕاسپاردانەی سەرەکی فەرمانده ، صدام حسین ، لە ووتە بەنرخەکەیدا بە بۆنەی لێکۆڵینەوەی بەرنامەی کاری دەزگاکەمانەوە ئاڕاستەی‌کرد ، بە لامانەوە گرنگ بوو ، هەموو ڕۆشنبیرو نووســەرو هونەرمەندێ بە چاوی بیرو مەنتق بەشداری‌ی ئەوەی لـەگـەڵدا بکردینـایە ، ئـەو ڕاسپاردانە بکـەینـە بەرنامەیەکی کاری پێشکەوتووی ڕۆشنبیری کوردی‌و دەســتمان لەم ئەرکە هەڵنەگرتوە ، چونکە ئێمە : یەکـــەم وەك کارگێڕانی دەزگــاکـــەو دووەم وەك ڕۆشنبیرانی کورد ، ئەوەمان زۆر بە لاوە گرنگە ، کە لە کۆمەڵێکی وەك کۆمەڵی ئێمەی کەوتووە ژێر بارێکی نەفسی پڕ گرێ‌یەوە ، لەوانەیە ڕوو بە ڕووی هەندێ هەڵەوگێڕاوەی لەلێکدانەوەی ئەو قسانەدا ببن‌و هەندێ بێکەن بە « **کراسی عوسمان** » بــە لای « زیان‌گەیاندن بــە ڕەشماڵی ڕەنگاو ڕەنگی عیــراق‌و وەك ئەنجام هێشتنەوەی باری نەفسی ئینسانی کورد لە ژێر باری تەنیا یاری‌کردن بە سۆزو عاتیفەی‌و شتی وامان بە سەردا ڕەدبکەن گوایە هەڵ‌و سوودیان لە دەستکردنەوەی ئێستا وەرگرتووە » دسیان ئەوەشمان لەبەر چاو گرتبوو ئەوەی وەك وەزیفە ووتە بــە نرخەکانی سەرەك لێك‌بداتەوە دیســـان زیان لــە سەرجەمی مەسەلە مەبدەئیەکە دەدات کە دەبێ بەو لایەنەدا بڕوات [**کوردیەتمان هۆی بێ‌هێزیمان نەبێ مـادەمێکی لـــە چـوارچێوەی عیراقیـەتیمـاندا**] دەڕوات .

ئێمە ، وەك کوردو ، وەك کارگێڕ لەم دەزگایەدا لـــە ووتەکانی ســـەرەك گـــەیشتووین ، نـــەك تێ‌ی گەیشتووین بەڵکو ڕەنجی مەبدەئیمان داوە ئەو ڕێبازە بچەسپێ ، لـــە سوودی ووشەی بەرزی کوردی‌و لە سوودی پتەوکردنی پایـــەی یەکێتی‌ی نیشتمانی‌ی عیراقدا بگونجێ . ئێمە دەزانین ، لەبەر ئەم هەڵویستە شەرەفمەندیە سەر بە کوردو سەر بــە عیراق‌و ڕەوتە سەرفرازەکەی هــەموو خاوەن قەڵەمێکی « **پڕ گرێ‌ی نەخۆشی** » بەست دەکـــات ، تانـــەی ئەوەشمان لێ‌دەدەن گــوایە ئێمە وا لـــە لێپرسراوان دەگەیەنین « **نوێنەری ڕاستە قینـــەی ڕووناکبیری کورد** »ین ، جارێ ، ئەمە شەرەفە بۆ ئێمـــە ، ئێمـــە مادەمێکی بەو لایەنەدا کاردەکەین « هاوولاتی‌ی کـورد دەوری لـــە دەوری عـــەرەبی گەلەکەمان کەمتر نـــەبێ » لە بیناکردنی عیـــراقی سەربەرزدا بە مەرجێ پاراستنی هەستی نەتەوەیی‌و ئینسانی‌و ڕۆشنبیری ئینسانی کورد ، باڵامان لـــە باڵای ئەوانە زۆر بەرزترە کە سوورن لەسەر ئەوەی « **بەستەلەکی خەڵەتاندن‌و گرێ‌ی نەفسی ڕابووردو لەسەر سەری مرۆڤی کورد لانەچێ** » ئـــەوەشی وا دەکـــات ، بیـــەوێ‌و نەبـــەوێ ، بێ‌بزانێ‌و بێ‌نەزانێ یەکجار لە سوودی کورد کارناکات دووەم بەشدارە لـــە کردنەوەی دەلاقەیـــەکدا لـــە ڕیزی یەکێتی‌ی نیشتمانیدا لە بەردەم ئەوانەدا دەیانەوێ یاری‌کردن بە مەسەلەی کوردو ئینسانی کورد بەردەوام‌بێ .

ئێستا با بێینە سەر ئەوەی بزانین سەرەك لە ڕاسپاردە بەنرخەکانیا ، ئەوەی پەیوەندی‌ی بە باری ڕۆشنبیری‌ی کوردی‌یەوە هەیە ، چی فەرموو ، وە چۆن لەبەر ڕووناکی‌ی ئەوەدا ڕەفتار دەکەین ، ئێمە « وەك کارگێڕانی دەزگاکە »و نووسەرو ڕۆشنبیرانیش کـــە ئێمە بـــە شانازی‌یەوە دەڵێین لـــە خزمەتی دڵسۆزەکانیاندا‌ین کە زۆربەی هەرە زۆرن .

سەرەك صـــدام دەڵێ [کاتێك لـــە عیراقیەك دەپرسم‌و دەڵێ من کوردم بـــە کفری نازانم چونکە لـەدایك‌بوونی مێژوویی‌و نەفسی ئـــەم حاڵەتـــەو بەستراوەیی بـــە ڕۆژگارەکەیەوە لەبـــەرچاو دەگرم‌و بەو جۆرە هەڵس‌و کەوتی لەگەڵ دەکەم] ئینجـا بۆ ڕوونکردنەوەی لەبەرچاوگرتنی ئەو حاڵەتـــە نەفسیە دەڵێ [**لە هەمان‌کاتدا وەك بەرپرسیار لە عیراقیەکان وە لە شوێنی خۆمەوە وا کاردەکەم کە ئەم خاسیەتە حاڵەتێکی زیادە ڕۆی نەبێ لە کارو بارو لەڕوانیناو لە گەڵ ئەوەشدا ئەڵێم قسە کردنی لەسەر کوردیەتمان بێ‌هێزمان ناکـــات ، مـــادەم باس لـــە چوارچێوەی عیراقیەتماندا‌و شانازی پێوەکردنی دەبێ**] وە ئێمە « لە مەوقعی کوردیەنیش‌و لە مەوقعی دڵسوزیشە بۆ عیـــراق‌و لـــە مـــەوقعی کارگێڕیشەوە ، هـــەموو قســـەکانی پێشـــەوە دەبەســـتینەوە بـــە [باس لـــە چوارچێوەی عیراقیەتماندا‌و پتەوکردنی ئەو گیانی سەرکەوتنەی جەنگی قادسیەی صدام بەدی‌هیناوە ، ئەمەش شانازی‌یە و ئەمەیشە شەرەفمەندی .

که سەرەك دەڵێ [**هاوولاتیـــە کـــوردەکانی گەلەکەمانی نابێ دەوریان لە دەوری عەرەبی گەلەکەمان کەمتربێ لە مەیدانی بەرگری‌کردن لە عیراق**] ... چۆن ؟ ئایا ڕەوایە لاپەڕەکانمان والابکەین بۆ « ئەو قسە بریقەدارانەی خەڵکی کورد بەنج دەکات » هیچ بۆنی عیراقیەت‌و هەتاسوودی ڕاستەقینەی کوردیشی لێ نایەت ؟ **ئایا ڕەوایە نووسەری کورد داوای هەموو ئیمتیازێ بکات ، کـــە حەقی خۆیەتی ، بەڵام کـــە ئەرکی نیشتمانی‌و شەرەفمەندی لەسەری فەرزدەکات دوو ووشە بنووسێ لـــە دژی ئەو شەڕە ناڕەوایەی هەڕەشە لە عیراق‌و بەر لە عیراق لە کورد دەکات ، خۆی پەنابگرێ‌و بڵێ « من حەقی سیاسەتم نیە من ئەدیبم ؟! »** ، سەرەکی فەرمانده دەڵێ : [**داوا لە براکانم دەکەم لەم کۆڕەدا ، کـــە پەیوەندیان بـــە سەرپەرشتیکردنی ڕۆشنبیری کوردی‌یەوە هەیە ، کە حەساسیەتیان نەبێ بەرامبەر ڕۆشنبیری کوردی**] .. ئەم ڕاسپاردەیەی سەرەکی فەرمانده ڕاستەوخۆ بۆ ئێمەیە ، بەڵام ئەگەر هەندێ « **مەلەکەر لـــە ئاوی لێڵدا** » دەیانەوێ لە پاڵ ئەم ڕاسپاردەیەدا شت بە ســـەر ئێمەدا تێپەڕبکەن ، با باشتر سەرنج لـــە ڕاسپاردەکەی سەرەکی فەرمانده بدەن کـــە دوایی دەڵێ : [**داوا لەوانی تریش دەکـــەم زۆر نوەقمی تایبەتی‌یەکانی کوردی نـــەبن بـــە جۆرێکی وا ئاڵای بەرزترو گەورەتریان لەبیر بچێ کـــە ئاڵای عیراق‌و عیراقی‌یەتە**] .

بە پێچەوانەی ئەوەوە کە هەندێ بۆی دەچن ، ئێمە بە شانازی‌یەوە دەڵێین ، لە ئەرکی سەرشانی خۆمان گەیشتووین ، لەو بارەش تێ‌دەگەین سەرجەمی وولاتی پیا تێ‌پەڕدەبێ ، هەروەك سەرەکی فەرمانده ووتی [**نامـــەوێ چیرۆك‌و ڕۆمان‌و هونـــەر بـــە نیگارکێشان‌و مۆســـیقاو گۆرانی‌و پەیکەرتاشینەوە تەنیا لە چوارچێوەی عەرەبدا یان تەنیا تورکمان یان تەنیا کورد:ا بگەشێتەوە ، بەڵام دەڵێم گەشانەوەی ئەو مەفهوومانە لە سایەی ئەم قۆناخەداو بە قەڵەمی کوردی‌و عەقڵی کوردی کەمترە بە حیسابی نیسبەت‌و تەناسوب .. کەواتە ئەمە نیشانەیەکی ئەوەیە کـــە گەلی کوردمان بە گوێرەی پێویست لەگەڵ ڕێڕەودا تەفاعـــولی نەکـــردووە ..]** . ڕاســـتگۆیی‌و ڕەوشت‌بەرزی نامانخاتە بەردەم ئـــەوا ڕاستیـــەی شـــەرمە مرۆڤێکی خاوەن فیکرو قەڵەم لـــە هەموو خێرو بەرەکـــەتی ڕەوتێکی سەرکەوتووی وولاتەکەی بخوات ، کەچی کـــە وولات‌و ڕەوت تووشی ترسناکی سەلفەیەتێکی وەك خومەینی دەبێ بەرگی [**ئاگـــرە سووره لە خۆم دووره** لەبەر بکات . هەر تەنیا لـــە گۆشەی هەڵویستی ڕەگەزپەرستانەی خومەینی‌یەوە بەرانبەر نەتەوەی کوردی کوردستانی ئێرانیشەوە بۆ مەسەلەکە بچین لە حسابدا دەردەکەوێ ئێمە زۆر کامتەرخەمیمان کردووە ، ئـــەمە شـــەرمە ، بـــەڵام شەرم‌تر کاتێ بووترێ « **زەوی دابەش دەکەن** » .. هەموو بە پەلە داوابکەین « **خۆمان ناونووس بکەین !!** » هەرچۆنێ بێ ، ئـــەوەی ئاوی چیاکانی کوردستانی عیراقی خواردۆتەوە ئەرك‌و مافی وەك ئەو مرۆڤە گەنم ڕەنگیە کە ئاوی « هورەکان » دەخواتەوەو هـــەموو پێچەوانەیەك خـــۆ هەڵخەڵەتاندنە . **گـــەلی کوردو ئینسانی کورد بـــە درێژایی چەندان ساڵە دەستی دەگرێ بە زاخداو بازرگانی پێوەدەکرێ یەکەم لایەنێ دەبێ مەردانە بێتە گایەوە مرۆڤی کورد لـــە داوی هەڵخەڵەتاندن‌و بازرگانی پێوەکـــردنی ڕزگارکـــات ڕۆشنبیرو خـــاوەن پێنووسە شەریفەکان‌و هەموو ئیمتیازیکی شەرەفمەندی هاونیشتمانیەتیش لـــەم گۆشەیەوە ســـەیری دەکرێ‌و ئێمـــەی کارگێڕانی ڕۆشنبریش بـــە شانازیەوە هـــەموو ووشەیـــەك دەقرتێنین بۆنی بڕین‌کولانەوەو بەردەوام باری نەفسی گرێ‌گرێ داوی لەسەر ئینسانی کورد بهێڵێنەوە ، بە شانازیشـــەوە هـــەموو ووشەیـــەکی « کورد »و « کوردستان » گەشەدارتر دەکەین کە شانازی دەکات لە ژێر ئاڵای بەرزو گەورەی عیراقدابێ .**

● هاوکاری ●

لەبەر ڕووناکی ووتەکانی سەرەکی فەرمانـده صـدام حسین‌دا

هەنگاوی پێشخستنی ڕەوتی ڕۆشنبیری کوردی

نیشتمان ئەو شوێنـــەیەکە مرۆڤی دلسۆز ، هەرکە چاوی کردەوەو ، بە ئـــاوو هەواو خۆراك‌و خێرو بێری ئەو نیشتمانە ، هەنگـــاوی هاویشت‌و ، خۆی لـــە ئامێزی ڕەنگینی سروشتـــی نایابی‌دا بینی ، ئیتر سۆزو ئەوینی ئەو نیشتمانە ، لەناوگیان‌و هەست‌و بیرو هۆش‌و، دەمارەکانی لەشیدا چـــڕۆ دەکەن‌و ڕیشە دادەکوتـــن ، ئاکوو دێت بە ئـــاوی دڵسۆزی‌و هەتاوی ڕووناکی‌و ، لە ژێر ئاسمانی شـــینی سەربەستی‌و ، لە قەد پاڵ‌و لەنێو دۆڵ‌و دەشت‌و دەری ڕەنگینی‌دا ، گـــەڵاو لق‌و پۆپ دەردەکات‌و ، بـــە درێژایی ژیانی ئـــەو درەختەی کە ئاوی دڵسۆزی‌ی نیشتمانە هەر بە گەشـــی‌و گەڵای سەوز کە هەمیشـــە ناومرێت ، دەمێنێتەوە .

● موکەڕەم ڕەشید تاڵەبانی ●

ئێمەی گەلی کوردیش ، کە لە دێر زەمانـــەوە ، لەم وولاتە خۆشەویستەماندا، لە عیراقی ئازیزدا ، لەگـــەڵ گەلی عەرەبی برامـــاندا ، پێکەوە دەژین‌و ، لەژێـــر یەك ڕەشماڵی یەکگرتووی یەك ڕەنگدا ، پێکـــەوە چەندین ئازارو ستەممان بـــە دەستی داگیرکـــاری‌و ئیمپریالیزم‌و نۆکەرانیانـــەوە دینووەو ، لە ڕێگـــای سەربەستی‌و ســـەربەرزی‌و ئازادی‌ی خاك‌و نیشتمانـــەکەماندا ، لەسەر شـــانۆی خۆبەخت‌کردن‌و قوربانی‌دان، خوێنی ســـووری لاوی خۆمانمان پێشکەش‌کردووە، ئاوەکوو خوێنەکانمـــان تێکەڵی یەکتری بـــوون‌و ، ئەنجام لەو ڕێگا ڕەوایەدا بـــە ئامانجی خۆمان گەیشتووین‌و، وولاتەکەمان سەربەخۆیەو ، ئێستاکـــە شۆڕشـــی حەڤدەی سی‌ی تەمووز وولاتی خستووەتە سەر ڕێگایەکـــی ڕاســـتی بنیاتنـــان‌و شارستانیەتی نوێ .

ئەمە پێشەکی‌یەك بوو ، بۆ ئەوەی بڵێین ، کـــە گەلی کورد ، گەلێکـــە لە کوردستانی عیراقدا ،وەك چۆن شانازی بەوەوە دەکات کە لە بواری نیشتمانپەروەـ رێتی‌ی عیراقدا، تێ‌کۆشاوەو تێ‌دەکۆشێت، وایش شانازی بە کوردیەتەوە دەکات لـــە ژێر ئاڵای یەك عیراق‌داو یەك نیشتمان‌و یەك خاك‌دا ، بـــۆ سوودی هەمـــوو ڕۆڵـــە دڵسۆزەکانی گەلی عیراق، بە کوردو عەرەب‌و کەمایەتی‌ـ یەکانی ترەوە ، لە بنیاتنان‌و دروست‌کردنی نیشتمانێکی ڕازاوەو ، لە پاراستنی خاکی نیشتمان‌و ئاوو ئاسمانی‌داو، لە پێشکەش‌کردنـــی ڕەنج‌و ئەرکی بەردەوام بـــۆ پەرە پێدانی توانا ڕەنگینەـ کانی‌دا ، بەشداری دەکات‌و، بە هەموو بڕوایەکـــەوە ، ئامادەیی خۆی بۆ ڕوو بـــە ڕوو وەستانی ئەو دەنگـــە قەبەیانە دووپات دەکاتەوە ، کە دەیانەوێت لە ژێر بارێکی سایکۆلۆژی‌و سۆزدا ، لـــە ژێر پەردەی درۆو دەلەسەو خەڵك هەڵخـــەڵەتاندنـــەوە سەری ناپیرۆزی خۆیـــان بەرز بکەنەوە ، بەڵام ئـــەو دەمامك لە ڕووانـــە ، ناقیکردنەوە سەرنەگرتووەـ کانی خۆیان‌و کەسانی تری وەك خۆیانیان لە بیـــر چووەتەوە ، کـــە چۆن وەك پووشێکی بابردەڵە لەبەردەم بای بەهاردا ، هەوڵـــە ڕەشەکانیان ، بەو جۆرە لـــە بەردەمی بای باوەڕو هێـــزی گەل‌دا توایەوەو لەچـــاو وون‌بوو ، بۆ هەمیشە لـــە ناوبیرو مێشك‌دا جێیـــان نەمایەوەو سڕانەوە .

لەم بارودۆخەیش‌دا ، کە وولاتەکەمانی پێدا تێ‌دەپەڕێت ، ئەرکێکی گەورە کەوتووەتە سەر شانی عیراقی‌یەکان ، بە کوردو عەرەبەوە ، بـــۆ ڕوو بە ڕوو بوونەوەی ئەو هەوڵە چەپەڵانەی کە لە لایـــەن ئیمپریالیزم‌و ئەڵقە لـــە گوێکانیەوە دەدرێت ، بـــۆ دواخستنی ئەم نیشتمانە، کە ئێستا لە جەنگێکی ڕەوادایـــە دژ بە ڕژێمی نەزانـــی قوم‌و تاران ، هەر کەســـەو بە گوێرەی ئەو ئەرکـــەی پێی‌سپێرراوە ، جەنگـــاوەر بە چەك ، کرێکار بە ئیشـــ کردن‌و پترکردنی بەرهەم‌و ، ڕۆشـــنبیرو شاعیـــرو نووسەریش بە پێنووسەکانیان ، بە ووتارو هۆنراوەو چیرۆك‌و ڕۆمانەکانیـــان لەنێکۆشان‌دا بن .

ئەم جەنگەی کە ئێستا عیراقی‌یەکان دەیکـــەن ، چەندین وێنەی پاڵەوانێتی‌ی هێناوەتە ئاراوە ، کـــە دەبێت ڕۆشنبیرانی کوردیش بـــە بێ‌سڵەمینـــەوە پێنووسەکانیان بخەنە کارو چەندین وێنە لەو وێنانـــە بخەنە پێش چاو ، لە بـــەر ئەوەیە دوورەپەرێزی لـــەم بوارەدا بەوە لێك دەدرێتەوە، کە هێشتاکە لەو بارودۆخـــە نوێ‌یە تێ نەگەیشتوون کـــە ئێستا مرۆڤی نوێ‌ی عیـــراق بە خۆیەوەی دەبینێـــت‌و ، دەبێت بەو پەڕی هۆشیاری‌و سنگ فراوانی‌یەوە لـــە مەبەستەکان بگەن‌و ، بـــە گوێرەی سوودی میللەتـــی یەك نیشتمان لەگەڵیـــدا هەڵسی‌و کەوت بکەن .

بەشداری‌کردنی سەرەکی فەرماندەیش صەدام حسین لە لێکۆڵینەوەی بەرنـــامەی کاری دەزگـــای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کـــوردیداو دووپات کردنەوەی ئەوەی کە **(باسکردنی کوردیەتـــان بـــێ‌هێزمـــان ناکات مادەم لە چوارچێـــوەی باسکردنمانـــدایە دەربارەی عیراقیەتمان‌و شانازی‌کردنمان پێوەی‌و لە چوارچێـــوەی ئەرکەکانماندا بەرانبـــەر عیراقی مەزن بە تێکرا)** بۆمان ڕوون دەکاتەوە ، ئاچـــی ڕادەیەك سەرەکی فەرمانـــدە بە دانایی‌یەوە پەنجەی بـــۆ ئەم خانە گرنگە ڕاکێشاوە ، کە میللەتی عیراق یەـــك میللەتەو هیچ سنوورێك لـــە نێوان میللەتەکانی‌دا نی‌یـــەو نابێت ، بۆیە دەبێـــت پێنووسە کوردی‌یەکـــان ، بەوپەڕی تەووژمەوە ، لـــە هەموو بوارێکی ئەدەبی‌ی ئەم قۆناغەدا ، بەشداری بکەن‌و، بێ‌سڵەمینەوە باس‌و خواس‌و بەرهەمە ڕەنگینەکانیـــان ، بخەنە بەرچاوی خوێنەران‌و لە خزمەت‌کردنی ڕەوتـــی ڕۆشنبیری‌ی کوردی‌دا ، لە چوارچێوەی یەك میللەتـــی عیراق‌و ، لە ژێر ڕەشماڵـــی ڕەنگینی یەك خاك‌و یـــەك نیشتماندا ، کە عیراقـــی خۆشەویستە، درێغی نەکەن‌و ، ئەم ووتانەی سەرەکـــی فەرماندە کە بۆ کارگێڕانـــی دەزگاکەمان کردنی ، بـــە هەنگاوی پیرۆزو مەزنـــی پێشکەوتنی مرۆڤـــی کوردو ڕۆشنبیری‌ی کوردی دابنێن.

ووتەو ڕاسپاردەکانـــی سەرەکی فەرمانده صـــدام حسین لەم بەشداری‌کردنەیدا ، چەند ڕاستی‌یەکـــی پرشنگداریان هێنایە کایەوە، کە وەك پرۆگرامێك وان بـــۆ هەموو ڕۆشنبیرێکـــی دڵسۆز ، لە سەریـــان بڕوات‌و ، بە خامەی ڕەنگین خزمەتی نیشتمانی عیـــراق بکات‌و لەم بوارەشـــدا ڕۆشـــنبیری‌ی کـــوردی پێش‌بکەوێت .

هەموو توانایەك بۆ پشتیوانی سەرکەوتن

لەگەڵ دۆستەکانی کتێب وکتێبخانە

نەجات رەفیق حیلمی

● لە رۆژانی رابوردودا کە ووتویانە لە فلانە شار کتێبخانەیەکی وەها وەهاگەورەو زیندو هەیەو رێو شوێنی دەکەوێتە لای چەپ یاخود راستی شارەکە یاخود ناوەراست یاهەرشوێنێکی کە کە لە شارەکەدا دیارو ئاشکرا بوایە ٠

دیارە ئەم جۆرە شوێنانە وەك بڵێین بەرێز بوونو تەنانەت پیروریش بوون لە لایەن خەلکی شارەکەوە ، بگرە لە چاو بیگانەکانیش‌دا کە وەك میوانو گەرۆك هاتبنە ئەو شارەو سەریان لەو مەلبندە دابێ هەروا بووە خۆ ئەگەر لەو جۆرە کەسانەش بووین کە بە شوێن زانیاری خوێندەواریدا بگەرێن ئەوا جاری‌وا هەبووە کە چەند شەوو رۆژێکیان تیاکردوتەوەو بەلکو هەندێ شتی لەو کتێبخانەیە کە گرانو بەنرخی زانیوە بەدەس خەتی خۆی نووسیوەتەوەو شارەو شار هەلی گرتوەو پێچاویەتەوە لە بەروباخەلی‌دا چونکە ئازیزو نازدارو ناپاب بوونو بەگران کەوتوە لەسەری ٠ گەلی پێخۆش بووە ٠

بەلکو گەلێ شتی کۆ کردۆتەوە وەك بەلگەیەکی مێژوویی‌و هونەری لای خۆی گلیداوەتەوەو نەی هێشتوە دەس کەس بکەوێ ٠

هەندێك لەو شوێنە مێژووییانەی کە وەك کتێبخانە شورەتی پەیدا کردوە یاخود خاوەنەکەی تەنیا پیاوێکی خوێندەوارو زانستی خوازبووە لەباوباپیریەوە بۆی ماوەتەوەو دەستی پیدا گرتووەو لەفەوتاندن پاراستویەتی یان سەر بەمزگەوت‌و تەکیەو خانەقایەکی بەناوبانگ بووەو ئنجا کەوتۆتە دەس میری‌و لەپاش ماوەیەکی زۆر ئنجا کەوتوونەتەوە سەرخوو هەولی پاراستنی سامانی ئەوشوێنانەیان داوە کەبریتی بووە لە کتێب‌و دەس‌نووس‌و بەرهەمی شاعیرو ئەدیبە وون‌بووەکان هەندێکیش لەو رژێمانە ویستویانە گەلی لەو شوینانە بفەوتێ‌و شوێنەواری نەمێنێ،

بەلام ئیستا کە هەولی ئەوە ئەدری ئەو شوینانە وەك مەلبەندیکی زانستی‌و خویندەواری بمێبنیتەوەو بایەخیکی تەواوی دراوەتی بۆپێشی خستنی لە لایەن بنیات‌و چاککردن‌و نوی‌کردنەوەی بەشیوەی هاوچەرخ ٠

ئنجا ئەگەر بیت‌و بیر لە مەلبەندی زانستی کون بکەینەوە لە ناو شارە بچوکەکان‌و قەزاو ناحیە یاخود دیهات‌و گوندە دورەکان ئەوا ئەبینین کە مزگەوت‌و تەکیەو خانەقاکان نموونەی ئەم شوینە مەزنانە بون کە لەهەندی شاری گەورەدا ناوبابگیان هەبووە ٠

بەم جورە خویندەواریکی دیهاتی کە لەپاش ئەوەی لە مزگەوت‌و تەکیەدا هەندی زانیاری دەست کەوتووەو چاوی بەهەندێ دەس نووس‌ی شیعرو ئەدەب یاخود ئاینی‌و میژوویی یاخود چیروکی ئەفسانەدیی کەوتووە ئنجا تینویتی زانیاری خویندنی تیادا دەس کەوتووەو بە سواری یاخود بەپیادە ساڵەها ساڵ کەوتوتە پێ تاوەکو گەیشتۆتە شارێك بۆنی خوێندەواری‌و زانستی زیندووی لێ هاتووەو خۆی بە شادو بەختەوەر زانیوە کە پاش ماندوو بوونێکی گەلێ گران سەرچاوەیەکی شیرینی دۆزیوەتەوە ٠

بۆیە ئەم نموونەیە دێنمە بەرچاو هەر چەندە تنۆکی - کە لە دەریایەکی بەرینی مێژووی زانیاری لەکوردستاندا بەلام بەپێویستم زانی سووچێك لە پەردەی ژان‌و ئەندێشەی زانایانی کۆن هەلبدەمەوە کە بە چ جۆرێك رێیان گرتۆتە بەر هەر بۆ ئەوەی بگەنە سەر چاوەیەکی زانیاری‌و کتێبێکی نوسراوە کە بخوێنرێتەوە ، ئەم شاکە کتێبەش لە دەیەها بەرگ‌و کیف‌و کالان‌دا هەلئەگیرا وەك مایەی سامانێکی ئەوکەسە ، ئەو جۆرە کەسانەش کۆمەلەیەکی تایبەت بوون لە پیرو بەساڵا چوو لە ئەدەبخوازو زانای زمانەوانی‌و مێژوونوس‌و زۆربەشیان پیاوە ئایینیەکان بوون کەهەر تەنیا بەشوێن زانستی ئایین‌و قورئان‌و فەلسەفەی ئاینی‌دا گەراون‌و هەمو زانیارێکی‌کەیان لە دوو تویی قورئان‌دا دۆزیوەتەوە بەلام ئیستاو ئەوسا لەکوی !٠٠

ئیمرۆ کە ئەچینە هەر شارێك‌و کۆشکی کتێبخانە نیشتمانیەکان ئەبینین ئەزانین بە چ رادەیەکدا تێپەربوین‌و بەرەو چ روناکیەك ئەرۆین ٠٠

ئیمرۆ ٠٠ مرۆڤ هەر لە سەرەتای ژیانیەوە کە لە ساڵەکانی یەکەمی ژیانیەوە دەست پێ ئەکات لەو کاتەی بۆ یەکەم جار پێ ئەنێتە دایەنگاو باغچەکانی منالان لەو دەمەوە زانیاری لەگەل کتێب‌و کتێبخانە پەیدا ئەکات چاوە بە پەرگەزار شاد ئەبێ ٠٠ ، لە باغچەی منالان دەیەها بەلکو سەدەها گۆڤارو ناملکەو چیرۆکی رەنگاورەنگی منالان سەر هەلدێنێ‌و چاوی ساواکانی پێ خومار ئەدرێ، ئەمە لەلایەك لەلایەکی تریشەوە ئەوەی کاری گرنگی بەسەر پەروەردەی نەوەی نوێوە هەیە ئامێرەکانی سەردەمی راگەیاندنە وەك رادیوو ریکوردرو تلفزیون‌و سینەما. کەکاری نوسراوی هەندی سووك کردوە ، ئنجا ئەشبینین لە پەرگەزارەکان‌دا جێ بەرناکەوێ بۆخوێنەرو زانیاری‌خوازو قوتابی داواکاری زانست ٠

ئەم خەیالانە بوو بەسەر قەلای هەولێردا هەلئەگێرام کەبەرەو کتێبخانەی نیشتمانی لە هەولێر ئەهاتمە خوارێ٠ بەناو پەرگەزارەکەدا گەرام٠٠

بەلام ئەوی سەرنجی راکێشام ئەوبێ دەنگی‌و بێ نەفەسی یاخود بێ کەسیەی کە بەکتێبخانەکەی هەولێرەو دیم ٠

لەبەر چی ئەبێ وا بێ کەس‌بێ ؟ ٠ راستە کۆشکێکی نوێ‌و فراوان لەسەر تەرزی نوێ دامەزراوەو گەلی هۆڵ‌و ژوری گەورەو روناکی تێدایە بەلام ئەم بەرگە نوێیەی کەیەك دوساڵە لەبەری کردوە مافای ئەوە نی‌یە دامەزراندنی ئەم کتێبخانەیە دامەزراوێکی نوێیە ٠

بەرێوەبەری کتێبخانە لەوەلامدا ووتی لە ساڵی ١٩٤٣ کتیبخانەی گشتی هەولێر دامەزراوە لە سەرەتای دامەزراندنی‌یەوە ژورێکی بچکۆلانە بوو سەر بەوەزارتی پەروەردە کەجاران پێیان ئەوت وەزارەتی معارف ٠٠

ئیستاش دوای تەقەلادان‌و ماندوبونێکی زورو بەردەوام بینایەکی تایبەتی کرا بۆ کتیبخانەکەمان کە بریتی‌یە لە (٢) هۆڵی گەورە بو خویندنەوەو ، چەند ژوریکی فراوانی‌کە بۆ کتێبەکان‌و گۆڤارو روژنامەکان ، جگە لەوە بەشێکی تایبەتی هەیە بو (تجلید) بەرك کردنەوەی کتێبەکان کە ئامیری تایبەتی خوی هەیە لەم دواییەدا بومان هاتوەو ئەبێ کادری شارەزاو راهاتوی تایبەتی خوی هەبێ لەسەری ئیش بکات ٠

– خوێندران هەستیان چی‌یە بەرامبەر بەم شوێنە ؟

– خوێنەرو خوێنەواران

بروانە ل : ١١

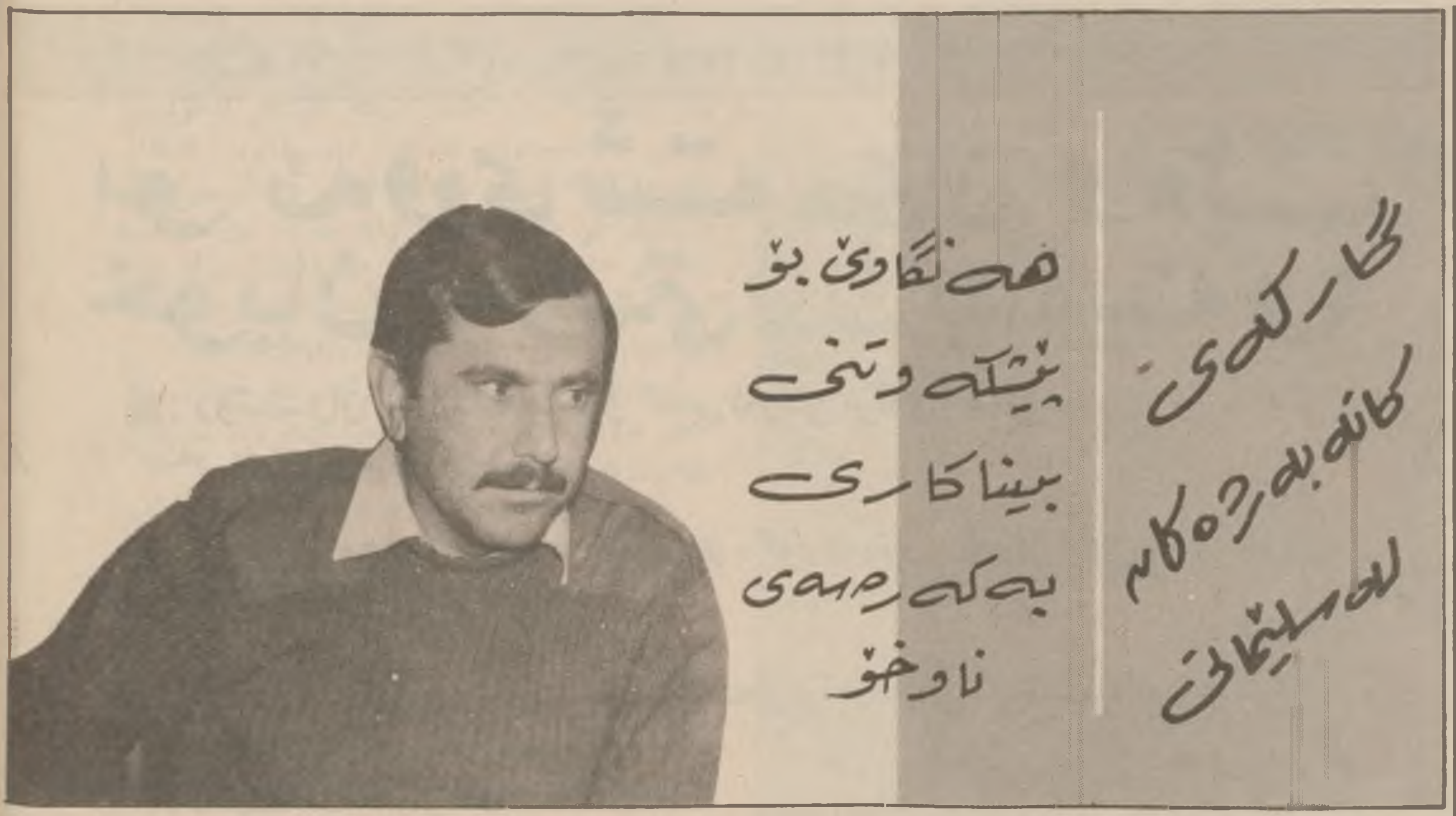

کانەبەردەکانی سلێمانی‌کە جاران جێگایەکی چۆلەوانی‌و دوورەپەرێز بوو ئێستا بە پێچەوانەوەشوێنێکی ئاوەدانو گرنگەسەر چەمی چەقچەقو لەبەر ئەو ناوەنی کە بورە بەپێناسی کارگەیەکی گەورەی دروست‌کردنو برینی بەردی لێ‌کراوەتەوە بە ناوی کارگەی بەرد برینی سەرچنار لەسلێمانی ٠٠٠ لەم بارەیەشەوە بەرێوەبەری کارگەی ناوبراو کاك یونس خضر قادر ووتی :

ئەم کارگەیە بە یەکێك لە کارگە سەرەکیەکانی پارێزگای سلێمانی دادەنرێت‌و هەروەها یەکێکە لەو سێ کارگانەی کە بریار بوو کۆمپانیا بێگانەکان جێ‌بەجێی بکات بەلام لەبەر ئەوەی کە کۆمپانیای ناوبراو نەیتوانی‌و پەشیمان بووەوە لەو پەیمانەی کە بۆ جێ‌بەجێ‌کردنی دابووی لەلایەن کادیرەکانی خۆمانەوە راپەرێنراو لەگەل ئەوەی کە لایەنی ناوبراو دەستی یارمەتی‌و کۆمەکی بۆ دریژ نەکردین بەتایبەتی لە رووی ئامێرو پێداویستی‌یەکانی تری کارگەوە بەلام خۆمان توانیمان جێ‌بەجێی بکەین ٠

شایانی باسە کارگەکەمان لە بیرەوەری (٦) شەشی کانونی ١٩٨٢دا کرایەوە ئێستا دەستی کردووە بە پێشکەش‌کردنی بەرهەم کە ئەمەش بەرهەمی بەردە لە شێوەی بلۆکی ریکوپێك بۆ خانوو دروست کردن لە جیاتی خشت سەرباری ئەمەش کارگەکەمان بەردی هەمە جۆرو شێوەی تر دەهێنێتە بەرهەم کە بۆ دیکۆرو چەند پێویستیەکی تر بەکاردێت ٠ پاشان کاك یونس دەربارەی چۆنیەتی بەرد برینەکان ووتی بە دوو قۆناغدا تێدەپەرێت یەکەمیان هێنانی ئەو تاشە بەردانەو پارچە پارچە کردنیان بە هۆی چەند ئامێرێکی تایبەتیەوە تاوەکو گەیشتنیان بە قۆناغی دووەم کە بە هۆی چەند ئامێرێکی ترەوە ئامادە دەکرێت‌و بەپێی پێویست لەسەر درێژی‌و پانی‌و ئەستووری جێ‌بەجێ دەکرێت ٠٠ ٠ جا ئەوەی لەم رووەوە گرنگ بێت ئەوەیە کە ئاوو هەوای سلێمانی بە تایبەتی ئەم ناوچەیە زۆر ساردەو لە وەرزی زستانا دەبێتە هۆی بەستنی ئاوی کارگەکەمان کە ئەمەش هەندێ جار دەبێتە هۆی ئەوەی کە درەنگ کارگەکەمان بکەوێتە ئیش بەلام لەگەل ئەوەشدا بە هۆی چالاکی کرێکارەکانمانەوە تا رادەیەك توانیومانە بەسەر ئەم کۆسپەشدا زاڵ‌ببین‌و بێگومان ئەم هەولەش لەلایەن کرێکارەکانەوە راستەوخۆ کار دەکاتە سەر زیاد کردنی بەرهەممان لەم رووەشەوە شایانی باسە کرێکارەکانمان بە درێژایی جەنگی بەرگری‌کردنی وولاتمان دژی رژێمی ئێرانی رەگەزپەرست هاوبەشی پاراستنی گیانی سەرکەوتنەکانی سوپای قارەمان‌و پالپشت‌گرتنی باری ئابووری وولاتمانیان کردووە ئەمەش لە رێگای نیش‌کردنیانەوە لە رۆژانی هەینی‌و پشوو رەسمیەکان‌داو کەم‌کردنەوەی زیادە مەسرەف لەناو کارگەکەمان‌دا جا هەر لەم رووەشەوە بۆ سەرکردایەتی حزب‌و شۆرش دووپات دەکەینەوە کە هەموو توانایەکمان بە زیادەوە بخەینە کار بۆ بەرپەچدانەوەی هەموو چەشنە دەست‌درێژی‌یەکی دوژمن و تێکشاندنیان ٠ ٠ ٠ پاشان سەبارەت بە بەشەکانی ناو کارگە ووتی پێك هاتووە لە چەند بەشێك کە سیانیان سەرەکین لەوانە کانە بەردەکان ، پاراستن ، بەرهەم هەروەها لەناو کارگەکەمان‌دا چێشتخانە - یەکی گەورە هەیە کە سێ ژەمە خواردن ئەدات بەوانەی کە لێرە دەمێننەوەو کابینەی تایبەتیشیان بۆ تەرخان کراوە ئەمەش سەرباری ژەمێك خواردن بۆ ئەوانەی کە تیا نامێننەوە ٠٠٠ دواجار کاك یونس ووتی لە راستی‌دا کارگەکەمان لە لایەن لێپرسراوانەوە گەلێك چاودێری دەکرێت بە تایبەتی بەرێز پارێزگارو جێگری پارێزگار لەگەل کارگەی دروست‌کردنی چیمەنتۆدا کە وەك بەشێکی خۆیان تەماشامان دەکەن بێگومان ئەمانەش هەمووی لە پێناوی بەئەنجام گەیاندنی بەرهەمێکی سەرکەوتودایە کە لەم رووەشەوە ئاشکرای دەکەین بۆ هەردوو کەرتی تایبەتی‌و سۆشیالیست لەناو کارگەکەمان‌دا فرۆشتنی راستەوخۆ هەیەو تاقی کردنەوەش باشترین بەلگەیە ٠

نوسینگەی سلێمانی

کۆرێکی کرێکارانە بۆ لێدوانی نەخشەی ساڵی ١٩٨٣ لە سلێمانی

لە چوارچێوەی چالاکیەکانی یەکێتی نەقابەکانی کرێکارانی پارێزگای سلێمانی دەربارەی لێدوان‌و شی‌کردنەوەی نەخشەی‌کاری رێکخراوی نەقابە بۆ ساڵی ١٩٨٣ کۆرێکی فراوان بوو کە لە هۆلی کارگەی بەردبرینی سەرچناردا سازکراو تیایدا بەرێز فائق طاهر رەشید سەرەکی یەکێتی لەگەل

بەرێوەبەر و سەرەکی نەقابەی کارگەی ناوبراودا ئامادەبوون ٠

کۆرەکەش بە ووتارێکی بەرێز سەرەکی یەکێتی نەقابەکانی کرێکاران دەستی پێ‌کردو تیایدا ناوبراو دەربارەی مەبەستی شی‌کردنەوەی ئەو نەخشەیە دوواو ئەوەی ئاشکرا کرد کە بناغەی نەخشەی بەسەرکراو بۆ بەرژەوەندی چینی کرێکارانەو بە شێوەیەکی تایبەتیش بۆ پالپشت گرتنی جەنگی بەرگری‌کردنی رەوای وولاتمانە دژی رژێمی ئێرانی رەگەزپەرست ئەمەش بە جێ‌بەجێ کردنی زەنجیرە کارێکی هەرەوەزی لە پێناوی زیادکردنی بەرهەم‌دا هەروەها ئاگاداری‌کردن‌و پارێزگاری‌کردنی ئەو ئامێرو شت‌و مەکانەی کە کرێکاران لەناو کارگەدا بەکاری‌دەهێنن لەگەل رەچاوکردنی زیادە خەرج‌کردن کە راستەوخۆ پەیوەندی بە دارایی کارگەکەوە هەبەو ئەمانەش تێکرا دەبنە هۆی کۆمەك‌کردنی باری ئابووری وولاتمان ٠٠٠ هەروەها لە ووتارەکەیدا پەنجەی بۆ بارو دۆخی وولاتەکەمان کێشا کە بە جەنگی بەرگری‌کردنی شەرێکی سەپێنراودا تێدەپەرێت‌و لەم رووەشەوە ئەم سەرکەوتنانەی سوپای دلێرمانی بەسەر کردەوە کە لە بەرەکانی جەنگی ناوچەی پارێزگای میسان‌دا بەسەر سوپای رژێمی ئێرانی‌دا وەدەستیان هێناوەو ئەوەشی دووپات‌کردەوە کە عێراق وولاتی کوردو عەرەبەو ئەم جەنگەش مەترسیەکی گەورەیە کە رووی کردوەتە هەموو ناوچەکانی عێراق‌و پێویستە لەسەر هەموان کە چەکی بەرگری‌گرتنی لێ‌هەلگرن هەتا رژێمی ئێرانی لە هەلویستی ناهەمواری پەشیمان دەبێتەوەو دان بە مافە رەواکانی وولاتەکەمان‌دا دەهێنێت ٠

پاشان لەلایەن بەرێوەبەری کارگەکەوە ووتارێکی تر خوێندرایەوەو تیایدا بۆ کرێکارانی کارگەکەیانی دووپات - کردەوە کە پێویستە ئەو خالانەی لە نەخشەی ساڵی ئەمساڵ‌دا دەست نیشان کراون بە ووردی رەچاو جێ‌بەجێ بکرێن ٠

نووسینگەی سلێمانی

لەهەموو توانایەک بۆ پشتوانی سەرکەوتن

ئافرەتانی سلێمانی

لە یەکێک لە دەورە هەرە سەرکەوتووەکانی ڕاهێنانە بە بارزبووی مرۆڤایەتی

لەم ڕۆژانەی پێشوودا سەرۆکایەتی تەندروستی سلێمانی دەورەیەکی بۆ خوشکە فەرمانبەرەکانی پارێزگا کردەوە ... لە بەسەرکردنەوەیەکی ئەم دەورەیەدا سەرەتا بەڕێوەبەری دەورەکە وداد صالح ابراهیم ووتی :

ئەم دەورەیە کە ماوەی مانگێک دەخایەنێتو (٢٥) فەرمانبەر هاوبەشی تیا دەکات تایبەتی‌یە بۆ ڕاهێنانو فێرکردنیان لەسەر نیشەو کاری تیمارکردنو برین پێچاندن کە ئەمەش بۆ دۆخی ئەمڕۆی وولاتەکەمان کە بە جەنگی ڕەوایدا تێدەپەڕێت کارێکی گرنگ پێویستە بۆیە لەلایەن چەند دکتۆرو کادێری شارەزاو لێهاتووی سەرۆکایەتی تەندروستی‌یەوە وانەی بواری ناوبراویان پێ دەووترێنەوەو مەبەستی سەرەکی ئەم دەورەیەش لە چەند خاڵێکدا دەستنیشان دەکرێت لەوانە فێرکردنیان لەسەر چۆنیەتی تیمارکردنو برین‌پێچاندن بە شێوەیەکی زانستیانە کە دوور دەبێت لە هەموو چەشنە مەترسی‌یەک کە لە ئەنجامی نەشارەزاییدا دەوەشێتەوە ... جگە

لەوەش ئەم چەشنە دەورانە دەبێتە هاندەرێکی گەورە بۆ بایەخ پێدانی پیشەی مستەران کەبەداخەوە تا ئێستا لە وولاتی ئێمەدا بوارێکی پڕ کۆسپو تەگەرەیە لە لایەکی تریشەوە ئەم دەورانە کە بڕیار وایە لە ساڵێکدا شەش دەورەی لێبکەینەوە دەبێتە هۆی پێناساندنی دەزگا تەندروستی‌یەکان بە جەماوەران بۆ نمونە لەم ڕێگەیەوە لەبەر ئەوەی دەورەکەمان لە خەستەخانەی شیرەکەدا کردوەتەوە کە خۆی مەڵبەندی چاودێری دایکانو منداڵانە دەتوانین ئەم لایەنە زیاتر بە دایکان بناسێنین .. لە هەمبان

کاتیشدا ئەم دەورانە ڕێگایەکە بۆ ڕاهێنانی هاوبەشانی لەسەر ئەو کارەساتە کتو پڕیانەی کە ڕوو ئەدەنو چۆنیەتی چارەسەرکردنیان . ..شایانی باسە هاوبەشانی ئەم دەورەیە ڕۆژانی شەممەوان ئەو وانەو زانیاریانەی کە پەیوەندی‌ی بە مەبەستی دەورەکەوە هەیە وەردەگرنو ڕۆژانی تریش لە خەستەخانە ـ کاندا بە عەمەلی جێ‌بەجێی دەکەن .

● پاشان خوشکە سەرگوڵ حمەرەشید کە یەکێکە لە دەرچووانی کۆلێجی بازرگانیو هاوبەشانی دەورەکە ووتی : گرنگ ترین شت کە پاڵی پێوەنام کە هاوبەشی لەم دەورەیەدا بکەم ئەوەیە کە جگە لە پێویستی ژیانی ڕۆژانەی خۆم لەم ڕووەوە پێویستی میللەتەکەمە کە ئەمڕۆ بە بارو دوخێکی جەنگێدا تێدەپەڕێت کە ئەمەش ئەرکی سەرشانی هەموو ئافرەتێکی عێراقیە لەم ڕۆژەدا کە شتێک دەربارەی تیمارکردنو برین‌پێچاندن بزانێ چونکە نابێ بە تەنها هەموو ئەرکێک بخەینە سەرشانی دکتۆرو کادێرانی خەستەخانەکان ئەمەش لەبەر ئەو بارو زرووفەی کە بەسەرمان کردەوە بۆیە بە ئەرکێکی نیشتمانی پەروەری دەزانم کە هاوبەشی تیا بکەینو لەم ڕووەشەوە هەوڵێکی تایبەتیم بۆ دا تاوەکوو تیا وەرگیرامو بە ڕای تایبەتی خۆیشم ماوەی دەورەکە ، کە مانگێکی کەمەو پێویستی بە زیاتر درێژەپێدانی دەکاتو هیوادارێشم کە لە داهاتوودا لەم چەشنە دەورانە زیاتر بکرێتەوەو زیاتریش بایەخی پێبدرێت .

● پاشان خوشکە ناسک محمود عزیز کە لە بەڕێوەبەرێتی ئەشغال فەرمانبەرە ووتی بە ڕاستی لە یەکەم جاردا ئەوەندە ئارەزووم لە هاوبەشی کردنی ئەم دەورەیە نەبوو بەڵام دوایی یەکەم ڕۆژ کە چوومە ماڵەوەو بیرم کردەوە بۆم دەرکەوت کە ئەم چەشنە دەورانە سەرباری ئەوەی کە زانیاری‌یەکی گرنگمان پێدەبەخشێت ئەرکو کارێکی مرۆڤایەتی‌و نیشتمان پەروەریە بۆیە منیش دووپاتی دەکەمەوە کە پێویستە ماوەی دەورەکە زیاتر بخایەنێت بۆ ئەوەی قوولتر بچینە ناو بابەتەکانیە ـ وەو زیاتر بتوانین خزمەتی

پێبکەین ئەمەش بە بەڵگەی ئەوەی کە ئەم چەشنە ئیشو خزمەتانە لە خەستەخانەکاندا ڕاستەوخۆ خزمەتی کۆمەڵەکەمانی پێدەکەینو تێبکەن چونکە ئەمڕۆ کۆمەڵەکەمان پێویستی بە ئەندامی ڕاستگۆو دڵسۆزو ڕۆشنبیر هەیەو ئەرکی سەرشانیشمانە کە ئێمە خۆمان بکەین بە ڕێبەری دەورو پشتەکەمان .

● هەروەها دوای ناسکە خانیش خوشکە نازەنین خوشکانەی کە لەم بوارەدا کاردەکەن بە کەلێنێکی گەورە دادەنرێن بۆیە ئامادەکردنی ئەم چەشنە کادێرانە دەتوانین بڵێین تەنها یەکێکیان لە گەرەکێک خزمەتێکی گەورە دەکات جا بۆئەوەی کادێری ئەوتۆ ئامادەبکرێت منیش دەنگم دەخەمە پاڵ دەنگی

داواکاریشم لەمەودوا کە ئەو خوشکانەی بۆ هاوبەش‌ـ کردنیان لەم چەشنە دەورانەدا دەستنیشان دەگرێن پێویستە بە سنگێکی فراوانەوە رووی مصطفی ووتی بەراستی لە شارێکی وەک سلێمانیدا بە شێوەیەکی تایبەتی دەتوانین بڵێین کە ئەم دەورانە کارێکی یەکجار پێویستە چونکە کەمی ئەو ئەوانی‌ترو دەڵێم پێویستە ماوەی دەورەکە درێژتر بکرێتەوەو چەند مەلزەمە ـ یەکیش دەربارەی ناوەڕۆکی دەورەکان ئامادە بکرێت ـو هاوبەشانی دەورەکەش

لەسەر ئامێرو شتو مەکی تیمارکردنو برین‌پێچاندن بە شێوەیەکی فراوانتر ڕابهێنرێن .

● دواجار خوشکە دڵسۆز مصطفی احمد ووتی بەراستی یەکەم ئاواتم ئەوەبوو کە لەم بوارەدا شارەزایەکی ئەوتۆ پەیدابکەم چونکە لە یەکێک لەو گەڕەکانەدا نیشتەجێم کە لە کاتێکی تایبەتی‌دا زۆر زۆر بەگران برین‌پێچێکمان چنگ دەکەوێ بۆیە کە لە دائیرە سەبارەت بەم دەورەیە ئاگادار کراین لەناو دەستە خوشکەکانمدا بووبە مونافەسە کردن .. هەروەها بە لای منەوە مەرج نیە کە ئەم چەشنە دەورانە تایبەتی بێت بە ئافرەتانەوە بەڵکوو پێویستە برا فەرمانبەرەکانیشمان هاوبەشی تیا بکەن .. پاشان ووتی لەبەر گرنگێتی ناوەڕۆکی ئەم دەورەیە دەتوانم بڵێم کە ئەگەر بەراوردێک لە نێوان ئەم مانگەدا لێرەو لە دائیرەکەمدا بکەم ڕاستر وایە کە لێرە ئەم مانگە دەتوانم خزمەتی کۆمەڵەکەم بکەم تاوەکو دائیرە چونکە ئەو شتانەی کە لێرە فێری دەبین جگە لە کەڵکی تایبەتی‌ی خۆمان خزمەتی دانیشتوانیشی پێدەکەین .

لە کۆتایشدا ئێمە بیروزبایی خۆمان پێشکەش بە سەرۆکایەتی تەندروستی سلێمانی دەکەینو بە دڵنیاییەوە دەڵێین کە ئەرکو کارێکی سەرکەوتووەو هیوادارین کە ئەو خاڵانەی تیا دەستنیشان کران لە پێناوی بەرژەوەندی هەموو لایەکدا ڕەچاوبکرێت .

نوسینگەی سلێمانی

تاوێک لەگەڵ نێرگزدا

هەر ئەوەندە بڵێ : ئەوا نەورۆزە ... ئەگەر لە سلێمانیەوە بەرەو کرکوک بەتایبەتی لە دەوروبەری بازیان دەبینین لەم بەروئەوبەری ڕێگاوە منداڵان چەپکێ یان دوانو سیان نێرگز بۆفرۆشتن بەرز دەکەنەوە ● نێرگز گوڵێکی کێوی ناوچەی کوردستانەوتەمەنی تەنها هەناسەیەکی بەهارە .

● چوەتە ناو ئەدەبو هونەری کوردی‌یەوە تەنانەت هەتا کۆتایی پەنجاکانیش کچە کورد بەناوی نێرگزەوە ناو دەنرا .

● سەرتاپای لە (٣) سێ ڕەنگی کاڵ پێک هاتووە زەردو سپی‌و سەوز .

● ئەو جێگایەی نێرگزی تیا دەڕوێ پێی دەڵێن نێرگزەجاڕ .

● بە کەندراوی لە ناو پەرداغێک ئاودا نزیکەی (٥) ڕۆژ لەگەڵ پارێزگاری کردنی بۆنە خۆشەکەیدا دەمێنێتەوە .

● دەربارەی نێرگزیش ئەم گفتوگۆیەی سەر ڕێگا !

● **چەپکێ نێرگز بە چەند دەفرۆشی ؟**

● بە (٢٥٠) فلس .

● **لە کوێ دەیچنیتەوە ؟**

● بە دەم گاوانیەوە لەم دەوروبەرە .

● **حەز دەکەی هەموو کوردستان ببێ بە نێرگز ؟**

● حەزیش دەکەمو حەزیش ناکەم !

● چۆنو بۆچی ؟

● (بە زەردەخەنەوە) حەز دەکەم بۆ ئەوەی کوردستان زیاتر ڕازاوە بێت ... حەزیش ناکەم چونکە ئەو کاتە نێرگز ئەوەندە خۆشەویست نابێتو سەرەڕای ئەوەش کەس لێمان ناکرێت چونکە هەر کەس بۆ خۆی لێی دەکاتەوە .

● **لە کەیەوە نێرگز دەفرۆشیت ؟**

● لەوەتەی ئێوە لێمی دەکڕن .

● **ناوەکەتمان نەزانی ؟**

● صالح محمد عوزەیری .

● **فریا** ●

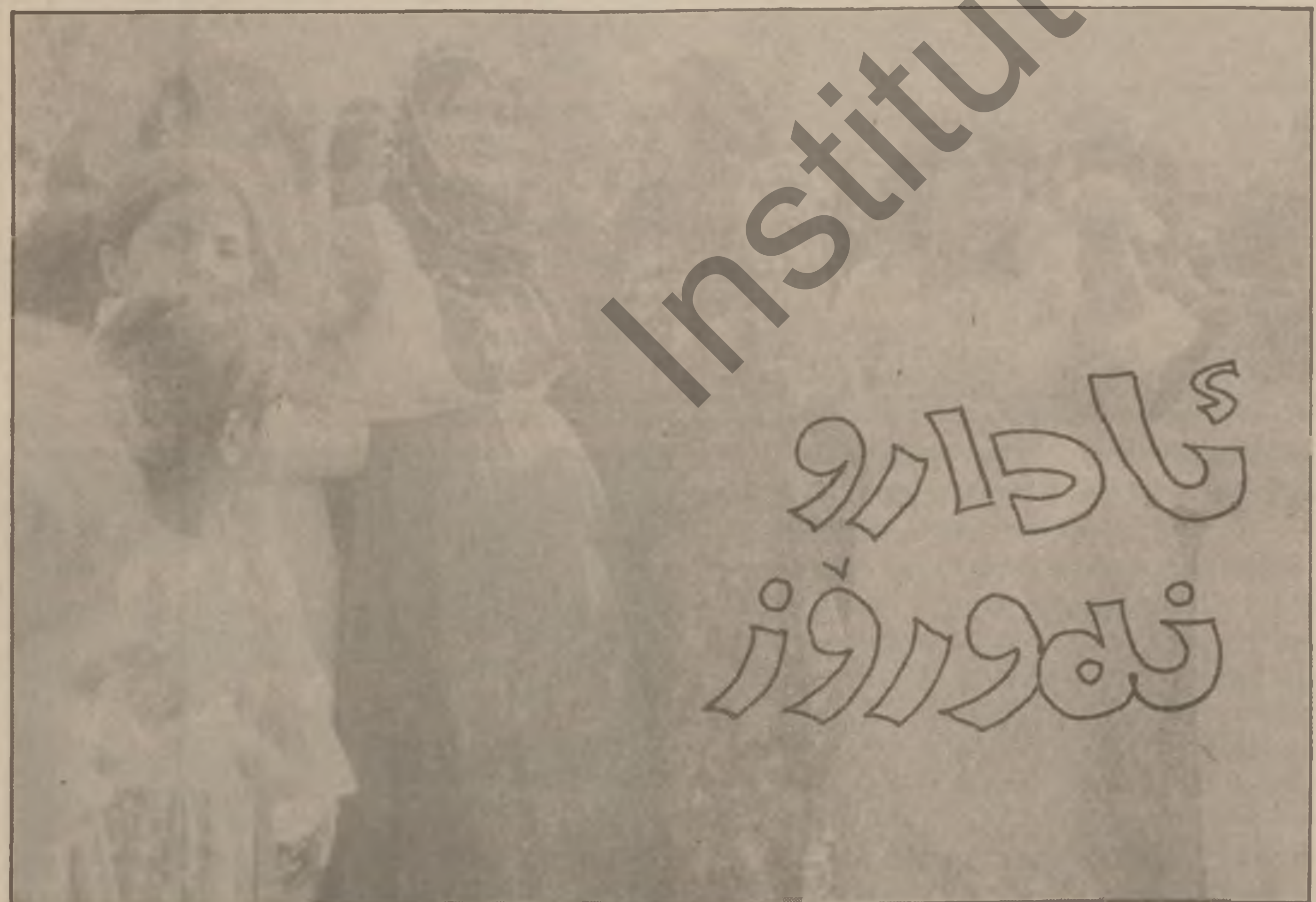

بەیاننامەی (١١)ی ئاداری پیرۆز یەکەمین هەنگاوی شۆڕشگێڕانەی پێشکەوتنخوازانە بوو کە شۆڕش نای لە پێناوی گۆڕینێکی بنەڕەتی ڕاستەقینە لە ژیانی جەماوەری گەلی کوردماندا .

ئاشکرایە ئەم هەنگاوە بوو بە بناغەیەکی پتەو بۆ خەباتو تێکشانی هاوبەش لە میانی دوو نەتەوەی برا ـ کوردو عەرەبو کەمە نەتەوایەتی‌یەکانی وولات بۆ هەموو هەنگاوە شۆڕشگێڕەکانی دوادوایی لە ڕێڕەوەی تێکشانی سەرکەوتنو بەختەوەری گەلی کوردمان بە تایبەتی‌و هەموو گەلی عێراق بەگشتی ... بەم جۆرە ساڵ بە ساڵ لەگەڵ گەشانەوەی هەر خونچە گوڵێکی لووتکەی چیاکانی کوردستانی ڕەنگین لە پێشوازی وەرزی بەهاردا ئەم یادە پیرۆزە تازە دەبێتەوەو هیواو ئاواتمان زۆرترو گەورەتر دەبێ و ئومێدیشمان بە سەرکەوتنو ژیانێکی خۆشتر لە سایەی شۆڕشدا بەهێزتر دەبێ .

ئەوەی ڕاستیبێ مانگی ئادار پێویستە بە مانگی جەژنەکان ناو ببرێ چونکە هەموو جەژنو ئاهەنگو زەماوەندە ، سەر تا سەری ئەم مانگە پیرۆزە هەر جەژنە پیرۆزەیە .. جەژنی مامۆستا پەیامبەری زانستو ڕۆشنبیری‌و شارستانی ، جەژنی ئافرەت چەپکە گوڵی ڕازاوەی ژیانو دروستکەری خۆشی‌و بەختەوەری ، جەژنی ئادارو ئازادی‌و سەربەستی گەلی کورد ، جەژنی نەورۆزی نەمرو بەهارو سەری ساڵی تازەی کوردی ، ڕۆژێکی تازەو تازە کردنەوەی پەیمان لەگەڵ خەباتو ژیاندا .

خەبات بۆ بەرگری لە نیشتمانی خۆشەویستمان بەرامبەر بە دەستدرێژیە ناڕەواکەی ڕژێمی خومەینی ڕەگەزپەرست ، خەبات بۆ پاراستنی دەسکەوتە گەورەکانمانو ئابرووی نەتەوایەتی‌و سەربەرزیمان ، خەبات لە پێناوی دوارۆژی منداڵو وەچەی دوارۆژماندا .

مەغدید سۆران

Institut Kurde de Paris

هەمومان ئەزانین زۆر بەدەگمەن هەڵ ئەکەوێ مرۆڤێك خۆی دان بەخراپەی‌خۆیا بنێتو بڵێ من ئەوکەموکوڕی‌یەم هەبە زیان ئەوناپیاویەم کرد ، بەڵام ئایا مەردوم هەربەوەی کەئێمە عەیبی خۆمان ئەڵێین لەکۆڵمان ئەبنەوەو چاو ئەنوقێننو وازمان لێ‌دێنن ؟ .. نا .. بێ‌گومان وازناێنن ، خەڵك ئاوەزی هەیە چاوی هەیە لێك‌دانەوەی هەیە هەڵسەنگاندنی هەیە ، جا لەم هەموە ڕێگایانەوە کردەوە کانمان هەڵ ئەسەنگێننو داوەرتی لەسەرئەکەن چ خۆشمان بێتو چ ترش ، ئەگەر بەدەمی خۆمان‌بوایێ هەرکەسە خۆی بەپسپۆرو بەدادگەرو بەخاوەن‌بیرو بە خزمەت‌گوزاری خەڵك دائەنا ، جائەوەی کە جارو دوجار درۆی لێ‌دەرکەوت پێی ئەڵێن درۆزن ئەگەریش دزی‌کرد پێی‌ئەڵێن دز ئەگەریش بەناوی ئایین یان هەر باوەڕێکی پەسەندەوە کەوتە دەس‌بڕینو خەڵك خەڵەتاندن واپێی‌ئەڵێن دەس‌بڕ وە ساختەچی ، جا ئەم تاوانانەش هەرچەن گەورەتربن وە لەپلەو پایەیێکی بەرباڵوترا بکرێن وەزیانیان زۆرتربێت ئەوا پایەی تاوان‌باری خاوەنەکەشی گەورەتر ئەبێت دیارە کەسێ کەدزی‌لە هەتیووبێ‌کەسو لەدوستورەفیق وەلەخزموکەس بکات ، تاوان‌بارترە لەوەی کەدزی لەدوژمنو بێگانە یان لەملیۆنەرێ بکات ، ئەوەی یەك‌کەس بکوژێ لەگەڵ ئەوەدا کەصەدان یان‌هەزاران یان‌دەها هەزارکەس بکوژێ ، هەرچەن هەردوکیان « قاتڵن » بەڵام ماوە لەنێوانیانا زۆرە ، جائەوەی کە هەموی ئەم‌کارە ناپەسەندانەی لێ‌بوەشێتەوە لەگەڵ ئەوەیدا کەتەنها یەکێ لەم کارانەی کردبێت ، هەرزۆریان فەرقە لەهەمویان خراپتر ئەوەتە ئەم‌هەموە کارە ناشیرینانەشی لێ بوەشێتەوەو خۆیشی بەمرۆڤی ئایین وەبە پیاوی خوا دابنێت ، کەسێ دزی بکات باشترە لەوەی کەخەیانەت لەئەمانەت بکات ، چونکی ئەمەیان بۆبەهشتی‌ئەدەنەدەس بەپیاوچاکی دائەنێن ، کەوابو خراپەکەی دوجارخراپە ..

جالێرەدا مەبەست لەم دەستە دزو جەردەو پیاوکوژو بەرتیل خۆرو درۆز نەیە کەئەمڕۆ چارەنوسی سی‌وشەش ملیۆن کەسیان لەئێرانا بەناوی دین وەبەناوی پیاوچاکو لەخواترسەوە گرتوەتە دەس وە خاوەنی ئەوهەموە نەنگو کردەوە ناشیرینانەشن .

ئێمە لێرەدا ئەگەر دەس‌نیشان‌بکەین بۆکرداری چوارساڵەی ئەم دەستەی دەس‌بڕانە ئەبێ کتێبێکی چەن‌هەزار پەڕەیی بنوسین بەڵام هەر باسی درۆو دەس‌بڕینو تاوانی ئەم دوسێ هەفتەیە ئەکەین ، خومەینی پاش‌ئەوەی ئەوکەتنەی بەسەر ئەوخەڵکەدا هانیو کۆی‌کردنەوەو پەلاماری سنوری عیراقی‌پێدان ، وەپاش‌ئەوەی کەئەو هەموە لاوومناڵەی دابەکوشت ئەڵێ خۆ هەموی هێزەکانی ئێمە چوارهەزار کەس نەبون چۆن ئەونەیان لێ‌کوژرا ؟ لەکاتێکا هەموی کارناسانی کاروباری سوپایی جیهان ئەیان‌زانی کە بۆئەم‌پەلامارە تەنها لەوبەشەدا صەدوبیست‌هەزارکەس ئامادەکراوە ، وەلەپێشەوە بون بۆ یەکەم پەلامار ، کەچی هەر بەرلەشەڕەکە هەر لەخومەینی‌یەوە تارەزائی سەرکردەی پاسداران ئەیان‌وت ئەمەندەمان خەڵك کۆکردوەتەوە ئەوشاڵاوەی کەهانیمان ناوەستینەوە تابەغا .

ئایاکەسێ مڕی‌لەبەغابەستبێتەوە چوارهەزارکەس ئامادەئەکا بۆپەلامار . ؟ ئەمە دواتاوانی خومەینی ، هەم بۆبەکوشتن‌دانی چواردەهەزارکەس کەنیوەی هەر مناڵی لەپانزەساڵ کەمتربو ، وەهەم درۆی ئەوەی کە وتی چوارهەزارکەس‌بون وەهەم دەس‌بڕینی ئەوەی کە موژدەی ئەدا وەئەیوت ئەمجارە لەهەموجارێ‌پتر یارمەتی « غەیبی » تان‌لەگەڵە بڕۆنومەترسن .. کەچی ئاواشی لێ‌هات ..

بۆ ئازادی گەلی ئێرانی لێوە دێ

نوسینی : ا. ن دلسۆز

پاش ئەو ڕەفسەنجانی لەوتارێکی دوورودرێژا کە خۆی بەتەنهایی لەپەرتوکێکا وەڵامی تەواوناکرێ ئەیوت نێوانی ئێمەو ئیسلام هەرزۆر دورە لەیەك . جاکەواتە ئیتر ئەم هەموە قرەقرەیان لەچی‌یە .؟ جائەمەی بۆیە وت کە بڵێ بەخەڵك ئەبێ ئێوە « خومسو زەکات » بەباشی‌بدەن ، وەئەگەر بێتو ئەم‌کارە بکەن ئەکاتە صەدو پەنجاملیون تمەن کە بەشی دو ملیۆن خێزان ئەکا .

لەکاتێکا ئەگەر بێتو ئێران ڕۆژانە ، هەرملیۆنونیوی بەرمیل نەوت‌بفرۆشێ ساڵی ئەکاتە دوصەدهەزار ملیۆن‌تمەن ، جاسەیرئەکەین بەهۆی دزی سەرۆکانی ڕژێمی خومەینی‌یەوە وەبەهۆی بەردەوام کردنی‌شەڕەوە ئەم‌هەموە تمەنە بەش‌ناکات وەپاش ئەوهەمو « ضەریبە » وباجو پارە ڕەسمی‌یەش کە لەخەڵکی ئەسێنن تەماعیان کردوەتە ئەوەی‌تریشیان وەئەیانەوێ بەناوی زەکاتیشەوە گەڕ بکەن بەخەڵك ، بەڵام ئایا تائیستە ڕەفسەنجانی وە مەلا عەجەمەکانی‌تر تەنها تمەنێك‌یان داوەتە دەوڵەت لەوهەموە ماڵوسەرمایەیەی کە لەگەڵیان دزیوە ؟ باوەرمەکە تائیستە پارەی « ئاخوند » مەلای‌عەجەم چوبێتەگیرفانی هیچ هەژارێکەوە . « خوائەفەرمێ » (أتأمرون الناس بالبر وتنسون انفسكم) ؟

موسوی سەرەك وەزیرانی ڕژێمی خومەینی لەوتارێکا ڕۆژی چوارشەممەی ١٩-١٢-٨٢ وتی ئێمە ٣٥ سی‌وپێنج ملیارد تمەنمان تەنها بۆساڵی داهاتو تەرخان‌کردوە بۆشەڕ .

جا دەوڵەتێك بتوانێ کە سی‌وپێنج هەزار ملیۆن تمەن تەنها بۆساڵێکی شەڕ تەرخان‌کات ئایا ئەبێ بۆدوملیۆن خێزانی هەژارو بێ‌دەسەڵاتی وڵاتەکەی تەنها صەدوپەنجا ملیۆن تمەن بگرێتە پێش‌چاو ، ؟ ئەویش نەك لەپارەی خۆی وەپارەی نەوت کە ئەویش هی‌گەلە بەڵکو لەخەڵکی‌بسێنێ وە بەناوی زەکاتەوە ؟ ئایائەگەر خومەینی بەئەندازەی باڵی‌مێشێك باوەڕو ئیمانی بەئاینی ئیسلام بوایی ساڵانە سی‌وپێنج ملیاردی تەرخان‌ئەکرد بۆ کوشتنی ئیسلام بەدەستی‌ئیسلام وەبەناوی خزمەت‌کردن بەئیسلام . ؟

هەمومان ئەزانین ئەم چوارساڵە خاڵخاڵی وەهەموی بەناو دادگەرەکانی‌تر ، لای‌کەمی دەهەزارکەسیان بەناوی قاچاخ فرۆشی تریاکو هێروینەوە کوشتوەو ئەوەندەشیان توندی زیندانەکان کردوە ، یارمەتی‌دەری خاڵخاڵی لەنامەیێکا کە بۆخومەینی نوسیبو وەلەڕۆژنامەکانی ئەوروپادا لەچاپ‌درا ، ئەڵێ ئێمە تائێستە هەزاران‌کەسمان گرتوەو لەدارمان‌داون ؟ بەڵام تریاکو هیرۆینەکانمان کە لەوان سەندوە لەتارانا فرۆشتومانەتەوە بەقاچاخ فرۆشەکان وەئێستە دوبارە لەوانیشی ئەگرنەوە وە ئەمانیش ئەدرێنەوە دادگەکان وەبڕێکیشی لەناو خۆیانا بەش ئەکەن. جامن ئەم بێ ویجدانیەم ئیتر پێ‌نەکرا من وا بۆی دەرچوم تۆش شەریکی ئەم‌هەموە تاوانانەی ، بەڵێ ئەوبۆی دەرچو ، پاش‌ماوەیێك سەیرمان‌کرد ژن‌برای ئەحمەدی خومەینی واتە صادقی طەباطەبائی کە یارمەتی‌دەری سەرەك‌وەزیران‌بو لەسەردەمی مەهدی بازرگانا ، وەخۆیشی دیاری‌کردبو بۆسەرەك کۆماری‌ی ، لەفرۆکەخانەی ئەڵمانا بەکیلۆو نیوێ تریاکەوە گیرا وەئیستەش هەروا لەگێرەوکێشەدایە ، ئەمە چی‌دەرئەخات ، ؟

یەکەم :

ئەوەی کەیارمەتی دەرەکەی خاڵخاڵی ڕاستی‌وتوە ئەگەر ئەمانە خۆیان شەریکی دزو ڕەفیقی قافڵەنەبن طەباطەبائی تریاکی لەکوێ‌بو .

دووهەم :

کیلۆونیوێ تریاك بۆفرۆشتن نابێ بەتایبەت بۆ ملهۆڕێکی وا بەڵکو بەباشی دەری‌ئەخات بۆ ڕابواردنی خۆیو هاو پیاڵەو هاوڕابواردنەکانی بردوە کە لەوێ پەکی نەکەوێ .

سێ‌هەم :

کاتێ طەباطەبائی لەفڕۆکەخانەدا گیرا وە داوایان‌کرد کە بارمتەدابنێ تابەرەڵابکرێت ، خێرا چەکێکی دەرهاوردو دوصەدهەزارمارکی لێ‌نوسیو دایە دەسیان ، ئێمەئەپرسین ئەگەر ئەم گەڕبازانە بەڕاستی ڕژێمێکی‌ئیسلامی‌یان‌هەیە ئەم خزمی خومەینی‌یە خێرا ئەم‌چەکەی چۆن‌نوسی وەدوصەدهەزار مارکی‌لەکوێ‌بو ؟ کەواتە هەرلەمێژەوە بانقەکانی ئەڵمانی ئاخنیوە لەمارك کەوا ئەم‌چەکەی حاضربو وەنوسی تاوەکو خۆی لەزیندان دەربازکات دیارە کەخاڵخاڵی بێ‌بەشی‌نەکردوە وەئەو تاڵانەی کە هی‌خەڵکی ئێرانی کردوەو ئەوانی‌لەسەر ئیعدام‌کردوە بەشی خومەینی‌و کەسوکارو خزمەکانی لێ‌داوە ، وەدیارە ئەوەش کەموسەوی سەرەك‌وەزیر ئەڵێ ٣٥ ملیارد تمەن ساڵانە بۆشەڕ خەرج ئەکەین ئەویش هەر ڕێگایێکی تری پارەخواردنە ، وەئەوەش کەڕەفسەنجانی شەڕئەفرۆشێ بەبازرگانەکان وە خومەینی زۆری بۆهانیون کەبارمەتی دەوڵەت‌بدەن تاوەکو نابوت‌نەکەوێ ، هەموی بیانوبە بۆ پارەخواردن. وە ئەوەش لەم داستانانە دا بۆمان دەرئەکەوێ ئەوەتە کە تاقمێکی بێ‌ویجدان کە ساختەوگەڕیان بەباشی ئاشکرایە وەبۆهەمو کەسێ دەرکەوتوە کە هەموشتێکن جگە لەئیسلام ئەم‌تاقمە ئەمڕۆ چارەنوسی گەلی سی‌وشەش‌ملیۆن ئێرانی‌یان گرتوەتە دەست ، بەناوی خزمەت کردن بەنیشتمان دەماری‌نیشتمانیان دەرهانیوە وەبەناوی خزمەت‌کردن بەئیسلام ئابڕوی ئیسلامیان‌بردوە وەتازە بەجۆرێ سواری کۆڵی خەڵکی ئێران بوون ئەگەر بەزۆر دایان نەبەزێنن خۆیان دانابەزن .

بەڵام ئەوەی کەپێش‌بینی‌ئەکرێت ئەوەتە وادیارە ئەم‌بەهارە ئەبێتە پایزی ڕژێمی خومەینی وەگەلی ئێران ، تازە ئەم لەخوانەترسانەی باش‌ناسیوە نەك تەنها هەر بۆیان ناخڵەتێن بەڵکو دەماریان دەردێنن وەخۆیان لەدەسیان ڕزگارئەکەن .

نموونە لە ناوەوەی ئێرانی خومەینیدا

خودا عەفوی کا (حجت الاسلام دەم پاك)

ئەوەی کە ئەی‌خوێنەوە راستەقینەیێکە ، چیرۆك‌و رووداو نیە جا ئەگەر ئێوە لاتان گرانە کە ئەمە رووداوێکی راستەقینەبێت وابزانن کە ئاوێنەیێکە باڵانما بۆ پیشان‌دانی هەزاران هەزار کوێرەوەری‌و بەدبەختی‌یەکە لە ئێرانی ئەمڕۆدا هەست ئەکرێ . لە ناوچەی مازەندەرانی ئێران دێیك هەبە بەناوی (اصفهانك) وە لەم دێیەدا منداڵێ بە نێوی مجید ئەژیا ئەم منداڵە هاوپارێیکی بو کە شەو رۆژ پێکەوە بون . هاوپاریبەکەی مجید رێوێیکی کرژو کۆڵو جوانکیلەبو . مجید لە دنیای بڕوای منداڵانەی خۆیا سوڵتان‌و پاشابو . لەگەڵ مام رێوی نانی ئەخوارد لەگەڵ مام رێوی ئەخەوت وە سەرئەنجام جاروبارەش لەسەر خواردنی کلۆێك قەن وەیا تۆزێ نەبات کاریان ئەگەیشتە چنگەبڕچێ ،

وولاتی ئیستەی ئێران بەرەو هەژاری‌و فەقیری ئەڕوا وە خەڵك بۆ ئەوەی بتوانن لەحەفتەدا لای‌کەم هێلکەورۆنێ بخۆن . وەك جاری جاران رویان کردوەتە کۆلین دروست‌کردن‌و مریشك راگرتن . بەڵێ رێوی کاك مجید هەموو ئێوارەو دەم بەیانێك بەلای چاوەوە سرنجی کەڵەباب‌و مریشکی هاوسێ ماڵی ئەدا . وە ماوەیێکی زۆریشە دڵی واپێوە ژەمێك گۆشتێکی بەلەزەت بخوات وە سەرئەنجام ئەوەی کەنە ئەبوا بقەومێ قەوما .. شەوێکی تاریك دەرگای ژوورەکەی مجید ئاوەڵا بو . مام رێوی بە ئارەزوی خواردنی گۆشت لە ماڵ هاتەدەرو روی‌کردە هاوسێ ماڵ . مریشکێکی سپی‌کلاولاری گرت . زیرەکانە پێستی کەندو خواردی بەبێ ئەوەی کەسێ بزانێت‌و دەنگێك بگاتە گوێ کەس . کارەکەی مام رێوی ئینسافەن زۆر لە زیرکی‌و وریایی ئاخوندەکان ئەچو لە خواردنی ماڵی خەڵکا . بەڵێ سەرئەنجام دەم بەیان گەیشت‌و صاحیب ماڵ کەوتە هاوارو فەریادی مریشکەکەی . لەم کاتەدا مجید کە قسەی هێرشی شەوانەو کوشتاری دەم بەیانو بەجێ‌مانی پەڕو رێوی بیست تۆزێ چو بە فکرا . وە سرنجی‌دا مام رێوی هەروەکو جاری جاران لەجێی خۆی دانیشتوەو ئەڵێی هیچ نەقەوماوە لەولاشەوە هەواڵی ئەم خەبەرە ناخۆشە. ئەویش لە زەمانێکا کە هێلکە دەنکی (٥) تمەن دەس‌ناکەوێ ئەگاتە کۆمیتە رەئیسی کۆمیتە تاونەتاو ئەڵێ ضدی ئینقلابی بێ‌ئینساف تەنانەت بە مریشکیش رەحم ناکەن . وە سەرئەنجام کۆڕی تەفتیش . کارناسی جنایەت . پاسداری چەکدار بۆ موحافیزەی ئەم جەماعەتە ئەکەونە رێ . وە دێنە جێگای روداوەکە . وە خۆشیان ئاثارو شوێنەواری کوشتنی ئەو مەرحومە ئەبینن (قاضی

من المجلس) کە یەکێ لە قوتابیەکانی قومە وە وا دیارە لە کارەساتی مریشك دزین‌و مریشك کوشتنا خاوەنی تەجروبەیە ئەڵێ ئەم‌کارە کاری ئینسان نیە . چۆن ئەگەر ئینسان بیەوێ مریشکێ بدزێ هەر لەوێ پاکی ناکا . کەوابو کار کاری سەگە . وە من فەرمان ئەدەم بۆ کوشتنی سەگەکان . تا بەم چەشنە تۆڵەی ئەم جنایەتەمان کردبێتەوە . وە رۆحی خاوێنی ئەو مبارەکەش بە جەننەت شادێ . ئامینێکی ووتو رۆی وە سبەینێ کوشتار یەك لە شوین یەکی سەگ دەست‌پێ‌کرا بەڵام لە دووا پلکەی سەرسورمانا پاش دو رۆژ دیسان هاوارو رۆڕۆی هاوسێ ماڵی مجید گەیشتە کەشکەلان ئەی‌دا بەسەریاو ئەی‌ووت کوڕە فریام‌کەون بەدبەخت‌بوم . وە سەرئەنجام دیسان بۆ شکات رۆیشتە کۆمیتە . رەئیسی کۆمیتە هەروەها کە ووتمان . جوجە ئاخوندێك بو تێ‌ئەکۆشا بەچەشنی روانین‌و دەس سوڕدان ئەندازەی غەم غەفەت دەربڕێ . ووتی دیسان مریشکێکی‌تر ؟ ژن کردی بەهەراو ووتی نە قوربان نە . ئەمجارە تەنیا کەڵەبابی گەرەکەکەمان کوژراوە . دە دیسان هەمان دەستەو هەمان موفەتیش‌و هەمان رەئیس چونەوە بۆ ئەو شوێنە کە کارەساتەکە رووی داوە . ئەمجارە (قاضی من المجلس) بە پاسدارەکان فەرمانی‌دا کە ماڵ پشکێن بکەن بەڵام ووتی بە پێی فەرمانی ئیمام ئەگەر بەعضە شتێك وەك کاغەزی قومارو عەرەق‌و شەراب‌و عەکسی روت‌وقوت ئەمانەتان دی گورج خەبەرم بدەنێ . تکایە خۆتان لەو بەزمە خراپانەدا بەشداری مەکەن . بەڵێ چەن ماڵ گەران پاشان نۆرەی ماڵی مجید گەیشت . مجید هەرکە دی هەستێرەی مام رێوی کەوتوەتە لێژی گورج

دەسماڵێکی سپی بەست بەسەریەوە ، وە عەباێیکی دایە دەوری وە هەر کە جەنابی قاضی فی المجلس هات گورج ووتی قوربان ئەمەش بناسن (حجت الاسلام دەم پاك) کە مجید ئەوەی ووت کوڕی تەفتیش تۆزێ پێکەنین بەڵام جەنابی قاضی ئەمەی پێ‌گران‌بو ، رووی‌کردە مجید وە ووتی ئەم کارەی تۆ هەتکی حورمەتی شەریعەتی ئیسلامە وە هیچ گوناهی لەمە گەورە تر نیە . وە خۆیشت ئەزانی کە مأمورینی ئیمام بۆ ئەم‌جۆرە گوناحانە (سریع الحسابن) وە پاشان حجت الاسلام دەم پاك یانێ هەمان مابە رێوی‌و مجیدیان برد بۆ کۆمیتە وە پاش سماتێك هەردوکیان اعدام کران وە لە تاوان نامەکەیانا بەم‌جۆرە نوسرابوو ، رێوێیك بە تاوانی خواردنی مریشك‌و کەڵەشێرێك بەبێ ئیجازەی کۆمیتە اعدام‌کرا ، وە منداڵێکیش بەناوی مجید بەتاوانی ئەوەی کە رێوێیکەی کردبو بە حجت الاسلام وە جلی ئاخوندی کردبوە بەری تیرباران‌کرا .

بەڵام لێرەدا شتێك پێویستە کە بیڵێین ، ئەویش ئەوەیە کە مجید هەرگیز بۆ بێ احترامی بەجل‌و بەرگی ئاخوندی رێوێیکەی نەکردبو بە ئاخوند ، بەڵکە منداڵێکیش وەکو مجید ئەی‌زانی کە ئاخوند ئازادن بۆ هەمو کارێك بۆ کوشتنی هەمو گیان‌لەبەرێك چ ئینسان‌بێ چ مریشك بەڵێ ، عەبا ، مێزەرەی زل ، کەش‌وفشی ئاخوندی بەڵگەو هەویەن بۆ تاڵان‌و بڕۆ ، بەڵام لێرەدا ئەبێ بڵێین ئەی هەژارەکە حجت الاسلام دەم پاك کە جل‌وبەرگی ئاخوندیت پێوەنەهات .

ئەسعەد نەقشبەندی

Institut Kurde de Paris

وێنەو هەواڵ

● **فەلەستینی زەوتکراو**

دوێنێ بیرەوەری حەوتەم ساڵەی یادی ئەو راپەرینە کرایەوە کە حەوت ساڵ لەمەوبەر لەخاکی فەلەستینی زەوتکراو رویداو ناونرا رۆژی زەوی ئەم وێنەیە لەو راپەرینە گەورەیەیە .. وێنەکەی‌تر سەربازێکی زایۆنی رووی چەکی کردۆتە منداڵە فەلەستینی‌یەکان .

● **هندستان**

مۆنیکا غاندی خێزانی کوڕی سەرەك وەزیرانی هندستان خاتو ئەندیرا لە کاتی بەستنی کۆنگرەیەکی رۆژنامە نووسیدا بانگی درووستکردنی حزبێکی سیاسی‌دا .

● **فەرەنسا**

لەم رۆژانەدا فەرەنسا بە بارێکی ئابوری ئاڵۆزدا رۆی کە خەریك‌بوو ببێتە هۆی گۆڕینی وەزارەت لەم دووو‌ێنەیەدا وەزیری ئابوری سەرەك وەزیران لە کۆشکی سەرەکایەتی دەردەچن .

مامۆستا ئەمینی پاشماوە

هەولێ نووسینی شانۆگەریی پەسەنی کوردیش بدرێ ، بۆ ئەوەی مۆرکێکی نەتەوایەتی بدەینە شانۆکەو بەمەشس خزمەتی هونەری هەموو مەموو مرۆڤایەتی پێ‌بکەین . هەندێك جار کە ڕێم بکەوێتە بینینی بەرهەمێکی بێگانەی دوور لە واقعو ژیانی میللەتەکەمان هەست ئەکەم پاشاگەردانی‌یەو ئەوانەی پێی هەڵئەستن کەمتر بە تەنگ پێشەوە چوونی شانۆکەمانەوەن . لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا هەر لە شانۆگەریی « چەحماحە»وە نا گەلێك بەرهەمی ئەمڕۆ هەوڵدانی دڵسۆزانە ئەبینم کەمایەی خۆشحاڵی‌و بروا پەیداکردنە بە پاشەڕۆژێکی گەشتر بۆ ئەم هونەرە ڕەنگینە .

● ئەوەی لە خوێندنەوە یان لە بینینی شانۆگەری‌یەکانتا هەستمان پێ‌کردووە ئەو ڕێبازەیە کە خۆت لە قوتابخانەیەکی شانۆیی داوە .. ڕای ئێوە سەبارەت ئەم بۆچوونە چی‌یە ؟

ـ لە ڕاستی‌دا ، بە لای هیچ ئەدیبو هونەرمەندێك بە درێژایی تەمەنی نووسینی خۆی بە تاقە ڕێبازێکەوە بەند نەکردووە ، منیش وەك هەڵسوڕێنەرێکی کاری ئەدەبی‌و هونەری ، لەو چەند بەرهەمەمدا هەوڵم داوە تەکنیکی ئەوتۆ بە کاربێنم کە گەشە بە ناوەڕۆك بداتو ئەوەی ویستومە بە چاکترین ڕێگا دەری‌ببڕم . کە بیرم لە «چاوی کوردستان » ئەکردەوە گەیشتمە ئەو ئەنجامەی پێویستە لە قاڵبێ ڕێبازی « تسجیلی »دا بێ .. بابەتی « ئۆتۆمبیلچی » ئەبێ بە کۆمیدیا دەرببڕێ ، « بەڕێزەکان »یش تەکنیکی نوێی نووسینی کردە بەری خۆی . واشم نیازە هەرگیز خۆم بە ڕێبازێکی تەسکەوە نەبەستمەوەو گەر بتوانم ئاسۆی بیرم فراوان ئەکەمو ڕووئەکەمە ئەو ڕێبازانەی کە شانۆی ئەم سەردەمە لێوەی دەرئەکەون .

● مامۆستا ، هەستم بەوەکردووە لە لە ڕووی نووسینی شانۆگەری‌یەوە، بەرهەمت زۆرە . چاپکراوو پێشکەشکراو یاخود نووسراوو دەستنووس ...

ـ نەبوونی نووسەری شانۆگەری هاندانێکی گەورەبوو بۆم ، تا ساڵی ١٩٧٠ زۆرترین ژمارەی شانۆگەری‌یە نووسەراوەکان لە لایەن منەوە بووە ، تا ئێستاش بەردەوام بەرهەمم نووسیوە ، برایەکی نووسەرمان لە ڕۆژنامەیەکدا ناوی شانۆگەری نووسەکانی بردوو ، بۆ من نووسیبووی « گوایە یەك دوو شانۆگەریم نووسیوەو وەستاوم » ، بەداخەوە ئەو برایە ئاگای لە خۆی نەبووە ، چونکە هەر لە کاتی نووسینی ووتارەکەی ئەوداو تا ئەو کاتەشش کتێبی شانۆگەریم بڵاوبووبووەوەو دەسنووسەکانیشم ئەوەندی تربوون پیشانی خۆیم داوە .. جا بۆ ئەمە ئەڵێم : ئەو هاوڕێیەم یان بیری‌تیژ نی‌یە یا دەنگی هەندێ دەرهێنەرو ئەکتەری سەرلێشێواو لە گوێی‌دا دەنگ‌ئەداتەوە کە ئەڵێن : دەقی کوردی نەبووەو نی‌یە !

مامۆستا ئەمینی میرزا کەریم:

● ● ●

× ساڵی ١٩٣٣ لە گەڕەکی دەرگەزێنی سلێمانی لە دایك بووە .

× تا پۆلی پێنجەمی ئامادەیی خوێندووەو لەبەر هەندێ چالاکی نەیتوانیوە بەرزتر تەواو بکات .

× فەرمانبەر بووەو ئێستا تەقاویتە .

× ساڵی ١٩٦٤ ژنی هێناوەو بەڵام ئێستا خۆی‌و « سنوور »ی کوڕە تاقانەی لای دایکی ئەژین .

× تا ئێستا چەند کتێبێکی شانۆگەریی لە چاپداوە کە ئەمانەن :ـ ئەمرەکەی بەگم (وەرگێڕان)، زێڕین ، داسەکەی شاسوار، کوانووی ژانێکی خامۆش . هەروەها کۆمەڵە چیرۆکی بە ناوی (لێوی ئاگرین)ەوە. کوردیەکاندا بڵاوکردووە ـ تەوەو لەم دوایی‌یەشدا چاوی کوردستان .

« تەلەفزیۆنی‌یە » کۆمەڵە شانۆگەری‌یەکی ترم ئامادەن‌و نازانم کەی دەگەن بەخوێنەرانو دێنەکایەوە !! کەبریتین لە بەڕێزەکان ، تەرازوو ، زارا «تەمسیلی‌ی چاوی کوردستان .

ژمارەیەك چیرۆکی تریشی لە ڕۆژنامەو گۆڤارە کوردی‌یەکاندا بڵاوکردووە ـ تەوەو لەم دوایی‌یەشدا کۆمەڵە شانۆگەری‌یەکی ماوە کە بریتین لە :ـ

بەڕیزەکان ، تەرازوو ، زارا «تەمسیلی‌ی تەلەفزیۆنی‌یە » ، چاوی کوردستان .

لەگەڵ کتێبخانەکاندا پاشماوە

زۆر دەمین بوو بە پەروشی بوون بۆ ئەوەی جێگایەکی وایان بۆ ساز بدرێت وەئیمە رۆژ بەرۆژ هەست بەزۆر بوونی وێنەران دەکەین کەدینە کتێبخانەکەمان ، شتێکی زور ئاشکرایە نوسەرو روشنبیرانو بۆیژە ـ کانمان بەگشتی هەستیان کردوە کە لەسایەی شۆرشدا هەموو پێویستیکیان بۆ مسۆگەر کراوە وەبەڵگەشمان بۆ ئەم بۆچونەمان .. سەرنجێکی بەهەمەکانیان بدەین کە کتێبخانەی کوردیمان روژ بەروژ لە پێشکەوتن‌و زیاد بوونە .

ـ بوهاوو لاتیانو خوینەران چ داوا کارییەکتان هەیە کە ئیمە بتوانین پیان رابگەیەنین ؟

ئەوەی لەئیوەمان دەوی بەخوینەرانو هاوولاتیانی رابگەیەنن چەند تییێنی وئاموژگارییەکە ئاراستەی هاوولاتیانی بکەین . مەبەستیشمان ئەوەیە هەموولایەك بتوانین یارمەتی یەکتر بدەینو هەوڵی ئەوە بدەین کتێبخانەکان دەوری ڕوشنبیری‌و شارستانی خۆیان ئەنجام بدەن بۆکۆمەڵەکەمان لەماڵەوە دابكو باوكو لەقوتابخانەکانیشی ماموستاکان هانی کوروکچەکانیانو قوتابیان بدەن بۆ هاتنیان بو کتێبخانەکاتی خۆیان بەفێرو نەدەن لەم لاولەولا ..

پیویستە یاساو تەعلیماتی تایبەتی رەچاو بکەن لە بێ دەنگی‌و پاراستنی پەڕاوەکانو پاراستنی پاکو پیسی ئەم دەزگایە هەر وەها یارمەتی کار بەدەستانی کتێبخانەکەش فەراموش نەکەن .

جگە لەوە نووسینو دڕاندنو دواخستنی کتێبەکانی کتێبخانە لەگەڕانە ـ وەیدا دیاردەیەکی گەلێ ناشیرینە ... لەبەر ئەوە تکامان وایە گرنگی تایبەتی بەم خاڵەبدەن . هەفتەی رۆژێك کتێبخانە دائەخری کەروژی سێ‌شەممەیە. لەگەڵ ریزو سوپاس پەوگەزار ـ ئاوەدانیم لێ کردن .

کۆڕێکی پاشماوە

دڵداری‌و دۆستیی‌و دڵپاکی‌و ئەڤینی هەر دوو دڵداری‌یەك تری خەج‌و سیامەند بوو ، ئەم چیرۆکی خەج‌و سیامەندە بەر لە چەندین ساڵ روویان داوەو لە ناوچیاکانی کوردستان‌دا لە سیپان سەری هەڵداوەو تاکوو ئێستا هەر ماوەتەوە .

هەروەها کاکی شەرۆ دەستی بۆ ئەوە راکیشا کە ئەم چیرۆکە بە چیرۆکێکی میللەت پەروەر دەژمێررێت لە ناو وولاتی کورددا کە لە قوتابخانەی ریالیزمەکە لە دواییدا رەنگێکی ڕۆمانسی‌ی وەردەگرێت‌و دەڵێت ئەم چیرۆکە بە چرایەکی گەش لە دڵی هەموو هاووڵاتی‌یەکی کوردوا دەمێنێتەوە .

پاشان بەڕێوەبەری کۆڕەکە کاك محمد ئەمین سوپاسی بەڕێوەبەری پەروەردەو فێرکردنی کرد لە دهۆك بۆ تەرخان کردنی هۆڵەکە بۆ بەڕێوەبردنی ئەم کۆڕە ، شایانی باسیشە کە کۆڕەکە ماوەی دوو سەعاتی خایاند .

هونەرمەند عەلی مەندەلاوی پاشماوە

جگە لەوەشی هەموو پێشانگایەك بەڵگە نامەیەکی بۆ ساز دەکرێ کەچی ئەم پێشانگایە هیچ بەڵگە نامەیەکی بۆ ساز نەکرابوو .... لەبەر ئەوە ناوتۆ کردنو لێ وردبوونەوە لە تابلۆکان نەك هەر بۆ منال بەڵکو بۆ گەورەشس کارێکی گرانبوو ... جگە لەوانەشی لە بەر ئەوەی پێشانگاکە بۆ منال بوو دەبوایە لە کاتێکدا ساز بکرایە کە قوتابخانەکان دەوامیان هەبوایەو لە کاتی پشووی نیوەی ساڵدا نەبوایەو لە لایەن نەقابەی هونەرمەندانی سلێمانی ... بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی ئاگادار بکردایەو بوارێکی وای بلوانایە کە هەر رۆژی قرنابیانی قوتابخانەیەك یا دوو قوتابخانە دیدەنی پێشانگاکەیان بکردایە چونکە لە راستی‌دا پێشانگاکە بۆ منالان بوولەبەر ئەوە دەبوو زۆربەی قوتابیانی قوتابخانە سەرەتایی‌یەکانی شاری سلێمانی بە شێوەیەکی رێك‌وپێك تەماشایان بکردایە .. هیوادارم لەمەودوا لە پێشانگای منالاندا ئەم خاڵە رەچاو بکرێ ...

لە دواییشدا دەبێ ئەوە بڵێم کە ناوەڕۆکی تابلۆکانی عەلی مەندەلاوی هونەرمەند لە پێشانگاکەدا زۆر دلنیرو سەرنج راکیشی‌بوون شایانی ئەوەبوون لە هەموو لایەکەوە منالان بێن‌و تەماشای بکەن بەڵکو دەتوانم بڵێم ئەم پێشانگایەی عەلی مەندەلاوی هەتا ئێستا تاقە پێشانگایەکە لە جۆری خۆی کە لە شاری سلێمانی‌دا ساز دەکرێ ... بە راستی کاك عەلی لە تابلۆکانی‌دا دەسڕەنگینی‌و هونەرمەندی خۆی خستبۆە کارو گەلی خەیاڵو ئەندیشەی بەرزو تازەی لە چوارچێوەیەکی هونەریی سەرکەوتوودا پێشکەشی کرد ... هیوادارین هەمیشە لە سەرکەوتنی هونەری‌دا بەردەوام بێ هەروا ئاواتخوازم ئەم پێشانگایەی لە شاری هەولێرو دهۆکیشدا پێشکەش بکرێ بەڵام ئەو خاڵانەی تیا رەچاو بکرێ لەسەرەوە خستوومەتە روو.

پشتیوانی پاشماوە

لەوەدا ناهێڵێتەوە کە رابڕیاری لە سێدارەدانیان بەسەرا دەدرێ .

بەم بۆنەیەشەوە ئاژانسەکە وتی ئەوەی کاربەدەستانی ڕژێمی ئێران لەم بارەیەوە بڵاوی دەکەنەوە ناگونجێ لەگەڵ ئەوەی ڕۆژنامەکانی ڕژێم لەم‌بارەیەوەدەینووسن .

وون بوونی دەفتەر

بە ناوی جمشیر اسماعیل سعیدە وە دەفتەری خەدمەی عسکریم لێ وون بووە تکایە هەرکەسێ دۆزیەوە بیدات بە نووسینگەی هەولێر .

بۆ ئاگاداری

بەڕێوەبەرایەتی تەمیزی هەولێر ـ عەقاری ژمارە ٦٤/٤٢٤م ٤٤ ـ وارش لە گەڕەکی صدام دەفرۆشرێ کە هی قەرزار فەرهاد حاجی ابراهیمەو لەسەر داواکردنی (ـز٧١٤٠) دینار لە لایەن قەرزدەر عدنان حمید میرزا رشیدەوە .. ئینجا ئەوی ئەیەوێ ئەم عەقارە بکرێ‌و توانی پەیوەندی لەگەڵ ئەم بەڕێوبەرایەتی‌یە بکات پاش تیپەڕبوونی (٣٠) رۆژ لەسەر بڵاوکردنەوەی ئەم ئاگاداری‌یە دەبێ بارمتەی یاسایی کە لە ١٠٪ی قیمەتی تەقدیرکراوی عەقارەکەیە هەروەها شەهادەی جنسیەی عیراقی‌و رەسمی تۆمارکردنو دەڵالی لەسەر کڕیارە .

مواصفات

١ ـ جێگەو ژمارە : گەرەکی صدام ـ هەولێر ـ ٦٤/٤٢٤م ٤٤ ـ وارش

٢ ـ جنس‌و جۆری : زەوی خانووەکە لەگەڵ خانووەکە .

٣ ـ وەصفی سنوور : وەکو لە نەخشەکەدا دەسنیشان‌کراوە ـ ملك صرف .

٤ ـ مشتملەکان : سێ ژوورو مطبخ‌و مرافیقی تەندروستی‌و خانووەکە لە بلۆك دروستکراوەو کۆنکرێتی مسلحە .

٥ ـ پانایی : ١٥٠م٢ .

٦ ـ پلەی دروستکردنی : باشە .

٧ ـ ئەوی لەناو خانووەکەدایە : قەرزار .

٨ ـ قیمەتی تقدیرکراو : ١٢٠٠٠/ـ دینار .

جلال رشید
منفذ عدلي هەولێر

Institut Kurde de Paris

هەموو توانایەك
بۆ پشتیوانی
سەركەوتن

با رۆژنامەو گۆڤارەكان پڕبن لە باسی كوردو رۆشنبیری‌و ئەدەبی كورد ؟

سەرەكی فەرماندە
صدام حسین

نووسەرو هونەرمەندەكان ئەركی تاقی كردنەوەیەكی مێژوویان لە ئەستۆیە

مصلح جەلالی

لەبەرئەوەی شیعرو چیرۆك‌و رۆشنبیری‌و نووسین‌و هونەرو .. هتد رەنگدانەوەی واقیعن .. كەواتە دەبێ رەنگدانەوەی ئەو واقیعە بن كە ئەمرۆ میللەتەكەمان‌و وڵاتی خۆشەویستی عیراقمان تێیدا دەژین‌و پێیدا تێدەپەڕن‌و نابێ لێی جیابنەوە . چونكە هەموو دووركەوتنەوەیەك لەو دۆخەی كە میللەتەكەمانی تێدا دەژی‌و وڵاتەكەمانی پێدا تێپەر دەبێ دووركەوتنەوەیە لە راستی‌و خۆخلافاندنەو خاوەنی ئەو بەرهەمە ئەدەبی‌و هونەری‌یەش كە لەم واقیعە دووربن هەرگیز بە بەشێك لە میللەت حساب ناكرێن‌و جێگەیان وەك بیركردنەوەیان لە ناو كۆمەڵدا تەسك‌و تروسك دەبێ . ئەمەش بەتایبەتی لە كاتێكدا میللەتەكە ژیانێك بژی كاری كردبێتە سەر هەموو هاووڵاتی‌یەك .. لەم رۆژەدا كە ئێمە لەگەڵ رژێمێكی دواكەوتووو چاوچنۆك‌و خوێن رێژوا سێ ساڵە لە شەرداین‌و بەرگری لە سەربەخۆیی‌و پێشكەوتن‌و كامەرانیمان دەكەین ئەم دۆخەش ئەوەمان نیشان‌دەدات كە ئەو بەرهەمە هونەری‌و ئەدەبی‌یەی كە هەن ئەگەر رەنگە دەرەوەی ئەم كۆمەڵگەیە نەبن كە تیایدا دەژین، واتە ئەو نووسەرو ئەدیب‌و هونەرمەندو رۆشنبیرە لە میللەتەكەیان دوورن‌و هیچ جۆرە پەیوەندی‌یەكی واقیعیان لەگەڵی‌دا نەماوە چونكە ئێمە هات‌و تۆزێك لەو دۆخەی میللەتەكەمان‌و لەو كاتەی كە وڵاتەكەمان پێیدا تێ‌دەپەڕێ بیربكەینەوە پێش هەموو شتێ ئەوەمان بۆ دەردەكەوێ كە لە ناو میللەتەكەماندا دوورونزیك ماڵێك نەماوە كەسێكی لە جەنگدا نەبێ‌و لەبەرەكانی جەنگدا بەرگری لە سەربەستی‌و شادمانی میللەت‌و عیراقی نەكات‌و بێ‌دەربەست قوربانی لەم رێگە پیرۆزەدا نەدات .. واتە هیچ ماڵێك نەماوە پەیوەندی بە جەنگەوە نەبێت‌و نەزانێت كە تۆپ‌و فڕۆكەكانی رژێمی نەزانی ئێران بۆردوومانی شارو دێهاتەكانمان چۆن دەكەن كەوابێ ئەو بارودۆخەی وڵاتەكەمانی تێدا دەژی‌و پێیدا تێدەپەڕن كاریان كردۆتە سەر هەموو دانیشتوویەكی عیراقی خۆشەویستمان .

هەروەك سەرەكی فەرماندە ووتی :

[كەواتە نامەوێ چیرۆك‌و رۆمان‌و هونەر بە نیگاركێشان‌و مۆسیقاو گۆرانی‌و پەیكەر تاشیەوە هەر لە چوارچێوەی عەرەب یاخود توركومان یاخود هەر لە ناو كورددا بگەشێتەوە بەڵام دەڵێم گەشانەوەی ئەو تێگەیشتنانەو لە سایەی ئەم قۆناخەدا پێنوسی كوردی‌و هۆشی كوردی بە حسابی نیسبەت‌و تەناسوب كەمترەو ئەمەش كەواتە نیشانەی ئەوەیە كە گەلی كوردمان بە گوێرەی پێویست لەگەڵ ئەو كاروانەدا تەفاعولی نەكردووە كە من باوەڕم وایە هەموو بە وێژدان و بێ‌گرێ یەك هەرچی شتێكی هەیە دەیخاتە لاوە چونكە كاروانێكە لە هەموو رویەكەوە دەبێ شانازی پێوە بكەین .. لەبەرئەوە ئومێدەوارم كە بەشداری كردن بە واتای تەفاعول‌و داهێنان بێ‌و لە دڵەوە بە شێوەیەكی فراوان پەرەبستێنێ .]

لەبەرئەمە لە گوێی گادا خەوتن بۆ نووسەرو ئەدیب‌و هونەرمەند نەهاتووە ئەمە واقیعەكەیە .

لێرەدا ئەو پرسیارە یەخەمان پێ‌دەگرێ ئەویش ئەوەیە كە ئایا ئەو نووسەرو ئەدیب‌و هونەرمەندانەی كە هەن ئەگەر بە پێنوس‌و هونەرەكەیان خزمەتی نیشتمان‌و میللەتەكەیان نەكەن‌و بەرگری لە شۆڕش‌و سەرفرازی‌و خۆشی وڵات‌و كۆمەڵگەكەیان نەكەن ئەی دەبێ دەربارەی چی بەرهەم بدەن‌و بەرهەمەكەیان خزمەتی كێ‌و چی بكات ؟

خۆ ئەگەر بەرهەمە ئەدەبی‌و هونەری‌یەكەمان هەر بۆ خەیاڵی چوچ‌و دەست تانە پشتی سەربێ ئەوا میللەتەكەمان لە خەیاڵدا نازی‌و دەستە ئەژنۆو دواكەوتوو دانەنیشتوە بكرە لە واقیعدا دەژی‌و باڵی كاركردنی لێ‌هەڵكردووەو بەرهەمی باشتر وەدی دەهێنێ‌و وڵات پێشتر دەخات‌و لەبەرەكانی جەنگیشدا بەرگری لە خۆی‌و عیراقی خۆشەویستمان دەكات‌و

ئەوپەڕی توانای بۆ پاراستنی زەوی‌و زارو سامانی نیشتمانی خۆی تەرخان كردووەو نووسەرو ئەدیب‌و هونەرمەند ئەگەر هەست بەم راستیانە نەكەن كە تێیدا دەژین دیارە هەست بە ژیان ناكەن‌و ئەمەش ئەوە دەگەیەنێ نازانرێ ئەو نووسەرو ئەدیب‌و هونەرمەندە بەرهەمەكانیان بۆ كێ‌یە .

نزیكترین بەڵگەشمان بۆئەوەی كە ئەو نووسەرو ئەدیب‌و هونەرمەندانەی كە بەرهەمەكانیان خزمەتی میللەت‌و وڵاتەكەیان نەكات دوورن لە واقیعی میللەت وڵاتەكەیان گەلی كوردمانە لە ئێران‌و سوریاو . دەبینین بێجگە لەوەی كە رژێمی چەپەڵی ئێران هەمیشە دەستدرێژی دەكاتە سەر وڵاتەكەمان‌و چاوی تێ بڕیوە داگیری بكات .. گەلی كوردمان لە ئێراندا لە پێناوی مافی رەوای خۆی‌دا دەستی داوەتە چەك‌و شۆڕشی بەرپاكردووە .. بەڵام جەردەكانی رژێمی ناپەسەندی ئێران بێ‌شەرم‌و بێ‌بەزەییانە هەزاران كوردی لە سێدارە داوەو بە هەزارانیشی رەوانەی بەندیخانەكان كردووەو دەیكەن‌و شارو دێهاتی كورد وێران‌كراوەو سووتێنراون‌و برسێتی‌و دەربەدەری باڵی بەسەر ناوچەكەدا كێشاوە .. یاخود بە بەرچاومانەوەیە كە چۆن رژێمی خوێن‌رێژی حافظ اسدو براكەی گەلی كوردمان لە سوریا دەچەوسێننەوەو دەربەدەردەكەن‌و چۆن بەو خەیاڵە خاوەیانەوە كە میللەتی عیراقمان برسی بكەن نەوتی عیراقیان نەهێشت بە خاكی سوریاد بڕوات‌و ئاوی رووباری فوراتیان لێ بڕین .. هەر ئەم دوو برایەش بوون لە سوریادا بە پشتی ئیمپریالیزم‌و زایۆنیزم‌و بەیارمەتی هەگبوە ناڵەبازەكەی لیبیا دەستیان خستۆتە ناو دەستی رژێمی رەگەزپەرستی ئێرانەوەو دەیان پیلان دژی میللەت‌ووڵاتی عیراقمان رێك‌دەخەن .

بەڵام میللەتی عیراقی دلێرمان لەگەڵ ئەوەی خۆفرۆشی‌و دەستدرێژی پیلانی ئەم رژێم‌و هێزانە دژی وڵاتەكەمان‌و سەربەستی‌و بەختیاریمان دەزانێ وەنەبێ ورەی بەردابێ‌و دەستەو ئەژنۆ دانیشتبێ .. بكرە بە پێچەوانەوە رۆژبەرۆژ بۆ بەرگری كردن لە شۆڕش‌و نیشتمان‌و مافە رەواكانی خۆی بە هەزاران رۆڵەی دەنێرێتە بەرەكانی جەنگ‌و ئەوپەڕی قوربانی دەدات‌و زیاتر لە دەوری سەرەكایەتی سەرەكی فەرماندە صدام حسین كۆدە بێتەوەو لە بواری ئابووری‌و كاریشدا بۆ ئەوەی بەرهەمی باشترو ئایابتر وەدی بهێنێ كۆششی كردووەو دەیكات‌و بەوپەڕی تواناو شانازیشەوە لەم لاوە ملیۆنەها رۆڵەی رەوانەی زانكۆو قوتابخانەكان دەكات‌و (ئەمە لە كاتێكدا كە رژێمی ئێرانی رەگەزپەرست بڕیاری‌دا بۆ ماوەی چوار ساڵ زانكۆكانی ئێران دابخرێ‌و برسێتی‌و بێ‌ئیشی‌یەكی كوشندە یەخەی گەلانی ئێران دەگرن‌و ئافرەت

بە چاوی كۆیلەوە تەماشا دەكرێ) شەو دەخەنە سەر رۆژو بەرهەمی چاكتر وەبەر دێنن .

ئەمەیە ئەمرۆ ئەو واقیعەی كە میللەتی عیراقی خۆشەویستمانی تێدا دەژی‌و ئەمەشە ئەو بارودۆخەی كە ئەمرۆ وڵاتەكەمانی پێدا تێدە پەڕێ‌و ئەوەشە ئەو ژیانەی كە گەلی كوردمان لە ئێران‌و لە سوریا تێیدادەژی‌و ئەویش ئەو دەستدرێژیانەیە كە دەكرێنە سەر میللەت‌و وڵاتەكەمان‌و ئەو پیلانانەشە بۆسەرسەربەخۆیی‌و بەختیاریمان لە لایەن ئیمپریالیزم‌و زایۆنیزم‌و رژێمی خوێن‌رێژی سوریاو رژێمی تاوانباری لیبیاو رژێمی بۆگەنی ئێرانەوە دەكرێن .

جا ئەگەر راستە نووسەرو ئەدیب‌و هونەرمەند لەگەڵ واقیعی كۆمەڵگاكەیاندا دەژین‌و ئەم واقیعە لە بەرهەمەكانیاندا رەنگ دەداتەوە .. واتە دەبێ ئەمرۆ بە بەرهەمەكانیان بەشداری بەرگری كردنی عیراقمان بن‌و بەشداری پاراستنی سەربەستی‌و كامەرانی‌و هەموو ئەو دەسكەوتە مەزنانە بكەن كە لە سایەی شۆڕشی ١٧ – ٣٠ی تەموزی نەمردا بۆ میللەتی عیراقمان وەدیهاتووە .

لەم رێگەیەوە هونەرمەندو نووسەرو ئەدیب‌و رۆشنبیر .. هتد دەبێ بە بەرهەمەكانیان خزمەتی ئەو مەبەستە پیرۆزانە بكەن كە ئەمرۆو دوارۆژ خزمەتی پێشكەوتن‌و سەرفرازی‌و خۆش گوزەرانی‌و پەرەسەندنمان دەكەن چونكە ئەم بەرهەمە هونەری‌و ئەدەبیە ئەمرۆ كە هەلێكی مێژوویی دەسكەوتووە ئەگەر بۆ میللەت‌و وڵاتەكەمان نەبێ ئەی بۆ كێ دەبێ ؟

هونەرمەندو نووسەرو ئەدیبیش ئەگەر هات‌و لەم واقیعە دوور بوون‌و لەم كاتەدا باڵی بەرهەمدانی لێ‌هەڵنەماڵن‌و نەبەنە مەیدانەوە واتە بە نووسەرو ئەدیب‌و هونەرمەند دانانرێن‌و خۆیان‌و بەرهەمەكانیان پەیوەندیان بە میللەت‌و بە وڵاتەوە نیەو هیچ كەسێكیش لەم واقیعە ناتوانێ رابكات‌و بڵێ ئەم كارە راست نیە .. كەوابوو دەردی مەسەلە كوردی‌یەكە دەڵێ ئەمە ئەرزو ئەمە گەز .. میللەت‌و وڵاتەكەمان لەو دۆخەدان كەلێی دواین .. ئەگەر بەرهەمی هونەری‌و ئەدەبی كۆمەڵ‌و وڵات دوورنیە نیە ئەوا هەلە مێژوویە لە بەردەمدا هەیەو رێگەش لە هیچ كەسێ نەگیراوە بۆ دەربڕینی رای خۆی‌و ماوە فراوانەو هەموو كەسێ بەپێی خواستی خۆی‌و توانای خۆی دەتوانێ بە نووسین بێ یان بە هونەرەكەی بەشداری ئەو دۆخە بكات كە میللەت‌و وڵاتەكەی تێیدا دەژی .. خۆ ئەگەر مەسەلەكە لەمەش فراوانتربێ ئەوە گەلی كوردمان لە ئێراندا كە خەباتێكی چەكدارانەی دلێرانە دەكات‌و ئەویش رژێمی رەگەزپەرستی ئێرانە كە چۆن بە سەدان رۆشنبیرو ئەدیب‌و هونەرمەندی كوردی لە سێدارە داوە یاخود رەوانەی بەندیخانەكانی كردوون یان پەرەوازەی وڵاتان بوون‌و بە هەزاران خێزانی كورد تەفروتوناو دەربەدەر كراون‌و دێهات‌و شارەكانیان سووتاندوون‌و بەندیخانەكانیان لێ‌پڕكراوەو تەنانەت لە بچوكترین ماف كە بە كوردی خوێندنە یاخود كردنەوەی قوتابخانەیە بێ‌بەش كراون‌و دڕندانە لێیان دەدرێ‌و برسی‌و بێ‌دەرەتان دەكرێن خۆ ئەگەر كوردەكانی سوریاش بێ ئەوا هەموو لێمان روونە كە لە چ دۆخێكی گواستنەوەو گرتن‌و كوشتن‌و دەربەدەری‌و كوێرەوەری‌یەكدا دەژین‌و چۆن لە هەموو مافێكی نەتەوەیی‌و نیشتمانی بێ‌بەش كراون‌و بە هەموو جۆرێ لە لایەن رژێمی سوریاوە تەقەللای قەلاچۆكردنیان دەدرێ .. ئەمە دۆخی عیراقی خۆشەویستمانەو ئەویش دۆخ‌و ژیانی گەلی كوردمانە لە ئێران‌و لە سوریا .. كەواتە هیچ بوارێك لە بەردەمی نووسەرو ئەدیب‌و هونەرمەندی كورددا نەمایەوە بۆ ئەوەی خۆی بێ بپەڕێنێتەوەو نەیەتە ناو مەیدانی كارو بەرهەمدانەوەو نووسەرو ئەدیب‌و هونەرمەندیش ناتوانێ نكولی لەوە بكات كە پەیوەندی بە میللەتەكەیەوە نیەو دوورە لەو بارودۆخەوە كە وڵاتەكەی تێیدایەتی چونكە هەموو نكولی كردنێك لەم راستیە دووركەوتنەوەیە لە واقیع‌و رێگەی خەیاڵی پووچ گرتنە .

بەبۆنەی هەفتەی « قادسیەی صدام »ەوە

ژمارەی تایبەتی

« بەیان »

ژمارەی ٨٥ی گۆڤاری بەیان كە لە دەزگای رۆشنبیری‌و بڵاوكردنەوەی كوردی دەردەچێ ، بەشی هەرە زۆری تەرخان كراوە بۆ بەشداربوون لە هەفتەی « قادسیەی صدام »و لە ئەم دواییەدا بڵاوكرایەوە .
لەم ژمارەیەدا چەندان باس‌و لێكۆڵینەوەی بەسوود دەربارەی جەنگی رەوامان دژی دوژمنایەتی نارەوای رژێمی خومەینی رەگەزپەرست بڵاوكراوەتەوە .

لە چوارچێوەی چالاكیەكانی دەزگاكەماندا لە هەفتەی « قادسیەی صدام »دا

كۆڕێكی ئەدەبی لە دهۆك

هەروەك چەندان جار دووپاتمان كردۆتەوەو بەكردەوەش سەلماوە ، چالاكیەكانی دەزگاكەمان ، دەزگای رۆشنبیری‌و بڵاوكردنەوەی كوردی ، هەر لە ماوەی چالاكی رۆژنامەنووسی‌و چاپكردنی بەرهەمی ئەدەبیدا گیرنەبووە ، بەڵكو زۆر لایەنی تری رۆشنبیری‌و چالاكی راگەیاندنی بەكەڵك دەگرێتەوە ، كە لەگەڵ پێداویستەكانی ئەم قۆناخەی ژیانی گەلەكەماندا دەگونجێ .

دیسان چالاكیەكانمان ، تەنیا لە سنووری مەڵبەندی دەزگاكەماندا نەوەستاوە ، بەڵكو هەموو ناوچەی كوردستانی گرتۆتەوە ، بەتایبەتی هەر سێ شارە سەرەكیەكەی ناوچەی ئۆتۆنومی كوردستان لە رێگای نووسینگەكانی دەزگاكەمانەوە .

لەم بۆچوونەوەو چوارچێوەی بەرنامەی رۆشنبیری دەزگاكەماندا بە بۆنەی هەفتەی « قادسیەی صدام »ی پیرۆزەوە لە ئێوارەی رۆژی هەینی رێكەوتی ١٨-٣-١٩٨٣دا لە هۆڵی چالاكی‌یەكانی قوتابخانەكان لە دهۆك‌و لە كاتژمێری چواردا كۆڕێكی ئەدەب‌و فۆلكلۆری كوردی ، لە چالاكی‌یەكانی دەزگای رۆشنبیری‌و بڵاوكردنەوەی كوردی ، سازدرا ..

ئەو كۆڕە لە لایەن كاك صدیق شەرۆوە پێشكەش كرا سەبارەت بە چیرۆكی فۆلكلۆری كوردی لە ژێر ناونیشانی دریڤنگیەك دگەل چیڤ‌ۆكا خەج‌و سیامەند)دا كە لە لایەن بەڕێز (محمد ئەمین صالح)ەوە بەڕێوەبراو خەڵكێكی زۆرو قوتابیانی زانكۆی صەلاحەدین‌و مووسل‌و بەغدایش لە ناو ئامادەبواندا بوون .

ئەم كۆڕە دەربارەی ژیانی

بڕوانە ل : ١٥

دیمەن

● وشیار ئەحمەد ●

پەپوولە :

ئێمە پەپوولەین جوانین
رووناكی ناو رەزانین
ئەفڕین لەم لا بۆ ئەولا
بەدەشت‌و كێو ئەڕوانین

گوڵ :

ئێمە گوڵی بەهارین
بە جوانیمانا دیارین
بۆنی خۆشمان لێوەدێ
ناسراوی گوندو شارین

باغ :

ئێمە باغین لەدەشتین
بۆ هات‌وچۆیان گەشتین
لەهەر لا بێنە لامان
لە دڵیانا بەهەشتین

بولبول :

بولبول دیارە بەجوانی
دەنگی خۆش بۆ گۆرانی
دڵی غەمبار خۆش ئەكەین
شادیمان بۆ گەل هانی

هەموو بەیەكەوە :

كەوابوو هەموو جوانین
لە بەهارا سەیرانین
پەپوولە ، گوڵ ، باغ ، بولبول
دیمەنی كوردستانین

● **عبدالله حەیران**
لە ساڵی ١٩٨٣ لە دێی حرانەی ناوچەی شارباژێردا لەدایك‌بووە .

● لە سەرەتای منالیەوە حەزی لە گۆرانی‌ی كوردی كردوە بە تایبەتی ئاوازی حەیران بۆیە هەر بە (عەبە حەیران) ناوبانگی دەركردوە .

● سەرباری ئەمەش خوالێخۆشبوو دەستی شیعر ووتنی هەبووەو تا رادەیەك ئەوەندە تیایاندا سەركەوتوو بووە كراوە بە حەیران‌خوێن‌و شاعیری شێخ مەحمودی نەمرو بەشداری‌ی زوربەی ئەو شەڕانەی كردووە كە لەگەڵ ئینیگلیزەكاندا كردوویانەو چەند جارێكیش بریندار كراوە ؛

● شایانی باسیشە عبدالله حەیران یەكەم كەس بووە كە لە ناوچەی قەرەداغدا ئافرەتی ناردووەتە بەر خوێندن .

● لە ساڵی ١٩٧٢دا لە شاری سلێمانی كۆچی‌دوایی كردووە .

● فریا ●

شانۆگەری
– بای‌تی‌بابا – بای‌تی‌بای‌تی

نووسینی : سیدار سینگۆر
وەرگێڕانی : محمود زامدار
دەرهێنانی : مصطفی قسیم
لەهۆڵی كۆمەڵەی رۆشنبیری كوردی لەرۆژی شەممەی ١٩٨٣/٤/٢ ورۆژانی دوایی پێشكەش ئەكرێ .
● هاتن بۆ هەموانە .

هاوكاری
دەزگای رۆشنبیری‌و بڵاوكردنەوەی كوردی
بەغداد : شەقامی « الخلفاء » / تەلەفون : ٨٨٧٥٧٩٥
مەیدانی « الخلانی » پێنج خەت

Institut Kurde de Paris

لە یادی ٧ی نیساندا

سڵاو لە حزبی سەرکردەو پێشەوا هاوڕێ صدام حسین

لەم ژمارەیەدا
تیشکی رووناك لە بیروباوەڕی حزبی سەرکردە
حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست ل٢
نووسەرو رۆشنبیرانی کورد دەربارەی ووتەکەی
سەرەکی فەرماندە دەدوێن ل٤ و ٥

رۆژنامەیەکی هەفتانەیە

هاوکاری

التضامن

ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە

دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕیو سەرنووسەر
مصلح مصطفى جلالى

● پێنج شەممە ١٩٨٣/٤/٧ ژمارە ٦٨٣ ● ١٢ لاپەڕە — بە ٥٠ فلسە — ● الخميس ١٩٨٣/٤/٧ العدد ٦٨٣ ●

لە یادی ٧ی نیسان دا تیشکی رووناك لە باوەڕی هاوڕێی ڕابەری کاروانی حزب صدام حسین

بەڕابەر مافەکانی گەلی کوردمان

لەبڕیاردانی ئۆتۆنۆمیدا ، دوو مەسەلەی بنەڕەتی هەن ، ئەوانەش : ـ مەسەلەی مەبدەئی زیندوەو واقعی زیندووی پێشکەوتوو بەخشتە نوێیەکانی .. مەسەلەی مەبدەئی حزبەکەمان بایەخی ڕێزگرتنی رای گەل دووبات دەکاتەوە ، لەواقعی زیندووشدا گەلی کوردمان ئۆتۆنۆمی دەویست ، زۆر لایەنی شەڕ خوازیاری بەهەندێ لایەنی دەکردو لەناو ڕیزەکانیدا دەجولان .

بۆ ئەوەی لەژێر ئەم دروشمەدا دژی شۆڕش بیبەنو ئەگەر ئۆتۆنۆمی بە داوایەکی گەلی کوردمان دانەنرایەو سوور نەبووایە لەسەری ئۆتۆنۆمیمان دانەدەمەزراند ، بەڵام ، کە گەلەکەمان ئۆتۆنۆمی بوێتو نەدانی ئۆتۆنۆمی زۆران بازی بکەیەنێتە رادەی خوێناویو پەنجەرەی ناکوکیو بڵاوەبی کردن لەناو گەلدا بکاتەوەو ، کە ئۆتۆنۆمی پەیوەندیی یەکێتی لەناو یەك گەلدا لەنێوان کوردو عەرەبدا بەهێز بکات ، نەبینینی ئەمراستیانەو رەفتارکردن لەسەر بنەڕەتەکانیان وادەکەن مرۆڤ لە مەبدەئیەتی دوور بکەوێتەوەو وای لێدەکات خزمەتێکی بەراستی پێشکەش بە هەڵوێستی شۆڕشگێڕی نەکات ، ئێمە هیچ ناکوکیو نەگونجاویەك نابینین لەنێوان ئۆتۆنۆمی لەعیراقدا بۆ گەلی کوردمانو لەنێوان مەسەلەی مەبدەئی لەخەباتی نەتەوەبیماندا بۆ دامەزراندنی یەکێتیی عەرەبی .. لەبەر ئەوەو لەسەر بنەڕەتی ئەم بیروباوەڕانە ئۆتۆنۆمی‌مان چەسپاندو .. ئێمە ناکوکی لە نێوانیاو نێوان یەکێتیی عەرەبدا بەدی ناکەین ، بەڵکو بە پێچەوانەوە ، دیاریکردنی خاڵێك لەسەر ئۆتۆنۆمی لەو کاروبارانە بوو دەمانویست لە دەستووری یەکێتی‌یەدا دابنێین کە ئەوسا لەگەڵ رژێمی سوریادا لە پەراوێزی پەیوەندیەکانی پەیمانی نەتەوایەتی نێوان ئێمەو ئەوانەوە گفتوگۆمان لەسەر کرد ، نەك هەر لەدەستوری عیراقدا ، چونکە ئێمە دەزانین پاراستنی خسوسیەڵی گەلی کوردمان لە ئۆتۆنۆمیدا فرسەتێکی فراوان لەبەردەم خەباتی نەتەوەیی و دامەزراندنی یەکێتی لەنێوان عیراقو هەر وولاتێکی تری عەرەبدا دەڕەخسێنێو پاراستنی ئۆتۆنۆمی گەلی کوردمان مەرجێکە کە دەبێت ببێت لە هەر یەکێتی‌یەکدا لەنێوان عیراقو هەر وولاتێکی تری عەرەبیدا دابمەزرێت ، چونکە ، خاوەنی خسوسیەت ، کە لێرەدا گەلی کوردمانە ، ئەگەر هەستی واکرد ، یان وای بۆ چوو ، کە خسوسیەتەکەی ـ ئۆتۆنۆمی ـ لە تێکڕایدا دەکوژرێ ، کە یەکێتیی عەرەبە ئەوە دژی ئەو تێکڕاییە دەوەستێ هەتا ئەگەر بەبەرنامەشیدا ئەوە هەبێت کە سوودی مەبدەئی تری بۆ زامن دەکات ، لەبەر ئەوە ئێمە لەو باوەڕەداین کە خسوسیەت لە ئۆتۆنۆمیدا حاڵەتێکی ناکوك نیە لەگەڵ گشتی‌دا ، کە بەدی هێنانی یەکێتیی عەرەبە .

هاوڕێ صدام حسین
بەعسو شوڕشو ئینسان

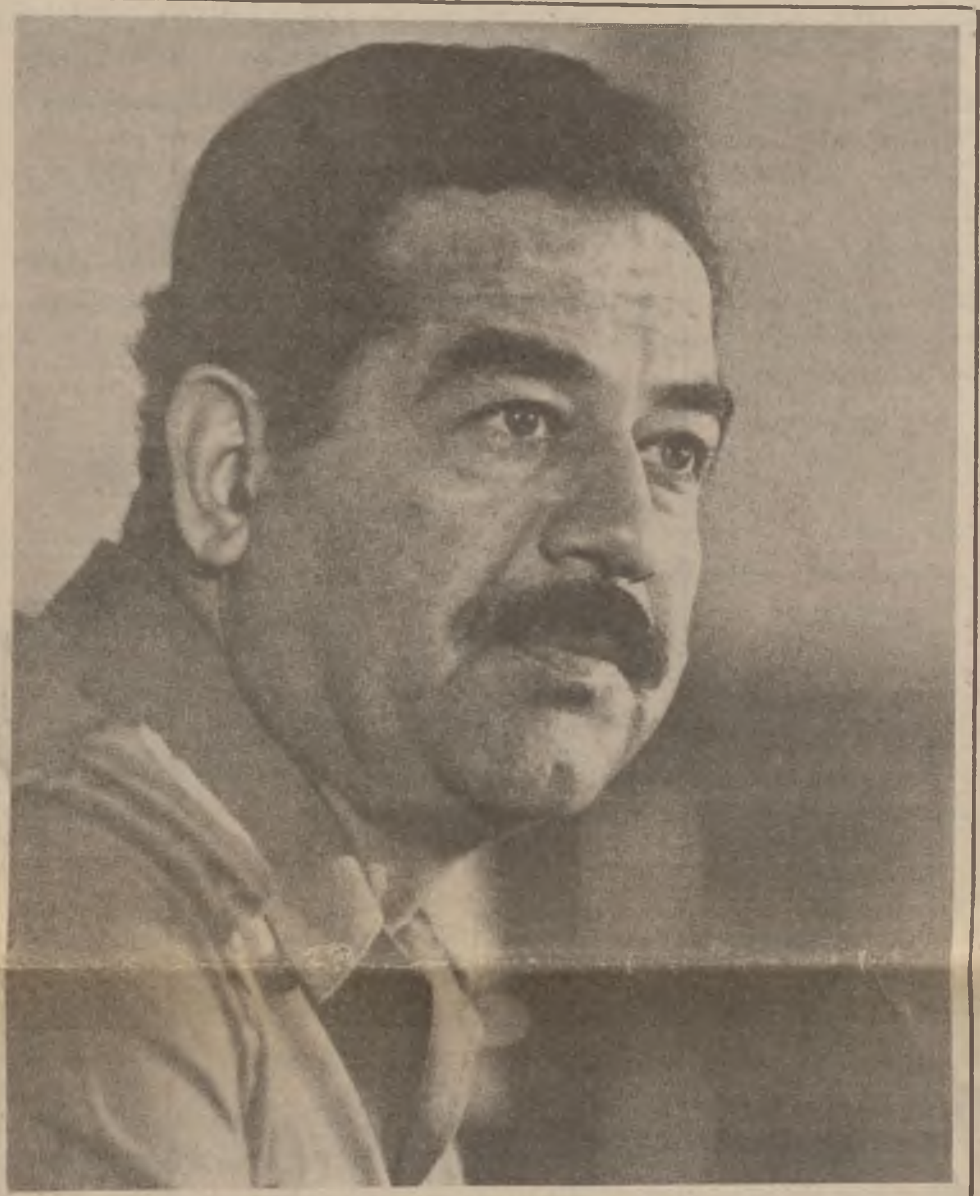

لە بروسکەیەکی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا بۆ بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین

گەلی کوردمان بەرگری لە عیراق مەزن دەکات

ئەنجومەنی یاسادانانی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان سڵاوی لەو سەرکەوتنانە کردووە کە سوپا نەبەزەکەمان وەدیاندەهێنێت دژ بە هێزەکانی رژێمی ئێرانو هاوپەیمانەکانی لە خاینەکانی نەتەوەی عەرەب ئەسحو ئەلزالو ئاغا ئیمپریالیو زایۆنی‌یەکانیان .

لە بروسکەیەکدا کە بۆ بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین ، لە کۆتایی یەکەمین دانیشتنی خولی یەکەمی ئەم ساڵی خۆیدا بەرزی کردووەتەوە سوپاسی قووڵی خۆی دەربڕیوە بەرانبەر بەو چاودێری‌یەی کە لە لایەن سەرکردایەتی حزبو شۆڕشەوە بە دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی دەدرێت ..

ئەمەی خوارەوەیش دەقی تەواوی بروسکەکەیە :

بەڕێز سەرەکی فەرماندە تێکۆشەر صدام حسین

ئێمە ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانانی ئۆتۆنۆمیی ناوچەی کوردستان کە بە بۆنەی بەستنی یەکەمین خولی ئاسایی ساڵی ١٩٨٣ی ئەنجومەنەوە کۆبووینەتەوە سڵاوو پیرۆزبایی لەو سەرکەوتنە بڕهاوتایانە دەکەین کە هێزە چەکدارە نەبەزەکانمان بەسەرکردایەتی‌یە هێژ و دی‌یە داناگەتانەوە بەدی‌یان دەهێنن دژ بە هێزەکانی رژێمی ملهوڕی ئێرانو هاوپەیمانەکانی لە ئیمپریالیو زایۆنیو ئەوانەی بە زمان عەرەبن .

گەلی کوردمان کە ئەمڕۆ لە سایەی بەرهەمەکانی دەستکەوتە مەزنەکاندا دەژێت کە شۆڕشی ١٧ـ٣٠ی تەمووزی مەزن بەدی‌ی هێناونو .. لە شایی‌یەکانی هەفتەی قادسیەی صەدامی پیرۆزدا دەژێتو بەوپەڕی شانازی‌یەوە پێشوازی لە دایك‌بوونی حزبی سەرکردە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست دەکات پەیمانتان پێدەدات پەیمانی پیاوی مەردی بە وەفا کە سەربازی ئەمینو دڵسۆز بن بۆ بەرگری کردن لە خاکی پیرۆزی نیشتمانو بەشداری کردنی کاریگەرانە لە سەر ڕێگای سەربەرزیو بڵندی .

لە ڕەوتی سەرکەوتووی شۆڕشی گەورەی تەمووز

بەم بۆنەیەشەوە پێخۆشحاڵم بە ناوی خۆمو بە ناوی ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانانەوە راستگۆترین وێنەی بە وەفاییو لایەنگیری بۆ بەڕێزتان بەرز بکەمەوە لەگەڵ سوپاسو ڕێزنانی قووڵ بۆ ئەو چاودێری‌یە گەورەیەی کە لە لایەن بەڕێزتانەوە بە دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی دەدرێتو لە خوای مەزن داواکارین وەك سەرکردەو پێشەوا بۆ گەلەکەمان بتپارێزێتو سەرکەوتنەکانی سوپا مەزنەکەمان پتەوتر بکات تا تەواوی ئامانجەکانمان بەدی دێن لە بنیاتنانی کۆشکی عیراقی بەرەسەندووی سەربەستو گەشەسەندوو سەرکەوتنیش لە خواوەیە .

احمد عبدالقادر نەقشبەندی
سەرەکی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی کوردستان

فڕۆکەکانمان هێرش دەبەنە سەر سەنگەرەکانی دوژمن لە کەرتی میسان

جەنگەکەمان ، جەنگی قادسیەی صەدام ، لەم ڕۆژانەدا پێی هاویشتە مانگی سی‌و دووی خوێنەوڕۆڵەکانی هێزەچەکدارەکانمان پتر توندو زۆرتر بە هێزن بۆ بەرەنگاربوونەوەی دوژمنەکانو سەرکوت‌کردنی هەوڵە دەستدرێژی‌کەرانەکانیان ، لەهەر کوێیەك سەرهەڵبدات ، ئەمەو فڕۆکە جەنگی‌یە پاڵەوانەکانمان ڕۆژی سێ‌شەممە هێرشیان بردووەتە سەر سەنگەرەکانی دوژمن لە کەرتی میسانو ڕاستەوخۆ مۆڵگەکانیان داوەتە بەر ئاگری گوللەو پێکاونیانو بڵێسەی ئاگریان لێ بەرزبووەتەوەو فڕۆکەکانیشمان بە ساغی بۆ بنکەکانیان گەڕاونەتەوە .

ئەمەو سەرجەمی زیانەکانی دوژمن لە ماوەی ئەم ڕۆژانەی ڕابوردوودا بەم چەشنە بووە :

سەدو چوار کوژراو ، ژمارەیەکی زۆری بریندار ، سێزدە سەنگەری پیادە ، تەقاندنەوەی چوار کۆمەڵ تەقەمەنی ، وێرانکردنی یەك تانك ، لەکارخستنی هەشت ئۆتۆمبیل ، تێکشکاندنی یەك تۆپی ١٠٦ ملم‌و ، دوو ڕەشاشی فڕۆکەشکێنو یەك شەفل ، وێرانکردنی یەك بورجی گەورە ، سەرەڕای دەستگیرکردنی یەکێك لە سەربازەکانی دوژمن .

هەروەها لەم ماوەیەدا چوار کەسی ئێرانی ، لە دۆزەخی رژێمی خومەینی رایانکردووەو خۆیان گەیاندووەتە پارچە سوپایی‌یەکانمانو هێنراونەتە هێڵەکانی پشتەوە ، یەکێك لەو چوار کەسە مەدەنی‌و ئەو سێکەی‌تر سوپایین .

ڕۆژنامەنووسێکی ئێرانی :

خومەینی خەریتەیەکی بۆ تەماعەکانی چاپ کردوە هەموودەولەتە ئیسلامیەکانی تیایە

ئەنقەرە : ڕۆژنامەنووسی ئێرانی بەناوبانگ ئەمیر تامیری وتی خومەینی بوە بە هۆیی وێرانبوونی ئێران لەبارەی ئابووریو سیاسیو . کۆمەڵایەتی‌یەوەو بەو سیاسەتەی کە برێتیە لە بۆدەرەوە ناردنی ئاشووبو گێرەشێوێنیو وێرانکاری بوە بە هۆی بەستنی ئێران بە ئەڵقەی ئیمپریالیزمەوە .

هەروەها ئەم ڕۆژنامەنووسە لەو چاوپێکەوتنەدا کە ڕۆژنامەی (جمهوریەت)ی تورکیایی لەگەڵیا کردی و پێری بڵاوکرایەوە وتی بەرێز بەم جۆرە بوە بە خومەینی چی لە تواناد ابێ کردوویە بۆ ئەوەی هەرچی شتێکی باش هەبێ لە کۆمەڵگای ئێرانا لەناوی هۆی هەڵهاتنی هەزارەها ئەندازیارو پزیشكو زاناو شارەزاو پرۆفیسۆر لە ئێران هەرچەندە ئەمانە هەموو لەوانە بون کە چەندەها ساڵ دژی رژێمی شا خەباتیان کردوە بۆ ڕووخاندنی .

ئەنجا وتی ئەم رژێمەی ئیستا ئاسایی‌ترین بناغەی ڕێك‌وپێکی لەناو کشت‌وکاڵدا

بڕوانە ل : ١١

لە یادی (٧)ی نیساندا یادی لە دایك‌بوونی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست

بەڵێن بۆ حزب و ڕابەری ڕەوتی سەرکەوتوو

ئەمڕۆ ، یادی لەدایك بوونی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ، رادەبووری ، ئەم یادە ، ئەگەر ، بەلایەن ، سەرجەمی بزوتنەوەی شۆڕشی عەرەبیەوە ، مانایەکی قوڵو پیرۆزی هەیە ، چونکە ، یادی لە دایك‌بوونێ ، رابەرێکی لێ‌هاتووە ، لە پێشڕەوی کردنی ئەم شۆڕشەدا ، بەرەو بەدی‌هێنانی ، ئاواتو ئامانجەکانی نەتەوەی عەرەب ، لە یەکێتی‌و سەربەستی‌و سۆشیالستی‌دا . ئەوا ، بە لای گەلی عیراقەوە بەگشتی‌و بە لای نەتەوەی کوردەوە لە کوردستانی عیراقدا ، مانایەکی پیرۆزترو تایبەتی تری هەیە ، بەلای سەرجەمی گەلی عیراقەوە ، حزبی بەعس ، ئەو حزبە شۆڕشگێڕەیە کە ، مەردانە ، توانی ، لە ماوەی بەرپاکردنی شۆڕشی ١٧ ـ ٣٠ تەموزی ١٩٦٨ەوە ، عیراق رزگار بکاتو لە دوای بەرپاکردنی ئەم شۆڕشەو لە سەر رێبازی رەوتە سەرکەوتوەکەی سەربەستی تەواوەتی عیراق چەسپاو بکاو لە ژێر هەموو دەستەڵاتێکی دەرەوەدا گەڵو خاك‌و سامانی وڵات رزگاربکاو نموونەیەکی سەربەستی سەربەخۆیی لە جیهانی سێیەمدا دامەزرێنێو رەوتی شۆڕشی عەرەب پتەوتر بکات .

بەلای ئێمەی نەتەوەی کوردەوە لە کوردستانی عیراقدا ، ئەوا ، دەبێ بە حەق‌و ویژدان پاکی ، دەست بۆ ئەو راستیە پرشنگدارە بکێشین ، کە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ، لە سەر رێبازی مەبدەئی مرۆڤایەتی هەر لە بەرپاکردنی شۆڕشە مەزنەکەیەوە لە ١٧ـ٣٠ تەموزی ١٩٦٨وە هەنگاو بە هەنگاو رێگای چارەسەری کێشەی نەتەوەی کوردی عیراقدا گرتەبەر ، هەتا ئەم هەنگاوانە لە ١١ی ئاداری ١٩٧٠دا بە بەیاننامەی ١١ی ئاداری مێژووی

بڕوانە ل : ١١

هەموو قوتابیەك بۆ پشتیوانی بەرگەوتن

بەڵێنێكی بە خوێن نوسراو لە قوتابیانی دهۆكەوە بۆ سەرۆكی فەرماندە

قوتابیانی دهۆك ڕەوتێكی گەورەیان سازكردو لەبەردەم مەڵبەندی پارێزگای دهۆكدا كۆبوونەوەو لەم ڕەوتەدا بەڵێنێكی بەخوێن نووسراویان بەرزكردبووەوە كە بۆ سەرۆكی فەرماندە تێكۆشەر صدام حسین نووسرابوو .

ئەم بەڵێنە ئەو دڵسۆزیەبە بێسنوورەی دووپات كردەوە كە بۆ سەرەكی فەرماندە پێشەوای ڕەوتی گەلی مەزنمان هەیەو جارێكی تر ئەوەی دەرخستەوە كە جەماوەری قوتابیان هەمیشە سەربازی بەوەفاو دڵسۆزن بۆ پاراستنی خاكی نیشتمانی بەنرخو بەرگریكردن لە دەستكەوتەكانی شۆڕشی ١٧ - ٣٠ی تەمووزی مەزن .

بەڕێز نامق محمد رقیب پارێزەری دهۆك لەناو هاوارو بانگەوازی قوتابیانا كە خۆشەویستی خۆیانو شانازیيان بە پێشەوایەتی سەرەكی فەرماندە صدام حسینەوە دەردەخست بەڵێنەكەی وەرگرت .

ئەم ئاهەنگەیش بە دەقیقەیەك ڕاوەستان دەستیپێكرد لەیادی گیانی بەرزو پاكی شەهیدەكانا ئەوانەی گیانی خۆیان كردە قوربانی سەربەرزی نەتەوەو شەرەفی نیشتمان .

قوتابیانی پارێزگاكانی ئۆتۆنۆمی ئامادەی تەواون بۆ پاراستنی خاكی نیشتمان

سەرەكانی لقو دەستە ئیدارییەكانی نووسینگای سكرتاریەتی یەكێتی قوتابیانی كوردستان لە پارێزگاكانی ئۆتۆنۆمیدا بەڵێنیان بە سەرەكی فەرماندە صدام حسین پێشكەشكرد كە بە سەربازی بەوەفا بمێننەوە بۆ بەرگریكردن لە خاكی نیشتمانی پیرۆز .

ئەمە لەو بروسكەیەدا باسكرابوو كە بۆ سەرەكی فەرماندەیان بەرزكردەوە لە كۆتایی ئەو كۆڕە فراوانەدا كە نووسینگای سكرتاریەتی یەكێتی قوتابیانی كوردستانی عیراق لە هۆڵی مەڵبەندی تەندروستی پارێزدا لە هەولێر بەستی بۆ سەرەكانی لقەكانو ئەندامانی دەستە ئیدارییەكانی پارێزگاكانی هەولێرو سلێمانیو دهۆك بۆ گفتوگۆكردن لەبارەی دەوری قوتابییان لەم قۆناغەی ئێستادا .

لە كۆڕەكەدا كە بە سەرەكایەتی بەڕێز سەرەكی نووسینگای سكرتارییەت ئەندامی نووسینگای ڕاپەڕاندنی یەكێتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق بەسترا نەخشەیەكی فراوان دانرا بۆ كۆكردنەوەو ئامادەكردنی قوتابیانو مەشقپێكردنیان لەسەر چەك هەڵگرتن لە پشووی هاوینداو بەگوێرەی بەرنامەیەكی كات بۆدانراوو زۆركردنی كۆڕبەستن بۆ باسكردن لەبارەی ئەو بارو دۆخەی ئێستاوە كە وڵاتە تێكۆشەرەكەمانی پیا تێدەپەڕێ ئەمە بێجگە لەو دەورە زانیاریو ڕێكخراوەییيانەي كە بۆ كادیرە پێشەوا قوتابییەكان ڕێكدەخرێن لە سەرەتای ساڵی داهاتووی خوێندنەوە .

هاوڕێ حسن علی چاوی بە كادیری كرێكارانی سلێمانی دەكەوێت و دووپاتی دەكاتەوە بایەخێكی گەورە بە پەرەپێدانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی دەدرێت

كادیری نیقابیو جەماوەری كرێكارانی پارێزگای سلێمانی پەیمانی خۆشەویستیو بە وەفایی یان بۆ بەڕێز سەرەكی فەرماندە صدام حسین نوێ كردەوە ، لەگەڵ پەرەپێدانی ڕەنجو بەخشیندا تا وەكوو سەركەوتنی هەمیشەیی بەدیدێت بەسەر هێزەكانی ڕژێمی ڕەگەزپەرستی ئێراندا .

لە بروسكەیەكدا بۆ بەڕێزی سەرەكی فەرماندەیان بەرز كردەوە لە كۆتایی كۆڕێكی فراواندا كە بۆ كادیری كرێكارانو كرێكارانی پارێزگاكە ساز درا بە ئامادەبوونی هاوڕێ حسن علی ئەندامی سەركردایەتیی هەرێمایەتی ئەمینداری نهێنیی نووسینگەی ناوەندی كرێكارانی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست دووپاتیان كردەوە كە هەردەم ئامادەن بۆ خۆبەخت - كردنو فیداكاریو ناردنی وزەی نوێی جەنگ كردن بۆبە ڕەكانی جەنگو بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی هەموو دوژمنانی شۆڕشە سەركەوتووەكەمان .

هاوڕێ ئەمینداری نهێنیی نووسینگەی ناوەندی كرێكارانی حزب لە كۆڕەكەدا ووتەیەكی دا لە سەرەتایەوە سڵاوی بەڕێز سەرەكی فەرماندە صدام حسینی بە كرێكارانو جەماوەری پارێزگاكە گەیاند لەگەڵ هیواو ئاواتی بەڕێزیدا بە بەردەوامیی شادمانیو سەربەرزییانو دووپاتی ئەو بایەخپێدانە گەورەیەی كردەوە كە سەركردایەتیی حزبو شۆڕش بە سەرەكایەتیی سەرەكی بەڕێز بە ناوچەی ئۆتۆنۆمیی دەداتو پێشی دەخات .

هاوڕێ حسن علی لە ووتەكەیدا باسی چاوچنۆكییە فراوانگەرییەكانی فەرمانڕەوایانی تارانی بەرامبەر نیشتمانەكەمان كردو ڕوونی كردەوە كە ملهوڕێتیی ئەو فەرمانڕەوا نەزانانەو سووربوونیان لەسەر بەردەوام بوونی جەنگ دەستدرێژی كەرانەكەیان دژ بە وڵاتەكەمان لەگەڵ هەموو ئەو دەستپێشكەرییە باشانەی عیراقدا بۆ كۆتایی پێهێنانی جەنگ بە ڕوونی پەردە لەسەر قەوارەی پیلانی ئیمپریالیو زایۆنی لا دەبات كە دژ بە گەلەكەمان دەیكەن بۆ كۆسپ خستنە ڕێگای كاروباری پێشكەوتنو ڕاپەڕینی سەرتاپاگیر كە وڵاتە تێكۆشەرەكەمان لە هەموو بوارێكدا بەخۆیەوەی دەبینێت .

دووپاتیشی كردەوە كە سەركەوتن هەر هی ئێمە دەبێت ئەویش بەهۆی سەركردایەتییە داناییيەكەی بەڕێز سەرەكی فەرماندەوە صدام حسینو گرد بوونەوەی جەماوەر لە دەوری سەركردایەتییە مێژوویییەكەی و لەبەر ئەوەی گەلەكەمان لە پێناوی مافو بیروباوەڕو نەریتدا ، دژ بە ناهەقو نەخشەكانی فراوانگەریو دەستدرێژی ، دەجەنگێت .

هاوڕێ حسن علی دەربارەی لێپرسراوێتیو ئەركەكانی میلاكە نیقابییەكان لە قۆناغی تێكۆشانی ئێستاداو دەوریان لە ئامادە كردنو هۆشیاركردنەوەی جەماوەری كرێكاراندا بۆ پتركردنی بەرهەم لە لایەنی چەندو جۆنەوەو كەمكردنەوەی سەرفكردنو پاراستنی ئامێرو كەرەستەی سەرەكی دوواو وشێوازو هۆیانەی ڕوون كردنەوە كە بەشداریی بەرزكردنەوەی ڕادەی كاری نیقابیو پتەوكردنی پەیوەندییەكانی نێوان ڕێكخستنی نیقابیو

چالاكی یەكانی پارێزگای سلێمانی لە هەفتەی قادسیەی صدام دا

● بەڕێزان زانایانی ئاینیو ئەندامانی لیژنەی وشیار كردنەوەی ئاینی پارێزگای سلێمانی سڵاویان لە سەركردایەتی مێژوویيو دلێرانەی بەڕێز سەرەكی فەرماندە صدام حسین كردوو بەڵێنی لایەنگرتنو دڵسۆزی خۆیان تازە دەكەنەوە .

لە كۆتایی هاتنی كۆڕێكدا كە بەڕێوەبەرێتی ئەوقافی پارێزگاكە بە بۆنەی سەركەوتنە مەزنەكانی هێزە پاڵەوانەكانمان كە لە جەنگی پیرۆزماندا بەدیدەهێنن بروسكەیەكیان بۆ بەڕێزی ناردووەو پیرۆزبایی ئەم سەركەوتنانە دەكەنو بەڵێنی خۆیان نوێ كردەوە كە سەربازی دڵسۆزبنو ئامادەبن بۆ هەموو داخوازییەكی سەركردایەتی حزبو شۆڕش بۆ بەرگری كردن لە خاكی بەنرخی نیشتمانو دژی خومەینی تەلەكەبازی دوژمنی ئاینو ئادەمیزاد .

لە كۆڕەكەدا كە لە مزگەوتی كاك احمدی شێخ لە سلێمانی گیرا مەوداكانی خاپاندنی دەستدرێژی كردنی ڕژێمی ئێرانی نەزان بۆ سەر وڵاتەكەمانو مەبەستە چەپەڵەكانی كاربەدەستانی تارانو پێویستییەكانی ئەم قۆناغەی تێكۆشانی ئێستاو دەوری پیاوانی ئاینی بۆ وشیار كردنەوەو ئامادەكردنی جەماوەر شی كرایەوە بۆ پتەوكردنی بەشداریان لە شەرە پیرۆزەكەماندا .

● هەروەها هاوڕێ جێگری ڕازگری سەركردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست شوعبەی سلێمانی پیشانگەیەكی كردەوە كە نیقابەی مامۆستایان بەو بۆنەیەوە پێكیان هێنابووو پیشانگەكە بریتی بوو لە وێنەی فۆتۆگرافی كە ڕەنگدانەوەی پاڵەوانێتی سەربازەكانی قادسیەی مەزنی صدام بوون دژی هێزەكانی ڕژێمی ئێرانی دەستدرێژكارو سەردانی سەرەكو ئەندامانی ڕێكخراوە جەماوەرییەكان بوون لە بەرەكانی جەنگو بەشداری كردنی سوپای میللی ڕۆڵەكانی پارێزگەكە بوون لە شەرە ڕەواكەماندا .

● لە لایەكی ترەوە یەكێتی كۆمەڵی هەرەوەری جوتیاران لە تەزای هەڵەبجەی سەر بە پارێزگەی سلێمانی كۆڕێكی جوتیارییان لە ناحیەی شارەزوور بەستو ئەم كۆڕە بۆ شیكردنەوەی مەوداكانی خەباتی ئێستاو دەوری جوتیاران بۆ پتەوكردنی ئەو سەركەوتنە بەرزانە تەرخانكرا كە هێزە چەكدارە نەبەردەكانمان دژی ڕژێمی ئێرانی دەستدرێژكار وەدیدەهێنن .

لە كۆڕەكەدا دەمەتەقێی هەندێ لایەنی جۆربەجۆری كشتوكاڵو جوتیار كرا .

« هاوكاری » نووسینگەی سلێمانی ئا.د.ع

باسی بازرگانی بازرگانی لە سلێمانی

بەڕێز حسن علی ئەندامی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕش وەزیری بازرگانی سەركردایەتی كۆبوونەوەیەكی فراوانی كرد لە مەڵبەندی پارێزگای سلێمانیدا لەگەڵ سەرەك دایەرەكانی كەرتی بازرگانی سۆشیالیستدا .

بەڕێز حسن علی لە كۆبوونەوەكەدا ئەوەی ڕوونكردەوە كە پێویستە ئەوانەی لە دەزگا بازرگانییەكانا نیشدەكەن ئەركی ئێستای ئەم قۆناغەی سەرشانیان بزانن‌و تازەكاری بخەنە ئیشەوەو كار بەرەوپێش بەرن‌و خەرجی بۆ شوێن‌و پلەی توانای ڕاپەڕاندنی نیش پێشخەن‌و بە هۆی كەمكردنەوەی لەكیسچوونەوە مەسرەف كەمكەنەوەو ئەو وزەیەی كە هەیە بە شێوەیەكی ئابوورییانەی باڵا بەكاری بێنن .

ئەنجا وەزیری بەڕێز ئەو ئەركانەی ڕوون كردەوە كە ڕاپۆرتی ناوەندی كۆنفرانسی هەرێمی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست بۆ كەرتی بازرگانی تەرخانكردووەو ئەوەی دووپاتكردەوە بۆ فراوانكردنی ئەو خزمەتگوزارییانەی كە پێشكەشی هاوڵاتییان دەكرێن .

پاش ئەمەیش باسی ئەوەیكرد كە پێویستە پێوەندی چاك لەنێوان دەزگاكانی كەرتی سۆشیالیستو وەكیلەكانیانا پتەوتر بكرێ لە پێناوی مسۆگەركردن‌و دابینكردنی پێداویستەكانی بەختیاری كۆمەڵایەتی لە وڵاتماندا .

بروانە ل : ١١

ئایا كرێژمێری ئۆتۆمبیلەكان دەكەونە گڕ ؟ ئەنجومەنی نیشتمانی لە یاسای كرێی گواستنەوە دەكۆڵێتەوە

ڕۆژی دووشەممەی داهاتوو ڕێكەوتی یازدەی نیسان ئەنجوومەنی نیشتمانی لە پرۆژەی یاسای كرێی گواستنەوەی ئەو ئۆتۆمبیلانە دەكۆڵێتەوە كە كرێژمێریان تێدایە .

بەڕێز نعیم حداد سەرەكی ئەنجومەنی نیشتمانی ئەمەی لە كردنەوەی یەكەمین دانیشتنی بەستنی ئەم ساڵی ئەنجوومەندا ڕاگەیاند .

ووتیشی نوێنەران لە وەزارەتی گواستنەوەو هاتوچۆو نیقابەی گواستنەوەو ئەمینداریێتیی پایتەختو بەڕێوەبەرێتیی گشتیی هاتوچۆو لیژنەی ڕێكخستنی بازرگانیو سەرەكی دەزگای گشتیی نرخدانان بۆ ئامادەبوون لە لێكۆڵینەوەی پرۆژەی یاسای ناوبراودا بانگ دەكرێن .

ئەوەبوو لیژنەی تایبەت بە كۆڵینەوەی یاسای ناوبراو پێشنیارەكانی خۆی دەربارەی پرۆژەكە ئامادەكردو بەشێوەیەكی ڕاستەوخۆیش سوود لە بیروڕاكانی شارەزایانو پسپۆڕو هاووڵاتییان وەردەگرێت تاوەكوو پێشنیارەكانی چڕتر بین كە لە دانیشتنی داهاتووی ئەنجوومەندا دەخرێنە بەردەمی ئەنجومەن .

ئێران لە ناوەوە

ڕەجەوی داوا دەكات كوشتن‌و برینی دژ بە كوردەكان ڕابوەستێنرێت

نێزگەی تاران پەروەردەی لەسەر ئەوە لاداوە كە كوشتارێكی توندو تیژ لە نێوان چەكدارە كوردەكانو پاسەوانانی خومەینیدا لە ناوچەی كوردستانی ئێراندا بەردەوامە .

نێزگەیە لانی ئەوەی لێداوە كە پاسەوانەكانی خومەینی توانیویانە ٢٥ چەكداری كورد بكوژن‌و نۆزدەی دی زامدار بكەن‌و پێنج كەسیش بگرن بەڵام نێزگەكە زیانەكانی پاسەوانەكانی خومەینیی لەم جەنگەدا پشتگوێ خستووە .

ئەمەو مەسعود ڕەجەوی سەرەكی ئەنجومەنی نیشتمانیی بەرهەڵستی ئێرانی لە پاریس بانگەوازێكی ئاڕاستەی ڕێكخراوە دەوڵەتیو دەوڵەتانی جیهان كردووە ئەوانەی حەز لە ئاشتی دەكەن داوای لێكردوون كارێكی ئەوتۆ كوشتن‌و برینی دڕندانە كە لە لایەن ڕژێمی خومەینییەوە دژ بە لادێ نشینە كوردەكانی ناوچەی كوردستانی ئێران دەكرێت ، ڕابگیررێت .

سەرەكی ڕێكخراوی موجاهیدی خەلق داوای لە گەلانی ئێران كردووە بەهەموو ڕێگایەك بەرەنگاری ڕژێمی فاشستیەت ببنەوەو داوای لە سوپای ئێرانیش كردووە بچێتە ڕیزی بەرهەڵستیی نیشتمانیی كوردەوە بۆ خێرا ڕووخاندنی ڕژێم .

تریاك

لە ئێرانەوە بە قاچاغی دەبرێ بۆ توركیا

ئەنقەرە : لە سەرچاوەیەكی توركیاییەوە زانراوە كە وا (١٨) كیلۆگرام مۆرفینی ئێرانی كە نرخەكەی نزیكەی پێنج ملیۆن دۆلارە لەسەر سنووری ئێرانو توركیا لە ناوچەی واندا گیراوە .

لەم چالاكییەدا كە تیپی تایبەتی دژی تریاك كردوویەتی سێ كەس گیراون . بەڵام هێشتا هەر بە شوێن پێنج كەسی تریشدا دەگەڕێن .

كاربەدەستێكی فەلەستینی : دوژمن شەڕێكی كیمیایی فراوانی دژمان بەرپاكردوە

فەلەستینی داگیركراو : ئاژانسەكان : بێزاریو نارەزایی لە شارو دێهاتەكانی ڕۆخی ڕۆژاوادا پەرەی سەندوە پاش ئەوەی كۆمەڵێكی زۆر لە كچە فەلەستینییەكان بران بۆ نەخۆشخانەكان بەهۆی دەركەوتنی كاری ژار پێدانەوە و لە هەمان كاتیشدا كاربەدەستە زایۆنییەكان هاتوچۆیان لە شارو دێهاتەكانی ڕۆخدا قەدەغەكرد .

لە شاری خەلیلدا دانیشتووە عەرەبەكان خۆپیشاندانێكیان دژی ئەم دەرمانخواردكردنە كردو نیشتەجێ زایۆنییەكانو هێزەكانی داگیركەر ڕووبەڕوویان بوونەوەو خۆپیشاندەرێكی ١٤ ساڵەیان بریندار كرد . لە هەمان كاتیشدا كاربەدەستە زایۆنییە داگیركەرەكان بڕیاری داخستنی قوتابخانەكانیان دا بۆ ماوەی شەش ڕۆژ بێ ئەوەی هۆیەكەی باس بكەن .

هەواڵەكانی تری خەلیل وا دەگەیەنن ئاوی خواردنەوەیش ژراوی كراوەو سێ كەس لە پاسەوانەكانی مزگەوتی ئیبراهیم تووشی بوون .

لە شاری نابلسدا بۆمبایەكی دەستی فڕێ درایە سەر دەستەیەكی ئێشكچی زایۆنیو دوو سەربازی زایۆنی پێ بریندار بوون .

لە قودسی ڕۆژهەڵاتیشدا دوو ئافرەتی فەلەستینی بە گوللەی نیشتەجێ زایۆنییەكان بریندار كران .

لە لایەكی كەیشەوە سەرەكی شارەوانی نەبتە كە لە كار دوورخراوەتەوە وتی سوپاو حكومەتی زایۆنی خەتاباری ئەم دەرمانخوارد كردنەو مەبەست لەمە تاقیكردنەوەی شەڕێكی كیمیایی فراوانە .

هەموو توانایەك بۆ پشتیوانی سەرکەوتن

بیروڕای مرۆڤایەتی و هەڵوێستی

باوەڕانەی پرشنگداری حزبی

سەرکردە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست

لە یادی ٧ نیساندا

تاقمەکانی نەیاری حزب هەوڵ دەدەن لە بارەی ناویەوە ، لەم بوارەدا چەواشەکاری بکەن ، ئـەوان دەڵێن : چۆن دەبی کورد (بۆ نموونە) ببێ بە ئەندامی حزبی بەعسی (عەرەبی) سۆشیالیست ؟

وەڵامی مەبدەئی راست ئەوەیە ، کە سیفەتی (عەرەبی) حزب سیفەتێکی رەگەزی نیە ، بەڵکو سیفەتێکی نەتـەوەیی ئینسانی‌ی شارستانی‌یـە ، بەومانایەی کە پەنجەمان بۆ کێشا ، لەبەر ئـەوە شتێکی ئاسایی‌یە ، کوردێك یان هاووڵاتێکی خەڵکی خوارووی سودان ئەندامی حـزبی بەعسی عـەرەبی سۆشیالیست‌بن ، کـە ئارەزووی رەوای ئەو بەرەو پێشکەوتنی رۆشنبیری‌و کۆمەڵایەتی ، لەچوارچێوەی ئارەزووی گشتی نەتەوەی عەرەبدا بەرەو پێشکەوتنی سـیاسی‌و ئابووری‌و کۆمەڵایـەتی‌و رۆشنبیری ، دەگرێتە خۆی روەو وەدی‌هێنانی یەکێتی وئازادی‌و سۆشیالیزم لە چوارچێوەی ژیانێکی هاوبەشی نـاو یەك‌وڵاتدا .

بەڵام لـە باری سیاسی‌یەوە ، حـزب توانی چارەسەری‌یەکی چـاکی بەرامبەر بـۆ مەسەلەی ئارەزووی کـوردان لەپێشکەوتنی رۆشـنبیری‌و کۆمەڵایەتی دابنێ ، لەچوارچێوەی یەك دەوڵەت ، لەعراقدا ، کە هەویەی عەرەبی گشتی هەیە بەو مانا نەتەوەیی‌و ئینسانی‌و شارستانیەی کە باسمان‌کرد ، ئەمەش بەهـۆی تاقیکردنەوەی ئۆتۆنۆمی‌یەوە کـە لەعراقدا لە ئاداری ١٩٧٤دا هێنرایە دی‌و ئێستا وا پێ‌ی قایم دەبێ‌و پێش‌دەکەوێ .

ئەم‌چارەسەرە ، لـە بنەرەتدا ، ئـەشێ بۆ چارەسەکردنی هەموو مەسەلەکانی نەتەوەکان لـە نیشـتمانی عـەرەبدا بەکاربهێنرێ ، هـەروەها ئیجراناتەکانی شۆڕش لەسەر دانی مافە رۆشنبیریەکان بـە سریان‌و تورکمانەکان نموونەیەکی زینـدوو ئیلهام‌بەخش دروست‌دەکا بۆ چارەسـەر کـردنی مەسەلەی ئەو نەتەوەو قەومە بچووکانەی کە لـە نیشتیمانی عەرەبدان .

بەنیسبەت لقی حـزبی بەعـسی عـەرەبی سۆشیالیستەوە لە عیراق، ئەویش وەکو گەلێك لـە لقەکانی تری حـزب ، هـەر لەسەرەتاوە لەباری عەمەلیەوە لەچوارچێوەی ئـەم سایشتە زانسـتی‌یە راستەدا رەفتاری کردوە ، بۆیە هەر لە سەرەتای دروست‌بوونیەوە گەلێکی لە تێکۆشەرانی کوردو لە نەتەوەکانی تر گرتۆتە ریزەکانی خۆی‌وبوونی تێیـدا شتێکی بەتەواوەتی سروشتی بوە .

یانزەمین کۆنگرەی نەتەوەیی ، لەسەر بنەرەتی ئەو هۆ تیۆری‌و مێژوویی‌و واقیعیانەی کە پەنجەیان بۆ کێشرا ، بەشێوەیەکی روون دووپاتی دەکاتەوە کە حـزبی بەعـسی عـەرەبی سۆشیالیست ئەوحزبە پێشرەوەیە کە نوێنەری جەماوەرە ، هەموو ئـەو جەماوەرەی کە لە نیشتیمانی عەرەبدا دەژی ، زمان‌و هێمای نەتەوەیی‌یان هـەر جۆرێك‌بێ ، و ئـەو بەرگریکەری ئەمینە لـە مەسەلەکەیان وتێکۆشەری سەرسەختە بۆی ، وئەو خۆی بەرەو ئازادی‌و بەرەو کۆمەڵگای سۆشـیالیستی یەکگـرتوو لەنیشتیمانی عەرەبدا سەرکردەیی‌یان دەکا .

سەرکردایەتی نەتەوەیی
مەسەلەی کەمایەتی‌یە
نەتەوەیی‌یەکان لە نیشتمانی
عەرەبدا

براینە مێژووەکەتان وەبیر دەخەمەوە ، هەندێ لە سەرکردەکانی عیراق ـ لەمانە هـەندێ لـەو سەرکردانەی کە لە سـەردەمە رابوردوەکانـدا فەلەستینیان رزگارکرد ـ هەندێکیان لـە ژووررووی عیراق بوون ، هەندێکیان هی ئێرە بوون ، لەخـاکی کوردستان ، بەڵام چوون بۆ قودس بۆ ئەوەی رزگاری کەن ، نەچوون بۆ قودس بەو ناوەی کـە بەتەنیـا نوێنەری کوردانن بۆ رزگارکردنی قودس‌و ، نەچوون بۆ فەلەستین ، پێش ئیسلام بۆ رزگارکردنی فەلەستین لەبەر ئەوەی کە کوردن‌و بەس ، بەڵکو چوون بـۆ ئەوێ بۆ ئەوەی فەلەستین رزگاربکەن وەك کوردی عیراقی لەیەك گەل کە ناوی (گەلی عیراق)ەو ، ئـەم گەلەش مێژوویەکی کۆنی هەیەو لەچەند پەیوەندی‌یەکی زانراوداو لە چەند بیروباوەڕێکی ناسـراو بـەوەی کە پەیوەندی بە نیشتیمانی عەرەبی‌و گەلی عەرەبی‌یەوە هەیە لە نیشتیمانی گەورەدا مایەی شانازی پێوەکردنە،

با پتر لەگەڵتاندا ڕاشکاو (صـریح) بین ، هەروەك ئێمە بەمە ناسراوین ، پارتی کۆمۆنیسـتی عیراق دەڵێ : ناکۆکی لە نێوان نەتەوەیی کوردو لەنێوان کۆمۆنیزمی‌ی مارکسیزمی‌دا نی‌یە ،، کەوابوو جـۆن ناکۆکی لەوەدا نی‌یە مادام کۆمۆنیـزم تیورێکی ئینتەرناسیۆنالی‌بەو هەرگیز بڕوای بە نەتەوەکان نی‌یە؟ باشە چۆن ناکۆکی لەوەدا ئەبێت کـە کورد ببێ بە بەعسی ، لەپێناوی ئەوەدا کە نەتەوەی کورد گەشە بکات‌و لەسێبەری عێراقی یەکگرتوودا پشت بـە بنەڕەتە راستەکانی ببەستێ ؟!.

ئێمە هیچ ناکۆکی‌یەك لە نێوان کوردو بەعسی‌دا نابینین ،، کورد هەر بەکورد دەمێنێتەوە ، بەهەموو مانا تایبەتی‌یەتیەکانیەوە ، لەچوارچێوەی یـەك نیشتیمان‌و یەك گەلدا ، ئێمەش ، بڕوامان بە نەتەوە کوردی‌یەکەی هەیەو ، هەروەها هیچ ناکۆکی‌یـەك لەوەدا نی‌یە کە مرۆڤ عێراقی‌یـەکی (صمیمی) دڵسۆزی نیشتمانی گەشەکردوی سەربەخۆ بێت‌و لەهەمان‌کاتدا عێراقیەکی کوردو عیراقی‌یەکی عەرەب‌و عیراقی‌یەکی تورکمان بێت ،، هەروەك ئەوەی ناکۆکی لە نێوان ئەوەدا نی‌یە کە عێراقی‌ی سەر بە عراق‌بێت‌و لەئایین‌دا یاخود لە باوەڕدا لەگەڵ ئەم عێراقی‌یە یاخود ئەوی تردا جیا بێت ، ئەو نەتەوانەی لەنێو ئێمەدان کەمترن لەوانەی کە لەزوربەی دەوڵەتانی جیهـاندا هەن ، بەڵام ئەوان ، لەگەڵ ئەمەش‌دا ، یەك گـەل پێك‌دێنن ، ئەمەش لایەنەکانی کۆمیتەی ناوەندی پارتی کۆمۆنیست باسیان ناکەن ، ئەم ناوەندانە (الاوساط) دەیانەوێ گەلەکەمان تەفرە بدەن، هەروەك گەلەکەمان نەزانێ لەم راستی‌یانە نەگات‌و ، هەروەك گەلەکەمان نەزانێ کە زوربەی دەوڵەتانی جیهان پتر لە یەك نەتەوەیـان تێدایە ،، بەڵام هەموویان لەیەك دەوڵەت‌و لەیەك گەلدا ڕێکخراون‌و ،، لەسێبەری یەك گەل‌و یەك دەوڵەت‌و لە سێبەری بارو دۆخەکانی ئاشتی‌و بنیـات نانی هاوبەشی‌یانەی دەوڵەتدا مافەکان گەشە دەکـەن . هەندێ لایەنی کۆمیتەی ناوەندی پـارتی کۆمۆنیستی عیراقی ئەم جۆرە رەفتارە لەگەڵ ئێوەدا ئەکات ، بـۆ ئەوەی مەبەستە سیاسی‌یە دوورەکانی بشارێتەوە ، هەروەك بەتاکتیکێکی دیاری‌کراو هەڵس‌و کەوت لەگەڵ هەندێ ناوەندی ئایینی ئەکات، هەرچەندە کۆمۆنیستەکان دان بە ئایین‌دا نانێن‌و لەبیروباوەڕەکەیاندا بەشێوەیەکی روون بەرهەڵستی ئایین ئەکەن .

ئەو کاتە بەسەرچوو کە بتوانرێ مەفهومە هەڵەو لەرێ لادەرەکان ، یاخود مەفهومە خاینانەکان بەسەر گەلە تێکۆشەرە نەبەزەکەمان لەکوردستان‌دا یاخـود بەسەر گەلەکەمان لەهـەربەشـێکی خاکی عێراقدا تێبپەڕێنرێ .

براینە ، ئێستا کاتی ئەوە هاتووە کـە پێکەوە عێراقی سەربەخۆی گەشەکردو بنیات بنێین کـە لەگەڵ هەموو دەوڵەتانی جیهان لەسـەر بنـەرەتی یەکسانی‌و بەرژەوەندی هەردوو لاو بەبێ مل‌کەچی‌و کلکایەتی هەڵس‌و کەوت بکات ، ئەوکاتە هاتووە کـە هەریەکێك لەئێمە ئەتوانێ بەشەرەفەوە کار بۆ عێراق بکات‌و بەشەرەفەوە چاودێری عیراق بکات‌و داکۆکی لە عیراق بکات‌و هەوڵ بدات بۆ ئەوەی عیراق بە گەل‌و خاك‌و مێژوو هەروەها لە پاشە رۆژیشدا بەیەکگرتوویی بمێنێتەوە .

ئەم قسـەیە لیرەوە (لەکوردسـتان)ەوە ، لەسلیمانی خۆشەویستەوە لەلای هەموو مرۆڤێکی عیراقی‌یەوە ، ئاراستەی هەموو ئەواتە ئەکرێت کـە ئەیانەوێ لە هەڵوێستە هەڵە کۆنەکانیان بگەڕێنەوەو بۆ هەموو مرۆڤێکی (صمیمی) کە ئەم خاکەی خۆش ئەوێ‌و ئەم گەلەی خۆش ئەوێ‌و بڕیاری‌داوە کـە لە هەڵوێستە کۆنەکانی پەشیمان بێتەوەو ، ئێمـە بەناوی سەرکردایەتی‌یەوە رایدەگەیەنین کـە هەموو ئەوەی رابورد ڕۆیشت‌و تەواوبووو جارێکی تـر گەڕانەوەی بۆ نی‌یە .

ئێمە بە پارتی کۆمۆنیستی عێراقی دەڵێـین . بەسەرکردایەتی‌و رێکخراوەکانی خوارەوە ، ئەگـەر وابزانن کەئێمە شوێن‌پێ‌ی‌هیچ دەوڵەتێکی جیهـان یاخود هیچ بیروباوەڕێك کەوتووین کە بڕوامان پێ‌ی نی‌یە ، ئەوان بەهەڵەدا چوون چونکە ئێمە لەخۆمـان‌و بەرژەوەندی‌و بیروباوەڕمان بەولاوە شوێن پێ‌ی کەس ناکەوین . و ئێمە هەمیشە خۆمان بڕیار لەسـەر بەرژەوەندی عێراقی‌یەکان ئەدەین بەو شێوەیەی ئەوان دەیانەوێ‌و ، بەو لایەدا کە هەڵی‌دەبژێرن ، بۆ دابین کردنی ئێستاو پاشەرۆژیان ، وە ناکرێ کلکی هیـچ بێگانەیەك بین دۆسـت بێ یان دۆست‌نەبێ ، وە لەگەڵ بێگانەکاندا بەیەك ناگەین ، جا رەنگیان هەر چۆنێك بێت ، تەنیا لە سەر بنەرەتی بەرژەوەندی بـەکانی عیراق نەبێ، چونکە هەر بێگانەیەك ، دۆست یان دۆست نەبێ ، هەر تەنیا رێزی ئەم جۆرە کەسانە ئەگرێ . بۆ ؟! چونکە ئەویش خۆی وایە،کاتێك هەڵس‌وکەوتمان لەگەڵدا ئەکات ، لەسەر بنەڕەتی بەرژەوەندی‌یەکانی گەلەکەی‌و بەرژەوەندی‌یەکانی وڵاتەکەی هەڵس‌وکەوت ئەکات .

بۆچی بێگانە لەسەر بنەڕەتی بەرژەوەندی‌یەکانی گەلەکـەی‌و بـەرژەوەندی‌یەکانی وڵاتەکـەی هەڵس‌وکەوتمان لەگەڵا ئەکات‌و ئێمەیش لەسـەر بنەڕەتی‌بەرژەوەندی‌یەکانی گەل‌و خاك‌و پاشـەرۆژو ئێستامانین .

هاوڕێ صدام حسین
یەك گەل‌و یەك چارەنووس

لە تواناماندایە دووپاتی بکەینەوە کە ئەرکی یەکێتی نیشتمانی‌ی سەرتاپاگیری‌و چەسپاو بەدی‌هات ، هەروەها چارەسەری دیموکراتی‌ی نیشتمانی‌یانەی مەسەلەی کوردیش بەدی‌هات . کەچی ئـەم دەستکەوتە مێژوویی‌یە تاوەکوو ئێستایش هـەر تووشی پیلان دەبێت ، چونکە هێزە ئیمپریالی‌یەکان‌و، قەوارەی زایۆنی‌و، ڕژێمی سووریاو، ڕژێمی لیبیاو، چەند هێزێك کە لە سەر کۆمەڵەی سـۆشیالیستی حسێب دەکرێن‌و ، ڕژێمی ئێران ، هەموویان ، چی لە چوارچێوەی رێکخستنی‌دا بێت ، یان هەر یەکەو بە جیاو ، بە گوێرەی هەر حاڵەتێك ، کار دەکـەن بۆ پشتگیری‌کردنی هەندێك هێزی بەکرێگیراوو خاین لە پێناوی تێکدانی بارودۆخ لە ناوچەی سەرووی وڵاتدا ، ئەوەبوو جم‌وجوولی ئەم هێزانە لە بارو دۆخی جەنگ لەگەڵ ئێراندا پەرەی سـەندووە . لەم بارەیەشەوە ئەوا رژێمی سـووریا دەورێکی تایبەتی‌ی هەیە . ئەم رژێمە گومان‌لێ‌کراوو کینە لە سکە بەرانبەر بە حزب‌و کە دەستیشی لە نەخشـە تایەفەگەری‌و بەش‌بەش‌کردنەکان‌دا هەیە لە ناوچەکەدا هەر لە سەرەتاوە یاری‌ی بە کاغەزی یاخی‌بوون لـە سەرووی وڵات‌دا کردووە ئەگەرچی رەخنەی لـە حزب‌و شۆڕش گرت لەبەر ئەوەی بەیاننامـەی ئازاری ١٩٧٠یان دەرکرد بەوەی کە (دەسـت لێ بەردانی) عەرەبایەتی‌ی عیراقی تێدایە ئەوا ئەم رژێمە پەیوەندی‌ی هاریکاری‌ی لەگەڵ تاقمەکەی بەرزانی‌دا بەست‌و دەزگاکانی موخابەراتی چەکیان بەو تاقمەیـە دەدا بە تایبەتی لە کاتی یاخی‌بوونی نێوان ئـازاری ١٩٧٤و ١٩٧٥دا . پاش سەرکوت کردنی ئـەو یاخی‌بوونەیش موخابەراتی رژێمی سووریا باوەشی بۆ زەلامە یاخی‌بووەکان گرتەوەو ئێستایش هـەر هاریکاری‌یان لەگەڵ‌دا دەکات بە رێکخستن لەگـەڵ شیوعی‌یەکان‌و لەگەڵ چەتەگەری‌یەکانی حزبی دەعوەو رژێمی ئێران‌دا .

لەم ساڵانی دوایی‌یەشداو ، بە پاڵپێوەنانی کینە لە سکی‌ی رژێمی لیبیا دژ بە حـزب‌و شـۆڕش‌و ، دەست‌پێ‌کردن لە رەفتارە گومان لێ کراوەکانیەوە ئەم رژێمەوەیش پەیوەندی‌ی لەگەڵ زەلامە بە کرێ‌گیراوو گومان لێ کراوەکانەوە بەست ئەوانەی کە هـەوڵی ئەوە دەدەن سەرلەنوێ لە سەرووی وڵات یاخی‌بوون هەڵبگرسێننەوەو ، ئەمیش باوەشی بۆ ئەم زەلامانەو زەلامە بەکرێ‌گیراوەکانی تر گرتەوە کە پیلان دژ بـە حزب‌و شۆڕش‌و یەکێتی‌ی نیشتمانی دەگێڕن .

بەڵام ڕاستی‌ی قووڵ ئەوەیە کە هەموو ئـەم هەوڵانە هیچ نین ئەوە نەبێت چـەند هـەوڵێکی نائومێدی‌یانەن ناتوانن زیان بە هێزی حزب‌و شۆڕش بگەیەنن‌و هەموو ئەو هەوڵانەی کە تێ‌دەکۆشـن نائاسایشی لە ناوچەی سەروودا دروست‌بکەن هیچ نین چەند هەوڵێکی (تەکنیکی) نەبێت لە جەماوەری فراوانی کوردەوە دابڕاون ، کە نارەزایی خۆیان دژیان دەردەبڕن‌و بە توندو تیژی ڕوو بە ڕوویان دەوەستن‌و گردبوونەوەی قووڵ‌و فراوانی خۆیان لـە دەوری حزب‌و شۆڕش‌و سەرکردە دەردەبڕن . ئێمەیش لـە توانانی سەرکوت‌کردنی ئەم دیاردەو بارە نائاسایی‌یانەو بۆ بەرەو پێشەوە چوون لەسەر ئەو رێگایەی کـە شۆڕش دەستی پێ کـردووە ، ڕێگای یـەکێتی‌ی نیشتمانی‌و ، دروست‌کردنی بنەماکانی ئاشـتی‌و سەقامگیری‌و پێشکەوتن ،زۆر دڵنیاین .

ڕاپۆرتی ناوەندی‌ی
نۆیەمین کۆنگرەی هەریمایەتی
حـزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست
حوزەیرانی ١٩٨٢

Institut Kurde de Paris

هەموو توانایەك بۆ پشتیوانی سەرکەوتن

لە وڵاتی صدام حسین دا

وشەی کوردی گەورەتر دەبێت

رۆژ لــــە دوای رۆژ سەرەکی تێکۆشەرمان صدام حسین ئەو راستیـیـــــە دەسەپێنێ کە رۆڵەی بەوەفاو رابەری لێهاتووی گەلـــی عیراقە بە کوردو عەرەبیەوە.

قسەکانی سەرەکـــی فەرمانـــدە لە کــۆڕی لێکۆڵینـــەوەی کارنامەی دەزگای رۆشـــــنبیریو بڵاوکردنەوەی کــــوردیدا ، دەشێ هەمیشە وەکــــو بەرنامەیەکی کار لەبـــەردەم هەموو رۆشنبیرێکی کورددا ـ بێو ، مانای وەفـــاداریو دلسۆزیان لێ هەڵەێنجێنێ ، صدام حسینی مرۆڤو رابەر بێ پەرواو بە ئەوپـــەڕی بڕوای بـــە گەلـــی عیراق زۆر بە وردی لایەنـــە تایبەتی یەکانی بوونی نەتەوەی کوردی لەژێر خێوەتــــی

مەزنی عیراقدا یەکـــــالا کردەوەو ، خۆشەویستی بێپایانی خۆی بۆ کـــورد وەکو بەشێکی لە دابـــڕان نەهاتوو لەگەلی عیراق ٠ ٠ زۆر بە روونیو بە وشـــەی پاکو بێگەرد راگەیاند ٠٠٠

هەموو نیشتمان پەروەرێکی دلسۆز دلنیایە لەوەی کـــە رەوتی عیراقی سەربلند بـــە رابەرێتی سەرەکی مـــەزن صدام حسین هەمیشە لـــە پێشکەوتنذایەو هێز نیە بتوانێ رێگەی پێ بگرێو ٠٠٠ هەموو پیلانو جموجولێکی گومـــان لێکراو لەبەردەم ئیرادەی لەروخان نەهاتـــــووی گەلەکەماندا سەرنگون دەبێو، ئەوانەش کە لەسەر ئاوازی ناڕەسەنی دوژمنانو لەســـەر دەهۆڵو زورنای خومەینـــی دەبەنگو نوکەرانـــــــی هەڵدەپەڕن ٠٠ تەنهـــــا رووڕەشیان بۆ دەمێنێتەوە٠٠٠ چونکە هەر ئەو کەسانــــە رووسوورو شەرفمەندن کە لەگەل گەلەکەیاندا دەبنو، لە گەورەترین پیلانا کە تووشی نیشتمانبوە دەچن بەدەنـــگ وڵاتەکەیانەوە ٠٠٠

گەلێك صـــدام حسین سەرکردەی بێت بەزیـــنو روخان بە خۆیەوە نابینێو هەر لە وڵاتی صدام حسیندا وشەی پیرۆزی کوردیشـــ ورشەدارتر دەبێو گەورەتـــر

محمد محی‌الدین محمد
جێگـــری ئەمینـــداری رۆشنبیریو لاوان

سەرۆکی زانکۆی صلاح‌الدین:

ووتەکەی سەرەکی فەرماندە دەرگایەکی نوێ لەبەردەم رۆشنبیریی کوردیدا دەکاتەوە

نووسینگەی هەولێـــر

شێرزاد عبدالرحمن

لەبەر رۆشنایی ئـــەو ووتە مێژوویی‌یەی سەرۆکی فەرماندە لە کاتـــــی لێکۆڵینەوەی کارنامـــەی ساڵانەی دەزگای رۆشنبیریو بڵاوکردنەوەی کــــوردی خوێندیەوە رۆژنامـــەی « هاوکاری » چـــاوی بە سەرۆکی زانکۆی صلاح‌الدین کەوت بۆ دەرخستنی بایەخی ئەو ووتە بەنرخەو لـــــە وەڵامدا دوکتۆر خســــرۆ شالی قسەی بۆ کردیـــنو ووتی :

● ئامادەبــــوونو بەشداریکردنی سەرۆکـــی فەرماندە تێکۆشەر صـــدام حسین بۆ گفتوگــــۆکرن دەربارەی دانانی بەرنامـــەی کاری ساڵانەی دەزگـــــای رۆشنبیریو بڵاوکـــردنەوەی کوردی لە بەغداو لـــە رۆژی ٩ی ئازاردا ، جارێکی تـــر دووپاتی دلسۆزیو وەفاداری سەرۆکی فەرماندەی کردەوە بەرامبەر بە نەتەوەی کـــورد لە عیراقداو بەرەو زیاتـــر پێشەوە چونی رەورەوەی کاروانی رۆشنبیریمـــانو بایەخدانی فراوانــــتر بەرۆشنبیری کوردیو ئەمەش یەکێکە لە دەسکەوتـــــە پیرۆزەکانی شۆڕشـــی ١٧ـ٣٠ی گەلاوێژی مەزنو هەمیشە تەقەللای گـــەورەی بۆداوە ٠ جا ئەگەربێـــتو لەبەر رۆشنایی ئەم سەردانەی هەڤالی تێکۆشەر ئاوڕێـــك لە ئەدەبو رۆشـــــنبیریو رۆژنامەگەری کوردی بدەینەوە زۆر لایەنمان بـــۆ روون ئەبێتەوە ، لەوانەش خوێندن لە قوتابخانەکاندا کە بـــوە بە زمانی کوردیو دەرچونی رۆژنامەی « هاوکـــاری »و گۆڤـــاری « بـــەیان »و « رۆشـــنبیری نـــوێ »و « کاروان »و « نووســـەری کورد »و «ئۆتۆنۆمی»و بوونی زانکۆیەك لە ناوچـــــەی ئۆتۆنۆمیداو دەرچـــونـــی چەندەها کتێبی کـــوردیو دامەزراندنی دەزگـــــای رۆشنبیریو تاد ، ئەمانــــە هەمووی خۆی لە خـــۆیدا ئاوڕدانەوەیەکی پیرۆزە لــــە لایەن پارتو سەرکردەوە بە گشتیو سەرۆکی فەرمانـــدە بەتایبەتی هەروەکو بەرێزی لە ووتە بەنرخەکـــــەیدا دووپاتی ئەم راســـــتی‌یەی کردەوەو ووتی :

« با رۆژنامەو گۆڤارەکـــان

بروانە ل : ١١

پەنجەکانی سەرەك

هەڵکەوتو

رێکەوتو

دەستکەوت

نەجات رەفیق حیلمی

● لە مێژووی عیراقـی‌خۆشەویستماندا لە مێژووی دورو درێـــــژی ڕوداوی‌رابوردویدا ، سەرۆکێکـــی وا هەڵنەکەوتبوو کە بە نـاوقوڵایی دەرونی میللـــەتدا بگەڕێتو بتوانێ نزیـــــك بە هەستە تایبەتیەکانـــی بێتەوە ٠

سەرۆکێك هەمــــو شتێك بخاتە ئەستۆی خۆیو پشت بە کەسی نەبەستێ سەرۆکێك چاك بزانێ کــە هەر شتێك بخاتە ئەستۆی یەکێکی کە لە ئەنجامدا ئەبێ هەر خۆی پەنجەی بـــۆ درێژ بکاتو دەستێکــی تێوەربدا بۆ ئەوەی ئــەو شتە لە سستیو ماتـــی کزی هەڵسێنێتەوە ٠ە بیخاتە سەر شانۆی رووداوەکانـــی میللیو لە مێژودا تۆمـــار بکرێ ٠

● مەسەلەی رۆشنبیریی کوردی دراوەتە دەست خاوەن بیروڕا ، خاوەن مێــــژووی زمانەوانیو رۆشنبیرانــــی کورد بەڵام پەنجــــەی جوڵانەوەی سەرۆکی مەزن، ئەو پەنجە پتەوو داڕێژراوو بەهێزەی کە بە توانا تریـــن پەنجە ئەژمێردرێ لە مێـــژوی سەرجەمدا ئەتوانین بلێیـــن وەك تەلیسم شوێنـــەواری خۆی لە هەمو بوارێکـــداو لە هەمو شوێنێکا بەجـــێ دێڵێ ٠

لەبەرئەوە ئەتوانم بڵێم ، لەو ساتەی پەنجەکانی بـــۆ رۆشنبیرانی کورد درێژکرد بە مەبەستی هەڵستانەوەیەکی پیرۆز بە ئەرکی رۆشنبیریو رۆژانە تۆمارکردنی مێژووی ئەدەبیو مێژووی کورد لـــەو ساتەوە ئەبێ هیچ بێهێزیو لاوازی یاخود کەمتەرخەمـــی بواری مەسەلەی رۆشنبیریو بوژانەوەی ئەدەبو فۆلکلورو کەلەپوری کوردیدا نەکرێ ٠

● دەروازەی فراوانـــــی لەبەردەم نوســــــەراندا ئاواڵەکردەوە بەو مەبەستەی کە هەتا بتوانێ نوســــەری کورد تینوێتی‌خۆی بـــــە نوسین بشکێنێ کە کاتێــــك پاراوە بوو ئنجا خۆی ســــەر هەڵئەبڕێو لە زانستـــــی تر ئەگەڕێ ٠ کورد هـــــەر تینوی » ئەدەبو رۆشنبیریو کەلەپور نی‌یە بەڵکو پێویستی به زانستی هاوچەرخ هەیـــە کە ئیمرۆ پێویستی سەرەکی وولاتەکەمانە ٠

ئەو سەربازە پاڵەوانانەی کە گەشکەی سەرکەوتـــن ئەیانگرێو نیشانەی چالاکـــی بە بەرۆکیانەوە ئەکــــرێ تەزوی بەتین بەگیانیانـــا تێ‌ئەبەڕێو کاتێ کە سەرۆك نیشانە شلو خاوەکــــان ئەکاتەوەو بە پەنجاکانـــی خۆی بە بەرۆکیاندا دائەکوتێ قینی تۆڵەسەندن لە ناخیانـــا بەتین تر ئەبێ وایان لێ ئەکات لە ژێر دەستی سەرۆکی باڵا **صـــــدام حســـــینەوە** دەرپەڕن بۆ جەنگ جارێکـــی تر بچنەوە ناو گەرمـــەی شەرو پاڵەوانی خۆیـــــان بنوێنن نەوەك ئەو خەڵاتـــەی پێی بەخشیون پڕ بەپـــــڕی چالاکیو خۆبەختکردنیـــان لە گەرمەی جەنگدا نەبێ ٠

هەر بۆیە خۆشـــی پەنجە لەسەر هەمو شـــتێك دائەنێ کە بیەوێ پەرەبسێنێو ببوژێتەوە ٠

ئەمجارەش وا پەنجــەی پتەوییو هێزی نا بەســـــەر مەسەلەی رۆشـــنبیریو ئەدەبی کوردی هەر بــــەو مەبەستە ئەمەش پەنجــــەی رێزە ٠

ئنجا ئەوی لەسەرشانـــی رۆشنبیرانو ئەدیبی کوردە سوود لەو پیرۆزبایە ببینێو هەست بە شوێنـــــەواری پەنجەکانی سەرۆك بکرێ ٠

چەند وشەیەك دەربارەی ئێستای رۆشنبیریی کوردی

باری رۆشنبیری هـــەرووڵاتێك یا هەر نەتەوەیـــەك لە هەر کاتو زەمانێکدا بەندە بەباری واقیعی ووڵاتەکە لـــەهەمـــوو بوارەکانـــی ژیانی ئابوریو ڕامیـــــاریو کۆمەڵایەتی‌دا ، دەست‌نیشان ـ کردنی لایەنە ڕووناکەکانیش بەستراوەتەوە بەو هـــــەلو مەرجە تایبەتیو بابەتیانـــەی کە ڕووی ڕاستی ئەو واقیعە دەردەخەن ٠

مێژووی ڕۆشـــنبیری کوردیش وەك مێــــژووی ڕۆشنبیری هەر نەتەوەیەکی ـتر خاوەنی خاسیەتـــــی بابەتیانەی خۆیەتی ، هـــەر سەردەمێك یا هەر قۆناغێـــك لە قۆناغەکانی‌دا واقعێکـــی تایبەتی خۆی هـــــەبووە ، پێوانەی دوواکەوتـــــنو پێش‌کەوتنی ئاستـــــــی ڕۆشنبیریەکەشی بـــــــە ڕووانکەی واقیعە کۆمەڵایەتی‌و ڕامیاریەکەوە دەست‌نیشان دەکرێ ، وانە بەپێی بـــاری واقیعیانەی هەر سەردەمێـــك لە سەردەمەکانی ڕۆشـــنبیری کوردی هەڵدەسەنگێدرێ ، جا لێرەوە وەك شتێکی پێویست ئاوڕێك لە ڕابوردو یـــــا سەردەمەکانی ڕۆشـــنبیری کوردی بدەینەوە کـــــــە پیایاپێپەڕیوە لەگەڵ بـــارو سەردەمی ئێستای یـــــا ئەمڕۆی ڕۆشنبیری کـــوردی هەڵی‌سەنگێنین ، دەتوانـــم وەك هەڵســـەنگاندێکـــی کورتو خێرا سنورێك بـــۆ سەردەمێکی یا قۆناغێکـــی ڕووناك لە ڕۆشـــــنبیری کوردی‌دا دابنێم کە لــــە هەموو سەردەمەکانـــــی ڕۆشنبیری کوردی گەشـــو ڕووناك ترو پێش‌کەوتوو ترە، سنوری ئەو سەردەمەش لـــە ساڵی ١٩٦٨ وە دەست ــــ پێ‌دەکات ، وانـــــە دووای شۆڕشی ١٧ـ٣٠ـ گەلاوێژی نەمر کە لە ماوەی (١٥) ساڵدا گەورەتریـــن گـــۆڕانو پێش‌کەوتنی جەخۆیەوە بینـــی لە هەموو بارەکانـــــــی ڕۆشنبیریو هـــــونەریو ئەدەبیو ڕۆژنامەگەریو ٠٠٠ هتد ٠

هەڵبەتـــــە ئـــەو بارە پێش‌کەوتووەش بەهۆی ئـــەو گرنگی‌یە تایبەتـــی‌یەی میری نیشتمانی‌یە لە عیراق بـــۆ پێش‌خســـتنو بـــەرەو پێشەوەچوونی ڕۆشـــنبیری کوردی داویەتی کە بوەتـــە هۆی ئەوەی باری ڕۆشنبیری کوردی ڕۆژ لـــە دووای رۆژ بەرەو گەشـــــەکردنو ڕێك‌وپێکی بڕوات ٠ باشترین بەلگەی گرنگی پێدانیشـــــ بۆ بەرزکردنەوەی ئاستـــــی ڕۆشنبیری کوردیمان ووتـــە بەنرخەکەی سەرۆکی فەرماندە (صدام حسین)ە کە لـــــە ماوەی بەشدار بوونیا لـــــە لێکۆڵینەوەی بەرنامەی کاری دەزگـــــای ڕۆشـــنبیریو بڵاوکردنەوەی کوردیدا لـــــە رۆژی ٩ـ٣ـ١٩٨٣ دا ٠

لەو ووتە بەنرخـــــەدا زۆر لایەنی گرنگـــــی بــــــاری رۆشنبیری کوردی بەتایبەتیو باری ژیانو هەڵس‌وکەوتـــی مرۆڤی عیراقی بەگشتــــی ڕوون‌کردەوەو دەســـــت نیشانی ئەو هەلو مەرجـــە واقیعیانەی کرد کە پێویستە هەموو هاو ووڵاتیەکــــی عیراقی بە کوردو عـــــەرەبو ئکەمە نەتەوەییەکانـــــەوە ڕەچاوی بکەن ٠

ئەوەی شایانـــی‌باسە زۆر بەوردی لایەنە دەروونیەکانو ئەرکو خاسیەتەکانی مرۆڤـــی عیراقی خستەڕوو لەگـــەل ڕوونکردنەوەی پەیوەندی‌یە ڕاستەقینەکانــــــی ژیانو چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵیاو بەرگری کردن لە نیشتمانو بارێزگاری کردن لە یەکبونو یەکێتی نیشتمانی لە عیراقداو یەکخستنی هەموو هـــەولو تەقەللایـــەك لە ژێر دەواری گەورەی عیراقیەتو خزمەت ـ کردنـــــی وولات بــــــۆ دروست‌کردنی ژیانێکـــــی سەرفرازو پێش‌کەوتوو لـــــە هەموو ڕوویەکدا ٠ هەروەها تاکیدی فراوانترکردنـــــی زەمیتەی ڕۆشنبیری کوردی کردو ووتی (با ڕۆژنامـــەو گۆڤارەکان پڕ بن لە باســـــی کوردو مێژووی کــــــوردو ڕۆشنبیریو ئەدەبــــــی کوردی) کە بەڕاستی جێگای ڕەزامەندیو ڕێزلێنانـــــی ڕۆشنبیری کوردە :

ئەو ئاوڕدانەوە دلسۆزانەی سەرۆکی فەرماندە بـــــۆ گەشەپێدانی باری رۆشنبیری کوردی بەتایبەتیو بـــــاری ڕۆشنبیری گەلی عیـــــراق بەگشتی تاکیدێکی تـــــری ڕێزو خۆشەویتی‌یە بـــــۆ داماتووی عیراقێکی نوێی گەشەدار کە ئاواتی هەمـــوو عیراقیەکی نیشتمان پەروەرو دلسۆزە ٠

هەرید زامدار

Institut Kurde de Paris

نووسه‌رو ڕۆشنبیرو هونه‌رمه‌ندانی كورد

ده‌رباره‌ی ووته به‌نرخه‌كه‌ی سه‌ره‌كی فه‌رمانده «صدام حسین» ده‌دوێن

نووسه‌رو ڕۆشنبیران

سه‌ردانی سه‌رۆكی تێكۆشه‌ر هاوڕێ صه‌دام حسین بۆ ده‌زگای ڕۆشنبیری‌و بلاوكردنه‌وه‌ی كوردی

هه‌ڤالی تێكۆشه‌ر سه‌دام حوسێن وه‌ك ڕابه‌رێكی دلسوز هیچ لایه‌نێكی له لایه‌نه‌كانی ژیانی عێراق فه‌رامۆش نه‌كردووه، هه‌رده‌م بیر له‌وه ده‌كاته‌وه، كه چون سه‌ردانی ئه‌م لایه‌نانه بدات‌و ڕێگاو شوێنی باشیان بۆ ده‌ستنیشان بكات، وه هانیان بدات بۆ ئه‌وه له‌سه‌ر ئه‌م ڕێگا ده‌ستنیشاكراوانه بڕۆن‌و درێغی له جێبه‌جێ كردنی ئیش‌و كاری ڕۆژانه‌یان نه‌كه‌ن، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌ش بوو، كه سه‌رۆكی فه‌رمانده‌و ڕابه‌ری ڕاسته‌قینه هه‌ڤال سه‌دام حوسێن سه‌ری له ده‌زگای ڕۆشنبیری‌و بلاوكردنه‌وه‌ی كوردی داو به‌شداری له ووتووێژو قسه‌كانی كارنامه‌ی ده‌زگای ناوبراو كرد وه وه‌ك عیراقی‌یه‌كی دلسۆز هاته مه‌یدانی ئه‌م ووتووێژانه‌و ڕێگای ڕاستی پیشان‌داوو گیروگرفته‌كانی ده‌زگای زۆر شاره‌زاییانه ده‌ستنیشان كردن‌و چاره‌سه‌ری بۆ دانان‌و ڕۆشنبیرانی كوردی گه‌ڕانده‌وه سه‌ر ڕێگای ڕاست‌و هانی‌دان، كه له‌سه‌ر ئه‌م ڕێگایه بڕۆن‌و درێغی له‌جێبه‌جی كردنی ئیش‌و كاری خۆیان نه‌كه‌ن .

بێگومان سه‌ردانی سه‌رۆكی تێكۆشه‌ر صدام حوسێن شه‌ره‌فێكی زۆر به‌رزه بۆ ڕۆشنبیران‌و نووسه‌رانی كورد، چونكه ده‌روازه‌یێكی فراوانی خسته سه‌ر گازی پشت بۆ ئه‌وه‌ی نووسه‌رانی كورد ده‌سته ده‌سته به پێویستی بێنه‌مه‌یدان وخوێنده‌وارانی كورد و خوێنده‌وارانی كورد ووشیار- بكه‌نه‌وه، تا له ڕاستی ژیانی عێراقی ئه‌مڕۆ بگه‌ن‌و له‌و مه‌یدانه‌وه خزمه‌تی كوردو ووشه‌ی كوردی بكه‌ن . ئه‌م سه‌ردانه دلخۆشێكی زۆری خسته ناو دلی ڕۆشنبیران، وه بۆ دوژمنانیشی ڕوون‌كرده‌وه، كه پێشكه‌وتنی كورد هه‌ربه‌ته‌نێ خه‌می كورد نیه، به‌لكو خه‌می هه‌موو عێراقیه‌كه‌و خه‌می سه‌ره‌كی تێكۆشه‌ر صدام حوسێنه‌و خه‌می سه‌ركردایه‌تی حزب‌و شۆڕشه له عێراقدا .

دكتۆر

ئیبراهیم عه‌زیز ئیبراهیم

● له‌به‌ر ڕووناكی ووته‌كه‌ی سه‌ره‌كی فه‌رمانده صدام حسین له ده‌زگای ڕۆشنبیری‌و بلاوكردنه‌وه‌ی كوردیدا ...

ئیمه‌ی كورد له كوردستانی ئوتونومیدا پێویسته له ناخی دلمان شانازی به عیراقی خوشه‌ویست‌و گه‌وره‌مان بكه‌ین، وه‌ك بیبیله‌ی چاومان بیپارێزین، چونكه پاراستنی عیراق پاراستنی مان‌و وجودی كوردو ووشه‌ی پیرۆزی كوردیه .

كه‌واته با خامه‌كانمان زیاتر بخه‌ینه كار بۆ خۆشه‌ویستی عیراقی قادسیه‌و سه‌ره‌كی فه‌رمانده صدام حسین بایه‌كێتی عیراقمان بكه‌ین به شووره‌یه‌كی پۆلایین تا سنووره‌كانمان له هێرش‌و ده‌ستدرێژی خونده دلڕه‌شه‌كانی قوم بپارێزین‌و سه‌ركه‌وتنی گه‌وره‌تر وه‌ده‌ست بهێنین تا دوژمنانی عیراق پێ‌بێنینه هه‌ژان .

به‌هێزبوونی یه‌كێتی عیراق مانای ئه‌وه‌یه گه‌لی كوردمان زیاتر له‌ژێر ئالای ئازادی عیراق ئه‌گه‌شێته‌وه وه پێش ده‌كه‌وی‌و كوردایه‌تیمان ده‌رازێته‌وه .

ووته به‌نرخه‌كه‌ی سه‌ره‌كی فه‌رمانده صدام حسین له ده‌زگای ڕۆشنبیری كوردی به‌رپێچی هه‌موو ئه‌و پروپاگه‌ندانه‌ی دژ به كوردو عیراقی دایه‌وه كه وتی (با ڕۆژنامه‌و گۆڤاره‌كان پڕبن له باسی كوردو ڕۆشنبیری‌و ئه‌ده‌بی كورد).

جلال ملا حسن خوشناو

مامۆستای قوتابخانه‌ی ده‌شتی - هه‌ولێر

● ئاماده‌بوونی سه‌ره‌كی فه‌رمانده صدام حسین‌و هه‌روه‌ها وته به‌نرخه‌كه‌ی كه له كاتی لێكۆلینه‌وه‌ی كارنامه‌ی سالانه‌ی ده‌زگای ڕۆشنبیری‌و بلاوكردنه‌وه‌ی كوردی خویندیه‌وه نیشانه - یه‌كی پرشنگداره له ئاسۆی ڕۆشنبیری كوردی‌داو جێگای شانازی هه‌موو ئه‌دیب‌و ڕۆشنبیرێكی كورده كه به گیانێكی دلسۆزانه شانازی به عیراقیه‌تی خۆیانه‌وه ده‌كه‌ن وه‌ك شانازی به كوردایه‌تیه‌كه‌یان .

من لێره‌دا به پێویستی ده‌زانم كه ڕۆشنبیری كورد ئه‌ركی سپێراوی سه‌ر شانی به‌وپه‌ڕی سه‌ربه‌رزی - یه‌وه جێبه‌جێ بكات‌و به شێوه‌یه‌كی وا كه ئاستی یه‌كێتی نیشتمانیمان به‌رز بكاته‌وه به‌تایبه‌تی له‌م دۆخه ناسكه‌ی ئێستای ولاته‌كه‌مان‌و هه‌روه‌ها وته به‌نرخه‌كه‌ی سه‌ره‌كی فه‌رمانده‌ش بكاته به‌رنامه‌یه‌ك بۆ كاركردن بۆ به‌ره‌وه‌پێشه‌وه بردنی كاروانی ڕۆشنبیری كوردی .

به‌م بۆنه‌یه‌وه، په‌یمان نوێ ده‌كه‌ینه‌وه كه تفه‌نگ و قه‌له‌م بۆ پاراستنی خاك‌و ئاوی عیراقی خۆشه‌ویستمان ته‌رخان بكه‌ین له جه‌نگی ڕه‌وای به‌رگری‌كردندا دژی ڕژێمی ئێرانی ڕه‌گه‌زپه‌رست .

فه‌یسه‌ل ده‌باغ

● **نووسه‌ر صباح هرمز**

له‌وه‌لامی پرسیارێكدا ووتی:

ئه‌م ئاماده‌بوونه‌ی سه‌رۆكی فه‌رمانده صدام حسین و ووته مێژوویی‌یه‌كه‌ی ڕۆشنبیری كوردی خسته مه‌وداو قۆناغێكی نوێوه‌و گه‌لێك ڕاستی ده‌رخست‌و ده‌بێ له‌مه‌ولا به نیگایه‌كی ئه‌وپه‌ڕی فراوانتر بڕوانینه ڕۆشنبیری كوردی‌و- ته‌قه‌للای زیاتر بنوێنین بۆ چه‌سپاندنی بیروڕاكانی كه سه‌راپای له خزمه‌تی كه‌لتوری كوردی‌دابو .

● **نووسه‌ر حیدر عبدالرحمن له وه‌لامی ئه‌وه‌دا كه ئایا ئه‌م ووته‌ی سه‌رۆكی فه‌رمانده چ كاریگه‌ری كرده سه‌ر ڕۆشنبیری كوردیمان ؟**

× ووته‌كه‌ی سه‌رۆكی فه‌رمانده لاپه‌ڕه‌یه‌كی نوێ‌و گه‌شتری له مێژووی ڕۆشنبیری كوردی‌دا كرده‌وه، به‌وه‌ی كه ڕۆشنبیره كورده‌كان قه‌له‌میان یه‌ك‌خه‌ن‌و بێ په‌روایانه له ژان‌و ویژدان‌و ئاواتی خۆیان بدوێن .

ئه‌و ووته به‌پێزانه له ده‌می مرۆڤێكی وه‌ك صدام حسین‌دا جێگایه‌كی دیاركراوی له مێژووی نه‌ته‌وه‌ی كوردا هه‌یه‌و ده‌بێته ڕێبازێكی ڕووناك بۆ كاروانی ڕۆشنبیریمان .

هه‌لویستی‌وا، له‌گیانی هه‌ست به‌لێ پرسینه‌وه‌كردن زێتر ده‌كاو تێ ڕوانینمان وه‌كو كورد به‌رامبه‌ر به واقیع‌و پاشه‌ڕۆژدا ده‌خاته نیگایه‌كی نوێتره‌وه .

● **نووسه‌ر مه‌غدید سۆران ووتی :**

ئه‌م ووته پیرۆزه‌ی سه‌رۆكی فه‌رمانده تێكۆشه‌ر صدام ڕۆشنبیری كوردی خسته قۆناغێكی تازه‌تره‌وه‌و هه‌نگاونانێكی گه‌وره‌یه له ڕێگای خزمه‌تی بزووتنه‌وه‌ی ڕۆشنبیریمان، ده‌بێ ئه‌وه‌مان له‌به‌رچاو بێ كه قۆناغی له‌مه‌ولامان گه‌لێك سه‌خته، واته پڕه له به‌رپرسیاری‌و ده‌بێ به هێزدانێكی تره‌وه‌و له‌به‌ر ڕۆشنایی ئه‌و ووته به‌نرخه كاربكه‌ین .

ڕۆژنامه‌نووسان

● ووته به‌نرخه‌كه‌ی سه‌ره‌كی فه‌رمانده هه‌ڤالی به‌ڕێز صدام حسین‌و ئه‌و حالانه‌ی ده‌ستنیشانی كردن سه‌باره‌ت به بارو دۆخی ڕوشنبیری‌ی كوردی‌و مرۆڤی كوردی عیراق، له بیروڕای سه‌ركرده هه‌لقولاون نیسبه‌ت به مافی نه‌ته‌وایه‌تی‌ی گه‌لی كورد له چواچێوه‌ی نیشتمانی عیراقی به‌هێزو خۆشه‌ویست .

بێگومان، ده‌بێ ئه‌و ده‌زگایانه‌ی پێوه‌ندی‌ی ڕاسته‌و خۆیان به ڕۆشنبیری‌ی كورد هه‌یه، ڕۆلی بنچینه‌یی خۆیان ببینن له په‌ره‌پێدان‌و گه‌شه‌- كردنی ڕۆشنبیری . ئه‌م ده‌زگایانه چ ڕۆژنامه‌و گۆڤارو چ ئێزگه‌و ته‌له‌فزیۆن یا ده‌زگا‌كانی دیكه‌ی ڕاگه‌یاندن، پێویسته له‌به‌ر ڕۆشنایی قسه‌كانی سه‌رۆك كۆماری به‌ڕێز، سنگیان فراوان بكه‌ن‌و ده‌رفه‌ت‌و هه‌لی گونجاو ڕێك بخه‌ن بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌دیب‌و ڕۆشنبیری كورد به‌و په‌ڕی سه‌ربه‌ستی‌و ئازایانه ده‌وری خۆی ببینێ له قۆناخی ئێستای عیراق‌و له بنیات‌نانی ئایینده‌و دووا ڕۆژێكی به‌خته‌وه‌ر .

سعید یحیی

● وته‌كه‌ی سه‌ره‌كی فه‌رمانده صدام حسین بۆ كۆمه‌لێ له ڕۆشنبیران‌و ئه‌دیبانی ده‌زگای ڕۆشنبیری -و بلاوكردنه‌وه‌ی كوردی له تێگه‌یشتنێكی هۆشیارانه‌و قوول سه‌باره‌ت باری ڕۆشنبیری كوردی‌و ڕۆشنبیری كورد له‌م بارو زروفه‌دا هه‌لده‌قولاً ...

بۆ سالانێكی دوورو درێژ ڕۆشنبیری كوردی له سایه‌ی زولم وزۆرو چه‌وسانه‌وه‌ی ڕژێمه كۆنه‌په‌رسته‌كانی پێشوودا ده‌تلایه‌وه، نووسه‌ری كوردیش زۆر ئازاردراو چه‌وسێنرایه‌وه‌و ئه‌مه‌ش بوویه هۆی ئه‌وه‌ی له به‌رهه‌مه‌كانی ئه‌و سه‌رده‌مانه‌یدا ره‌نگ بداته‌وه.

ئه‌مڕۆش ئێمه به‌شتێكی ئاسایی ئه‌زانین كه ده‌رگا بۆ ڕۆشنبیری كوردی بخرێته سه‌ر پشت به شێوه‌یه‌كی چاكترو، هه‌موو توانایه‌ك له پێناوی گه‌شانه‌وه پێشكه‌وتنیدا بخرێته كار .. بێگۆمان پێویسته پێش هه‌موو شتێ هه‌ولی ئه‌وه بده‌ین كه دلسۆزانه له‌گه‌ل جیهانی ڕۆشنبیریماندا بجولێینه‌وه، ماوه‌ی فراوانتر بۆ بلاوكردنه‌وه‌ی به‌رهه‌می نووسه‌ران‌و راگه‌یاندنی بیروڕای بكرێته‌وه‌و، چاكترو هۆشیارانه تر نووسه‌رانمان له بیناكردانی به‌رزی‌ی عیراق‌و سه‌ربلندیدا به‌شداری بكه‌ن . به‌رامبه‌ر به‌مه‌ش داوا له ڕۆشنبیری كورد كراوه كه توانای باشتر بخاته كار بۆ خزمه‌تكردنی كاروانی ئه‌ده‌ب‌و ڕۆشنبیری كوردی‌و، لێهاتوانه به‌شداری ئه‌و ڕاپه‌ڕینه شارستانی‌یه بكا كه ئه‌مڕۆ تیا ده‌ژین .

با ڕۆشنبیری كوردی هه‌رده‌م له گه‌شانه‌وه‌دا بێ با هه‌موو خاوه‌ن قه‌له‌مه‌كان یه‌كگرن بۆ دروست‌كردنی مرۆڤی نوێی كورد سه‌ربه‌رزی بۆ وشه‌ی بنیات‌نه‌ر .

نزار جرجیس علی

● به ڕاستی ووتاره‌كه‌ی سه‌ره‌كی فه‌رمانده صدام حسین ده‌ربڕینێكی ڕاسته‌قینه‌ی هه‌ستی پاكی له ناخی ده‌روونه‌وه

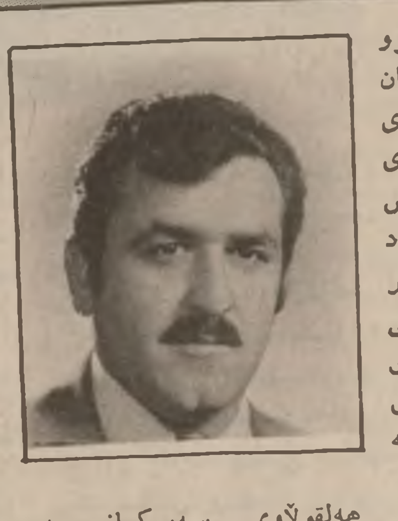

هه‌لقولاوی سه‌ره‌كمانه‌و ئه‌وه‌ش دووپات ئه‌كاته‌وه كه هه‌میشه سه‌رۆك له ناخی ده‌روونی گه‌لایه‌و گه‌لیش له ناخی ده‌روونی سه‌رۆك دایه .

ئه‌وه‌ی سه‌رشانی روشنبیرانی كوردیشه له ڕۆشنایی ئه‌و ڕاستیه‌و پێویستی‌یه‌كانی باری ئێستای گه‌لی كوردمان هه‌موو توانابه كیان یه‌ك خه‌ن له سه‌ره‌ڕێی پته‌وكردنی جوولانه‌وه‌ی ڕۆشنبیری كوردی‌و هه‌رچی ڕاستیه‌كیش هه‌یه كه په‌یوه‌ندی به مێژووو هونه‌رو وێژه‌و كه‌له‌پوری گه‌له‌كه‌مان به میلله‌تی بگه‌یه‌نن‌و بۆ ئه‌م مه‌به‌سته‌ش هه‌موو ڕێگایه‌كی شیاو بگرنه به‌رو بشكه‌رین به شوێن جۆری نوێی ووریاكردنه‌وه‌و هوشیاركرد- نه‌وه‌ی گه‌ل .

له هه‌مان كاتیشدا پیویسته هه‌موو ده‌ستگا روشنبیری‌و ڕاگه‌یاندنه‌كانی عیراق جا چ كوردی بێ یا عه‌ره‌بی بایه‌خێكی ته‌واو بده‌نه ئه‌م لایه‌نه‌و هه‌ولی له ئامێز گرتنی هه‌موو خاوه‌ن خامه‌یه‌كی خێرخواز بده‌ن‌و ڕێگاشی خۆش كه‌ن بۆ په‌ره‌پێدانی به‌شداربوونی روشنبیره تازه بێ گه‌یشتووه‌كان‌و به‌رهه‌م‌و زاده‌ی بیریان پشت‌گوێ نه‌خه‌ن .. تا به هه‌موو لایه‌ك تاو بده‌ینه جوولانه‌وه‌ی روشنبیری كوردی‌و گه‌شه پێدانی .

هۆشیار احمد صالح

ڕۆژنامه‌نووس

● **كاك سه‌ردار حمید سكرتیری نووسین له گۆڤاری كاروان ئه‌لێ :**

ووتاره مێژوویی‌یه‌كه‌ی سه‌رۆكی فه‌رمانده صدام حسین كه له ده‌زگای روشنبیری‌و بلاوكردنه‌وه‌ی كوردی له به‌غدا گیرا، ده‌ستكه‌وتێكی گرنگه، .. ئه‌خرێته پال ئه‌و هه‌موو ده‌ستكه‌وتانه‌ی كه شورشی ١٧ - ٣٠ گلاوێژ دای به گه‌لی كورد .. وه ئه‌بێته ڕێبازێك بۆ ئه‌وه‌ی ڕۆشنبیری كورد بتوانێ باشتر خزمه‌تی روشنبیری گه‌له‌كه‌ی بكات، به‌و په‌ری سه‌ربه‌رزیه‌وه، له ژێر ئالای به‌رزی عیراق .

Institut Kurde de Paris

هەموو توانایەك بۆ پشتیوانی سەرکەوتن

هونەرمەندان

● ڕۆشنبیران و هونەرمەندانی کورد هەمیشە دەورێکی بالایان هەبووە بۆ ڕووناك کردنەوەی بیری هاووڵاتیانی کوردو چەسپاندنی بیروباوەڕی شۆڕشی ١٧-٣٠ گەلاوێژی پیرۆز وە هەروەها هەوڵی نەهێشتن و لەناوبردنی کەم و کوڕیەکانی ڕابردوویان داوە بۆ چەسپاندن و دامەزراندنی عێراقێکی گەشەدارو پێشکەوتوو .

سەردانەکەی سەرۆکی تێکۆشەر هەڤاڵ (صدام حسین) بۆ دەزگای ڕۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی بەشداربوونی بەڕێزان لەوەوت و ویژی ئەدیبانی کورد جارێکی تریش بیرو باوەڕی تەواوی سەرۆکی تێکۆشەر بە تایبەتێتی نەتەوایەتی گەلی کوردمان ڕوون کردەوە .

سەرۆکی تێکۆشەر دەورێکی بالاو بایەخێکی تەواوی بە ووشەو ئاوازی کوردی بەخشی تاوەکو ببێت بە خەنجەرێکی ژەهراوی بۆ سنگی کین لە دڵان و دوژمنانی عیراقی خۆشەویستمان . وە هەروەها بەوپەڕی سەربەستیەوە گوێ لە هەموو گیروگرفتەکانیان گرت و ئامۆژگاری بەسوود بەخشەکانی خۆی پێشکەش کردن . هەڤاڵی تێکۆشەر داوای لێ کردن کە بەوپەڕی سەربەستیەوە بنوسن و فولکلۆرو کەلەپووری نەتەوایەتی خۆیان زیندو بکەنەوە و هەروەها خامەکانیان بخەنە کلە بۆ بەرژەوەندی تێکڕای گەلەکەمان لە ژێر ئاڵای شەکاوەی عیراقی خۆشەویستمان .

با ئەو تاقی کردنەوەیە ببێتە نموونەیەکی ویژدانی بۆ هەموو گەلانی تر .

جمال هدایت عبدالله
سەرۆکی نقابەی هونەرمەندانی هەولێر

● ووتارەکەی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین بۆ ڕۆشنبیرە کوردەکان ، زۆر لایەنی لە بواری ڕۆشنبیری کوردی ئاشکرا کرد .. منیش وەك هونەرمەندێك بڕوام وایە دەزگا ڕۆشنبیری و هونەریەکان لە ووڵات لێپرسراون بەرامبەر بە پاڵپشتی کردنی هونەرمەندی کورد لە بواری هونەرەکەی . گەر هاتو لێپرسراوانی ئەم دەزگایانە ئیلتزام بە سەرەکی فەرماندە صدام

حسین بکەن کە پێویستبوو پێشتریش وابوایە .. ئەوە بوارێکی نوێ و ڕەخساوتر بۆ جوڵانەوەی هونەری دەخولقێ .

ئەمەش ئامانجی هەموومانە .

سعدون یونس

● ● ●

● **هونەرمەند چتو حسن**

● من وای بۆ ئەچم کە ووتارە بەنرخەکەی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین لە دەزگای ڕۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی دیاریەکی پیرۆز بوو درا بە گشت هونەرمەندو ڕوشنبیرانی کوردو هاندەرێکی مەزن بوو بۆ پاراستنی ووشەی پیرۆزی گەلەکەمان و زیندوکردنەوەی کەلەپووری ئەتەوایەتیمان و بنیاتنانی دواڕۆژێکی ڕوون بۆ منالانی کورد لە چوارچێوەی عیراقی کوردو عەرەب وە هەموو کەمە

نەتەوایەتیەکان لە ژێر ئاڵای ووڵاتی خۆشەویست.. قسەکانی سەرۆك بۆ هونەرمەندو ڕۆشنبیرانی کورد ڕێبازێکی ڕوونە لەبەردەم هەموو دڵسۆزێك کە ئەیەوێ خزمەتی گەل و نیشتمانی بکات و ئەو دەستەی کە درێژ ئەکرێ بۆ تێکدانی ووڵات و داگیرکردنی خاکی پیرۆزمان لەبن ببرێ .

● لە ڕاستیدا ئامادەبوونی سەرەکی فەرماندە هەڤاڵ صدام حسین بۆ میوانداریتی کۆبونەوەکەی دەزگای ڕۆشنبیری کوردی شتێکی پیرۆزو بەنرخ بوو ، وە لە هەمان کاتدا ووتارەکانی کە بەشداری کۆڕەکەی پێ کرد . چەند ڕاستمایەکی دەروشاوەی هێنایەکایەوە کە ئەوە ئەرکی سەرشانی هەموو کوردێکە کە بیەوێ بە دڵسۆزیەوە

خزمەتی ووشەی کوردی بکات چ نوسەران یا ڕۆشنبیران یا هونەرمەندانی کورد . وە پێشەکی پێویستە باڵی خۆشەویستی و دڵسۆزی لێ هەڵکەن بۆ خزمەتگوزاری و پێشخستنی نیشتمانەکەی بە ووشەی بەنرخ و ڕازاوەو جۆر جۆر .

چونکە وەکو ووتراوە نوسەرو ڕۆشنبیرو هونەر زمانی ئەو گەلەیە کە پێی ئەدوێ و ڕاستی و دروستی ـ یەکەش لە ئەستۆی ئەو کەسانەیە کە پێی هەڵئەستنی بە خزمەت کردنی .

محمد سعید ابراهیم
ئەندامی نقابەی هونەرمەندان لقی هەولێر

هونەرمەند زاهیر عبدالله

● ئەرکی ئەم قۆناغەی ڕۆشنبیری کوردی تەنیا کارکردن و تەقەلای گەورەیەو بەمەش دەتوانین لە هەنگاوی سست ڕزگاربین و بکەوینە بەردەم لێپرسینەوەو تەقەلا بنوێنین بۆ پتر بەرەو پێشەوە چوونی کاروانی ڕۆشنبیری کوردیمان .

● **هونەرمەند فیصل محمد صالح**

● بە لای منەوە ئەمڕۆ ، زیاتر لە هەموو کاتێك

پێویست بەوە هەیە کە ڕۆشنبیرو هونەرمەندانی کورد بەگشتی دەرك بەو پێداویستیە گەورانە بکەن کە بایی ئەمڕۆی ڕۆشنبیری کوردی دەیخوازێت و دونەکەی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین ببێتە بناغەیەك بۆ کارکردن زیاترو لێتۆژینەوە لە کۆسپە گەورەکانی هەنگاونان بۆ دواڕۆژێکی ڕووناکتر .

● **خاتوو سەمیرە سعدون**

● ووتەکەی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین مەودایەکی نوێ تری لە بەردەم هونەرو ئەدەب و ڕۆشنبیری کوردیدا کردەوەو گەلێك ڕاستی دەربڕی ، لەوانە ، بڕوا خۆبوون لە کارکردنی لەمەولامان و نزیك بوونەوە لە زۆر ڕاستی تر و هیوادارین ئەم ووتەیە ببێتە پردێك بۆ پەڕینەوەی نوێ تر و هەنگاونان بۆ پاشەڕۆژێکی نوێ .

● بەڕاستی لە سەرەتادا نازانم چۆن ڕای خۆم دەربڕم

بەرامبەر بەو ووشە جوانانەی کەوا سەرۆکی فەرماندە بەڕێز (صدام حسین) لەو بە یەکگەیشتنە کەدا لەگەڵ دەزگای ڕۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردیدا کردی وە ئەم بایەخە گرنگەی کەوا بە ڕۆشنبیری کوردیدا دیار بوو سەرۆکی فەرماندە چاودێری تایبەتی پەرەسەندنی باری ڕۆشنبیری کوردی دەکا لەو کاتەیدا کەوا گەلی عێراقمان بەوپەڕی شانازیەوە دژ بە ڕژێمی ئێرانی کۆنەپەرست دەجەنگێ ووتە بەنرخەکانی سەرۆکی فەرماندە هۆیەکی گرنگ بوو بۆ پێشخستنی هونەرو ئەدەبی کوردیمان لە ناوچەی کوردستان .

ئەندامی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد ـ لقی هەولێر

● ئاشکرایە ئەم ئامادەبوونەی سەرۆك صدام حسین مەسەلەیەکی مێژوویی پڕ بایەخەو ڕۆشنبیری کوردی خستە بەردەم لێپرسینەوە کردن ،

تەنانەت ووتە بەنرخەکانی بەرامبەر بە باری ڕۆشنبیری کوردی گەلێك ڕاستی ڕوون کردەوەو ڕەوڕەوەی مێژووی جابەمەنی کوردی خستە بەردەم هیوای گەشبوونەوەو ئەدیب و هونەرمەندی کوردی لە گەلێك ئەرکی نیشتمانی و نەتەوایەتی هوشیارکردەوە .

جلال احمد

ئەکتەر ئەندامی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد

فێریان کردم

هەر ئەو کاتەی لە دایکبووم ...

پێش ئەوەی فێری وشەی دایەو بابەیم فێری وشەی ئازادی و سەربەخۆیی کرام ... فێری پاراستنی خاکیان کردم ... فێری ژیانی سەرفرازبووم ... ڕاستی لە ژیانما ، لەسەر خاکا بووە تاکە پێشەم بووەم سەربازێکی دڵسۆزی نیشتمانەکەم .

بەڵێنم دا هەر دەستدرێژێك بیەوێ بستێ لە خاکم داگیر بکا دەستی ببڕم و ووردو خاشی کەم . بەڵێ ... بۆ ئەم ڕۆژە پەروەردە کرام . مەرج بێ مەرجی پیاوەتی بێ ئەو چەکەی لە شانمایە داینە ـ گرم تا دوژمن هەڵنەدێرم ، تاکو بە کەوا شۆڕشی قوم و پاسدارانی ئەسەلمێنم کە ئێمە هەقین و لەسەر ڕاستین .

ئیتر سوێند بێ بە خوێنی لاوانی ڕێگەی ئەو دایکەی کە بۆ کوربە ئەلاوێنەوە ...

سوێند بێ جەکی تۆڵەسەندن لە شانما بێ و داینەنێم تاکو ڕەگەزپەرست و بەدفەڕەکانی تاران و قوم ویڵ و سەرگەردان نەکەم .

عثمان حمد احمد

چێکرنا تەحینێ ل دهوکێ و سەروبەرێ کارگەهاخەمکوێ..

ـ چێکرنا تەحینێ ئێکە ژ پێشەسازیێن کەڤن و گرنگ ل دەڤەرێ دژوریتە بەری دەهێت سالا ، چونکو خوارنەکا سەرەکی یە دژیارا خەلکی دا هەمی چینێن گەلێ متعانەیێ لسەر دکەن ئێکجار لبازێرا دەمێ ئەو تشتێن ل کوندا دپەیدا لێ نەبن وەکو ماستی ، سەرتێکی ، لورکی ، پەنیری ، هنگڤینی و گەلەك تشتێن دیتر ژی ، نو سەر هندێ را کو دڤان سالێن دوماهیێ دا گەلەك جورێن خوارنێن ئەگرتی و داگرتی تژی بازارگەها بۆن لێ ئەم هەستێ دکەین کو بەهرا پتر ژ خەلکی خۆ فێری خوارنا ئەکریە و بکار نا ئینن ، لەوا تەحین یا مایە ل سەر گرنگی و بایەخیا خۆ . ئێجا ما دەم هوسایە یا فەرە ئەم پارێزیا مانا ڤی مایە یێ گەرەك بکەین و ئاگەهداریا لایێن ئالاڤێن سەردەمانی و تەندروستی بکەین سەر هەر کیمانیەکا گرنگ ئەم دڤی کاریدا مەودانی ڕابەرین کو ببینین دا بمینیت سەر کارتێکرنا خۆ د ژیانا خەلکێ دەڤەرێ دا ، نو ئەم ژ ڤی داخوازێ ژ بەرپسیار و خودان پەیوەندا دگەل ڤێ پێشەسازیێ دکەین دا بویتە یێ بێ بکەن و دا خزمەتا گەلێ برەنگەکێ ساخلەم و بێ کەیس و

ئەپاکی بهتە کرن ئاخفتنا مە دەربارا هەرسێ کارگەهێن مللی نە ل دهوکێ و ئامێدیێ و زاخو .

ڤێ هزرێ ئەم پالداین کو ئەکولینەکێ لسەر ڤێ پێشەسازیێ بکەین و کارگەها خمرکوی ل مەلبەندا دهوکێ بکەینە نموونە و مەودا بۆ هندێ ، دا سەرهلبینە هەمی لایێن بابەتی و هەر تشتەکی ژ خەلکێ و بەرپسیارا را د ئێك دەم دا روهن و ئاشکەرا کەین ...

چەوایا چێکرنا تەحینێ :

ـ ژ بەر ئارزی و مللی یاتیا کارگەهێن تەحینێ هەلبەت دێ چەشنێ ڤێ چێکرنێ یێ کەڤن و جهمای بیتن ، لێ سەر هندێ را ئەگەر ئەم هەڤبەر کەین چەشنێ ڤێکاڤێ و بەرێ ئەم دێ بینین جودایەکا بەرفرەهـ د ناڤبەرا هەر دوو دەما دا یا هەی ، یانکو ئەم دێ بێژین ڤێ کارگەهێ لوقەکا ل خۆ دای بەرف پێشیێ دڤان چەند سالێن بوری دا ژ لایێ خۆ ڤە کارتێکرنێ د هەمی نویژەنیا ئامیرەتا و ئاڤاهی ڤە ئەوا کو ژ لایێ بەرهەمی دا دکەت ئەمازە پاکی و پاقژیا وی ، ئەگەر ئەم بینین هزرا خۆ کارگەها بەرێ دەمێ کونجی دکرنە میداری و بدەوارا دگێرا، هلێڤری لبەر مێش و مورا و توز و زبلی ، ئەم دێ بێژین ئە خوزیکێت هنگی، کا هنگی و کا ئێکا ڤێ ..! کارێ نوی مە بچاڤێت خۆ دیت و مە داخواز ژ هەر چوار پالێن کارگەهێ کرن ئەوێن کو هەر ئێکی کارێ خۆ هەی :

خمو ناصر : بڤالاکرن و شویشتنا کونجیا رادبیت

ابراهیم خلف علو : بقەلاندن و ڤەگوهازتنێ رادبیت ایزدین صبحی و دینو رشو : بداگرتنا کوتەلا رادبن بانکو بکارەکێ لەزو سڤك و پێك هاتی رادبن . ئەڤ کارێ هەنێ ئەوان پالا ژمەرا شروڤەکر و گوتن :

● کونجیا دێ ئینین کەینە دناف ئاڤێدا و نیڤ سەعەتێ هێلینە دناڤ دا . پاشی دێ دەرئێخین و کەینە دناف ئالاڤەکی دا هەتا ژپیشك دبیت ، دێ دە ـ ئێخینە ڤە و کەینە دناف ئافگیرەکا تژی ئاڤ و خوێ دا ، دیڤدا دێ دەرینین و بشاڤا پاقژ رند شوینەڤە ، پاشی دێ لبەر بای و تاڤێ رائێخین هەتا هشك دبن ، جارەکا دی دێ ئینین بەردەینە دناڤ ئالاڤێ قەلاندنێ دا و دێ تێدا باشێ ئێخینە

هەر وێکاڤێ کونجیا حەل دکەن و دکەنە تەحین و ژووردا دکوفکەکێ دا دنێتە ناڤا نبامانادا هەلبەت ئەڤ ئالانە هەمی بکەهرەبایێ کار دکەن بۆ ئەڤ

قەلاندن ، پاشی دێ ژێ دەرئێخین و گورکەینە کوتەلا ئەوێن دناسێ کری ل هنداڤا دستارێن ئاسنی کو هژمارا وان پێنجن ، سڤك دزڤرن دستار ژی دگرتینە ژسەرڤە نو ژناف دا دخلولەنە پیساتی ئەشێت نێزیك بیت .

ـ **پشتی هنگی مەچەندە پسیارەک ژ خودانا وێ (ئەدی یوسف)ێ کرن دەربارا کاروبارێت کارگەهێ و بوهایێ فروتنێ و سەموایا وان دگەل خەلکی ، ئینا ئەوێ ژی گوت :**

● کارێ مە وەکو تە دیتی بشەڤ و ڕوژ ناراوەستیت هەتا کو ئەم دشێین سێ تەنێت کونجیا بکەینە تەحین .

● ئەم کونجیا ژخەلکیێ بکوترە دکرین (بالجملە) هەر کیلویەك ب دینارەك و دوو دەرهەما ، نو کیلویا تەحینێ ئەم ددەینە ب دوو دینارا ، فرووتنا تەحینێ بدوو ڕێیا ئەم دفروشین : ئێك ژێ ئەوە خەلك دهێنە ئێسری دکرن هندی بڤێت و بهەمی ئەندازا ، یا دووێ ژی مە نوینەر یێ دهەین ل مەلبەندێ و دەرڤە ، هەلبەت ئەم بۆوان نرخێ دئینینە خارێ دا هوویێ وان ژی تێدا هەبیت .

● دەربارا بارێ تەندروستی لکارگەهێ ، هەمی گافا قولێن تەندروستی دهێن تێکەربازێ دناڤ دا دکەن و

سەحدکەنە پاقژی و سەروبەرێ کارگەهێ و پالا ئەو نو ئەم هەمی تەمینێت وان بجهـ دئینین .

رمضان عیسی
نوسینگەی دهوك

Institut Kurde de Paris

هەموو توانایەك بۆ پشتیوانی سەرکەوتن

هەر دەربارەی ڕۆمان

زانیاری بۆ پڕۆژەی ڕۆمانی دووا ڕۆژمان

دوکتۆر عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ

وا چەند هەفتە ڕابوردووە بەسەر دووا نووسین یا دووا هەڵقەی ئەو زنجیرەیە کە دەربارەی (ڕۆمان)م نووسیبوو ، دەبوو ئیتر نەیەمەوە سەر باسەکە ، چونکە ڕابوردنی ئەو ماوەیە زۆر شت و پێکەوە بەستن و یادکردنەوەی لە کیس خوێنەر داوە .

دیارە کە نووسەر ماوەی دووا بەدووای یەکدا بڵاوکردنەوەی زنجیرەیەکی نەدرا ، سارد دەبێتەوە ، ڕەنگە هەر خۆی ئەم چەشنە هەڵقەو زنجیرانەش بۆ ڕۆژنامەیەکی هەفتانە زۆربن و هەر ئەوە وای لە هاوکاری .. کردبێ کە هەندێك جار سێ هەفتە بخاتە نێوان ئەم هەڵقەو ئەویتردا ، یا ڕەنگە هۆی تر هەبێت. بەهەر حاڵە من لە نووسین ساردبوومەوە، بەڵام کە لەم ڕۆژانەدا چاوم بە سێ هەڵقەکەی پێشوودا خشاندەوە ، دیم کە دەتوانم واز لە زۆر بەشی ئەو نەخشەیە بهێنم کە بۆ لەسەر (رومان) نووسینم دانابووو دەست لە زنجیرەکە هەڵگرم ، بەڵام تاقە یەك بیر مایەوە کە دەستی لێهەڵناگیری و دەبێ بە ئەنجام و مەبەسی باسەکە . چونکە ئەگەر دوای چەند ساڵێك کەسێك هات و سەیری ئەو زنجیرەیەی کرد دەبێ بۆ ئەنجام بگەڕێ . کەواتە با باز بەسەر زۆر بەشی نەخشەکەدا بدەم :

ـ باز بەسەر (رۆمان) خۆیدا بدەم ، کە بە گشتی بە چی دەووترێ ، جیاوازیی لەگەڵ بابەتەکانی تری حیکایەت و بەرهەمی چیرۆك ئامێزدا چییە ؟ .

بۆ ئەمە گەلێك سەرچاوەو گەلێك تەعریفم ئامادە کردبووو بە ناو ئەو هەموو موناقەشەو جیاوازییانەدا کە هەبوون ، ئەمویست بکەمە ئەنجام و بە بیری خۆم چوارچێوەیەك بۆ ڕۆمان دابنێم و ئەوسا هەر لەبەر ئەو ڕۆشنایییەدا موناقەشەی بوون و نەبوون و دروستبوون و پێشنیاری دروستبوونی ڕۆمانی کوردی بکەم .

ـ با باز بەسەر ئەمەدا بدەم .

ـ کە بەسەر ئەوەشدا ڕۆیشتین ، دیارە باز بەسەر وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارەشدا دەدەم کە بۆچ ڕۆمانەکانی عەرەبی هەمووم بە سەرەتای ڕۆمانی کوردی داناوەو خۆم و لە بۆڤێشتەکەی دوکتۆر ڕەحیمی قازی و ژانی گەل لادەوە .

ئەمەیان هەروەك لە ڕووی تەکنیکی چیرۆك و مەرجەکانی رۆمانەوە ، (دیارە مەرجی ناو ئەو تەعریفانەو ئەنجامەکەی لای خۆم) ، وەڵامی هەیە. هەروەها لە ڕووی دانان و چاپکردنیشەوە وەڵامی هەیە . چونکە (شڤانی کورد)ی عەرەبی شەمۆ ساڵی ١٩٣٥ چاپکراوە .

ـ بەڵام باز بەسەر ئەوەشدا ئەدەم .

ـ دێمە سەر ئەنجام .

ـ ئەو کۆسپانەی لە بەردەمی نووسینی ڕۆمانی کوردیدا هەن هەرماون و ڕەنگە وا زوو چاومڕێی تەختبوون یا تەختکردنیان نەبین .

هەندێك لەم کۆسپانە مەوزووعین و هەندێکیان (زاتین) .. بەڵام نابێ دەستەوسانیش بووەستین.

تا ئێستا توانای چاپکردن نییە ، یا زەحمەتە، نووسەر دەبێ چەند ساڵێك لە نووسینی تر بکەوێت و خەریکی ڕۆمانێك بێت و ئەوسا لە چاپکردن نائومێد بێت . ئەوەتا هاوینی ساڵی ١٩٧١ ، لیژنەیەکی یەکێتیی نووسەرانی کورد ، چیرۆکی (ئاگری بن کا)ی سەعید ناکامی بە ڕۆمان داناو پلەی ڕۆمانی یەکەمی موسابەقەیەکی پێبەخشی . کەچی تا ئێستا هەر چاپنەکرا .

وا ئەزانم لەم دووانزدە ساڵەدا ، کارێکی وا هەر لەبەر هیچ نەبێ ، لەبەر ئەوەبێ کە ناوی یەکەم ڕۆمانی لێنرا بوو چاپبکرایە . لێرەدا ناچمە ناو ئەو موناقەشانەوە کە دەربارەی (ئاگری بن کا) دەکران ، چونکە بە لێکۆڕینێکی کەم ئاگرەکە هێمن دەبۆوەو بەرهەمێکی چیرۆك ئامێزی نووسەرێکی لێهاتووی کوردی زانامان دەدی ، با ئەوسا موناقەشەی ئەوە بکرایە کە ئەمە (ڕۆمان)ە یا ئەویش سەر بە بەشێکی تری هونەری چیرۆکە .

ئەمە لایەنێك لایەنی تر . وەك ووتوومانە ، ڕەنگە دەسەڵاتدەرای بەسەر تەکنیکی ڕۆماندا ، یا لە نۆدەهاتنی نووسینی ڕۆمان هێشتا لای چیرۆك نووسانمان لەو پلەیەدا نەبن ، کە ڕۆمانی (پلە بەرز)، هیچ نەبێ لە پلەی ڕۆمانی گەلانی تری ڕۆژهەڵاتدا. بهێننە کایەوە . بەڵام ئەمەش نابێ ساردمان بکاتەوە . چونکە هەر وەك چیرۆکی کورت بەو هەموو چەشنانەیەوە کە تائێستا لە یەکتریمان جیا نەکردوونەوە ، ڕێرەوێکی گەورەی ؛ لە ڕۆژی سەرەتاوە تا ئەمڕۆ بڕیووە . هەروەها با (ڕۆمان)یش ئەو ڕێڕەوە ببڕێت .

ئەگەر ئەمڕۆ لە ترسی ئەوەی کە بە ڕۆمانەکەمان نەڵێن ، کاڵوکرچ و ساکارە . یا بڵێن یەکسەر مەبەسی تێدا دەربڕراوەو پلەی تەکنیکیی نەگەیشتۆتە پلەی ڕۆمانی گەلانی تر . ئەگەر لە ترسی ئەوە دەست نەدەینە نووسین ، وا بزانم نوقتەی دەستپێکردن دووا دەخەین و هەر بەمە هیوای گەشەسەندن و پێشکەوتنی ڕۆمان دووا دەکەوێت ، ئەمە بێجگە لەوەی کە ئەوەی ئەمڕۆ کەرەسەیەکی خۆی و هیچ نەبێ نیو سەدەی ژیان و تێکۆشانی گەلی لەبەردەستدایە ، ئەگەر ئێستا نەنووسرێتەوە ون دەبێت و لە یادگاری ئەم نەوەیەشدا چ جای نەوەی داهاتوو ، دەسڕێتەوە .

چەند کەسمان بە ووردی دەتوانین وەسفی سی ، چل ساڵ لەمەوبەری ژیانی کۆمەڵایەتی و نەریتی ڕۆژانەو پێوەندیی بەرهەمهێنانی شارو لادێ بکەین .

ڕەنگە هەیە ، زۆر کەس لە نەوەی تازە باوەڕ نەکەن ، کە ئەوەی حسین عارف لە (چای شیرین)دا دەیگێڕێتەوە ، لە ڕووی پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکەو هەڵسوکەوتدا ، کاری ڕۆژانەو پێوەندیی ڕۆژانەی شاگرد بووە بە مالی وەستاوە .

یا (شاییەکەی ڕەشەی خەجەلاو)ی عەلائەدین سەجادی وێنەیەکی نزیك فۆتۆگرافی شایی لادێ و پێوەندیی نێوان ئاغاو فەللاح دەگێڕێتەوە .. هتد .

کەواتە زۆر شتهەیە ، دەبێ تۆمار بکرێ و لە کیس نەچێت چۆن ؟

ئێمە نەئەو دەستگای زانیاری (معلومات) کۆکردنەوەیەمان هەیە کە (گۆرکی) دروستیکردو هەموو نووسەرو ئەدەبیانخوازە لاوەکانی خستە خزمەتی زانیاری بۆ ڕۆماننووسان کۆکردنەوە ، نە ئێستا دەستگای وامان پێدادەمەزرێنرێ . ئەگەر داشیمەزرێنین هیچ زامنی ئەوەنین کە ئەو بەآگەو زانیارییانەی هەن ون نابن و دەپارێزرێن ـ سەرەنجامی کتێبخانەو تێکستە فۆلکلۆرییەکانی مەجمەعی عیلمیی کوردی شایەتی ئەمەن ـ .

بەڵام زۆر لە نووسەران شتێکی تریان پێدەکرێت. ئەویش ئەوەیە کە دەست بدەنە کۆکردنەوەی زانیاری ، یادداشت لە پیرو جوان و ژن و پیاو وەرگرتن . ئەم شتانەی کۆدەکرێنەوە وا دەستیان پێدابهێنرێ و ڕێکبخرێن کە کەڵکی بڵاوکردنەوەیان هەبێت . هەرچی گۆڤارو رۆژنامەی کوردیشە سنگ بۆ بەرهەمی ئەم پڕۆژەیە بکەنەوەو شتی بە بایەخ و شایان و کەآکداری لێ پڕبکەن .

هەرچی نووسەرەکەشە ، هەر بەوەی ئەم بەرهەمە ناو بنێت (زانیاری بۆ پڕۆژەی ڕۆمانی دوواڕۆژمان) خۆی لە حسابی ئەوە ڕزگار دەکات ، کە بەرهەمەکەی چیرۆك نییە ، یا ڕۆمان نییە . لە لایەکی تریشەوە خاوەنی ئەم زانیارییە دەبێ هەقی سوود لێبینین بدا بە ڕۆماننووسی دواڕۆژ .

ئایا ئەم پڕۆژەیە لە باریدا نییە کە دوو چەشنە بەرهەم لێکبدات ؟ ڕۆمان و لێکۆڵینەوەی زانستی.

واتە ڕۆماننووس لە بۆ گەڕان و سوود بینین و نووسیندا تەواو ڕێگەی زاناو لێکۆڵەرەوەو کارمەندی زانستی (باحث علمی) بگرێت .

ئەگەر ئەم کارە سەریگرت و گونجا ، ڕەنگە لە جیهانی لێکدان و نووسین و بەرهەم و ڕۆماندا شتێکی تازە بێت ، زادەی زرووفی کوردستان بێت، دیاریی کورد بێت بۆ رۆمان و هونەرو تەکنیکی ئەدەبی جیهانی .

ڕەنگە ئاوات بێت ، خەو بێت ، بەڵام هیممەتی مەردان کێو لە بن دێنێت . با ئەوەشم لە بیر نەچێت ، کە ئەم پێشنیارو پڕۆژەیە ، بە هیچ جۆرێك جێگرەوەی ڕۆماننووسین نییە .

ئەمە تەواو شتێکی جیاوازە لە ڕۆمان نووسین. ئەگەر نووسەرێکی لێهاتوو پێیکرا ڕۆمان بنووسێ و گەشەی پێبداو چاپیبکا ، ئەوە مایەی شادمانی و سەربەرزییە . خۆ ئەگەر نووسەرێك ، لە مەیدانی ئەم نەخشەو پڕۆژەیەدا دەستیدایە کارێك و ئەنجام لە جیاتی (زانیاری بۆ پڕۆژەی ڕۆمانی دووا ڕۆژمان) ، ڕۆمانێکی ڕاستەقینەی نووسی ، ئەوەش هەر مایەی شادمانی و سەربەرزییە بۆ خۆی و بۆ پڕۆژەو نەخشەکەو هەر لە سەرەتاوە ، سەرەتای سەرکەوتنی ئەم بیرو نەخشەو پڕۆژەیەیە .

چاومڕوان بین ؟ ،

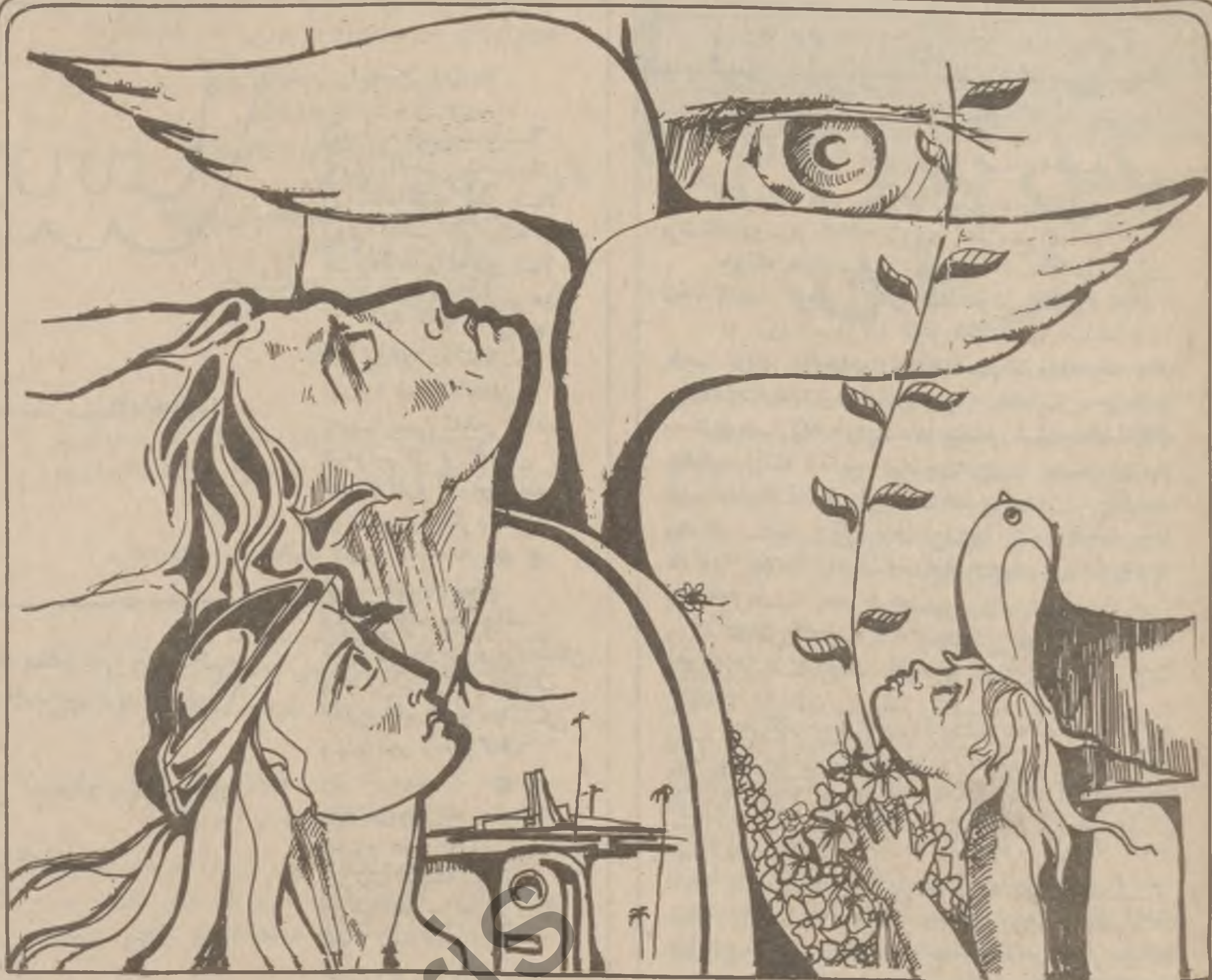

بەبۆنەی هێرشی ناڕەوای داموودەزگای تاران بۆ سەر خاکی عێراقی خۆشەویستمان لە ١٥ ـ محرم ساڵی ١٩٨٢ ئەم هۆنراوەیە پێشکەش بەسەربازانی تێکۆشەرو گیانفیدایانی سوپای عێراق لە ناوچەی (عمارە) پێشکەش ببێت.

ڕۆژی شەهید

دوژمن هەر چەڵەە کە هێزی هەبێت
بە ملیۆن چەكدار کەرەسەی هەبێت
گشتی بۆ ئێمە تەیار کرابێت
بە ڕق و کینە بە ڕێ کرابێت
بۆ داگیرکردن ڕاسپێرا بێت
ویژدانی گەلان ژێر پێخرابێت
بە خەیاڵ دنیا لە ژێر دەستیان بێت
بە ناوی ئیسلام بۆیاغ کرابێت
بە پەردەیی ڕەش داپۆشرا بێت
ئەم بەتپەتینە بۆ ئەمریکا بێت
بەڵام خۆ ڕۆڵەی عێراقی تەبەرد
گوێیان نەدایە دەشت و ناو هەرد
بە خوێنی گەشی شەهیدانی مەرد
بە شەوی تاریك ئێوارانی زەرد
چەکی پاراستن کە لەسەر شانە
بۆ خاکی وڵات لە ئەستۆمانە
سەربازی عێراق بەم ناونیشانە
کە بۆ شەهیدان مردن ژیانە

علی ابراهیم درویش
سلێمانی
٨-١١-١٩٨٢

شیعرێکی بڵاونەکراوەی قانع

ساڵی پار ڕێم کەوتە گوندێکی قەشەنگ و ڕازاوەی چڕە دارستان و شلکە نەمام و شاخاوی لە ناوچەی شاربازێر ، گوندەکە « گەڕەدێ » بوو . پارچە شیعرێکی مامۆستا (قانیع)م تیادا دەسکەوت . شیعرکە بە ناوونیشانی « ئێمە منالین » ئەدوێ و بریتییە لە ئامۆژگاری بەسوودو خۆشەویستی وڵات و بیری ڕوون دەربارەی واتای ژیان . بە هیوام خوێنەر شیلەی مرۆڤایەتی و چێژی ئەدەبی لە خوێندنەوەی وەربگرن . ئەوەش پێویستە بڵێم ، قانیع وەك هەر ڕووناکبیرێکی هۆشمەندو هەر نیشتمانپەروەرێکی دڵ پڕ لە سۆز ، وەك زۆرینەی شاعیرەکانی دیکە یادی قوتابیانی لە بیرنەچۆتەوە ، یەك لەو شوێنانەی سەردەمی مامۆستایەتی ساڵی ١٩٦٥ی تیا بردۆتە سەر ، دێی « سیتەك » بووە . شیعری بۆ قوتابیانی نووسیوەو پێی لەبەر کردوون ، هەموو بەیانییەك پێش چوونە ناو ژووری وانە خوێندنەوە لە حەوشەی قوتابخانەکە ڕیزی ئەکردن و بە کۆمەڵ ئەم شیعرەی بەرەوەی پێ ئەخوێندنەوە . ئەوەی شیاوی باس بێت ئەم شیعرەی قانیعم لە دۆستی بەڕێزم (کاك ڕەئووف عەبدولڕەحمان محەمەد سدیق)ەوە وەرگرتووە کە خۆیشی قوتابییەکی ئەو قوتابخانەیە بووە ، بۆی گێڕامەوە ئەو ساڵە قانیع مامۆستای قوتابخانەی ڕەسمی سیتەك بووە ، بەڵام قوتابیەکان بۆیان بە ساڵی خوێندن حیساب نەکرا ، ناونرا (مکافحە) قوتابخانەکەش مزگەوتی سیتەك بووە .

قانیع بە جۆرێکی هۆشیارانەو مرۆڤانە وێنەی شاخ وداخی هەڕووتەی چۆڵ و هۆڵ کە کەسی تیا نازی هەمیشە بەسەر پەردەی چاوییەوە بووە ، کە ئەمە نیشانەیەکی بەرزی هەستی . هومێدو هیوای زۆری بە قوتابیەکانی هەیە بەردەوام بخوێنن تا بە کۆشش و ڕەنجی ئەوان هەڕووتەی سەربەرز زێدەتر بلندو مەزنی وەرگرێ .

ئێمە کە منالی ناو دێی سیتەکین
یەك بۆ یەکتری پشت و کۆمەکین
مێژوو شایەتی خانە دانمانە
عالەم نانخۆری دەغڵ و دانمانە
هەوای هەڕووتە ساف و بێغەشە
گەڵای دارەکان ڕیحانەی ڕەشە
ئێمەش ئەخوێنین با ئەو سەرکەوێ
سەری سەربەرزی قەت دانەنەوێ
جا ئەوسا سیتەك بڵێت کوڕدارم
لە ناو پەشانا منیش بەشدارم ،

نورخانی غالب

Institut kurde de Paris

هەموو توانایەک بۆ پشتیوانی سەرکەوتن

سعدی شیرازی

دەبێ بەکورد بناسین

سەعدی کوڕی شێخ عبداللەی کوڕی شێخ عبدالحمیدەو خەڵکی چەمی‌شامبانی هەورامانەو بە شیرازی ناوبانگی دەرکردوەقەبری خوالێخۆشبو شێخ عبدالحمید لە دێی(ڕەگاشیخان)ی هەورامانەو خەڵکی هەمو کات دەچن بۆ زیارەتی ٠

شێخ عبداللەی باوکی سەعدی لەو شوێنە ڕەنجاوەو کۆچی کردوەو چوەتە (جوانڕۆ) (جەوانرود) سەعدی لەوێ لە دایک بوە شێخ عبداللە لە جوانڕۆ بەم هۆنراوەیە پیشانی داوە کە ماڵی لە جوانڕۆ بووە دەڵێت دوور گشتم ار قبیله عمری من برباد شد ٠

حەرفی ئەبجدراشماری دو صدو خفتاد شد بە ژمارەی ئەبجەدی ٢٧٠ مان لای خوارەوە بۆ هەموو خوێندەواران نووسیوە :

(٣ ج + ٦و + ١ أ + ٥٠ن + ٢٠٠ر + ٦و + ٤د ٢٧٠)

بە ژمارە تەکانە جوانڕود٠ لە جوانڕۆشەوە خوا لێخۆشبو عاجز بوەو چوەتە شیراز لەوێ ئەتابوکەکان خانقاو مدرسەیان بۆ دورست‌کردوە موڵکو ماڵیان پێ‌بەخشیوەو سەعدییان ناردوەتە نظامیەی بغداد لەوێ دەرچووە ، شێخ سەعدی وەکوو مەلیک شای ڕۆمی دەڵێ (شێخ سعدی کە عارف حق بود ـ

یکصدو بیست سال عمر ربود) ـ یانی شێخ سەعدی کە زانایەکی ماف پەروەرو خواناسو تاس صەدبیست ساڵ تەمەنی کردوە ٠ میژوی لە دایک‌بوونی سەعدی لە بەینی ٣٨٩و ٣٨١دا بووە خۆشی بەم هۆنراوەیەکاتی دەوری زەمان‌و خۆشی خۆی باس ئەکات (دران حدث کەمارا وەخت خوش‌بود ـ زهجرت شتصدو پنجاهد شش بود ـ هەر کە سێکیش لە کوردایەتی سەعدیدا گومانی هەیە پەنا برێتە لای مامۆستا مەلا کەریم لە شێخ ؟

ڕاستو درۆی ئەم نوسراوەی منی بۆ مەعلوم ئەبێت ٠ ئەنجا ڕەحمەتی باوکی لەوێوە کۆچی کردوەو چوەتە شیراز ئەتابکەکان تەکیەو مدرسەیان بۆ کردوەتروو موڵکو ماڵی باشیان پێ‌بەخشیوە لەوێوە سەعدییان ناردوەتە بەغداو لە نظامیین بەغدا هەموو عیلمەکانی ئیسلامی تەواو کردوە ـ ئەمەیە بەسرهاتەـ کانی سەعدی‌و باوکی ٠٠٠

محمد سعید سلیم جاف

لیسا

سعدالله بامەڕنی

ژبەر تەختێ بنەفشالا
ئەوی تەختێ بنەفشوك ڕێز
زراف داڤێت کڤان خالا
ڕوی کەڤیا بن شە و لێز
دل ڕەڤاند و ڤەهێن ئالا
تویلە و داڤێت ئەڤینم هێژ

* *

ئاخ بهاین تە چەندە
بهارا خوشا چەلی
ئەنیا سپی کەڤەر ڤەندە
شەوتیم دل بو کەلی
ئەو چ کارو کەمەر بەندە
بو ب نەینوکا بکرم پەلی

* *

لیسا جان بابەلیکێ
وەغەرا تیبە بەر چاڤ
ستێروکا ڕوهن و برویسکێ
بو د وەشن زێڕ و دەراڤ
کەتیێ کەو زەرو سویسکێ
ببینم هەر دەم و گاڤ

* *

نەخشێ پوڕێت ئەڤینڤانا
جان و هارو تەرو شەنگ
پوڕتینا تیپێت زوزانا
دل ڤەهاند چرچیکێ پەنگ
ئاخ و ئاوازا هو انا
جان وەرینا ڕەنگو ڕەنگ

ووشەبیتگران :

لێز : تەڕ
تویلەو داڤێت : کارکرنا جلکو بەرا بم جەژنو سەرساڵێ ئان کو تەرزەکێ نوی دبەری ٦٠ سالێت چووی
چەلی : تیپێت چیا
کەڤەر ڤەندە : ڕەنگەکێ کەمەرا ژ ڕەنگێ بەرێ بۆ ژنا
کەمەر بەند : هەروەکی بەری ٠
پەلی : پشکۆی ئاگری ٠
لیسا : ناڤە بۆ ژنێ ٠
دوەشن : وەربان
دراڤ : پارە یان زێڕ ٠
پوڕتینا تیپێت : پونکێت گیا ئان کوتیپسی بلند ژ شین‌کاتی لسەر تیپێت چیا ٠
چرچێکی پەنگ : دولاب ، ئا چرچیك هەلکرنا دەرزی ژبەر ریدا ٠

سەدەی بوژاندنەوە

زنجیرەی مێژووی

د ٠ کمال مظهر احمد

فواد مجید میسری کردویەتی بەکوردی

سۆشیال ئایدیالیستەکان

لەو ڕۆژەوەی کە جیاوازیی باری ژیان لە نێوان چینە کۆمەڵایەتی‌یەکاندا پەیدابووەو زوڵمو چەوساندنەوەو دەسەڵاتی بەهێز بە سەر بێ‌هێزدا سەپێنراوە ، خەڵکە زۆرلێکراوەکە وێڵن بەدوای چارەسەرێکدا ژان‌و ئازارەکانیان کەم بکاتەوە ٠ جا وەنەبێ هەوڵو کۆششی ئەم چینە بەش‌خوراوە دژی واقیعە تاڵەکە بە تەنها سیمای پاڕانەوەو تەقینەوەو یاخی بوونی بەخۆیەوە لکاندبێ ، بەڵکو مۆرکی جۆربەجۆری پێوەنراوەو هەندێ جار لە پێناوی دوا ڕۆژێکی باشتردا لە دەریای بێ بنی خەیاڵدا کەوتووەتە مەلەکردن ٠ ئەم دیاردەیەش بە ڕوونی‌ی لە ئەدەبیاتی میللی‌ی گەلانی‌دونیادا دەردەکەوێ ٠ لە سەردەمی گرێک‌و ڕۆمانی کۆندا ، داستانی « سەدەی زێڕین » هاتە کایەوەو تێیدا کۆمەڵ بە جۆرێك دەنەخشێنێ هەرچی پێی بووترێ جیاوازیی‌و چەوساندنەوە لە گۆڕێ نی‌یە ٠ لەلایەکی تریشەوە ، چەندین زانا هەمان ئاواتی مرۆڤایەتی‌یان سەرلەنوێ‌و لە زەمینەی فیکریی جۆر بەجۆرەوە مشتو ماڵ کرد ٠ «ئەفلاتوون» بە بیرکردنەوە ئایدیالیست بوو و بەرگریی لە « کۆمەڵگای کۆنەبەتی » دەکرد ، کەچی هەمیشە خەوی بە ڕژێمێکەوە دەبینی تێیدا فەیلەسوفەکان جڵەوی فەرمانڕەوایی بگرنە دەستو چەشنە خاوەندارێتی‌یەکی بەکۆمەڵی تێدا پەیڕەو بکرێ‌و پەروەدەی منداڵانیش بخرێتە ئەستۆی ئەو ڕژێمە ٠ لە سەدەی دووەمی پێش زایندا ، نووسەری گریکی « یامپول » گەشتێکی خەیاڵی‌ی بەناو دەریادا دەکاو ئەنجام دەگاتە دوورگەیەك دەکەوێتە خوارووی نیمچە دوورگەی عەرەبەوە، دەبینێ خێڵێکی بەختیار تێیدا دەژین ئەوەی پێ بووترێ چەوساندنەوەو جیاوازیی لە ناویاندا نی‌یە ٠ نووسەر لای خۆیەوە ، ژیانی ئەم خێڵە بە نموونەی ژیانێکی ئایدیایی دادەنێ ٠ لە سەدەی ناوەڕاستداو تەنانەت دوای ئەو سەدەیەش ، خەڵکی‌ی خەویان بەوەوە دەدی ئایدیای زووی ئاینی مەسیحی‌ی لە بارەی یەکسانی‌ی‌و برایەتی‌یەوە بژیەننەوە ، ئەم ڕێبازە فیکری‌یە لەگەڵ دەرکەوتنی پەیوەندی‌یەکانی سەرمایەداری‌و جیاوازیی کۆمەڵایەتی‌و نارەزایی خەڵکیدا مەودایەکی بەربڵاوترو قووڵتری بەخۆیەوە دی ٠ ئەوەتا لە باسێکدا کە لە سەدەی شانزەهەمدا لە ئینگلستان نووسراوە ، تێیدا بەم جۆرە باسی جیاوازیی کۆمەڵایەتی کراوە :

« کێ‌و لە چ سەردەمێکدا دیویەتی خەڵکێکی زۆر لە ژیانی خۆیان ناڕەزابن‌و خەڵکێکی کەمیش پێی قایل بن ؟ کێ‌و لە چ سەردەمێکدا دیویەتی خەڵکێکی ئەوەندە زۆر ئارەزووی گۆڕان‌و تازەکردنەوە بکەن ؟ کەس بیستوویەتی ژمارەیەکی ئەوەندە زۆر پیاوچاك هەبن ، یان ڕاستتر ئەو هەموو خەڵکە هەبن کە دەیانەوێ سیستەمی چینایەتی و دەوڵەت تێك‌و پێك بدەن ؟ کەس بیستوویەتی ژمارەیەکی ئەوەندە زۆر خەڵك هەبن ڕەخنە لە یادشایان‌و کاروکرداریان بگرن‌و کەمێکی زۆر کەمیش لایەنگریان بن ؟! » ٠

بیروباوەڕی یەکسانی‌ی‌و عەدالەتی کۆمەڵایەتی لە سایەی ئەو جۆرە ژیانەدا گەیشتە ئاستێکی نوێ‌و دەرکەوتووەتروە ، بە ڕادەیەك لە سەدەی بووژاندنەوەدا ڕێبازی سۆشیال ئایدیالیزم(٢٢) لە سەردەستی چەند هۆمانیستێکی دەرکەوتووەی سەر بە وڵاتە ئەورووپایی‌یەکاندا بە ئاشکرا خۆی نواند ٠ دیارترین ئەو کەسانەیش کە توخنی ئەم مەسەلەیە کەوتن «تۆماس مۆر »ی ئینگیزی‌یە کە بە پێشەوای هەموویان ناسراوە ٠ دوای ئەویش «تۆمازۆ ـ تۆماس ـ کامبانیللا »ی ئیتالیایی‌یە کە بە نوێنەرێکی دەرکەوتووی ڕێبازی سۆشیال ئایدیالیزمی رادیکالی ناسراوە ، ئەو ڕێبازەی کە لەو سەردەمەوە بنەما فیکری‌یەکانی بە ئاشکرا دەرکەوتن ٠ سۆشیال ئایدیالیستەکان گیروگرفتی کۆمەڵگایان بە شێوەیەك چارەسەر دەکرد جیاوازی‌یەکی تەواوی لەگەڵ شێوەکانی پێشوودا هەبوو ٠ ئەوانە ئەگەرچی نیازی پاك‌و ئامانجێکی پیرۆز پاڵیان پێوە دەنان عەودالی ژیانێکی باشترو خۆشتر بن ، بەڵام ئەو جیهانەی ئەوان پێکیان دەهێنا ئەوەندە خەیاڵی‌ی بوو ، مەحاڵ بوو کەس پێی بگاو لە سایەیدا بحەوێتەوە ، «تۆماس مۆر » لە بە ناوبانگترین نووسینیدا ، باسی وڵاتێکی ئاسوودەو بەختیار دەکا لە دوورگەی «یۆتوپیا»دا کە چۆن بە هۆی سیستەمەکەیەوە لە هەموو ئەو گیروگرفتانە بە دوورە کە ، کۆمەڵگاکانی تر پێوەیان دەناڵێنن ٠

لە « یۆتۆپیا »دا ، نە خاوەندارێتی‌ی تاکەکەس هەیەو نە چەوساندناوە ٠ دوکان‌و عەمبارەکان بۆ هەمووانەو هەرکەس چی پێویست بێ بە خۆڕایی وەری دەگرێ ٠ هەر ماڵێك دوو دەرگای هەیەو هەمیشە بۆ خەڵکی‌ی لەسەر پشتن ٠ هەموو کەسێکی ناو «یۆتوپیا» دەبێ ئیش بکا بە مەزجێك ماوەی ئیش‌کردنی لە ڕۆژێکدا شەش سەعات زیاتر نەبێ٠ ئافرەت مافی تەواوی خۆی هەیەو لەگەڵ پیاودا بە یەك چاو تەماشا دەکرێ ٠ ئارایشت وداودەزمانی خۆ جوان‌کردن بە کارناهێنێ‌و جوانی‌یە سروشتی‌یەکەی لا مەبەستە ، چونکە پیاوانی ناو «یۆتۆپیا » ئارەزوویان لێی نی‌یەو لای ئەوان ڕەوشتی جوان لەپێش جوانی‌یەوەیە ٠ لە ناو ئەم کۆمەڵەدا ، ئاستی هوشیاریی خەڵك لە ڕادەیەکدایە رقیان لە ئاڵتوون‌و وزێڕ دەبێتەوە ، لەبەر ئەوە دەی‌کەنە کۆت‌و پێوەندی کۆیلەو قەڵەدەی منداڵ‌و نیشانەی تایبەتی‌ی بۆ تاوانباران ٠ ✻

فەیلەسووف‌و سیاسی‌و شاعیرو زانای ئیتالیایی «کامبانیللا» لە کتێبی «شاری خۆر »دا لە «تۆماس مۆر » بەولاوەتریش دەچێ ٠(٢٣) دانیشتوانی ناو شارەکەی ئەم «خزمەتی شت‌ومەك ناکەن ، بەڵکو شت‌ومەك خزمەتی ئەوان دەکا » ٠ هەموو کەس ڕۆژی چوار سەعات ئیش دەکاو ماوە بە «خەڵکی دەروون پیس‌و مشەخۆر » نادرێ ٠ دانیشتووانی ئەوشارە لە چێشتخانەدا پێکەوە نان دەخۆن‌و پێکەوە دەژین‌و دەوڵەتیش ئەرکی پەروەردەو فێرکردنی منداڵان دەگرێتە ئەستۆ ٠

هەر لە سەدەی بووژاندنەوەدا چەند کەسێکی دی ، هەمان ڕێبازیان گرت‌و بەم یان بەو شێوە بیروڕایەکانی «مۆر»و «کامبانیللا»یان دووپات دەکردەوە ٠ لەوانە «سیرانۆ»ی فەرەنسایی‌و «تۆماس مۆنزێر»ی ئەلمانی‌ی‌و ژمارەیەکی تریش ٠ بەڵام «مۆنزێر» ، یەکەم کەس بوو بیروڕایەکانی لەناو چەوساوەکاندا بڵاودەکردەوەو لایەنی تیوریی‌و پراکتیکی یەك خست‌و بوو بە یەکێك لە سەرکردە ناودارەکانی جەنگی بەناوبانگی جوتیارانی ئەڵمانیا لە ساڵانی ١٥٢٤ ـ ١٥٢٥ دا ٠

بیروڕای سۆشیال ئایدیالیستەکان لە بریتی ئەوەی پشت بە زەمینەی واقیع ببەستێ ، لە جیهانێکی خەیاڵیدا دەخولێتەوە ٠ «تۆماس مۆر»یش هەروا لە خۆوە کتێبە بە ناوباکەی ناونانێ «یۆتوپیا» کە بە زمانی لاتینی مانای «شوێنێکی نەبوو » دەگەیەنێ٠ جا لەگەڵ ئەوەیشدا کە بیروڕای ئەمانە شوێن بەنجەیان بە ڕێبازەکانی دوایی سۆشیالیزمەوە دیارەو کەم‌وزۆر کاریان تێ کردوون ، بەڵام لە چوارچێوە تەسکەکەی خۆیدا گیری خواردو نەیتوانی ڕۆڵی کاریگەری خۆی ببینێ ، بە تایبەتی ئەگەر لەتەك ئەو بەرهەمە زۆرو جۆربەجۆرانەی نیگارکێش‌و پەیکەر تاشەکاندا بەراورد بکرین کە بە ئەندازەیەکی دیار بڵاوبوونەوەو پەرەیان سەند ٠

٢٢ ـ لێرەدا هەر ئەوەندە بە پێویست زانرا لە هێڵە بنچینەیی‌یەکانی ئەو ڕێبازە بدوێین ، وەکی تر هەڵدەگرێ لێکۆڵینەوەیەکی سەربەخۆ بۆ ئەم باسە تەرخان بکرێ ٠

✻ ـ «تۆماس مۆر » ساڵی ١٤٧٧ لە دایك بووە ٠ لە ساڵی (١٥٠٠) بە دواوە بووە بە پارێزەر ٠ ساڵی (١٤٩٩) چاوی بە «ئیرازمۆس»ی هەڵەندەیی کەوتووەو بیرو باوەڕی ئەو کاری تێ‌کردووە ٠ لە ساڵی «١٥١٦»دا لە نووسینی یۆتۆبیا بووەتەوە٠

لە سەردەمی «هەنری هەشتەم »دا بووە بە ڕاوێژکاری پاشا ٠ لە ئەنجامی ئەو ناکۆکی‌یەی کەوتە نێوان شا «هەنری» و «پاپا»وە ، شا لە «پاپا» یاخی دەبێ‌و خۆی بە سەرۆکی کەنیسەی ئینگلیزی دادەنێ ٠ «مۆر» بەم هەڵوێستەی «هەنری» قایل نابێ ، بۆیە شا بڕیاری کوشتنی دەردەکاو لە بەرەبەیانی «٦»ی تەمموزی ساڵی ١٥٣٥ دا لە سەری دەدرێ ٠ «بڕوانە : یوتوبیا ـ ترجمە و تقدیم د٠ انجیل بطرس سمعان ـ

دار المعارف بمصر ـ ١٩٧٤ ـ » ـ وەگێڕ ـ ٠

٢٣ ـ «کامبانیللا» لە زۆر بۆچوونیدا لەسنووری فەلسەفەی سەدەی بووژاندنەوەی تێپەڕاند ٠ بۆ زیاتر تێگەیشتن ؛ بڕوانە :

لە یادی ٧ی نیساندا

✻ فۆاد حسین احمد ✻

بێگومان ڕۆژی حەوتی نیسان ، ڕۆژێکی ڕوناکو پرشنگدارو زێرینە لەمێژووی گەلی عیراقماندا ٠٠ چونکە بەڕاستی باری ژیان ، لە هەموو بوارو لایەنەکانیدا گۆڕاو ڕێگای پێشکەوتنی خۆی‌گرتەبەر٠

لەم ڕۆژە پیرۆزەدا حزبی سەرکردە لەدایك بوو، حزب توانی بەرەبەرە کاربکاتەسەر بارودۆخی‌ناوچەی ڕۆژهەڵات بەشێوەیەکی گشتی ، ئەندامانی حزب چ بە شێوەی ڕێکخراوەیی یان پێکەوە تێکەڵ لەگەڵ جەماوەردا لە گشت ڕاپەڕین‌و شۆڕش‌و خۆپیشاندانەکاندا بەشداری‌یان دەکرد ٠٠ بەڵکو زۆرجار خۆی ڕێکی ئەم جموجوڵانەی دەخست‌و دەکەوتە پێشیانەوە ڕژێمی‌کۆنەپەرستی ئەخستە لەرزەوە ٠

حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست هەر لەوکاتەوە بۆچوونێکی تەواوی دەربارەی ناوچەکە هەبوو ٠٠

جارێکان دەبێ ئەم وڵاتە شیرینە لە چاوچنۆکی‌و تەماعو برسێتی دوژمنان‌و وڵاتە گەورەکان دوور بخرێتەوە ئەمەش هەرگیز نایەتەدی ئەگەر وڵاتەکەمان سەرکردەی لە خۆی نەبێت‌و دلسۆزی خۆی نەخشەی بۆ دانەنێت ٠٠

ئەوە بوو حزب شۆڕشە نایابەکەی لە ساڵی ١٩٦٣ی ڕەمەزان بەرپاکر ٠٠ ئەو ڕۆژە گەشەبە هەرگیز لەیاد ناچێت ٠٠٠ چونکە حزب توانی وڵات لە حوکمی تاکە کەسی‌و بیرۆقوراتی ڕزگاربکات‌و خۆی بێتە سەرحوکم بەم چەشنە دەتوانێت عیراق بکاتە زەمینەیەکی شۆڕشگێرانەی وڵات‌و بەرەبەرە ئامانجە هەرەگەورەکانی حزب جێ‌بەجێ بکرێت ٠٠٠

گەلی عیراق لەسەرانسەری وڵاتدا پێشوازیان لە شۆرش پیرۆزی ڕەمەزان کردو دڵنیا بوون ئەوا ئیتر کۆتایی بە بارودۆخی ناڵەبارو شپرزەیی دێت‌و دەرگای جیهانی کامەرانی‌و خۆش‌گوزەرانی‌و سەربەستی‌ی ڕاستەقینە بۆی کرایەوە ٠٠

حزب دەستی بەئیش‌وکارو جێ‌بەجێ‌کردنی پرۆژە جەماوەریەکەی کرد ٠٠ بەڵام لەڕاستی‌دا وە لەبەر ئەوەی چەند هەڵەیەك کە لەلایەن هەندێ کەسانەوە کە لەسەر حزب دانرابوون‌و دەژمێردران‌و هەروەها حزبیش ئەمە یەکەم تەجرەبەی بوو لەبەر ئەوە دوژمنانی گەل‌و حزب کەوتنە جموجوڵ‌و ئاژاوەنانەوە بەنیازی ڕاگرتنی ڕێڕەوی میللەتەکەمان ، چونکە بۆ دوژمنان ئاشکرابوو،میللەتی عیراق خەریکە پێ دەنێتە قۆناخێکی ترەوە کە لەگەڵ بەرژەوەندی ئیمپریالیزم‌و زایونیزم‌ناگونجێت‌و دوا ڕۆژێکی تاریکیان پێش‌چاو دەخست‌و مەترسی‌یەکی گەورەی دەخستە دڵیانەوە جا ، دوژمنانی گەل عیراق ، هەموو هێزو چالاکیەکانی خۆیان خستەکار ٠٠

ئەوە بوو دوژمنان کەیشتنە ئامانجی خۆیان ٠٠ لە چوارلاوە دەوریانداو بۆ جارێکی‌تر وڵاتە شیرینەکەمان کەوتە تاریکی‌و خۆری پرشنگداری لە خاکی عیراقا ئاوابوو ٠٠٠ هەرچەند ئەو ماوەیەی کە حزب تیایا حوکمی دەکرد کەم‌بوو بە چەشنێك نەی‌توانی هەموو ئامانجەکانی خۆی بگەیەنێتە ئەنجام بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا سوودو قازانجی بەخشاندو کارتێکردنی خۆی گەیاندو باشترین تەجرەبەتی بوو بۆ حزب ٠٠ جارێکیان گەلی عیراقی هۆشیارکردەوە ؛ جەماوەرێکی باشیش لە چواردەوری خۆیدا کۆکردەوەو هاتنە ریزی ئەندامەکانیەوە ، تەسکەرەو هێڵ‌و ئامانجەکانی خۆی بۆ جەماوەر ئاشکراکرد ٠٠ دوای ئەم کەوتنە کەوتە جموجوڵ‌و ئیش‌کردنی بەردەوام‌و ڕێکخستنی جەماوەر بە ووردی‌و وریایەوە.

ئەم ماوەیە واتە ساڵانی نێوان ١٩٦٣ ـ ١٩٦٨ ماوەی تێکۆشان‌و ئەرك‌و خەباتگێری ڕاستەقینەی حزب بوو ٠٠ هەرچەند ڕژێمی کۆنەپەرستی قوسوری لەگەڵا نەکردو ژمارەیەکی زۆر لەئەندامەکانی خستەزیندان یان لە سێدارەیان دا ٠٠٠ بەڵام ڕاستیەکەش هەر ئەوەبوو ئەم کردەوەبە زیاتر پاڵی بەئەندامانی حزب‌و جەماوەرەوە ئەنا زیاتر تێبکۆشن‌و زیاتر قایل‌بن لەسەر ئەوەی تا نەگەنە ئاوات وازنەهێنن ٠٠٠ ئەوە بوو حزب سەرکەوتنێکی ئێجگار گەورەی لە شۆرش ١٧ ـ ٣٠ ی تەمووزی ١٩٦٨ وەدی‌هێنا ٠٠ و سودێکی زۆری لەشۆرش یەکەمیدا وەرگرت ، لەبەرئەمە دەڵێین شۆرشی ١٧ تموز ١٩٦٨ تەواوکەری شۆرش ڕەمەزانی ١٩٦٣ی مەزن بو بوکی شۆڕشان ٠

بۆجارێکی‌تر میللەتی عیراق ڕێگای مێژووی ڕاستەقینە خۆی گرتەبەر ، دوژمنانی عیراقیش بۆ جارێکی‌تر کەوتنە بارێکی پرلە شپرزەیی‌و مەترسی‌یەوە ٠

دووبارە دەستیان بەپیلان‌و کۆسپ‌نانەوە کرد ٠٠ بۆ ئەوەی بەلکو ڕێگای ئازادی‌و پێشکەوتن‌و سەربەستی لە میللەتەکەمان بگرین ٠٠ بەڵام هیچیان سەرنەگرت‌و هەر جارێك تووشی جۆرەلێدانێك دەبوون‌و بەشکاوی‌و ڕوورەشی دەکشانەوە ٠

تا ئەم ساڵانەی دوایە کە ئێرانیان بۆ ئەم مەبەستە تەرخان‌کرد ٠٠ ئەوە بوو شەڕی قادسیەی دووەم دەستی پێ‌کرد ٠٠وە لەبەر ئەوەی گەلی‌عیراق لە سەرانسەری وڵاتدا ووریاو هوشیار بوونەتەوەو سەرکردەی ڕاستەقینەو دلسۆزی خۆی دۆزیوەتەوە، بەتایبەتی بە سەرکردایەتی‌ی قارەمان کاك صدام حسین‌و بڕوای گەل بەمافی ڕەوای عیراق ٠٠ دەبینین لەم ماوەیە درێژەیەدا سوپای عیراق توانی گیانی سەرکەوتنی بپارێزێت و تائەم کاتە جڵەوی جەنگ بەدەستی خۆیەوە بێت ٠٠ ئێران‌و تاقمە شلۆقەکەشی بەرەو سوتان‌و روخان‌دەچێت ٠٠

Institut kurde de Paris

لە ئەدەبی گەلان :

میگێل ئێرنانوس و ژیانی

لە ٢٨ی ئاداردا یادی تێپەڕبوونی چل و یەك ساڵەی مردنی مێگێل کرایەوە کە لە ٢٨ ئاداری ساڵی ١٩٤٢دا دوای سێ ساڵ لە شەڕی میللی ئیسپانیا .. لە ناوەڕاستی جەنگی دووەمی جیهاندا مێگێل تووشی نەخۆشی سیلەبووو لە تەمەنی (٣٢) ساڵیدا لە بەندیخانەیەکی تاریکی لەبیرچووی ئیسپانیای فرانکۆدا خواحافیزی کرد .. میگێل یەکێك بوو لە شاعیرە بەناوبانگەکانی ئیسپانیاو هەر ئەو بناغەی شیعری نیشتمانی داناوەو لە هەمان کاتدا ئاڵای شیعری نوێی هەڵگرتووەو لە یەکێ لە وتووێژە شیعرییەکاندا ڕافائیل ئەلبرتی شاعیری زانکۆی مەدرید وتی : سێ شاعیرمان پێشێلی شەڕی میللی ئیسپانیابوون ئەوانیش ئەنتۆنیا ماچادۆو لۆرکاو مێگیل ئێرنانەس بوون .. میگێل لە شاری ئۆرۆێلا لە پارێزگای ئلیکانتێ لە ٣٠ی ئۆکتۆبەری ساڵی ١٩١٠ی ز هاتۆتە دونیاوەو ڕۆڵەی خێزانێکی جوتیاری هەژاربووەو زوربەی ژیانی بە شوانی بردۆتە سەرو برادەرە گیانیبەگیانەکانیشی ڕافائیل ئەلبرتیو پابلۆ نیرۆداو بیسنتی ئەلکەندربوون .

پابلۆ نیرۆدا لە بیرەوەرێکانیدا پێی دەڵێ میکێل ئەو گەنجەیە کە « چارەی لە پەتانە دەچێ » ئەوە ئەوە دەرئەخا کەمیکێل برادەرێکی زۆر گیانیبەگیانی پابلۆ بووە میکێل وەك سەربازێك ساڵی ١٩٣٦ لە شەری میللی ئیسپانیا دژی فرانکۆی تاوانبار بەشداری کردو شیعرێکی زۆری لەو ماوەیەدا نووسی کە ناوی نابوون « هۆنراوەی شەر » دوای شەرەکەش بۆ ماوەیەکی زۆر کەم رایکرد بۆ پورتوگال بەڵام لە گەڕانەویدا بۆ مەدرید گیراو ئەمری ئیعدامی درا . بەڵام چەند قەشەیێك لەگەڵ پابلو نیرۆدا (کە ئەودەمە پابلۆنیرۆدا موچەخۆرێك بوو لە باڵوێزخانەی شیلی لە مەدرید) توانیان ژیانی لە مردن رزگاربکەن .. ئەوەبوو حوکمەکەی گۆڕا بە حوکمی موئەبەد .

یەکەم دیوانی شیعری بەناوی (شارەزایێك لە مانگ) لە ساڵی ١٩٣٣دا دەرچوو دوابەدوای ئەو دیوانە دوو دیوانی تری بەناو بانگی دەرکرد « ئەو تیشکە هەرگیزاو هەرگیز کۆتایی پێنایەت »و « هەوانی گەل » .

لە ساڵی ١٩٣٦دا هەروەها چەند پارچە درامایەکیشی نووسی وەك « کێ تۆی بینیو کێ ئەتبینێ »و « کوڕەکانی بەرد » .. هتد .

لە هۆنراوەیەکیدا کە بۆ خوسفینای ژنی پێشکەشی کردووە دەڵێ « ئەی کۆترەکەم هەرچەند لە ژێر خاکدا بم بۆم بنووسەوە من هەر بۆت ئەنووسم » .

ساڵی رابردوش بە بۆنەی تێپەربوونی چل ساڵ بەسەر جوانەمەرگیدا لە شارە خنجیلانەکەی ئۆرۆێلا خۆی ئاهەنگێك ڕێکخرا لە چاوپێکەوتنێکدا لەگەڵ ژنەکەی ، خوسفینا وتی : « ئاهەنگی یادگاری من بۆ میکێل لە بێدەنگیدایە » ئەمەش ناونیشانی هۆنراوێکی خوسفینابوو بە بوونی ئەم ئاهەنگەوە :

کاتژمێری چواری بەیانی بوو
دەمزانست تۆ کۆچدەکەی
لە کاتژمێری پێنجی بەیانیدا بوو
مردن لێت نزیكبۆوە
منیش لەسەر قەرەوێلەیەکی قوڕدا
خەونم بە تۆوە ئەدی
لەکاتژمێری دەی بەیانیشدا
نانم بۆت هێنا
هەواڵی مردنی تۆیان
پێمدا .

خوسفینا بەر لە دوو ساڵ کتێبێکی لەسەر میکێل داناو لێرەدا چەند بیرەوەرێیکی ترمان بۆ باسدەکا :

– هەستت چییە بەرامبەر بەم ئاهنگە ؟

وەڵام : بەلای منەوە وا هەستدەکەم کە میکێل ئیستا مردووە . دوای چل ساڵی رابردووش ئازارەکانم هەر ئەو ئازارەی یەکەمین ڕۆژەکە مرد .. ئاهنگی من بۆ میکێل ئەو بیرەوەرییەیە کە لەگەڵ میکێل هەمە .

– ئایا باوەڕت بەوە هەیە کە ئەگەر میکێل ئیستا بژیابا هەمان بیروباوەڕی ئەبوو ؟

وەڵام : بێگومان بەڵێ . من دەڵێم هەر لەسەر بیروباوەڕی خۆی ئەبوو ، چونکە ئەو ئەگەر لەو سەردەمەدا کە لە ناو بەندیخانەدابوو نەگۆڕا ئیستا چۆن ئەگۆرا .

– ئایا کەس هەتا ئیستا ماوە رقی لە میکێل بێتەوە ؟

وەڵام : هەرچەندە زۆر کەمن بەڵام ماوون هەروەهاش هەن بە چاوێکی باش سەیری ناکەن .

– میکێل کاتێ کە کۆچی دوایی کرد لە بەندیخانە چی بۆ بەجێ هێشتی ؟

وەڵام : شیعرەکانی . وا بزانم تەنها شیعرەکانی بەسە . بەڵام سەبارەت بە شتی ترەوە . هیچی بۆم بەجێنەهێشت جگە لە مەیمونێكو بلوزێكو کراسێكو بەتانیەك .

– ماوەیەك لەمەوبەر کتێبێکت لەسەر ژیانی میکێلو بیرەوەرێکانت لەگەڵیدا نووسی کێ هانی دای بۆ نووسینی ئەم کتێبە ؟

وەڵام : ویستم چەند هەڵەیەك ڕاستکەمەوە لە ژیانی میکێل کە هەندێ کەس نووسیویانە . دیسان ویستم چەند شتێك بڵێم هێشتا دەربارەی ژیانی نەزانراوە .

– چی تر ماوە لە شیعرەکانی هەتا ئیستا بڵاونەکرابێتەوە ؟

وەڵام : زۆر نییە بەڵام ، بەڵێ هێشتا هەندێ شتی ماوە بڵاونەکراونەتەوەو نیازم وایە کەم کەم بڵاویان بکەمەوە .

– رات چییە لە ڕێزگرتنی میکێل وەك شاعیرێك ؟

وەڵام : وابزانم ئیستا ، بەڵێ . ئیعترافیان بە نرخی کردووە وەك شاعیرێکی پایەبەرز ، هەرچەندە من هەمیشە باوەڕم بەوە بووە ، وە دڵنیابووم کە رۆژێك دێ ڕێزی بکرنو بایەخی پێبدەن .

وەرگێرانی لە ئیسپانییەوە
بەتایبەتی بۆ « هاوکاری »
محمد کاکەیی

فۆلکلور

شەهین

نەزیر عەلی نهێلی

فولکلور

ماڵا من هەی مالا بابێ من ئەڤروکە دوو شەمبی یە ڕوژا بالاڤێ ، شەمین ئاغا کور خال دێ تو وەرە سەر شیرێ جلکێت خوبێخەو بو من پاڤێ ، ئەمن جلکێت شەهین ئاغای شوم کەفکا کولاڤێ ، بێت ئەحمد ئاغای دێ شوم دێ هاڤێمە بەر ئاڤێ ، هەی بابکێ منا ئاغای جەهێ بەهدینا ، دێ تو خەنجەرێ سەر سینگێ مێمکا ژار هەلینە ، نێ نی نە ، هەی ژارێ ، ژارێ، مێمکێ ژاری ، تە بەژن بلندێ ناف تەنگ زراڤێ نە کەپی خزیمێ گوکی گهارێ ، شەهین ئاغا کور حال دێ تو وەرە مالا من دەستێ من بکرە بڕەڤینە من عەبدالەکا خودێ ببە قەسرکێت ئورەماری ، مالا من هەی مالا بابێ من ئەزێ ئامێدیکا ڕەنگین خارکەم یاب پەزنجە تەز دێ گارێ مال خراب بێژم تیتنە مپنێ مال خراب دێ بێژم برنجە شەهین ئاغا دەرچێ ئەڤینێ یێ بو هەمیا

ماڵا من هەی مالا بابێ من تە چ شمنە تە خەلکێ مالێ هەمی من کرن دژمنە هەرێ منا دێ تو من نەدە ئەحمد ئاغای نێ کور خالێ منە دێ تو من بدە شەهین ئاغای نێ پسمامێ منە وەی مێمکێ

ژارێ تە بەژن بلندێ ناڤ تەنگ زراڤێ نێ ری سورگولێ ری قورمزێ شەهین ئاغا دێ وەرە من بغازە هەکە من نەدەن من بدەڤینە ببە قەسرکێت ڕەوانزێ : هەی مێمکێ تە

خداما پاشای تە کەمەر زێدە نێ تازە ژای ئەس دێ مێمکێ رەڤینم دێ بەم بو شەهین ئاغای شەهین ئاغا خرابا توگەلەکی نەتەبتی تو هەل نیف شەڤێ هەتا بانگێ سپێدێ دەرگەهێ بابێ من خەبتی لەشێ تە گەلەکی تەنكو نازکو شلکبو بەر سوو سەر مایێ جەمدی ئەزی مالا بابێ جێمکێ بینەو مەحەلا مەیدانێ نێ بەرێ وێ ڕێست دێرێ پشتا وێ یت کانێ شەهین ئاغا دێ وەرە من برەڤینە هەکە دوسکی هەمی یت ژڤانێ مالا من هەی مالا بابێ من دێ هین وەرت ببەنە مەیدانێ ئاگری بەردەنێ ئاگر بەرنەبیتێ بفرێت خەربەند بەنێ هەکە نەمریت هین ببەن پاڤێنە ئاگرێ وەیلێ جەهنەمێ .

• • •

زاراوەی فۆلکلوری

نووسینی : هیمداد حوسێن

ڤاسیلی نیکتین ئەڵێ : « ئەدەبی کوردی – لە پلەی یەکەمدا ، فۆلکلۆری کوردییە »(١) ، گەلی کوردیشمان وەك هەر میللەتێکی سەر ڕووی ئەم زەمینە نەك هەر خاوەنی فۆلکلۆرە بەڵکو خاوەنی فۆلکلۆرێکی هێجگار دەوڵەمەندە ، وەکو دکتۆر عیزەدین لەم ڕووەوە ڕوونیکردۆتەوە ئەڵێ : « گومان لەوەدا نەماوە کە نەتەوەی کورد لە فۆلکلۆردا یەکێکە لە نەتەوە هەرە دەوڵەمەندەکانی جیهان ، هۆی ئەمەش تەنیا ئەوە نییە کە ئەدەبیاتی نووسراو نەختێك درەنگ لە ناو کورددا پەیدا بووبێت . بەڵکو ژیانی تایبەتی گەلی کوردو وێنەی جیاوازو گۆڕانی زووبەزوو لەم وێنانەدا ، بوونەتە هۆی ئەو دەوڵەمەندیە ، ... »(٢)

جا ئەو دەوڵەمەندیەش گەلێ ڕووی ژیانی کوردەواریمانی گرتۆتەوە چ لە ڕووی خۆشەویستیو میوانداریو قارەمانیەتیو ئازاییو سوارچاکیو ڕاستی هتد ... » .

جا منیش لێرەدا خۆم بە بەختیار ئەزانم ئەم کۆمەڵە زاراوە فۆلکلۆرییە بخەمە بەردەستی خوێندەواران هەرچەندە زۆر کەمیشە بەڵام کورد واتەنی : هەر موویەك لەبەراز بێتەوە هەر باشە .

١ – ئەو شتانەی پەیوەندیان بە ژیانی وەرزی دروێنەوە هەیە :

زاراوە	ڕوونکردنەوە
تەبارە	دوای ئەوەی گەنم وەیا جۆ سەوز ئەبێتو لاچکەکانی زەرد ئەبێت ، ئەو پێوانەیەی لەبەرچاوە پێی ئەووترێت تەبارە .
داس	لە شێوەی کەوان چەماوەیەو لە ئاسن دروستکراوە دەسکێکی داریشی هەیە ، جووتیار بۆ برینەوەی تەبارە بەکاریدەهێنێ (بۆ برینەوەی گوڵەگەنمو جۆ) .
هەسان	جۆرە بەردێکی تایبەتییە بۆ تیژکردنەوەی داس بەکاردێت .
شەنە	لە شێوەی پەنجەکانی دەست ، بەڵام بە زۆری چوار ، لە ئاسن وەیا دار دروستکراوە بۆ پاك کردنەوەی گەنم لەو خلتەیەی تێکەڵێ بووە دوای دروێنە ، بەشەنەکەوە ئەیدەن بەدەم باوە .
شەنەبا	هەروەك لەمەوپێش باسم کرد بۆ پاك کردنەوەی جۆیە کە ئەیدەن بەدەم باوە ، بەم کارە ئەووترێت شەنەبا .
پەرێز	دوای دروێنەی گەنم وەیا جۆ شوێنەکەیان پێی ئەووترێت پەرێز ، بەڵام کاتێ جووتیار گەنم وەیا جۆ ئەدروێتەوە وەنەبێ لە بنجو بناوانەوە گوڵەگەنمەکە هەڵکێشێ بەڵام لە نیوەی وەیا نزمتریش ، جا ئەوەی ئەمێنێتەوە بۆ مەڕومالآت ئەیکەن بە پاوان .
گیشە	دوای دروێنە گوڵە گەنمەکان ئامێز لە سەریەك کەڵەکە دەکرێ بەم کارەش ئەوترێت گیشە .
گیشەکەر	ئەو ژنانەی لە دوای سەپان گیشە کۆدەکەنەوە پێیان ئەوترێت گیشەکەر وەیان تێلەکێش .
قەیناغ	جوتیار ئەیکاتە پەنجەکانی بۆ ئەوەی پەنجەی سڕیندار نەبێ لە کاتی دروێنە ، واتا وەك پەنجەوانە وایە بەزۆریش لە تەنەکە دروستکراوە .
قەرسیل	لە نزیك ماڵانی لادێ جۆ ئەچێنن بۆ خواردنی مەڕومالآت ئەم پارچە زەوییە پێی‌ئەوترێت قەرسیل .
قەسەر	دوای ئەوەی لاچکی گوڵەگەنم ووشكو زەرد ئەبێتەوە پێی‌ئەوترێت قەسەر . سوودیشی لەوەیە ئەیکوتن ئەیکەن بە کا بۆ خواردنی مەڕومالاتو سووتان .
قەرانگ	هەروەك داس وایە بەڵام تیژ نییە ، بۆ کۆکردنەوەی گوڵەگەنمو جۆ بەکاردەهێنرێت .
قرشە	دەغڵودان دوای دروێنە یەکسەر پێی‌ئەڵێن قرشە .
مەرۆ یان سوارە	هەرچەند جارێ سەپان داسەکەی لە تەبارە دەدات ئەو قامکە گوڵەگەنمەی یان جۆیەی دەکەوێتە دەستی پێی ئەوترێت مەرۆ یان سوارە .
بێر	تەختەدارێکی ڕاستی ڕووتەخت لە شێوەی چوارگۆشە یان لاکێشەیە بۆ پاككردنەوەی گەنم بەکاردەهێنرێ بەڵام دوای شەنەباکە .
شەغرە	لە چوار پەلەدار دروستکراوە دەیخەنە سەر پشتی گوێدرێژ یان ئەسپ بۆ گواستنەوەی قرشە لە شوێنی دروێنە بۆ ماڵەوە .
جەنجەر	ئەو ئامێرەیە کە لە دار دروستکراوە ، کۆمەڵێ پارچە ئاسنی تیژی تیایە پێی‌ئەوترێت (باڵتە) ، بۆ کووتانەوەی گەنمو جۆ (دەیخەنە دوای دوو گوێدرێژ) .
کا	لاسکی ووشکەوەبووی گەنمو جۆ دوای کووتانەوە (ووردو خاش ئەبێت) ، پێی‌ئەوترێت کا ، بۆ خواردنی مەڕومالآتو سووتان . بەکاردەهێنرێت .
کادین	ئەو ژوورەی یان ئەو کەلاوەو کولێتەی « کا »ی تێدەکەن .
ڕەوسە	بۆ دواجار گەنم کەباك بووەوە دوای هەموو شتێك پێی‌ئەوترێت ڕەوسە .
شەڵتە	لە گووش دروستئەکرێت ، بۆ کێشانەوەی کا .

٢ – کەلاوپەلی هەمە جۆری ژیانی ڕۆژانەیان :

زاراوە	ڕوونکردنەوە
کوندە	ڕەنگێکی ڕەشی هەیە ، لە پێستی بزن دروستکراوە ئاوی تێ دەکەن بۆ خواردنەوە بۆئەوەی لە پیسییەوە دووربێ .
کوندەران	ئەو شوێنەی کوندەکەی لێدائەنێن پێی ئەڵێن کوندەران .
کورتان	هێندێ تونە جلو شتی دی لەیەك ئەدروون ئەیخەنە سەر پشتی گوێدرێژ بۆ ئەوەی شوێنی دانیشتن خۆش بێت .
کۆپەران	لە قایشو ئەسفەنج دروستئەکرێت شێوەیەکی چەماوەی هەیە لە شێوەی ژمارە (٨)ە .
کۆل	شوێنی ئاو خواردنەوەی مەڕومالآت ئەمەش جاران لە گڵ ، یان دار دروستدەکرا ، بەڵام ئێستا بەزۆری لە تەنەکە دروستئەکرێت .
کەندوو	شێوەیەکی ستوونی هەیە کاتی خۆی لە گڵ دروستدەکرا ئێستا لە تەنەکەش‌دروست دەکرێ بۆ هەڵگرتنی خوێو ئاردوو شتی دی .
کەژی	هەروەك گوریس وایە بەڵام ئەمیان شێوەکەی خڕ نییە بەڵکو پانە .
مەشکە	لە پێستی مەڕ دروستدەکرێت ، کاتێ شیر ئەکوڵێنن بۆ ماست جا ماستەکە لە مەشکە دەن بۆ دروستکردنی کەرە .
هەمبانە	لە پێستی مەڕ دروست دەکرێت، ساوارو برووشو شتی دی تێدەکەن وە جاری واش هەیە (دۆ)ی تێدەکەن .
دەولك	لە شێوەی سەتڵ دروست کراوە بەڵام لە لاستیك بۆ ڕاکێشانی ئاو لە بیر بەکاردێت .
دۆراب	ئاو ڕاکێشان لە بیر- چ بە گوێدرێژو ئەسپ چ ئەو کەسەی خۆی ڕایبکێشێ بەتایبەتی ژن ئەم کردارە پێی‌ئەوترێت دۆراب .
قانات	لەم بەرو لەوبەری بیر دو دیواری لە گڵ دروستکراو بەکرەیەکی پێوەیە ، ئەم دیوارانە پێی‌ئەوترێت قانات .
سەربێر	ئەو شوێنەی شوان لە سەری دائەنیشێ سەری مەڕو بزن دەگرێ بۆئەوەی بێری بیدۆشێ .
بێری	بەو ژنە ئەوترێت مەڕومالآتەکە ئەدۆشێ .
پیشەقان	لە پارچە ئاسنێکی تیژو دارێکی درێژ پێكهاتووە بۆ بنکۆڵ کردنی زەوی بەکاردێت کاتێ بە دوای

پروانە ل : ١١

Institut Kurde de Paris

بەردی زراو

نوسینی
د٠ هیواعومەر احمد

بەردی زراو ، لە کۆمەڵگای ڕۆژئاوایی‌و ڕۆژهەڵاتی‌دا زۆرە ، پێی‌نازانرێ تا مرۆڤەکە تووشی یەکێ لە ماکەکانی ئەبێ ، یان تێکسبەرداری‌ـ یەکی ناوچەی جگەر ئەگیرێ· ··· ئەم بەردانەش لە پێکهاتن‌دا جیاوازن ·هەندێ جار هەمووی (کۆلیسترۆل) ە یان (کالسیۆم بیلیرۆبینەیت ، کاربۆنەیت)ـ ـیان (فۆسفەیت)ە ·

جارجارەش کەم کەم مادەی پرۆتینی تیایە ·

١ ـ بەردی کۆلیسترۆلی : لەسەدا ، دەی بەردەکانی زراو ئەگرێتەوە · بەردێکی تاقانەیە · هێلکەیی یان خڕە ··· نیوە تیدەکەی تا (٢٥ر١سم) ئەبێ ·

کێشی کەمە ، ڕەنگی کاڵە ، ئەگەر مادەی تری تیا نەبێ زەردێکی زۆر کاڵو ڕوونە ·

هەندێ جار ڕەنگی زەرداویشی لەگەلا ئەنیشێ· ئەگەر بڕگەیەکی لێ ببڕی شێوەیەکی کریستاڵی هەیە ·

٢ ـ بەردی ڕەنگە زەرداو (کالسیۆم بیلیرۆبینەیت) · لە سەدا ، دوانزەی بەردکانە· ڕەنگی ڕەشە ، شێوە نارێك، یا وەك دەنکە توو یان سوچدارن · لە قەبارەشیدا لە دەنکە زەنگیانەوە تا نیو سانتی مەتر ئەبن‌و لە پێکهاتنیدا نەرمن ·

٣ ـ بەردە تێکەڵە : لەسەدا، هەشتای بەردەکانە· هەمیشە چەند بەردێکن پێکەوە ، لەوانەیە بگەنە سەد بەرد · ڕوودارن بەهۆی بەرکەوتن‌و پاڵەپەستۆوە یەکتری ئەپەسێون‌و دەق ئەگرن · لە چەند چینێك پێك هاتوون ، ناوکەکەیان یان بەکتریای مردوویان شانەی تێکشکاون ·

بەشێوەیەکی گشتی زۆر هۆی ڕێ خۆشکەر هەن بۆ دروستبوون‌و سەربوون‌و سەرهەڵدانی بەرد ، وەك هەرچەندە هەردوو توخمەکە تووشی ئەبن بەلام لە مێینەدا بەتایبەتی ئەگەر قەڵەوبێ‌و سك‌و زاکەر بێ زیاتر دروست ئەبێ· بنەچەش ڕۆڵی خۆی هەیە لە سەر هەڵدانی‌یاندا ·

هۆکانی سەر هەڵدانی بریتی‌یە لە :

١ ـ هۆی زیندە پاڵی (میتابولیك)ی : زەرداو لە چەند مادەیەکی کیمیاوی پێك‌دێ کە لە ئاودا تواو نەنەوە ، لە جگەردا دروست ئەبێ‌و بەهۆی بوری(جگەر ـ زراو)ەوە ئەگاتە زراو بەهۆی دیوارەکانی زراوەوە زۆربەی ئاوکەی لێ‌هەڵئەمژرێ‌و خەست ئەبێتەوە ، پاشان دەرئەدرێتە ڕیخوڵە باریکەوە· گرنگترین پێکهاتووەکانی (کۆلیسترۆل)و ترشەڵۆکی زەرداو)ە ··· و ڕێژەی ترشەڵۆك بۆ کۆلیسترۆل (٢٥بۆ١)ە ئەگەر هاتو کۆلسیترۆل زۆربوو یان ترشەڵۆکە کەم بوو ئەوا ڕێژەکە ئەگۆڕێ ، کاتێ ئەگاتە (١٣بۆ١) ئەوا ترشەڵۆکەکە ئەنیشێ‌و ڕێخۆش ئەکات بۆ دروست بوونی بەرد ··· ە ئەم ڕێژەیەش ئەکەوێتە ژێر کاریگەری خواردن (وەك زۆر خواردنی شەکر) یان نەخۆشی جگەر یان لابردنی بەشێك لە ڕیخۆڵە باریکە ، یان هەوکردن‌و خاوبوونی ڕەوتی زەرداو وەك کاتی سك پڕی ·

٢ ـ هەوکردن : ئەبێتە هۆی ڕووشاندی دیواری زراو پاشە ڕۆخستنی شانەی تێکشکاو‌و بەکتریای مردوو کە ئەبنە ناوك‌و ڕێ خۆشکەرێك بۆ سەرهەڵدانی بەرد ···· هەندێ‌جار هێلکەی کرمیش ئەم ڕۆڵە ئەبینێ ، بەتایبەتی کە کرمی ئەسکارس تووشی ڕیخوڵە ئەبێ‌و بە بوری‌یەکانی زەرداوی‌دا ئەژنێ‌و ئەکەوێتە هێلکەدانان لە زراودا ·

٣ ـ خاوی زەرداو : بە بێ‌خاوی زەرداو ، بەردەکان ناگەنە ئەو قەبارەیەی ئەبینرێن‌و هەر بە زیخی فڕێ ئەدرێن · ئەمەش زیاتر لە کاتی سك پڕی یان کاتێ کە دەرمانی (زەرداو خاوکەر) بەکارئەهێنرێ ، ڕوون‌و ئاشکرا تر ئەبێ ·

نیشانەوماکەکانی : ئەگەر بەرد تاقانەش نەبێ ، زۆربەی جار تەنیا یەك بەرد ئەبێتە هۆی ناساغی مرۆڤەکە·

● ئەگەر بەردەکە لە زراودابێ ، لە (٨٪)یان دابێ دەنگەو پێ‌نازانرێ‌و لەوانەیە بەڕێکەوت لە ئێکسبەرداری‌دا دەربکەوێ · هەندێ جاریش ئەبێتە هۆی قرتێنەو تێکچوونی هەرس · یان خۆی لە شێوەی ژانەسك‌دا دەرئەخان ژانە سکەکە لە بەشی ڕاستی سەرەوەی سك ، لە ژێردوا پەراسودایە، ژانەو کەم‌و زیاد ئەکا · ئەداتە پشت نێوان هەردوو دەفەی شان ، زیاتر لە شەودا سەرهەڵئەداو نزیکەی دوو کاژێر ئەمێنێتەوە · ڕشانەوەو تاوو قرتێنەی لەگەڵا ئەبێ·

هەندێ جار ئەبێتە هۆی هەوکردنێکی تازەکی زراو ، ئەمیش جگە لە ژانە سکەکە، ئەبێتە هۆی تاو لەرزو خستنی ناو جێگاو خواردن نەخواردن‌و زەردوویی · یان بە هۆی داوو دەرمانەوە هەوکردنەکە بەسەر ئەچێ یان زراو ئەتەقێ ، ئەگەنێ ، کون ئەبێ ···· وپاشی ماوەیەك سەرهەڵ ئەداتەوەو شێوەیەکی کۆنینە وەرئەگرێ ئەڵێن گوایە هەندێ جاریش ئەبێتە هۆی شێرپەنجەی زراو ·

بەلام ئەگەر بەردەکە لە بۆری زراودا بێ ئەوا ئەبێتە هۆی گیرانی بۆری‌یەکەو (زەردوویی) ئەنجام دێنێ ، یاخود ڕێخۆش ئەکات بۆ هەوکردنی پەنکریاس‌و بۆری‌یەکانی زەرداو ·

ئەگەر بگەنە ڕیخۆڵە ، لەوانەیە ببنە هۆی گیرانی ڕیخۆڵە :

چارەکردن :

ئەگەر بەردێ ئیمرۆ بێ دەنگ بێ ، زۆر ئەشێ بەیانی ببنە هۆی ناساغی · لەبەر ئەمە ئەگەر پێی زانرا باشتر وایە بە زراوەوە لابرێ · لە کاتی ژانەسك‌دا ئەبێ ناساغەکە بحەوێنرێتەوە ، نەهێڵرێ هیچ بخوا تازراوو ڕیخۆڵەی بحەوێتەوە · دەرمانی بدرێتێ تا ئازارەکەی بشکێ‌و هێمنی بکاتەوە · ئەگەر گومانی هەوکردنی لێ‌کرا ئەبێ ئەمانەی سەرەوەی بۆ بکرێ‌و دەرمانی دژی هەوکردنەکەشی بدرێتێ‌و چاودێری‌یەکی نزیك بکرێ ·

ئەگەر ئازارەکە لە (٥تا٦) کساژێر زیاتری خایاند ئەبێ بە نەشتەرگەری زراوو بەردەکە لا ببرێ · ئەگەر هەوی کردبوو لە ئەنجامی چاودێری‌و داوو داوو دەرمانەوە تەندروستی نەخۆشەکە بەرەو خراپی چوو ، یان نیشانەی تەقین‌و کون بوونی تیا دەرکەوت ، ئەوا ئەبێ بە هۆی نەشتەرگەری یەوەلا ببرێ· ئەگەر هۆی هەوکردنەکە گرانە تابوو ئەبێ زراو لابرێ ··· ئەگەر لە ئەنجامی داوودەرمان وچاودێری‌یەوە ، چاك بووەوە ، ئەوا ئەبێ پاشی ماوەیەك (نزیکەی

بڕوانە ل : ١١

مادەکانی دژبە خواردن

وەرگێڕانی لە ئینگلیزی‌یەوە «ئاراس عەزیز عەبدوڵلا» ـ کۆلێجی پزیشکی ـ

خوران لە زانستی پێست(دێرماتۆلۆجی)دا گیروگرفتێکی دیارو باوی‌داگیر کردووە ، ئەوەی ڕاستی بێ ئەوەیە کە ژمارەیەکی زۆر لە خەڵك کە پێستیان نەخۆشە بۆ ڕێگای چارەکردن ناگەڕێن ئەگەر بێت‌و نەخۆشی‌یەکەیان خورانی لەگەڵدا نەبێ ، باشترین ڕێگە بۆ نەهێشتنی خوران چارەکردنێکی جۆری‌یانەی نەخۆشی‌یەکەیە کە بەرپرسیاری خورانەکەیە ·· بەلام ئەگەر لە حاڵەتێك‌دا ئەمە ستەم بوو ئەوا هەر هیچ نەبێ کەم کردنەوەو سووك کردنی خورانەکە ئەشێ بەبەکار هێنانی ئەم دەرمانانەی خوارەوە بەدەست بهێنرێ :ـ

١ ـ کلۆریتۆن :ـ

ئەم پێکهاتووە پێشی دەوترێ (بێتیل کلۆرال) کە بەرهەم هاتویەکی کلۆرال ـ هایدرەیتەو بەشێوەی کریستالی سپی دەست ئەکەوێ · ئەم کریستالە لە ئاودا نەتواوەیە بەلام دەتوانرێ لەگەڵ کرێمی سارددا یان ڤازلین تێکەڵ بکرێ · گیراوەیەکی لەسەدا سێ تا پێنج ، وەك شتێکی پەیڕەوکراو ، تێکەڵ بکرێ · گیراوەیەکی لەسەداسێ تا پێنج ، وەك شتێکی پەیڕەوکراو ، بەسە بۆ ئەوەی بتوانێ وەك مادەیەکی دژی خوران بەکاربهێنرێ ئەم دەرمانە دوورە لە هەموو مەترسی‌یەك بۆ بەکارهێنانی شوێنی ·

٢ ـ مێنتۆل :ـ

ئەمەش هەروەها کریستالی سپی‌یە ، کاتێك لەسەر پێست دائەنرێ هەست بە ساردی ئەکرێ · لەسەدا یەکی مادەکە لە کرێم‌دا یان لە ترشە ڤازلین‌دا هۆکارێکی باشە دژی خوران ، بەلام بەکارهێنانی بەردەوامی دەبێ بەهۆی چووزانەوەوهەوکردنی پێست ·

٣ ـ کامفێر :

ئەمە دەتوانرێ بە ڕێژەی‌لە سەدا دوو تا پێنج لە کرێم‌دا یان لە ترشە ڤازلین‌دا بەکاربهێنرێ · کاتێك لە پێست ئەدرێ مرۆڤەکە هەست بە گەرمایی دەکات‌و بەکارهێنانیشی بۆ ماوەی درێژ دەبێ بەهۆی چووزانەوەو هەوکردنی پێست ·

٤ ـ فینۆڵ :

هەروەها پێشی دەوترێ کاربۆلیك ئەسید ، بەشێوەی کریستالی پەمەیی دەست ئەکەوێ · فینۆل مادەیەکی بەهێزی داخکەرو ـ سووتێنەرە ·· پێویستە جل‌و بەرگ لە گیراوەی خەستی ئەم مادەیە بپارێزرێ· کەمێك لە ئاودا تواوەیەوە دەبێت بە مادەیەکی شل کاتێك شێ لە ئەتمۆسفێر هەڵئەمژێ · فینۆلی شلەوەبوو بۆ داخکردنی کیمیایی‌یانەی پێستی نەخۆش بەکاردێ ، بەلام کاتێ خەستی لەسەدا یەك تا پێنج بێ ئەوا بەشێوەی مادەیەکی دژی خوران بەکاردەهێرێ کاتێك بۆ ماوەیەکی درێژ لە ناوچەیەکی گەورەی پێست‌دا (بەتایبەتی بۆ قورحە) بەکاردەهێنرێ بڕێکی دیاری‌کراو دەشێ هەڵبمژرێ‌و ببێتە هۆی بریندارکردنی گورچیلەکان· لەبەرئەمە بەکارهێنانی کاربۆلیك ئەسید وەك مادەیەکی دژی خوران پێویستە سنووری بۆ دابنرێ‌و بەبڕی کەم‌و بۆ ناوچەی بچووك بەکاربهێنرێ ·

● دژە هستامینەکان‌و مادە سڕکەرە ڕووکاری‌یەکان :

ئەو مادانەی کە پێیان‌ـ دەوترێ دژە هستامین‌و هەروەها مادە ـ سڕکەرەکان دەتوانن پێست بەنج بکەن · بەلام مادە سڕکەرەکان ناتوانن پێست کوو بکەن لەبەرئەوە تەنها لەپەردەمیوکە سی‌یەکانەوە بەکاردە‌ـ هێنرێن · زۆربەی دژەهستامینەکان دەتوانن پێست‌ـ کون بکەن‌و خوران نەهێڵن· ژمارەیەکی گەورە لە دەرمان هەن کە مادەی دژی‌هستامینیان تێدایە ، هەروەك مادە سڕکەرە ڕوویی‌یەکان ،ئەمانە مادەی چالاکی حەساسن · لەبەرئەوە ـ کاتێك بۆ ماوەی درێژ بەکاردەهێنرێن ، نەخۆشەکە تووشی هەوکردنێکی ئاشکرای پێست دەبێ ·· ·لەبەرئەوە بەکارهێنانیان پێویستە دیاری کراوبێت‌و بە بڕی کەم بێ ·

نەخۆشی ئاگرەکە

دکتۆر فیصل عارب بلباس

ئەگەر بە گوندو شارەکانی کوردستاندا بگەڕێی بەتایبەتی ئەو دێ‌و گەڕەکانەی هەژارن‌و مەرجەکانی تەندروستیان تێدا بەجێ‌نایەت ، ژمارەیێکی زۆری نەخۆشیەکانی پێست دەبیڕێت بە جۆرێك کە هەندێکیان بوونەتە (پێویستی) ژیان ، ئەگەر کەسێك تووشی نەهاتبێ بە مرۆڤێکی نائاسایی دادەنرێت (١) · لەو نەخۆشیانە (ئاگرەکە)یە ·

ئەم دەردە «ئیمپەتایگۆ کۆنتەگیۆزا»بەهۆی بەکتریای جۆری ستاف یات ستریپ دروست دەبێت لەسەر بەشی دەقبووی متقرن پێست بە شێوەی پفکەیەکی بچووك لەسەر بنکەیێکی سوورهەڵگەڕاو سەرهەڵدەدات کە لە سەرەتادا لەبەر بچووکی‌ی بە هەند هەڵناگیرێ‌و نەخۆش دەیخورێنێ یان شتێکی بەردەکەوێ‌و پفکەکە دەتەقێ‌و ئەو ئاوو زلزڵەی تیایەتی بەسەر شوێنەکەوە دەمەیی‌و قەتماخە دروست دەکات کە ڕەنگێکی هەنگوینی هەیە ، قەوارەی پفکەکە یان قەتماخەکە زۆر بەخێرایی گەورە دەبێ‌و لەگەڵ دەست لێدان یان جل بەرکەوتن شوێنی تریش دەگرێتەوە کە زۆر لە پەڕینی پۆلیە ئاگر دەچێت ، ڕەنگە هەر بۆیەش ناونرابێت ئاگرەکە (پزیشکی خۆماڵ ئەستێ‌و بەردەستێ‌ی بەکارهێناوە لە چارەکردنی لەوانەیە ناوەکە لەمەوەش هاتبێ)

ئەم دەردە بەتایبەتی لە منداڵان‌دا دەبینرێ‌و گەورە تووش نابن هۆی ئەمەش نەزانراوە · هەر وەکو بەخێرایی دەپەڕێتە شوێنی تری لەشی هەمان نەخۆش ، بە هەمان سووك‌و ئاسانی بۆ هی تریش دەگوێزرێتەوە جاری وا هەیە دەبێتە بەتایەکی بچووك (ژمارەییکی زۆر لە یەك ناوچەو لە یەك کاتدا تووش دێن = پەتا) لە گەڕەکێك یان قوتابخانەیێك ·

بەزۆری ئەم پفکانە لەسەرو چاو سەرهەڵدەدەن بەلام هیچ شوێنێکی لەش پارێزراو نیە ، لەوانەیە هەر لە سەرەتای پەیدابوونەوە ئاگرەکە بێت کە ئاگرەکەی سەرەتایی پێ‌دەڵێن یان ئەوەتا شوێنێکی پێست رووشاوە جا بە هەر هۆیەك بێت وەکو ئەسپێ‌ی سەر یان زیپکەلە سەرو چاوو بەکتریای ئەم دەردەی بووەتە سەبار (ئاگرەکەی دووەمی) ·

ئاگرەکە جێ‌ترس نیە بەلام ئەگەر پشت گوێ بخرێت لە ماوەی چەند ڕۆژێکدا ڕووبەرێکی زۆری پێست دادەگرێت ، لەبەر ئەوەو بۆ نەهێشتنی پەرتبوونی نەخۆشیەکە پێویستە لە سەرەتادا چار بکرێت ·

بۆ چارەشی پێویستە لە سەرەتادا قەتماخەکان بکرێن بە ڕۆن یان هەر

مەرهەمێك بۆ ماوەی نیوکاژمێرێك تا نەرم دەبێتەوە ئەو کاتە دەتوانرێت بە پارچە پەڕۆیێکی پاك لە پێست بکرێتەوە· پاش لابردنی قەتماخەکە شوێنێکی سووری ناسك کە لەوانەیە دڵۆپی خوێنیش بدەڵێنێ لەسەر پێست دەبینرێ پێویستە بە مەرهەمێك چەور بکرێت کە دژە بە کتریای وەك (تێتراسایکلین)یان‌ـ (ئۆرۆمایسین)ی تێدا بێت · شوێنەکە ڕەنگە بۆ ماوەی چەند هەفتەیێك بە شێوەی ماکێکی سوور یان سەوز دیاربێت بەلام لە دواییدا بزر دەبێ بێ ئەوەی هیچ ماکێك جێ‌بێڵێ ·

هەندێك لە پزیشکان وای بە باش دەزانن کە دژە بەکتریای بە دەم بدرێتێ یان بەدەرزی لێ‌بدرێ بۆ ئەوەی زووتر بنبڕی بکات، بەلام ئەمە لە هەموو کاتێکدا پێویست نیە تەنها لەوانە نەبێت کە بەرگری لەشیان نزمە یان ڕووبەرێکی زۆری پێست دایگرتووە ، جۆرێکی تری ئاگرەکە کە لە منداڵی شیرەخۆرەو تەمەن یەکساڵی‌دا دەبینرێ کە هەموو لەشی دەگرێتەوە پێویستی بە چارەکردنێکی توندتر هەیە ، بەلام ڕێژەی کەمترە لە جۆرە ئاسایی‌بەکەی، لە دوایی‌دا پێویستە بڵێین جیاکردنەوەی نەخۆش مەرجێکی سەرەکیە بۆ نەهێشتنی بلاو بوونەوەی ئەم دەردە ·

١ ـ لە هەندێ ناوچەی کوردستان ئەگەر یەکێك سۆریکەی لێ‌نەهاتبێ شتێکی سەیرە ، هەر وەك لە ناوچەی زەلکاوەکانی باشوور ئەگەر هەرزەکار تووشی میزی خوێناوی (بلهارزیا) نەهاتبێ نائاسایی‌یە ·

نوێ لە دنیای زانستدا

کۆمپیوتەری وەرزشیار

دوا دەستکردی یەکێ لە کۆمپانیا تێکنۆلۆژی‌یەکان ئەم ئامێرە بچکۆلەیەیە کە بە قەد بەری دەست‌دەبێ‌و بە قەدەوە هەڵدەواسرێ ·

لە کاتی وەرزشی ڕاکردندا ئامێرەکە لەخۆیەوە خێرایی‌و لێدانی‌دڵ‌و پانی هەنگاوو کات‌و ئەو ماوەیە دەخوێنێتەوە کە وەرزشیارەکە بڕیویە ·

چۆن ئوتۆمبیلەکەت لە دزین دەپارێزی

ئەم دوو قوتوە دژی ئوتۆمبیل دزین داهێنراون·· گەورەکەیان لە ئوتۆمبیلەکەدا دادەنرێ‌و بچووکەکە لە گیرفانا ·· ئەگەر هەر کەسێ بە نیازی دزین خۆی گەیاندە ئوتۆمبیلەکە قوتوەکەی ناوگیرفان دەستدەکا بە ئاگادارکردنەوە ·

کونێکی ڕەش لە کڕۆکی ڕێگەی کاکێشان دا

نووسینی پاتریك هویگە گۆڕینی لە ئینگلیزی‌یەوە : ئارام قەرەداغی

ساڵی داهاتوو شەوێکی ساماڵی هاوینێکی درەنگ ڕوو بکەرە ئاسمان بە ئاراستەی بورجی ساجیتاریوس (القوس) کە کەوتۆتە بەشی خواروی ئاسمانەوە · ئا لەم کاتەدا‌تۆ چاوت بڕیوەتە چەقی گالاکسی‌یەکەی خۆمان یانی‌ڕێگەی کاکێشان · گەردوو‌ـ ئەوانەکان بە وردبوونەوە لەم ناوچەیەتازە بۆیان دەرکەوتووەشتێکی تێدایە لەوە دەچێ کونێکی ڕەش بێت ·

بە درێژایی ئەم ساڵی ڕابوردووە هەر بیست‌و حەوت ئەنتێناکەی ڕادیۆ تەلەسۆبی مەکسیکۆ بە ئاراستەی چەقی ڕێگەی کاکێشان دانرابوون‌و گەلێ وێنەی بەنرخیان گرت‌و زۆر زانیاری‌یان لەبەرەی چەقی گالاکسی‌یەکەوە دابە‌ـ دەستەوە · ئەو وێنە ڕادیۆیی‌یانە پاشماوەی سوپەر نۆڤایەك، پیشان دەدەن (سوپەر نۆڤا ئەستێرەیەکە کە لە کۆتایی ژیانی‌دا دەتەقێتەوە) ، هەروەها تەنێکی حەلەزۆنی‌و ناوچەیەك کە بە چەقی گالاکسی‌یەکە دەچێت · جگە لەوەش دوای وردبوونەوە لە تیشکە گاماو خوارسوور وێنەکان پێشنیاری ئەوە دەکەن کە چەقی گالاکسی‌یەکە کونێکی ڕەشە ·

چەقی گالاکسی‌یەکە تا ئێستا نەتوانراوە بە تەلەسکۆپی بینایی بپشکنرێت لەبەر ئەو هەورەی لە نێوان زەوی‌و چەقی گالاکسی‌یەکەدا هەیە واتە تۆزی نێوان ئەستێرەکان بەلام ئەم تۆزە هەر بەشی بینراوی شەبەنگی کارۆموگناتیسی هەڵدەمژێت‌و هیچ کار لەو شەپۆلە ڕادیۆیی‌یانە ناکات کە گازە گەرمەکانی ئەو ناوچەیە دەری‌دەکەن ، ئەم شەپۆلانە لە لایەن ڕادیۆ تەلەسکۆپەکانی سەر زەوی‌یەوە دەماشرێنەوەو شی دەکرێنەوە ·

عادەتەن چەقی گالاکسی ناوچەیەکی چڕەو ئەستێرەی تازەی تێدا لە دایك دەبن پاشان دەمرن‌و کۆدەبنەوەو دەچنە یەك تا شێوەی تەنی بچکۆلەی وزە بەرزی وا وەردەگرن کە لەو مۆدێلە دەچێت زانا ئەسترۆ فیزیایی‌یەکان (فیزیای گەردوون) بۆ کونی ڕەشیان داناوە ·

بڕوانە ل : ١١

Institut Kurde de Paris

له یادی پاشماوه

رازاندەوه كه تیایدا باوەڕی بە مافی نەتەوایەتی گەلی كوردا لە كوردستانی عیراقدا هێنا بە ئۆتۆنۆمیەوه لە چوار چێوەی كۆماری عیراقدا ٠ ئەم بەیاننامەبەش هەنگاوێكی تەكتیكی وەختی نەبوو، بەڵكو هەڵقوڵاوی بیروباوەڕی مرۆڤایەتی حزبی بەعس بوو ، بەڵگەش سووربوونی دلسۆزانەی بووه لەسەر بەدیهێنانی بەڵێنە مێژوویيەكانیو كاركردنی بەردەوامیش بۆ قووڵكردنەوەی ئەم تاقیكردنەوه مەزنە مرۆڤایەتیە ٠

ئەمڕۆ ، كه یادی لە دایكبوونی حزبی سەركردەو رابەری رەوتی سەركەوتومان حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالستی دەكەینەوه چەند راستیەك هەن دەبێ بە شانازیەوه دەستیان بۆ بكێشین ٠

یەكەم : رابەرایەتی ئەم حزبە ، لە لایەن رۆڵەیەكی دلسۆزی بە گەلو شۆڕشگێڕو شۆڕەسواری وەك هاوڕێ صدام حسینەوه دەوری دیارو هەرە تیشك دەرەوەی گێراوەو دەگێڕێ لە سەركەوتنی رەوتی سەرفرازی شۆڕشو حزبدا ، لەبەرئەوه سڵاوو رێزی تایبەتی بۆ ئەو رۆڵە بە جەرگەی بە بەهرەی لێهاتوانەی توانی كاروان لە سەركەوتنێكەوە بەرەو سەركەوتنی گەورەتر بەرێو بەردەوامە ٠

دووەم : لە كاتێكدا كە ئێمە ئەم یادە پیرۆزە دەكەینەوه وڵاتەكەمان ، لە جەنگێكی رەوای بەرگری كردندایە لە سەربەستیو سەربەرزیو رەوتە شۆڕشگێڕانەكەی ، جا كه راتەری ئەم جەنگە رەوایە دژی چاوچنۆكی رژێمی ئێرانی رەگەزپەرست حزبی بەعسیو سەركردە لێهاتووەكەی صدام حسینە ئەوا سەركەوتن زامن بووەو ئاڵاكەی هەرگیز نانەوێ ٠

سێیەم : گەلی كوردمان لە كوردستانی عیراقدا ، لە هەڵوێستی وەفاو شەرەفمەندیەوه بەرامبەر بە هەڵوێستی مەبدەئیو مرۆڤایەتی ئەم حزبەو رابەری دلسۆزی صدام حسین ، لەم یادەدا زیاتر بەڵێن نوێ دەكاتەوه كە سووربێ لەسەر رۆشتن لەسەر رێبازی كاروانو لە ژێر رەشماڵی رەنگاورەنگی عیراقداو لە سایەی ئاڵای هەرە بەرزو شكاوەی عیراقداو هەمیشە پشتیوانی پتەوكردنی پایە بەهێزەكانی ئەم رەوتە مەزنەبێو بۆ پێشەوه ٠

* هاوكاری *

رۆژنامه نووسی پاشماوه

نەهێشتووو دێهاتەكانی بەجۆرێ ئاڵۆز كردوه ئێستا خەڵكی ئێران خۆزگە بە رژێمی پێشوو دەخۆن لەگەڵ ئەو هەموو ستەمەی كه تیایا دەژیان ٠

پاش ئەمەیش تاهیری باسی خەیاڵە بەرپانكاری یەكانی خومەینی كردو وتی خومەینی لەم دواییەدا خەریتەیەكی لەچاپ داوه بۆ ئەو ئیمپراتووریەتەی كە بیری لێ دەكاتەوه هەموو دەوڵەتە ئیسلامی یەكانی تیایە بە توركیایشەوەو ٠ ٠ تاهیری بە رۆژنامە توركیایی یەكەی وت خومەینی دژی بیروباوەڕو سیاسەتی توركیا دەجوولێتەوه ٠

لە كۆتاییدا تاهیری وتی رژێمی ئێران بوه بە كاڵتەیەك بە دەست هێزە گەورەكانەوەو بەو سیاسەتە بێمێشكانەیەی كە هەیەتی بوه بە هۆی فراوانكردنی دەسەڵاتی ئەمەریكا لە ناوچەكەداو ئەو هێرشی ڕاماڵینە كە زایوونی بردیە سەر لوبنان ٠

هاوڕێ حسن باشماوه

كرێكارانو بەڕێوەبردنەكان دەكەن بەرەو وەدیهێنانیدا رادەیەكی بەرزی بەرهەمهێنان ٠

داوایشی كرد ڕاسپاردەكانی بەڕێز سەرەكی فەرمانده صدام حسین بكرێنە ڕابەری كاركردن لە سەرجەمی بزووتنەوەی ڕۆژانەی ژیانداو پشت بەستنی بە داهێنانو دەستپێشكەری لە جۆرەها بواردا بۆ پەرەپێدانی كاری بەرهەمهێنانو بەرزكردنەوەی ڕادەكانی لە پێناوی جەنگە پیرۆزەكەماندا ٠

هەروەها داوای كرد كە پێویستە ناوەرۆكەكانی ڕاپۆرتی ناوەندی نۆیەمین كۆنگرەی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست بە كاربهێنرێتو بكرێنە نەریتی نوێ لە كاری نیقابیدا ٠

هەروەها بەڕێز جێگری سەرەكی یەكێتیی گشتیی نیقابەكانی كرێكاران لە وڵاتدا لە كۆڕەكەدا وتەیەكی دا تێیدا لەمەوداكانی قۆناغی تێكۆشانی ئێستاو ڕۆڵی چینی كرێكاران بۆ پتەوكردنی ڕەوتی سەركەوتن كە جەنگە ڕەواكەمان وەدیی هێناوه ، قسەی كرد ٠

كونێكی رەش پاشماوه

هێزی كێشی ( )

كونی ڕەش هەرگیز بەچاو نابینرێت چونكە ئەوەندە زۆرە ڕێ بە فۆتۆنی ڕووناكیش نادات لێی دەرباز بێت ٠ جگە لەوەش كونی ڕەش زۆر بچكۆلەیە ، ئەگەر ئەستێرەیەكی ئەوەندەی زەوی ببێ بە كونی رەش ئەوە نیوە تیرەكەی یەك سانتیمەتر كەمتر دەبێ ، خۆ ئەگەر خۆری خۆمان ببێ بە كونی رەش ئەوا نیوە تیرەكەی تەنیا سێ كیلۆمەتر دەبێت٠

ئەی كەوابێ گەردوونەوانه - وانەكان چۆن كونی رەشیان بۆ دەدۆزرێتەوه ؟ بەهۆی ئەو تیشك دانەوه بێوێنەیەوه كه لە كاتی هەڵ لووشینی مادەكانی دەوروبەری دا ڕوودەدات ٠ كاتێ مادە بەر دەبێتەوه بۆ ناو كونێكی ڕەش لە شێوەی دەوری یەكدا بە دەوریدا دەخولێتەوه ، كاتێ مادەكە دەخولێتەوەو خێرایی یەكەی زیاد دەبێت ئێجگار گەرم دەبێو تیشك دەداتەوه ٠

ئەگەر ناوكی گالاكسی یەكەمان كونی رەش بێ ئەوا بێگومان گەورە ترین كونی رەشی هەموو گالاكسی یەكەیه ، بەڵام هێشتا ڕەنگە لەچاو كونی ڕەشی ناوكی گالاكسی یەكانی تردا ئێجگار بچووك بێ ٠ مەكینەی ناوكی ئەو گالاكسی - یانە ڕەنگە ملیۆنان جار لەوەی خۆمان بەهێز تر بێ ٠

زاراوەی پاشماوه

كەنگرو كاردیو گیا بەهاری یەكانیدا دەگەڕێن ٠

بەرانپیل	پارچە قوماشێكە ئافرەت ئەیكاتە بەری بەزۆری ڕەنگی ڕەشو وەك (بەروانكە)ی منالْ وایە ٠
تێركە	تێركە دوو جۆری هەیە ئەگەر لە موشەما دروستكرابێ بۆ ئاو بەكاری دەهێنن ، لە كانیو سەرچاو جۆگاكان ئاوی پێدەهێنن بەهۆی گوێدرێژ ٠
نیر	دوو داری بچووك لەگەڵ كۆپەران بەیەكەوه دەبەسترێنەوه بۆ ئەوەی كۆپەرانەكە لە ملی گوێدرێژەكە نەكەوێ ٠
هیزه	لە پێستی مەڕ دروستكراوه بۆ هەڵگرتنی ڕۆنی مەڕ بەكار دەهێنرێت ٠

٣ - دەستنیشانكردنی هەندێك لەو گیا بەهارییانەی بۆ خواردن بەكاردێت :

١ - كاردی
٢ - كەنگر
٣ - تۆركە
٤ - غەرداره
٥ - پیفۆك
٦ - ڕنك
٧ - قێزبەلە
٨ - كەربەشە
٩ - قەڵوغان
١٠- گونەپاره
١١- چەورۆكە
١٢- خرنووك
١٣- مەحچەچە

٤ - دەستنیشانكردنی هەندێك لەو سەنگانەی بۆ كێشانە بەكارئەهێنرێ :-

ا - بۆ گەنمو جۆو دانەوێلە :-
عەربە : ٣٢ ڕبەیە
قەزناغ : ٤ ڕبەیە (دوو تەنەكەیە)
كیلە(*) : ئەندازەیەكە بۆ دانەوێلە كە چوار تەنەكەیە ٠
ب - بۆ خوریو شتی دی :
هۆتە (حۆقە) : ٢٠ پاكەتە
باتمان : ١٢ هۆقەیە

٥ - دەستنیشانكردنی هەندێ گیانەوەرو جۆرەكانیان :-

ا - مەڕ
بەرخ نێر : دوای ئەوەی مەڕ دەزێ (بەرخ) دێنێتە كایەوه جا ئەگەر بەرخەكە نێر بوو بەم شێوانەدا دەڕوا تا ئەگاتە مەڕ ، جا لێرەدا بەڕیز ناوەكانیان ئەنووسم :
بەرخ ، كاوڕ ، شەك ، خرت ، قەیره ...
بەڵام ئەگەر بەرخەكە مێ بێت :
بەرخ ، كاوڕ ، بەردیل ، بەربوارد ...
سەرنج : ئەو ناوانەی لە سەرەوه نووسیم سال بە سال ناوەكانیان دەگۆڕێ ٠
بۆ نموونه :- یەكەمجار بەرخە دوای سالێك دەبێتە كاوڕ ... هتد ٠
ب - بزن :
نێر : كار ، گیسك ، كوور ، تەگە
مێ : كار ، گیسك ، چوشتیر ، بزن
وە هەروەها لە پال ئەمەشدا مەڕو بزنیش زۆریان هەیە ، بۆ نموونه :
مەڕی كەویسار : گوێچكەو سەروچاوی سپی بێت ٠
بزنی گۆردیكار : گوێچكەی كورتو زەردبێ ٠
بزنی گۆردی ڕەش : گوێچكەی كورتو ڕەش بێت ٠
بزنی مەرەز : هەموو گیانی زەرد بێت (مووی زەرە بێت) ٠
ح - جۆرەكانی ئەسپ :
١ - ئەسپی كەحێل
٢ - ئەسپی كەوێت
٣ - ئەسپی حدود
٤ - ئەسپی شێوەر
٥ - ئەسپی بۆره
٦ - ئەسپی چوارپەل سپی

تێبینی :- چ لە ناوی كەلوپەلو ناوی گیاندارانو ... هتد ، هەموویان لە ناوچەی هەولێر بەم شێوەیەن ، بەڵام ئەشێ لە ناوچەكانی دی كوردستان بە ناوی تر ناویان ببەن ٠

(*) بڕوانە فەرهەنگی خال - جزمی سێهەم - لاپەڕە ١٥٧ ٠

(١) ئەدەبی فۆلكلۆری كوردی ، دكتۆر عیززەدین مستەفا ڕەسوول ، ١٩٧٠ ، ل ١٠ ٠
(٢) هەمان سەرچاوه ، ل ١٠ ٠
(٣) فەرهەنگی خال ، جزبی سێهەم ، ل ١٥٧ ، ١٩٧٦ ٠

ئاسنوی پاشماوه

ناوكی گالاكسی یەكە چیتر ناوچەیەكی هێمن نیە وەك چەند سالێك لەمەوپێش گەردوونەوانەكانی ڕەچاویان كردبوو ، بەڵكوو وەك لە وێنە ڕادیۆیی یەكانی ئەم دوایی یەوه دەركەوتووه ، ئەگەر كونی ڕەشلیش نەبێت ئەوا ناوچەیەكی سووری داگیرماوەو بە چالاكی یەكانیدا لە گالاكسیی چالاكو كوازار دەچێت

(كوازار وزەیەكی بێ پایانی هەیە) ٠

هەرچۆنێك بێ پیاو لە دووری چەند سەد سالێكی تیشكی یەوه هەوست بە كونی ڕەش ناكات ، ئێمەش كە سێی هەزار سال لە چەقی گالاكسی یەوه دوورین هیچ مەترسی یەكمان لە ڕێدا نیەو ئەو كونە ڕەشمەش كارمان تێناكات ٠ بەڵام بە نیسبەت گەردوونەوانەكانەوه ئەمە هەلێكی نایابە بۆ وردبوونەوەو خستنەڕووی نهێنی یەكانی ئەم تەنە سەیرانه ٠

شتێكی تریان لە چەقی گالاكسی یەكەدا دۆزیوەتەوه، ناوچەیەكی گەرمی گازی ئایۆناوی كە لە وێنە ڕادیۆیی یەكاندا بەشێوەی سپربینگێكی سەوز دەردەكەوێو تیرەكەی دە سالی تیشكی یە ٠ لێكۆلینەوه لە جووڵەی گازەكان وای دەردەخات كە كاتێ تەنی چەقی ناوچەكە دەخولێتەوه كۆمەل كۆمەل گازی گەرم بە ئاراستەیەكی پێچەوانە فڕێ دەداتو بەم جۆر ، ئەو سپرینگە سەوزە دروست

دەبێت كه لە وێنه ڕادیۆیی یەكانی چەقی گالاكسی یەكەدا دەبینرێت ٠

گەردوونەوانەكان لەو باوەڕەدان سنووری دەرەوەی سوپەر نۆڤایە - كێشیان لە نزیك چەقی گالاكسی یەكەوه دۆزیوەتەوه٠ ئەم پاشماوەیە كە عادەتەن دوای تەواو بوونی هەموو وزەی ئەستێرەیەكو پاشان تەقینەوەی دروستدەبێ ، لە وێنە ڕادیۆیی یەكاندا بە شێوەی قەپاغێكی شینی كال دەبینرێت ٠ شوێنەی مەری لە گەردوونەوانەكان تێك داوه ، نازانن بۆ كە ئەوەندە نزیكە یەكجاری لە چەقی گالاكسی یەكەدا نی یە ! كێش چووزانێ لەوانەیە چەقی گالاكسی ئاسایی دامركاو بێت هەتاكوو سوپەر نۆڤایەكی نزیك مادەیەكی زۆر دەهاوێتە كونە ڕەشەكانیەوه ئینجا گالاكسی یەكە دەمەژێو دەكەوێتە چالاكی ٠

تا دوو سەد سالیش لەمەو بەر گەردوونەوانەكان لایان وابوو كۆمەڵەی دەركەوت كە وا نیەو بەڵكوو كەوتووێتە كەناری گالاكسی یەكەوه ، و سی (٣٠) هەزار سالی تیشكی لە چەقەكەیەوه دوورین ٠ سالی ڕابوردوو گەردوونەكان بۆیان دەركەوت چەقی گالاكسی یەكە سەرچاوەیەكی تاقانەی گەشی وزەیەو كەوتۆتە نزیك كۆمەڵە ئەستێرەیەكەوه ٠ لە سالی ١٩٧٤دا دوو زانا (براونو بلیك) ناوچەیەكی بچووكیان لەم ناوچەیەدا دۆزیەوه كە شەپۆلی ڕادیۆیی پەرش دەكات ٠ ئەم سەرچاوەیە هێزەكەی سال بە سال ڕۆژ بە ڕۆژو مانگ دەگۆڕێت بەڵام هەموو

دەقەیەكی وەكویەكە - لە ئەنجامی لێكۆڵینەوەوه دەركەوت تیرەی ئەم سەرچاوەیە یەك ڕۆژی ڕووناكی یە واتە ئەوەندەی تیرەی مەداری مشتەری بەدەوری خۆردا ٠ بە پێوانی گەردوونی ئەمە پەتاتەیەكی بچكۆلەیە ٠

سالی ڕابوردوو گیان گاتلی بە تەلەسكۆبە خوار سوورەكەی بەریتانیا وزەی چەقی گالاكسی یەكەی پێواو بۆی دەركەوت گەشی یەكەی ئەوەندەی گەشی دە ملیۆن خۆره ٠ جا تۆ بڵێی ئەم وزەیە لە كۆمەڵە ئەستێرەیەكەوه هەل قوڵێت یا لە یەك تاقە تەنەوه ؟ لەبەراورد كردنی وێنەكانی خۆیو وێنە ڕادیۆیی یەكانەوه، گاتلی ، بۆی دەركەوت وزە گەرمی یەكەو شەپۆلە ڕادیۆیەكان هەردووكیان لە یەك سەرچاوەوه پەرش دەبن كە گومانی نیە تاقە تەنێكی چەقی گالاكسی یەكەیە ٠ ئێستا گەردوونەوانەكان دڵنیان چەقی گالاكسی یەكە پێك هاتووه لە تاقە تەنێكی بەهێز ٠

قەوارەو وزەی تەنە زۆر لە هی كونی ڕەش دەچێت ٠ هیچ شتێكی تر ناتوانی بەو قەوارە بچووكەوه ئەو هەموو وزەیە بدات ٠ سەرەنجام چەقی گالاكسی یەكە یەكێكە لەدوو شت : یا كونێكی ڕەش ، یا شتێكی تر كە زۆر بە كونی ڕەش دەچێ ٠

ئەلەكترۆنی پۆزە تیف) ٠ تا ئێستاش هیچ سەرچاوەیەكی ئەوەندە بەهێز بۆ ئەو دوو دیاردەیە نەزانراوه بێجگە لە كونی ڕەش ٠

تیشكە گاماكان ئەوەش پیشان دەدەن كە تەنی چەقی گالاكسی یەكە بارستایی یەكەی سەد تا یەك ملیۆن ئەوەندەی بارستایی خۆره ٠ تەنێكی ئەوەندە قورسیش لەوانەیە شتی سەیری لێ بوەشێتەوه وەك ئەوەی سەرەنجام گالاكسی یەكەمان بخوات ٠

لیونید ئۆزیرنۆی تیۆری یەكی هەیە دەڵێ ئەو كونە ڕەشەی بارستایی - یەكەی لەسەرەتاوه لە سەد خۆر كەمتر بێ ئەوا هەر مادەی دەوروبەری زۆر نزیك بەخۆی دەماشێتەوه ، بەڵام ئەگەر بارستایی یەكەی لەسەد خۆر زیاتربێ ئەوا هەرچی مادەی دەوری هەیە دەماشێتەوەو قەبارەكەی وەك كوازار گەوره دەبێ ٠

جا ئەگەر چەقی گالاكسی یەكەمان كونێكی ڕەشی ئەوەندە بێو تیۆری یەكەی ئۆزیرنوی ڕاستبێ ئەوا ڕۆژێ لە ڕۆژان گالاكسی یەكەی خۆمان ، واتە ڕێگای كاكێشان دەبێت بە كوازار !

تازەترین زانیاری كە بالۆنو مانگە دەستكردەكان داویانە به

تازەترین زانیاری كە بالۆنو مانگە دەست تەنە سەرچاوەیەكی گەورەی تیشكە گاماو پۆزیترۆنیشه (یانێ ئەنتی ئەلەكترۆن یان

بزربوونی پێناس

پێناسی-اتحاد الصناعات فرع اربیل - یەكێتی پیشەسازی یەكانی لقی هەولێر بەناوی ئاكۆ ابراهیم محمد م لێبزر بوه تكایە ئەوەی دەیدۆزێتەوه تەسلیمی نووسینگەی هەولێری بكات ٠

سەرەكی پاشماوه

پڕبن لە باسی كوردو رۆشنبیریو ئەدەبی كوردی ، ٠ لە كۆتایی ئەم چاوپێكەوتنەش بە هەلی دەزانم كە بڵێم ئەركی دەزگای رۆشنبیریو بلاوكردنەوەی كوردیو هەموو رۆشنبیرو خێرخوازانی كورد ئەوەیە لەمەولا زیاتر تەقەللا بدەن بۆ پێشخستنی ووشەی گەشاوەی كوردیو بزووتنەوەی رۆشنبیری كوردیو زۆریش بەئاواتەوەم كە رۆژنامەیەكی كوردی لە ناوچەی كوردستاندا ببینمو هەموو هەفتەیەك دڵو ڕیرمی خوێنەران گەشكاتەوه ٠

بەردی پاشماوه

٦-١٢) هەفتە لە كاتێكدا كە مرۆڤەكە بێ ناساغی یە ، زراو لا ببرێ ٠

هەندێ جار هەندێ پزیشك داوو دەرمان بەكار ئەهێنن بۆ تواندنەوەی بەردەكان ٠ بەڵام ئەمە كاتێكی دوورو درێژی ئەوێو ئەنجامەكەی مسۆگەر نی یە ٠ (هۆبریچ)ی زاناو زراوناس ئەڵێ (١٩٨٢) : - (باشترین رێگە بۆ توانەوەی بەردی زراو ئەوەیە، بە نەشتەرگەری دەری بهێنیو لە قاپێكی پڕ لە (ئیشایل ئیشەر)دا بیتوێنیتەوه) ٠

باسی پاشماوه

لەم كۆبوونەوەیەدا كە بەڕێز جێگری پارێزەری سلێمانیو هاوڕێ جێگری ئەمینداری نهێنی سەركردایەتی شوعبەی حزب لە سلێمانیو هەندێ لە كاربەدەستانی وەزارەتی بازرگانی ئامادەی بوون قسەوباس لە بارەی جموجووڵی بازرگانیو زۆركردنی شتومەك لە بازارەكانی ناوخۆدا كرا ٠

Institut kurde de Paris

هەموو توانایەک بۆ پشتیوانی سەرکەوتن

پێشانگایەک لە دهۆک

لە چوارچێوەی بایەخدان بە هونەرو هونەرمەندان لە ناوچەی کوردستاندا ، بۆ بەشداری کردنیش لە بۆنە نیشتمانیو نەتەوەیی یەکاندا، ئەوا دەزگاکەمان دەزگای ڕۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی ، دەمێکە ئاوڕی لەم لایەنە داوەتەوەو بە ئەرکێکی سەرشانی خۆیی دەزانێت کە هانی هونەرمەندان بدات وهەموو پێداویستی یەکیان بۆ ئامادە بکات ، لە پێناوی ئەوەی هونەری خۆیان بە جەماوەر بناسێننو پیشانگا تایبەتی یەکانی خۆیان لەم بوارەدا بکەنەوە .

ئەوەبوو لە چالاکی یەکانی دەزگاکەمان ، دەزگای ڕۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی و ، بە بەشداربوون لە ئاهەنگەکانی هەفتەی قادسیەی صەدامدا، پیشانگای هونەری تەشکیلی ی هونەرمەند وحید گلحو ، لە شاری دهۆک لە لایەن بەڕێز پارێزگاری دهۆکەوە کرایەوەو هاوڕێ ئەمینداری نهێنیی لقی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست لە دهۆک لە ئاهەنگی کردنەوەیدا ئامادەبوو .

ئەم پیشانگایە کە چەندین تابلۆی ڕەنگینو قەشەنگ و جوانی تێدابوو ، لە کاتژمێری یازدەی سەر لە بەیانی ی ڕۆژی سێشەممەی ڕێکەوتی ٢٩-٣-١٩٨٣ کرایەوە .

پاش کردنەوەی پیشانگاکە خەلکێکی زۆری پارێزگاکە سەریان لێداو تەماشای ئەو تابلۆ هونەری یانەیان کرد کە بە چێژێکی هونەری یەوە، لە لایەن هونەرمەندەوە ناوبراوەوە دارێژرابوون ، کە هەموویان جێگەی دلگیری و پەسەندکردنی هەموان بوون .

چرۆکان دەگەشێنەوە

سراب حسن

وسن کمال امین

لە چوارچێوەی چالاکیەکانی دەزگاکەماندا لە هەفتەی قادسیەی صدامدا

دەوری گەلی کوردمان لە قادسیەی صدام دا

ئێوارەی ڕۆژی سێشەممەی رابووردو ، دەزگای ڕۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی ، کۆڕێکی فراوانی لە هولی « رباط » لە بەغدا ساز کردو لەم کۆڕەدا ، بەڕێز وەزیری دەولەت مامۆستا هاشم حسن باسێکی تێروتەسەلی دەربارەی «دەوری گەلی کوردمان لە قادسیەی صدام »دا پێشکەش کرد .

لە سەرەتای کۆڕەکەدا ، مامۆستا مصلح جەلالی بەڕێوەبەری گشتی دەزگاکەمان ، وتەیەکی دا تیایدا دەوری راگەیاندنو رۆشنبیری دەزگاکەمانی لە جەنگی رەوامانەداو هوشیارکردنەوەی ریزەکانی گەلی کوردماندا روونکردەوەو ئینجا مامۆستا هاشمی پێشکەش کرد کە ئەویش لە باسەکەیدا دەستی بۆ ئەوە کێشا کە هەموو پیلانەکانی داخ لە دلەکان لە زەفەربردنیان بە یەکێتی نیشتمانیمان سەری نەگرتو گەلی عیراق بە کوردو عەرەبەوەو بە رابەری سەرکردەی رەوتی سەرکەوتومان صدام حسین لەم جەنگەدا زیاتر پتەوی ریزەکانی خۆی سەلماندو خەونەکانی دوژمنانیان لە گۆڕناو لە ژمارەی داهاتوودا لەسەر سەرجەمی ئەم کۆڕە دەنووسین .

چاپکراوی نوێ
ئۆتۆنۆمی

بە بەرگێکی ڕازاوەو قەشەنگو لە شێوەیەکی نوێو بە چاپێکی خاوێنو لە ئەوارەیەکی (١٤٤) لاپەڕەیی دا، ژمارە (٢)ی سالی ١٩٨٣ی گۆڤاری (ئۆتۆنۆمی) کە ئەنجومەنی یاسادانانی ئۆتۆنۆمیی ناوچەی کوردستان ، بە زمانی عەرەبیو کوردی دەری دەکات، کەوتە بازاڕی چاپەمەنی کوردی یە .

لە بەشە عەرەبی یەکەیدا چەندین باسی ڕامیاریو گفتو گۆو ڕۆژنامەنووسیو مێژوویی و دەنگو باسو بەلگەنامەی تێدایە ، سەرەڕای چالاکی یەکانی دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان .

لە بەشە کوردی یەکەیشیدا ئەم بەڕێزانە بە قەلەمی ڕەنگینی خۆیان لاپەڕەکانی گۆڤارەکەیان بە باسی رامیاریو ئەدەبیو زمانزانیو پەخشانو شیعر لە بارەی نەورۆزەوە ڕازاندوەتەوە :

کاک مصلح جەلالی ، نەجات رفیق حلمی ، کاک کەریم شارەزا ، عبدالغنی علی یحیی ، محمود زامدار ، احمد هیرانی ، عبدالوهاب تالەبانی .

دوو بەهرە لە پەیمانگای هونەرە جوانەکان

دوو بەهرەی ناسک ، بەپەنجەی نیانی خۆیان ، وە لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی نەینەوا بەو پەڕی هێمنیو ناسکی خۆیان گۆرانی کوردیان دەگوتو ئەم ناوەیان بە سۆزی بێ وێنەیان هێنا بوە هەژان .. کە لێیان نزیک دەبیەوە ، لە پەنجەو لەرانەوەی دەستیان شەونخونیو هیلاکی دەبینی، بەلام هەردوکیان «نادیە ناصحو ئەیهان علی » هەست بەم ئازارە ناکەنو پێکەوە دەلێن چەندە پیرۆزە کە خۆمان لەم پەیمانگایە هونەری یە دەبینینو سەرلەنوێ هەست بەوە دەکەین لە دایک بووینەوە .

● نادیە خان .. بۆچی مۆسیقات هەلبژارد ؟

× کە منال بووم حەزم لە پیانۆ دەکردو لەگەل دەنگی ئەم ئامێرە دەژیام، بەلام لەبەر نەبوونی ئەم بەشە لە پەیمانگای هونەرە جوانەکان کەمانچەم هەلبژاردو ئەمە سێهەمین سالەو یەکجار کەمانم خۆش دەوێو بوە بە بەشێك لە ژیانمو لێم جیا نابێتەوە .

● لێرە کەلکت لە چی وەرگرت ؟

× پەیمانگا پەنجەرەیەکی لە بەردەم بەتایبەتی لە فێربوونی نۆتەو «پشو الفێج»و زۆریش بە ئاواتەوەم کە کچانی کورد لەم بەشانەدا زۆر بن .

● ئەی تۆ ئەیهان خان ؟

× من لێرەوە فێری شتی تەواوی مۆسیقا بووم و لە پیرۆزی مۆسیقا گەیشتم تایبەتی لە رووی مومارەسە کردنەوە وکەلك لە مامۆستا پسپۆڕەکان کە زیاتر هونەرمەند لەسەر شێوەیەکی زانستی پەروەردە دەکەن نەك بەهرەی رووت ..

● ئێستا پۆلی چەندی ؟

× پۆلی یەکەمم ، بەلام کەلکم یەکجار لەم ژیانە نوێیە وەرگرتو گەلێك ئاوازو گۆرانی کوردیمان پێشکەش کرد .

● هیواو ئاواتی هەردوکتان؟

× هیوامان وایە کچانی تر کە ئارەزووی هونەر لە دلیانە چوار دیوار جێبهێلن. بەجێم هێشتو گەڕانەوە ناو تیپەکەی پەیمانگاو سەرلەنوێ دەستی پیرۆزیان خستەوە کار بۆ دەرخستنی وێنەیەکی شیرینتری ژیان

بچووکترین شاعیر

منال چەندە ناسکەو بەو ناسکی خۆشیەوە شیعر بلێو بە خامەو دەستو پەنجەی نەرمو نیانی هۆنراوەیەك بنووسێو بە وقورگە شیرینەی خۆیەوە بیخوێنیتەوە ..

سەر لە بەیانیەك ئەم دیمەنە رەنگینەمان لە قوتابخانەی - شەهیدان - بینی کە منالێکی ئێستا سووك لە بەردەم قوتابیانەدا شیعری دەخوێندەوە ..

● ناوت چیە ؟

× قارەمان ..

● باوکت چ کار دەکات؟

× سەربازە ..

● چۆن ئەم شیعرەت نووسیوە ؟

× باوکم لە نامەیەکدا داوای کردووە بە شیعر وەلامی بدەمەوەو گەلێك جاری تریشم شیعرم نووسیوە !؟

● گوێ لە چ دەگری ؟

× لە فلیمی کارتۆنو تەلەفزیۆن ..

● پۆلی چەندی ؟

× پۆلی سێیەمو لە بیرت نەچێ هەر سێ سال یەکەم بووم ...

عیراق قەلایەکی سەختە ...

مصلح جەلالی

ئەوەی کە زۆر سەیرێ ئەوەیە مەلاکانی قوم و تاران تەمێ نابنو لە زمان درێژی خۆیان ناکەون.. سەرلەنوێ وەك جاری جاران وەك پاشی هەموو تێکشکانێکیان دەست دەکەنەوە بە چەنابازیو هەڕەشەکردن لە عیراقی قارەمان .. ئەوەی کە مەبەستمانە لێرەدا بیلێین ئەوەیە کە رژێمی بێ مێشکی ئێران سەرلەنوێ کەوتۆتەوە هەڕەشە کردن لە عیراقی خۆشەویستمانو ئێمەش دەلێین .. ئایا بۆچی رژێمی رەگەزپەرستی ئێران دەرس لە تێکشکاندنی ئەو هێرشانەیان وەرناگرن کە کردیانە سەر بصرەو میسانو دوا هێرشیان کە بردیانە سەر شیب .. ئەوەی ئاشکرایە رژێمی ئەزانی ئێران لەم هێرشانەدا کە کردنیە سەر سنووری سووپای عیراق وەك یەکێ چۆن سەری دەدرێ بە قەلایەکی پتەو محکەمداویەکسەر بۆ ماوەیەك بێهۆش دەبێو دەکەوێ ئەوانیش وایان لێدەهاتو تێکدەشکانو بە دۆڕاوی دەکشانەوە دواوەو بۆ ماوەیەك بێهۆش دەبوونو بێ ئەوەی تەمێ بن یاخود شەرم بیانگرێ دەکەونەوە زمان درێژیو هەلەوەری .

لەم هەڕەشانەی کاربەدەستانی رژێمی مەلاکانی ئێران وەك خۆ گیف کردنەوەی کەلەشێرێکی بەزیوو وایە کە لە مەیدانی شەڕدا دەبەزێو بەلام کە رادەکات دووربەدوور دەچێ خۆی گیف دەکاتەوەو قرتەقرت دەکات .

میللەتی دلێری عیراقمان کە لە ژێر دەواری عیراقی خۆشەویستماندا لە دەوری سەرکردایەتی سەرەکی فەرماندە صدام حسیندا کۆبۆتەوە زۆر لەوە گەورەترو پتەوترو بەهێزترە کە مەلاکانی تاران خەیالی پێوە لێدەدەنو زۆر لەوەش مەزنترە کە ئەوانەی بە خەیال دەژینو بۆی دەچن چونکە میللەتی عیراقی ئەمڕۆمان لە نەوەیەکی ئامادەکراوو جیاواز پەروەردەکراوە کە سەرکردایەتی شۆڕشی ١٧ - ٣٠ی پیرۆزی تەموز پێی گەیاندوونو رابەرێتیان دەکاتو میللەتەکەمان میللەتی عیراقی شانازیمان کاتێ کە دەچێتە مەیدانەکانی شەڕەوە لە سەرکردایەتی یەکەی خۆیو لە بیروباوەڕی شۆڕشی ١٧ - ٣٠ی تەموز زۆرباش تێگەیشتووەو دەزانێ کە بەرگری لە بیروباوەڕی خۆیو لە بەختیاری خۆیو لەسەربەستیو پێشکەوتنی ولاتەکەی دەکاتو زۆرباشیش لەوە گەیشتووە کە ئەو دوژمنەی شەڕی لەگەلدا دەکات ئەم دووژمنە نەزانەو چاوچنۆکەو چاوی بڕیوەتە خاکی عیراقو دەیەوێ سەربەستیو کامەرانیو گەشەسەندنی عیراقو مرۆڤی عیراق بگەڕێنێتەوە سەردەمی تاریکیو ژێر دەستەییو نەزانینو نەخوێندەواریو دەردەداریو دەربەدەری .. لەبەرئەوە میللەتی عیراق بەم باوەڕەوە کە دەچێتە بەرەکانی جەنگەوە وەك قەلایەکی سەختی پۆلایین وادەبێو هەموو خەیالێکی ئەو دوژمنانە پووچ دەکاتەوە کە هێرشی دەبەنە سەرو هەموو ئەو هێزانە تێکدەشکێنێ کە دەیانەوێ لە سنوورەکەیەوە بێنە ناو ولاتە سەرفرازو کامەرانەکەیەوە .

لەبەرئەوە من دەلێم کاربەدەستانی رژێمی هیچو پووچی ئێران دەبوایە دەرسیان لەو تێکشکاندنانە وەرگرتایە کە لە بەرەکانی جەنگدا لە لایەن سووپای دلێری عیراقەوە توشیان هاتوو دەبوایە لەو توشوستیانەیان شەرم بیگرتایە کە بە دەست سووپای نەبەردی عیراقمانەوە توشیان هاتووەو ئەوەندە زمانیان درێژ نەبوایەو هەڕەشەیان نەکردایە .

هاوکاری
دەزگای ڕۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی
بەغداد : شەقامی « الخلفاء » مەیدانی « الخلانی » / تەلەفون : ٨٨٧٥٧٩٥ پێنج خەت

Institut kurde de Paris